

לקראת שבחת מלכתא

לקבלת הגליון למייל: dirshu@dirshu.co.il

תקציר שבועי של 'הדף היומי בהלכה'

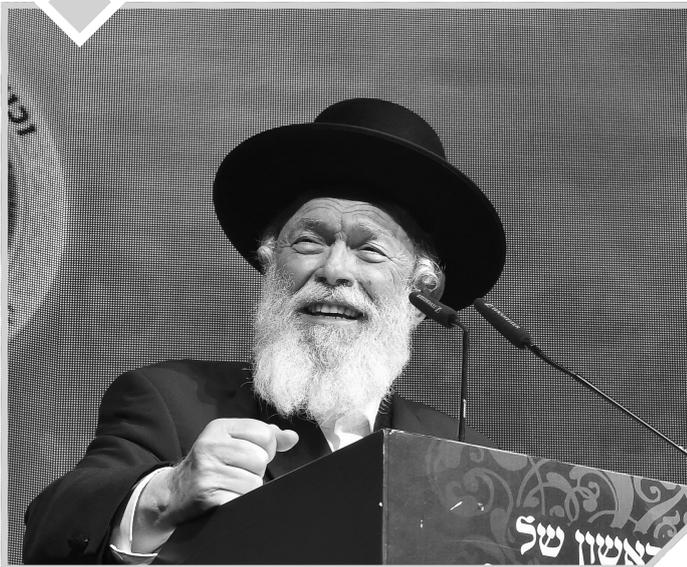
גליון מס' 417

פנינים לפרשת משפטים תשפ"ד

"היה מגיד שיעור חשוב שבא לשאול: לאחד המשתתפים בשיעור דף היומי, יש מום העונה בדיוק לתיאור הגמרא, זה לא מהמומים הרגילים שזה אינו מבייש, אלא מום כזה שאם אסביר בצורה ברורה כל המשתתפים בשיעור עלולים להסתכל עליו. שאל אותי מה אעשה? האם אשנה קצת מהפירוש ואבליע את המום כך שלא ירגישו, כדי שלא לביישו?"

מרן הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א על בהירות המוח, הארת פנים ושמחת לב שראה אצל מרן הגר"נ קרליץ זצוק"ל

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם (כא א)

מידי יום שני, לאורך עשרות שנים, היתה לרבה של 'רמת אלחנן' הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, קביעות עם להבחל"ח מרן פוסק הדור הגר"נ קרליץ זצוק"ל לדון עמו בדברי הלכה. היתה לי קביעות איתו במעונו כל יום שני, שם סיפרתי לו על דיני תורה שהיו לי והיה מתקן אותי שנים ארוכות, פותח הגאון הגדול שליט"א. 'אבל אני רוצה לומר לכם מי היה רבינו נסים זצוק"ל: אנו אומרים: 'אל תשליכנו מלפניך ורוח קדשך אל תקח ממנו', האם יש לנו רוח הקודש? הרמב"ם כותב שהדס שנקטם ראשו כשר. משיג עליו הראב"ד וכותב: 'כבר הופיעה רוח הקודש בבית מדרשו והעלנו שפסול'. שואל הכפות תמרים: הרי לא בשמים היא, מה זה הנוסח 'הופיעה רוח הקודש'?

'בחתם סופר' מתייחס לנושא ואומר שיש רוח הקודש מעין נבואה, ויש רוח הקודש על מי שעוסק בתורה לשמה אפילו אם לא ישיגו, יש לו כזה סייעתא דשמיא פתאום נהיה אור ומתחיל לזרוח, זה לא נבואה אלא כלשונו: 'רוח השם על עוסקי תורה לשמה שזוכים לכוןן אל האמת ואפילו אם טבע חכמתם אינם כזאת, ישיגו כזאת.

'על דברי החתם סופר יש הוספה ממרן החזון איש זצוק"ל, הדוד של מרן רבי נסים זצ"ל, שמדבר על שלושה דברים: בהירות המוחין והארת פנים עם שמחת הלב זוכה להעמיד דבר על בוריו, והוא

השתלשלות ממדרגת רוח הקודש.

'כל הדברים האלו ראיתי אצל רבי נסים: גם בהירות המוח, הארת פנים ושמחת לב בכל שאלה שהעליתי לפניו'.

'אתן לכם דוגמא של שאלה שהייתה לי ולא עלה על דעתי הכיוון שאותו אמר לי: היה בית כנסת שהיה עמוס במתפללים ולומדים בחול המועד סוכות, ולקראת הושענא רבה הצטברו מאות סידורים

לפני שהתחילו ללמוד בשיעור פרק שביעי בבכורות שבו מפורטים מומי האדם הפוסלים את הכהן מלעבוד עבודה בבית המקדש. וזו השאלה: לאחד המשתתפים בשיעור יש מום העונה בדיוק לתיאור הגמרא. זה לא מהמומים הרגילים כגון ידו שבורה שזה אינו מבייש, אלא מום כזה שאם אסביר את המשנה בצורה ברורה כל המשתתפים בשיעור עלולים להסתכל עליו, והוא יתבייש מאד. שאל אותי המגיד שיעור: מה אעשה? האם אשנה קצת מהפירוש ואבליע את המום כך שלא ירגישו ולא אסביר את המום, כדי שלא לביישו?

לי היה נראה לכאורה שגם במקום שקיים חשש לפגיעה ביהודי שנוכח שם, אין לחשוש, כי הוא נפגע שלא כדין, כי יש לו להאמין שגם המום שבו הוא מאתו יתברך ומשפטי ד' אמת ולכן במקום הצורך לא חוששים לביוש כי הוא יודע שלא מכוונים אליו. 'שאלתי את רבי נסים והוא ענה לי, שאם מדובר ביהודי שברור שיפגע מהדברים, על המגיד שיעור לדלג ולא להסביר את אותו מום כדי שלא להעליבו. איזה רגישות בבין אדם לחברו, איזה מחשבה על השני!

'התשובות שלו, זו לא נבואה, זו מתנת אלוקים, זה 'רוח קדש' שהוא קיבל מתנה משמים'.

'במשך השנים היה לי אבלחט"א קשר איתו בוועד הרופאה של ביה"ח 'מעייני הישועה', אני שתקתי שם ולא השמעתי דברי בפני מרנן אבות בתי הדין. אבל התבוננתי וראיתי איך שהם כיבדו אחד את השני מרנן הגר"ש וואזנר ומרנן הגאון רבי נסים'.

'אי אפשר לשכוח איך שקיבל במאור פנים כל מי שבא במחיצתו, איך שרץ בעצמו לפתוח את הדלת כששמע דפיקות על הדלת.

(הרב יצחק לוי יתד נאמן תשרי תש"פ)

וחומשים ועוד ספרי קודש על השולחנות, הגבאי לא ידע מה לעשות, איך יסדר כל כך הרבה ספרים. אחד המתפללים ניגש אליו ואמר לו: תמורת מאתיים שקלים הוא מוכן לסדר את כל הספרים במוצאי שמחת תורה, הגבאי הסכים לזה.

'במוצאי שמחת תורה ניגש אותו מתפלל לבימה והפליג בשבח כבוד הספרים ומדת החסד והמעלה של מי שמחזיר ספרים למקומם, וביקש מכל אחד להכניס רק חמשה ספרים לארון, תוך דקות אחדות נהיה כל בית הכנסת מסודר. כעת הוא בא לבקש את כספו מהגבאי. אומר לו הגבאי: אני לא התחייבתי על דעת שכל הציבור יחזירו את הספרים. הם באו לפני לשאול אם הגבאי צריך לשלם לאותו מתפלל או לא.

'אני השבתי שהיה מקום לחייב את הגבאי למרות שהמתפלל לא עבד בפועל, כי בסך הכל הוא עשה 'חכמה' ו'בצל החכמה בצל הכסף' על חכמתו מגיע לו תשלום. (הבאתי לכך ראיה מירושלמי, ברכות פ"ז ה"ב)

'הצעתי את הדברים לפני מרנן הגאון רבי נסים זצ"ל, והוא אמר לי: לגבי הגבאי אתה צודק, אבל הציבור חשב שהוא מתכוון לשם שמים, וממילא יש כאן גניבת דעת של הציבור והכסף שהגבאי משלם לו זה כספי ציבור, ועל זה לא מגיע לו.

'איזה בהירות הדעת!'

על המגיד שיעור לדלג ולא להסביר את אותו מום כדי שלא להעליבו.

אספר לכם עוד שאלה שנשאלתי, ומתוך תשובתו ניתן לראות את יושר ה'מושכל ראשון שלו':

היה מגיד שיעור חשוב שמוסר שיעור קבוע בדף היומי שבא לשאול

שמענו ותחי נפשכם

הצטרפו אלינו לשיעורים מרתקים של מגידי השיעורים שבחרנו עבורכם, ב'דף היומי בבלי', ה'עמוד היומי' ו'בדף היומי בהלכה'. בנסו לקו השיעורים של 'דרשו' 077-2222-666

גליון 'לקראת שבת' יו"ל בחסות
'אמונה וחסד' דפוס וכריכיה בע"מ 02-6715501

זיכוי הרבים בהפצת גליון זה
לעי"נ הרה"ח בנימין ב"ר דוד צבי רוזנטל זצ"ל
נלב"ע ר"ח אב תשע"ו

מרן החזון איש הביט ברבי משה לנדא ואמר: דע לך, התורה לא תלויה בכישרון כי אם בזכות הנשמה, מעשה החסד שאתה עושה בכל שבוע עם המוני בית ישראל הוא הדבר שמחבר אותך יותר מהכל אל התורה

הגאון רבי אליהו דיסקין שליט"א מראשי ישיבת נתיב הדעת ואמרי משה בשיחה מיוחדת על הקשר ההדוק בין רכישת מידות טובות לגדלות בתורה

מאת: אלעזר גולדברג

לקראת פרשת משפטים, בו אנו עוסקים בדינים ומשפטי התורה ביקשנו לברר מה הם הכלים באמצעותם יכול כל יהודי לקנות בנפשו את התורה. לשם כך קיימנו שיחה מיוחדת עם הגאון רבי אליהו דיסקין שליט"א, הנודע בכל גלילות ישראל בשיעורי ודרשותיו הנפלאים, שמענו מפיו פנינים יקרים על דרכי קניניה של התורה אותם אנו למדים מדברי חז"ל ומהנהגות רבותינו.

בקבלת התורה, נאמר "ויחן שם ישראל נגד ההר", ופירש רש"י שבכל שאר החניות נאמר "ויחנו" וכאן נאמר "ויחן" ללמד שכולם היו כאיש אחד בלב אחד, באחדות נפלאה.

אותה אחדות לא באה לחינם, אלא מתוך ההכרח לקנות מידות טובות שבין אדם לחברו כדי לקבל את התורה בשלימות כראוי. כמו כן קבלת התורה מאהבה לאחר נס פורים היתה מתוך אחדות ואהבת רעים, כמו שאמרו במסכת שבת (פח, א): "הדור קבלוה בימי אחשוורוש, דכתיב 'קיימו וקבלו היהודים', קיימו מה שקיבלו כבר". במגילה המילה "קבלו" כתובה בכתיב חסר - "קבל", לרמז שגם באותה עת היו כל ישראל כאיש אחד בלב אחד וזה מה שאיפשר את קבלת התורה מאהבה. לפיכך תיקנו לנו לעסוק בפורים במצוות שבין אדם לחברו כמשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים.

אמר לו מרן החזון איש, דע לך שחכמת התורה איננה ככל החכמות שבעולם

לפני שישים שנה היה בירושלים אדם גדול, רבי משה ישעיה לנדא זצ"ל, מגדולי תלמידי מרן החזון איש זצ"ל. דרכו בקודש היתה לבוא בכל שבוע אל בית החזון איש כדי לשאול את פיו בענייני הלכה והשקפה. פעם התלונן בפניו שאנשים מנצלים אותו בכל שבוע ומבקשים ממנו שיעביר את שאלותיהם ובקשותיהם אל מרן ומחמת כך הוא רוצה להפסיק לבוא לבני ברק מפני שהדבר מבטלו זמן רב מלימוד התורה. אמר לו מרן החזון איש, דע לך שחכמת התורה איננה ככל החכמות שבעולם, כי אמנם ההכשרה וההתלמדות בכל המקצועות שבעולם תלויים בכישרוננו של הלומד, אך התורה איננה תלויה בכישרון כי אם בזכות הנשמה והכשרון בא כתוספת לזה, לפיכך מעשה החסד שאתה עושה בכל שבוע עם המוני בית ישראל הוא הדבר שמחבר אותך יותר מהכל אל התורה, כי הנשמה מזדככת על ידי המידות הטובות וככל

שאדם נושא בעול עם חברו, חי את צרכיו של זולתו ומטיב לו, כך הוא מוכשר לקבל את התורה ולהיעשות אדם גדול בתורה, לפיכך העזרה שהנך מביא לאחרים הזקוקים לה אינה מבטלת אותך מן התורה, אלא אדרבא - היא היא התנאי שלך להתחבר אל התורה באמת ולעשות בה קנין נצחי, לא ביטול תורה יש כאן כי אם קיום התורה!

מצינו ברבי עקיבא שהיה בעל מידות מופלגות מאוד מאוד. בגמרא המפורסמת במסכת כתובות (סב, א) מסופר שרבי עקיבא היה עם הארץ ורועה צאן עד גיל ארבעים שנה ורחל הצדקנית בתו של כלבא שבוע ראתה בו של "צניע ומעלי" ומיד חפצה להינשא לו, לאחר ששאלה את פיו אם יסכים ללכת ללמוד תורה ונתן את הסכמתו, קיבלה ממנו קידושין ונישאה לו. המעלות שראתה רחל בעקיבא הן מידות טובות - צניעות ומידות שבין אדם לחברו, היא ידעה בחכמת הלב שלה שהמעלות הללו הם שיתנו לו את הכוחות ללכת ללמוד תורה בהתמדה נוראה לאחר נשואיהם עד שיעשה אדם גדול בישראל. לא כשרונות היא ראתה, כי אם חכמת לב במידות טובות.

כאשר מבררים על בחור ישיבה לצורך שידוך ורוצים לשבח

חז"ל מספרים (מנחות כט, ב) שכאשר משה רבינו עלה למרום לקבל את התורה בארבעים יום שלאחר מתן תורה, הראה לו הקב"ה את

המשך בעמוד 23

אירע פעם שהחזון איש הזדמן לביתו של רבינו בעל 'שבט הלוי' לצורך ענין מסויים, וכאשר חלף על פתח חדרו נעצר לרגע ובתנועה של מי שמתענג על ריח טוב אמר למקורבו: "ס'שמעקט דא פון קדושה" - יש כאן ריח של קדושה

כך מינה מרן בעל החזו"א זיע"א, את מרן רבי שמואל הלוי ואזנר זיע"א לרב שכונת 'זכרון מאיר'

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם (כא א)

סיפר רבינו בכינוס הגדול שהתקיים במלאות שישים שנה להקמת ישיבת חכמי לובלין בזכרון מאיר, במעמד אלפים מתלמידיו. וכה דיבר אז בקדשו: "כשעדיין גרתי בירושלים עיה"ק, הגיע אלי שליח מצוה מהחזון איש ז"ע, הרה"ח רבי חיים יעקב הלפרין ז"ל שקורא לי לזכות ולבוא ל'זכרון מאיר' שנתייסדה על שם מורי ורבי מלובלין ז"ע, לקבל עלי את עול הרבנות ב'זכרון מאיר' והסביבה, ואת עסק הרבצת התורה במסגרת ישיבת חכמי לובלין"...

רבינו לא מיהר להשיב בחיוב על המינוי. יקרה היתה בעיניו ישיבתו בין חכמי וגאוני ירושלים, מה גם שכבר החזיק במשרת רבנות, כמו"צ מטעם העדה החרדית בשכונת כרם אברהם שבגאולה. מנגד חזקה עליו דעתו של החזון איש ורצונו כי יטול על עצמו את עול הרבנות ב'זכרון מאיר', והיא זו שלבסוף הכריעה את הכף, כאשר החזון איש העמידו כביכול בפני עובדה מוגמרת וכמעשה שהיה.

וכה גולל רבינו את הדברים ברשימותיו שהובאו בספר מעשה איש. "עוד לפני שבאתי לכאן והייתי עוד גר בירושלים, באתי פעם לבני ברק לבקר אחד מן הקרובים שגר בגבעת רוקח ע"י ישיבת סלבודקה, ועליתי רגלי לגבעת רוקח והרגשתי שכמה מטרים לפני, הולך החזון איש ז"ע, רצתי לקראתו ללוותו כי הלך יחידי. והיה אז גר עוד שם בגבעת רוקח סמוך לישיבת נובהרדוק. והלכנו עד רח' חתם סופר, והחזון איש היה צריך ללכת שם לביתו, ואני המשכתי עוד למעלה וראיתי שאינו נוטה לשמאל. ואמרתיו לו: אולי שכח מרן אפוא שגר? ואמר לי: זוכר אני, אלא שאתם רב שלנו, ורב לא ילך לבד. רוצה אני ללוות אתכם. ואמרתיו לו: א"כ אין אני הולך הלאה. ואמר לי: גם אני לא אלך, וצריך אני ללוות אתכם. והיה מוסיף רבינו: "החזון איש לא היה ווערטיל מענטש" [-איש שאומר מליצות], הוא הלך אפוא עמי עד שנכנסתי לבית קרובי ורק אז חזר לביתו"...

על ביקור נוסף אצל החזון איש סיפר רבינו, כי הגיע פעם למעונו בתחילת הלילה ומצאו כשהוא יושב בחצר הבית ועיניו נשואות אל על כשמבטו משוטט בין כוכבי הליל הנוצצים ברקיע השמים. משך דקות ארוכות ישב כך כשהוא אחוז דבקות והתפעלות ומעיניו זולגות דמעות התרגשות ומבלי שיבחין כלל בנוכחותו. לאחר מכן משהרגיש בו נענה ואמר: "כשמתבוננים במערכות השמים אפשר לראות בנקל מעשי א-ל ונפלאותיו"...

בין כך ובין כך, נתעטרה שכונת זכרון מאיר בכתר תהילה כשמרן החזון איש ז"ע בכבודו ובעצמו שאיווה את השכונה למושב לו, ועקר מ'גבעת רוקח' - השכונה הוותיקה במערב העיר בה התגורר מאז עלותו ארצה משך כחמש עשרה שנה, אל פאתי המושבה 'זכרון מאיר' שנקרא על שמו של 'גאון ישראל' שהאיר את בני ברק במאור תורתו.

לשמחתו של החזון איש לא היה קץ

לבסוף, משתכפו עליו ההפצרות מבני ברק ורבינו נוכח כי מנוי וגמור עם החזון איש שעליו לכהן כרב של זכרון מאיר, נתן את הסכמתו למינוי וקיבל על עצמו לשמש כרב השכונה. מששמע החזון איש את תשובתו החיובית קרא בקול 'מזל טוב' בפנים קורנות משמחה. לאחר מכן אמר למקורביו, כי מזל טוב הוא לתושבי זכרון מאיר שרבים לא יהיה מורה הוראה בלבד כי אם גם ראש ישיבה שירחיב את גבולותיו בתלמידים.

לשמחתו של החזון איש לא היה קץ. ובימים שלאחר מכן שוחח בדבר עם באי ביתו והביע את שביעות רצונו מהמינוי המוצלח. את חשיבות הדבר בעיניו היה ניתן לראות לעין כל כאשר גאון ישראל החזון איש, יצא את מעונו לכתת רגליו בין תושבי השכונה כדי להחתימם על כתב ההכתרה הרשמי אותו יגישו בפני רבינו שהיה אז אברך צעיר בשנות השלושים לחייו. ואף בא בדברים עם העסקנים, כי ישתדלו לשוות למינויו מעמד רשמי שיוכר אף ברשויות, כדי

שיקל עליו, כך סבר, לנהל את ענייני הקהילה מבלי להיות תלוי בדעת אחרים.

את המעבר לבני ברק תכנן רבינו לחודש ניסן תש"ז. בימים שקודם המועד המתוכנן יצא רבינו לעבר בני ברק, בכדי להסדיר שם עניינים שונים הקשורים להעברת הדירה. אך ביציאה מירושלים באחד מעיקולי הדרך, נפתחה עליהם לפתע אש צולבת מאחד הכפרים הערביים. בניסי ניסים נחלצו הנוסעים מן המארב והספיקו לשוב לירושלים. רבינו שראה בכך אות משמים, ביטל את נסיעתו ודחה את המעבר המתוכנן לבני ברק במספר חדשים.

בחודש אלול תש"ז, בהיותו בן שלושים וארבע שנים, העביר רבינו את מקום מגוריו לבני ברק. בית קטן בן שתי קומות נשכר למענו בתוככי השכונה. הקומה הראשונה יועדה לדירת מגוריו, ואילו הקומה השניה הוקצתה עבור הישיבה החדשה שנפתחה עם בוא רבינו למקום מושבו החדש. מבית קטן זה בקע זרח אור תורתו הגדול משך קרוב לשבעים שנה עד להסתלקותו.

מאותה שעה שהתמנה רבינו לשרת בקודש ראה הוא את עצמו כל ימיו כרבה של זכרון מאיר, כשעיניו ולבו נתונים על בני השכונה לענות לשאלותיהם בהלכה ובהנהגה נכונה, ועד מהרה התחבב הוא על בני הקהילה ובני הקהילה לעומתו השיבו לו גם המה באהבה כפליים, וחפצו בכל עת בקרבתו והדרכתו, והוא גם הוא ביודעו את מעמדו ויכולת השפעתו היה נותן ליבו להחזיק באדרת הרבנות בעוז ותעצומות קודש.

רבינו הקפיד ונזהר מאוד, כי גם במילי בדחנותא ישמרו על כבוד הזולת

מעשה כעין זה היה בעת שנכח פעם באירוע מסויים בו הופיע בדחן כלשהו ודרש מדברותיו בכדי לשמח את הציבור. בשלב מסויים קם רבינו ממקומו ונחפז ללכת לביתו ולסדריו. משנשאל לאחר מכן על יציאתו הפתאומית שלא כמתוכנן, נענה ואמר כי "מגיע להם לאנשי זכרון מאיר רב בעל כבוד ראש" ... בקשר לכך יצוין, כי רבינו הקפיד ונזהר מאוד, כי גם במילי בדחנותא ישמרו על כבוד הזולת, והיה מחשיב מאוד כאשר דברי הבדחנות היו נסובים ומושגתים על דברי תורה ויראה.

מעט שהגיע לזכרון מאיר הוטל על כתפיו עול הרבנות במלואה. מרן החזון איש שראה מטרה נשגבת במינוי והצלחתו של רבינו המשיך בפעולותיו לביסוס מעמדו כרבה של זכרון מאיר, ואף הפנה רבים משואליו באיסור והיתר אל כתובתו של רבינו, באומרו כי יש מרא דאתרא לשכונה וכי על פיו ישק כל דבר. החזון איש חלק לרבינו כבוד עצום, בזמנים שבאו אנשים לשאול את פיו בענייני הלכה ורבינו נכח גם הוא בחדר כמנהגו פעמים רבו, היה החזון איש ברוב ענוותנותו מבקש מרבינו תחילה הורמנא ורשות להשיב לשאליו דבר באמרו כי אסור להורות בפני המרא דאתרא.

קשר הדוק שרר בין החזון איש לרבינו. רבינו היה מתראה לפניו חדשים לבקרים, ופעמים שאף היה מתלווה אליו לטיולו היומי,

אותו היה עורך לצרכי בריאותו באזור הפרדס שבבעלות משפחת ברמן שניצב בפאתי השכונה, כשבדרך היו משוחחים ביניהם בהלכה ובענייני הנהגה שעל הפרק. עם זאת, למרות גדלותו המופלגת של החזון איש ולמרות שגילו נשק אז לשבעים, נהג כבוד מיוחד ברבינו שהיה אברך צעיר, והיה מתייחס אליו כאל מרא דאתרא במלוא מובן ההגדרה חרף גילו הצעיר של רבינו.

אירע פעם שהחזון איש הזדמן לביתו של רבינו לצורך ענין מסויים, וכאשר חלף על פתח חדרו נעצר לרגע ובתנועה של מי שמתענג על ריח טוב אמר למקורבו: "ס'שמעקט דא פון קדושה" - יש כאן ריח של קדושה.

שאלות בהלכה שואלים אצלנו את הרב ואזנר

בשלהי שנת השמיטה תשי"ב יצא החזון איש מביתו וכאשר עבר סמוך לכולל אותנו הקים הידוע היום כ'כולל חזון איש', שלח את מקורבו הג"ר יחזקאל ברטלר זצ"ל כי יקרא לשניים מגדולי תלמידי החכמים של בני ברק, הלא הם הגאון רבי משה יצחק דייטש זצ"ל, ראש ישיבת 'אהל יעקב'. משבאו השניים, צעד עמם החזון איש אל מעונו של רבינו על מנת לערוך אצלו 'שטר פרוזבול'. לפליאת רבינו על מה ראה להטריח את עצמו אליו, נענה החזון איש ואמר: "הרי סוף שנת השמיטה עתה וצריך לעשות פרוזבול וכתושב שכונת זכרון מאיר באת אל המרא דאתרא לעשות פרוזבול"...

באותו נוסח פרוזבול חרט החזון איש זי"ע לדורות את עובדת כהונתו של רבינו כרבה של זכרון מאיר: "מוסרני לכם הרב שמואל הלוי רב ד'זכרון מאיר' שליט"א"...

על אותו מעמד סיפר רבינו, כי תיכף בהיכנסו התיישב החזון איש באמצע השולחן ולא בראש. משביקש רבינו להושיבו בראש, נענה החזון איש ואמר בבדיחותא: "מהיכתי תיתי ששם הא ראש השולחן? ואולי ה'מזרח' הוא דווקא במקום בו אני יושב?!"...

עוד סיפר, כי בעת שהחזון איש נעמד על מקומו להקריא את נוסח הפרוזבול, נעמד גם רבינו מפני כבודו, והורה החזון איש לשבת באמרו כי בית דין צריכים לשבת בשעת הדין.

בכל עת מצוא טיפח החזון איש את מעמדו של רבינו כרב. סיפר הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל, כי בימים ההם בא פעם אל החזון איש ושאלו אל מי עליו להפנות את שאלותיו בהלכה בעת שלא יוכל להיכנס אליו. נענה החזון איש ואמר: "כאשר יש לך שאלות בהלכה לך עמן אצל הרב ואזנר"...

הוראה זו אף חזרה ונשנתה מפי גיסו של החזון איש, מרן הסטייפלער זצוק"ל, שהשיב פעם על שאלה דומה כי "שאלות בהלכה שואלים אצלנו את הרב ואזנר". אגב, העיד רבינו כי הגאון הסטייפלער היה נחבא אל הכלים באותה תקופה וכלל לא ידעו אז מגאונותו, אולם החזון איש 'הלשין בפניו' - כלשון רבינו - על גדלותו בתורה. בהקשר לכך יצוין עוד, כי פעם ביקש החזון איש מאת רבינו, כי בעת שאופה את המצות מצוה בחבורתו בערב פסח, יפריש שלוש מצות עבור גיסו הסטייפלער שהקפיד על כך.

(מתוך 'אבי ההוראה')

אני התחבאתי פעם מתחת לספסל בישיבת מיר, כשרבי חיים הכין את השיעור כללי שלו. רציתי לראות איך הוא מכין את השיעור. רבותי, הוא עבד כמו אריה! הוא עמד שם, מול החדר הריק מאדם, רק שולחנות וספסלים היו שם, הוא שאג את השיעור, כאילו הוא אומר אותו בפני היכל מלא מפה לפה

צרור עובדות נפלאות שסיפר הגאון

רבי משה אהרן שטרן זצ"ל, משגיח דישיבת קמניץ, בדרשותיו השונות

היה זה לפני כ-35 שנה, הייתי אז המלמד של תלמוד התורה קמניץ, ואחד הבחורים מהכיתה הגבוהה ביותר של החיידר, הגיע לגיל מצוות. הוא התגורר בקטמון, ואת חגיגת הבר מצווה הם עשו בבית. מזג האוויר היה חורפי, גשם זלעפות ירד בירושלים, אבל כמובן שלא יכולתי להימנע מהגעה לבר מצווה של תלמיד בחיידר. נסעתי באוטובוס, איני זוכר אם זה היה קו 4 או קו 15, וירדתי מהתחנה בקטמון, כשהגשם התחזק באופן משמעותי ורוחות חזקות נשבו בכל עוז, הסתובבתי ברחוב בחיפושים אחר ביתו של הבחור, הגשם הגיע מכל הכיוונים, כך שהמטרייה לא עזרה לי להימנע מרטיבות. חיפשתי וחיפשתי, עד שמצאתי את ביתו של הבחור באיזו סמטה קטנה שם, כשכבר הייתי רטוב עד לשד עצמותי.

והנה, רגע לפני שאני נכנס לבניין, עוצרת מונית בסמוך, הדלת נפתחת ומהמונית יוצא לא יותר ולא פחות מראש ישיבת מיר הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל. נתתי לו לעבור לפני, הוא נכנס לבית והושיבו אותו ב'מזרח', ומיד לאחר מכן נכנסתי גם אני ומאחר והייתי מנהל הת"ת של בחור הבר מצווה זכיתי והושיבו אותי ליד רבי חיים שמואלביץ.

אמרתי לו, אני מבקש מראש הישיבה רשות לשאול שאלה... אמר לי רבי חיים, נו... תשאלו. בואו ונשמע מה בפיכם?

אמרתי לו ילמדנו רבינו, הרי היום יום חמישי בערב, אתם הרי אמרתם מקודם שיעור כללי כמו בכל יום חמישי, לפני כן באותו יום נסתלק איזה אדם גדול, ורבי חיים נתן שם כזה הספד 'מוראדיג', עם כל הכוחות, בטח לא קל לכם לבוא עד קטמון בשביל להשתתף בבר מצווה, הרי לא מדובר באיזה אדם חשוב מאוד, או קרוב משפחה שלכם, בטח הייתה לכם סיבה מיוחדת למה הטרחתם את עצמכם כל כך כדי להגיע לבר מצווה הזאת, ואני סקרן לדעת מה הייתה הסיבה המיוחדת הזאת?

לפני שאני אגיד לכם מה ענה לי רבי חיים, אני רוצה לסבר את אוזנכם שתבינו כמה הוא היה מותש אחרי אמירת 'שיעור כללי'.

אני התחבאתי פעם מתחת לספסל בישיבת מיר

אני התחבאתי פעם מתחת לספסל בישיבת מיר, כשרבי חיים הכין את השיעור כללי שלו. רציתי לראות איך הוא מכין את השיעור.

רבותי, הוא עבד כמו אריה! הוא היה עמל בסוגיא ולאחר מכן היה מכין את עצמו ומתכנן בדיוק איך הוא יאמר את השיעור. הוא עמד שם, מול החדר הריק מאדם, רק שולחנות וספסלים היו שם, אני הרי הסתתרתי מתחת לאחד הספסלים והוא לא ראה אותי. הוא שאג את השיעור, כאילו הוא אומר אותו בפני היכל מלא מפה לפה. לאחר מכן כשהגיע זמן השיעור ובית המדרש היה מלא, כולם ראו איך שהוא אומר את השיעור עם כל הרמ"ח איברים ושס"ה גידים שלו. זה בוודאי התיש אותו מאוד. הוא היה ממש באפיסת הכוחות לאחר מכן.

אמר לי ראש הישיבה "ר' משה אהרן, איהר האט גוט גילערנט" - אתם הבנתם את זה היטב, אני באמת באפיסת הכוחות, באתי ממש במסירות נפש.

"נו, אז למה באמת באתם לכאן?", שאלתי, והוא ענה לי תשובה שהממה אותי. "מה זאת אומרת למה באתי? הרי אני מחויב בהכרת הטוב לאבא של חתן הבר מצווה. אני הרי אומר כל ליל שבת 'שמועס' - שיחה, בהיכל הישיבה, והוא, אבי בחור הבר מצווה מגיע כל ליל שבת משכונת קטמון ועד לישיבת מיר כדי לשמוע את השיחה שלי. הוא הרי עושה איתי ממש חסד. אם הוא לא היה מגיע לשיחה ועוד אחרים לא היו באים, למי הייתי מוסר את השיחה? אברך שמטריח

את עצמו עד אלי כדי לשמוע אותי, ועוד מכזה מרחק, איך אני יכול למנוע את עצמי מלבווא לשמחה שלו, בתואנה שאני עייף ותשוש???" "אם זה היה בשביל כסף, לא הייתי הולך", הוסיף הגר"ח שמואלביץ. באמת שאני תשוש כל כך ששום דבר לא יכול היה לגרום לי לעשות את הדרך הזאת. אבל מדובר בהכרת הטוב! על הכרת הטוב לא מוותרים! בזה לא מתפשרים!"

פעם שמעתי על בחור אחד בישיבה שהוא מדבר בחוצפה לאביו ולאמו

אתם שומעים, תלמידים יקרים? אתם שומעים מה אומר רבי חיים שמואלביץ? על הכרת הטוב לא מתפשרים. אין שום תירוץ בעולם שיכול להצדיק הימנעות מהכרת הטוב.

ואת זה אומר רבי ראש ישיבת מיר, שמישהו 'עושה לו טובה' כשהוא בא לשמוע את השיחה שלו מדי שבוע.

ומה נענה אנחנו? אתם יודעים כמה הכרת הטוב אתם חייבים להורים שלכם? כמה הכרת הטוב את חייבים למגידי השיעורים שלכם! אתם מתיישבים כל יום ושומעים שיעור נפלא, הכל מוכן ומזומן, השאלות והתשובות, החידושים והחידודים. אתם יודעים כמה שעות של הכנה מונחות מאחורי כזה שיעור, כמה פעמים המגיד שיעור נשאר ער בשעות הקטנות של הלילה כדי להכין את השיעור?

הרי גם אני הייתי מגיד שיעור כאן, בישיבה קטנה של קמניץ, ברוך ה', הבחורים פה בישיבה הם בעלי כשרונות, יש ביניהם תלמידים שיוודעים ללמוד יותר טוב ממני. אז איך אני יכול למסור להם שיעור? הייתי צריך להכין אותו הדק היטב כדי לבוא מוכן, ואם לא הספקתי בזמנים הרגילים הייתי קם בשעה שתיים וחצי בלילה, ומכין את השיעור עד שחרית, כדי שהתלמידים יקבלו שיעור מוכן.

פעם שמעתי על בחור אחד בישיבה שהוא מדבר בחוצפה לאביו ולאמו. אמרתי לו, אתה לא תדע אף פעם כמה הכרת הטוב אתה חייב להורים שלך, עד שיהיו לך ילדים משלך, ותישאר ער לילות שלמים כשהם בוכים ולא מרגישים טוב, ותתרוצץ איתם לרופאים כשהם יהיו מצוננים וכדו', רק אז תתחיל להבין כמה ההורים שלך השקיעו בך וטרחו בשביל, ואתה אפילו לא יודע על זה, ולא מבין כמה אתה צריך להעריך את זה.

הכרת הטוב להורים, זה המינימום הנדרש. להיות בן אדם, להכיר טובה למי שגמל עמך טובות בלי סוף, על אחת כמה וכמה שיש מצוות כיבוד אב ואם.

וצא ולמד מכאן כמה הכרת הטוב חבים אנו לבורא עולם, על כל החסדים האינוסופיים שהוא גומל עמנו בכל עת ובכל רגע.

פעם שמעתי ממו"ר רבי אליה לאפיין, בשיחה שאמר לנו במטרה להחדיר בנו את המידה של סלחנות לאנשים, לא להקפיד על מי שפגע בנו בשוגג או במזיד. "צריך לסבול ולקבל אפילו כשמישהו עשה לי איזה עוולה", הוא אמר, והוסיף שמדובר בעבודה קשה שבמקדש, צריכים הרבה עבודה להגיע לזה.

"אתם הרי חושבים שאני לא מקפיד", אמר רבי אליה, "והאמת היא

שאני באמת לא מקפיד, אבל למה? אין לי שום סיבה. הרי כשאני נכנס לישיבה כולם קמים לכבודי, וכשמגיע 'קריאת שמע' מחכים לי שאסיים עד 'ה' אלוקיכם אמת', וכשמגיעים לשמונה עשרה מחכים לי עד שאני פוסע 'עושה שלום'.

"על כבוד אני לא מקפיד כשנותנים לי כבוד, כי עוד לא שמענו על מישהו שמקפיד על מי בגלל שהוא נותן לו כבוד..."

"אבל אם תנסו פעם לנגוע בכבוד שלי, או אז אתם תראו איך שאקפיד... או אז אתם תראו מה זה נקרא להקפיד... כי כשפוגעים בכבודו של אדם, אז אפשר לראות מה הוא האדם, ואם הוא קפדן או לא.

"מסופר מעשה נורא על הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב. הוא היה אדמו"ר וגם היה רבה של העיר ברדיטשוב, תלמיד חכם מופלג, והיו בעיר אנשים שהתנגדו לו בכל תוקף. שנאו אותו עד מאוד.

"דרכו היתה שהוא היה מתעטף בטלית ומתעטר בתפילין בביתו, וצועד כך לבית הכנסת לתפילת שחרית. פעם בעודו צועד ברחוב עם טלית ותפילין פגעה בו אשה אחת שבעלה היה מגדולי המתנגדים אליו, ובידה היה סיר מלא במים קרים, היא התקרבה לרבי לוי יצחק ושפכה עליו את כל תכולת הסיר.

"הוא נרטב מהראש ועד הרגליים, והיא הוסיפה לגעור בו "לך מכאן! מה אתה עושה פה?"

מה היה עושה מישהו אחר, אחד שאין לו מידות טובות? הוא מיד היה מקלל אותה ודבריו היו מתקיימים כי הוא הרי היה צדיק וככל היוצא מפיו ייעשה. אבל לא, הוא לא התנהג כך, הוא היה אדם שעבד על עצמו. לכן, הוא מיד אמר רבש"ע אני מבקש ממך אל תעניש אותה על המעשה הזה, שהרי היא אשה כשרה.

איך אפשר לומר על אשה ששופכת מים על רב העיר שהיא 'אשה כשרה', פשוט מאוד, בגמרא כתוב "איזו היא אשה כשרה העושה רצון בעלה", נו, בעלה של אשה זו בוודאי רוצה בכך כי הוא מגדולי המתנגדים לרב, ואם כן היא עושה את רצונו. לאשה כשרה לא צריך לעשות כלום, לא מגיע לה שום עונש...

הסיפור הזה הוא סיפור נפלא. כל אחד שישמע אותו יגיד שזה מעשה נורא ונפלא. אבל זה יפה ונפלא רק כשזה על רבי לוי יצחק מברדיטשוב, אם יהיה עליך, הסיפור לא יהיה נפלא בכלל, אם מישהו ישפוך עליך מים, לא סיר שלם, אלא רק כף אחת עם מים קרים, מה תהיה התגובה??? הסיפור כבר יראה אחרת לגמרי...

ואם בענייני כבוד עסקינן, נספר מעשה נורא שהיה בקובנא, כשרקדו בשמחת תורה בהתלהבות גדולה, ולקחו את רבי איצלה מפרטבורג, נשאו אותו על כפיים ושרו "צדיק כתמר יפרח".

שמו לב שגם רבי איצלה מוחה כפיים בהתלהבות ושר עם כולם, אבל מישהו חד עין שם לב מעקימת שפתיו שהוא אומר משהו אחר. התקרבו אליו ושמעו שהוא צועק בקול ומשמיע לאוזניו: "שלפעט די נבלה, שלפעט די נבלה", כלומר, "תסחבו את הנבילה", כך הוא אמר על עצמו, כדי שלא להתפתות ליהנות מהכבוד שנתנו לו!

ומעשה היה עם איזה רב חשוב שהתארח פעם בכפר חסידים אצל ר' אליה לפיאן, וישן עמו באותו חדר. כשהתעורר הרב האורח, הוא

ידוע המעשה בעובדת הזרה שעבדה בבית מורינו ורבינו רבי עובדיה יוסף זצוק"ל. יום אחד היא הודיעה לרבנית שבכוונתה לסיים את עבודתה. ויהי אך יצוא יצאה ויבוא הצדיק וסיפרה לו הרבנית על כך. שאל מרן: "נתת לה משהו?". "כן", השיבה, "נתתי לה תפוח מתוך סלסלת התפוחים". נזעק מרן: "אוי ואבוי! התפוח קדוש בקדושת שביעית, אסור היה לך לתת לה אותו". ואז...

הגאון רבי ראובן אלבז שליט"א על חכמתם של גדולי ישראל

"ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם" (כ"א, א')

הפרשה הקודמת לפרשת משפטים מסתיימת בציווי: "ולא תעלה במעלת על מזבחי" (שמות כ, כג). צריך להבין מדוע נסמכה פרשת משפטים לציווי זה?

ביאורים רבים נאמרו בעניין, ואחד הביאורים הוא: כשם שבכבש עולים לאט יותר מאשר העלייה על המדרגות, כך צריך כל דיין לפסוק כל דין שבא לפניו במתינות ובחכמה, על מנת לראות כיצד להוציא דין אמת ולהציל עשוק מיד עושקו.

אמנם כלל הוא ש"אין לו לדיין אלא מה שעניו רואות", אולם גדולי ישראל השכילו בחכמתם לראות גם מעבר לנראה לעין, להבין דבר מתוך דבר, ולהביא להודאת בעל דין ולהוצאת הצדק לאור.

באו שניהם לדין תורה אצל אב"ד ברודי

הגאון החריף רבי שלמה קלוגר זצ"ל, מגדולי פוסקי אשכנז לפני כמאתיים שנה, כיהן כרבה הראשי של העיר ברודי וכאב"ד שם. ברודי היתה עיר ואם בישראל, עיר מלאה חכמים וסופרים, גאוני עולם ופקחים גדולים, ורבים מהם זכו לשני שולחנות והיו גם עשירים מופלגים.

פעם הגיע אליו בעל אכסניה בעיר עם אחד מאורחיו. סיפר האורח כי התארח אמש באכסניה ובלילה הניח את ארנקו מתחת לכרית שעליה שכב, וזאת מחשש לגניבות. בבוקר מיהר לרוץ לתחנת הרכבת, וכשהגיע הבחין כי שכח את הארנק בחדרו. הוא ויתר על הנסיעה ורץ במהירות אל האכסניה בחזרה, אך החדר כבר היה ריק והארנק איננו. מיד פנה לבעלים והתלונן על היעלמותו של הארנק. הלה דחה אותו וטען כי הוא ודאי מתבלבל, וכנראה שכח את ארנקו באחת החנויות שערך בה קניות אמש...

באו שניהם לדין תורה אצל אב"ד ברודי. את האורח אמנם לא הכיר הרב, אך ידע יפה כי בעל האכסניה הוא בעל היסטוריה של תלונות כאלו, וידוע לשמצה בענייני גניבות.

שני הצדדים הציגו טענותיהם לפני הרב, ותוך כדי דיון הבחין הרב

כי בעל האכסניה הוציא מכיסו קופסת טבק מזהב והחל להריח מתוכה. פנה אליו הרב: "האם תוכל להניח את הקופסה על ידי, על מנת שגם אני אוכל להריח?". בעל האכסניה הזדרז להגישה, והמשיך בוויכוחים.

לפתע עצר הרב את שניהם ואמר: "עלי להרהר בדברים זמן מה, ולאחר מכן אכריע בדין".

השניים יצאו מבלי ששמו לב לקופסת הטבק שנותרה אצל הרב. נטלה הרב, קרא לשמש בית הדין, מסר לו את קופסת הטבק, והורה לו ללכת מיד לאשת בעל האכסניה, ולומר לה כי בעלה שלח אותו וביקש שתביא לו את הארנק. לסימן על נכונות דבריו שלח את קופסת הטבק שלו העשויה זהב...

מיהרה האשה להביא לו את הארנק, ושמש בית הדין השיבו לרב... כדי שלא לבייש את בעל האכסניה פנה הרב לאורח ואמר: "התמזל מזלך! בדיוק כעת נמצא הארנק שלך!". ובעל האכסניה החרה-החזיק אחרי הרב, כשגם הוא מביע שמחה גדולה על 'מציאת' הארנק, בהבינו יפה כי נתגלה קלונו לפני הרב...

יש באבן הזו סימן. כאן למעלה,

בקצה האבן, יש חור קטן

פעם אחרת הגיעו אליו שניים לדין: אחד מהם מצא ברחוב מציאה, אבן יקרה. הוא הרים אותה וזכה בה. מקצה הרחוב התבונן בו אדם אחר, מיד קרע את כיס מכנסו והחל לצעוק: "אבדה לי אבן יקרה! האבן שמצאת שייכת לי!".

זה טען בכה וזה טען בכה, עד שהחליטו לגשת לדין תורה לפני הרב. גם במקרה זה לא היו הוכחות ברורות, אך הרב הרגיש בשני שהוא משקר. מה עשה? הורה לו לצאת לרגע מן החדר, כי ברצונו לדבר ביחידות עם המוצא. לאחר שיצא הורה לשמש בית הדין להשאיר את דלת החדר פתוחה מעט, כדי שהלה יוכל לשמוע את הנעשה בפנים.

או אז קרא למוצא ואמר לו: "ראה, יש באבן הזו סימן. כאן למעלה, בקצה האבן, יש חור קטן. זהו סימן מספיק. ואם בעל דינך יאמר את הסימן הזה לא יהיה מה לעשות - הרי זו שלו. אם יש סימן, ובעל האבן מכיר בו, אין מה לעשות".

כעבור דקות אחדות קרא ליוצא לשוב אל החדר ומיד שאל: "אמור נא, האם יש לך איזשהו סימן באבן?".

"וודאי", השיב כשדעתו זוחחה מעט, "בקצה העליון של האבן ישנו חור".

"אתה בטוח?", נעץ בו הרב את עיניו החודרות.

"בטוח במאת האחוזים!".

"הביאו לפני את האבן", אמר הרב. כשהובאה התבונן בה הרב ארוכות ואמר: "צר לי, אך איני רואה כאן שום חור. אם כן אין זו האבן שלך, אלא של המוצא..."

אך לחרדתו גילה כי הכסף נעלם

כאילו בלעה אותו האדמה.

עוד מסופר על נער יתום משני הוריו שנסע בעצת ידידים לברודי לחפש מקור פרנסה. ניגש לבית הכנסת והציע עצמו לכל עבודה.

בין הנמצאים שם היה יהודי בעל יקבי יין גדולים. דרוש היה לו נער זריז שישירת אותו ויעמוד לימינו בכל ענייני היין. בו במקום סיכם עם הנער על תנאי העסקתו - הוא מצדו יעמיד לרשותו חדר לשינה ויספק לו את כל צרכי האכילה והשתייה שלו בנוסף למשכורת שיינתן לו, ותמורת זה יתלווה אליו לעבודתו, יסדר את חביות היין, וישירת אותו נאמנה.

עד מהרה התברר לשיניהם כי העסקה שעשו ביניהם מצלחת ביותר. בעל היקב נהנה מן הנער החרוץ, וזה מצדו שמח על העבודה המסודרת והמשכורת הנאה. מאחר שלא היה זקוק באותה עת לכסף שקיבל, אגר אותו בחסכנות מרובה בשקיק קטן שהיה צמוד לגופו תמיד.

עשר שנות עבודה חלפו כך. בהגיע הנער לגיל עשרים וחמש הרהר: 'מתי אעשה גם אנוכי לביתי? אספתי מספיק כסף כדי להתחתן.

הגיע זמני להקים לי בית משלי ועסק משלי'.

הוא הרהר בעניין רבות תוך כדי שעות העבודה ודעתו הייתה מעט פזורה עליו. כך אירע, שכאשר הורה לו אדונו למוזג יין מחבת פלונית עבור אורח שהגיע, וצורר כספו הפריע לו מעט, הניח אותו על אחת החביות מבלי משים ולאחר מכן פרח העניין מזכרונו לגמרי. האורח היטיב לבו ביין ונהנה ממנו ביותר, והאדון בעל היקב הזמינו לערוך סיור במרתפי היין שלו ולהתרשם מטיב הסחורה. להפתעתו הבחין בצורר הכסף ששכח הנער, כשהוא מונח על אחת החביות. יצר המזון תקפו והוא לקח את הכסף, החביאו במקום מסתור והיה כלא היה.

כעבור שעה קלה הבחין הנער בהיעלמותו של הכסף. הוא שחזר בבהלה את פעולותיו האחרונות, ומיד נזכר כי הניח את הכסף במרתף היין. מיהר לרדת לשם, אך לחרדתו גילה כי הכסף נעלם כאילו בלעה אותו האדמה.

הוא מיהר לגשת אל בעל הבית שלו, סיפר על היעלמותו של הכסף וציפה לעזרתו... אך האדון הגיב בתקיפות כי אינו יודע מה הוא שח, וכי הוא נדהם לשמוע שהוא חושד בו לאחר מגורים של עשר שנים בביתו והיותו לו לאב.

הנער פרץ בבכי: "ומה אעשה? הרי רק אתה ירדת אחריי למרתף!". אחד הנוכחים שם הציע לנער לתבוע את אדונו לדין תורה בפני רבי שלמה קלוגר. ניגש הנער אל הרב, אך הרב סירב לשמוע את טענותיו מבלי שאדונו יבוא גם הוא ויכול להשיב לו.

כך התייצבו האדון ומשרתו לדין לפני הגאון. הנער סיפר את סיפורו, וסיים אותו כשהוא ממרר בבכי: "רבנו, למען ה'! עשר שנים עבדתי בשביל הכסף הזה!".

"שמעת", ענה הרב. "ובכן, אדון, מה תענה להגנתך?".

העשיר נשף וקצף ברוגזה: "כבוד הרב, זוהי עלילה נבזית! לקחתי אותו כנער צעיר לתוך ביתי, החשבתי אותו לבן, וזוהי סטירת הלחי שאני מקבל בתמורה!".

גם אם חשד בו הרב הוא לא אמר מילה. על פי שני עדים או על פי שלושה עדים יקום דבר, וכאן אין שום עדות למעשה שנעשה.

אולם חכם עדיף מנביא. הוא התבונן בעשיר במבטו החודר ושאל: "אמור לי, האם לא ראית את הכסף כשירדת למרתף?".

"לא, כבוד הרב, לא ראיתי דבר", השיב האדון.

"אם כך", פנה הרב לשמש בית הדין, "יש להוציא מודעות גדולות בשם בית הדין שכל יינות הסוחר פסולים ואסור לשתות מהם. יש בהם חשש יין נסך".

"מדוע?", התרעם הסוחר, "הרי רק אני והמשרת היהודי יורדים אל המרתף".

"כך היה עד היום", החזיר לו הרב כשאינו מתיק את מבטו ממנו, "אך זה עתה התברר שעוד אנשים עלולים לבקר שם. הנה, המשרת השאיר את הכסף, וכשאתה ירדת הוא כבר לא היה. מן הסתם נכנס באמצע איזשהו גוי ולקח את הכסף, וחזקה על גוי שנכנס למרתף יין שהוא פותח את החביות ושותה מהן. אם כן, יינותיך יינות נסך הם!". "אולי נשוב ונחפש את הכסף במרתף?", ניסה היין להציל את כבודו

האבוד.

"לא ולא", סירב הרב, "אתה עלול לתת לו את כל הכסף שוב, ובלבד שבית הדין יתיר לך את היין".

כשהבין העשיר כי אין לו שום מוצא, וכי כל הונו עומד כעת על כף המאזניים, החל לגמגם: "לא, כבוד הרב, אף אחד לא נכנס. אני הוא זה שראיתי את צרור הכסף מונח על אחת החביות ונטלתי אותו לעצמי"...

"אוי לך ואבוי לנפשך!", גער בו הרב, "איך פיתה אותך יצרך לעשות כדבר הזה?! איך העזת לקחת מיתום מסכן עשרים אלף רובלים, בשעה שמרתף היין שלך שוויו מאתיים אלף? לך והבא מיד את הכסף!".

האדון פרץ בבכי ורץ להביא את הכסף...

איך מגיע אדם לחכמה כזו?

התורה מורה לדיין לשפוט כל דין במתינות גדולה, והחכם מכל אדם אמר: "החכם עיניו בראשו" (קהלת ב, יד), אך הדרך שבה זוכים לכך היא על ידי מסירות נפש לתורה.

מי שמוסר נפשו על חכמת התורה הקדושה זוכה לקנות אותה. התורה אינה חכמת מדע חיצונית שלומדים בשביל ידיעות בעלמא, אלא צריך האדם להעמיק בה ולמסור נפש עבורה - וכך יזכה בה!

אמנם, חכמתו של רבי שלמה קלוגר לא באה לו אלא בעקבות גיעתו העצומה בתורה.

בנו של הגאון, רבי מאיר, מעיד כי אביו חיבר שלוש מאות שבעים וחמשה ספרים, כמניין שמו "שלמה", ובכל ספר טמונה גאונות עצומה ונוראה, וידיעת התורה מורחבת. כל רז לא אניס ליה.

עוד הוא מעיד, כי אביו לא היה ישר יותר משעתים ביממה, ולפעמים היה הולך לישון, ולאחר כחצי שעה מתעורר, נוטל ידיים, מברך ברכות התורה, ויושב לכתוב חידושי תורה שהתחדשו לו.

כשטענו כלפיו כי לא ישן די הצורך, היה עונה: "מה אעשה? איני יכול. היו לי קושיות רבות לפני השינה, ועתה באו אלי בחלום ואמרו לי כמה תירוצים, הקשיתי עליהם מכמה מקומות בש"ס, והם יישבו לי את כל הקושיות. מוכרח אני לכתבם כעת, משום שמפחד אני שמא לא אזכר אותם עד הבוקר"...

מדי לילה בלילה נהג רבי שלמה קלוגר לסיים את ספר התהילים במשך כשעתיים, ולאחר מכן היה יושב ולומד כמה דפי גמרא ושו"ת. אחר כך היה מתפלל, ולאחר התפילה ניגשו ושאלוהו שאלות בהלכה. כשסיימו השואלים להציג את שאלותיהם וספקותיהם התבהרו, נהג לשוב לביתו ולהעלות על הכתב מחידושי תורתו, ומיד לאחר מכן היה יוצא לבית הדין לדון בענייני אנשי העיר.

"כי תקנה עבד עברי" (כ"א, ב')

כתב ה'אור החיים' הקדוש, ש"עברי" הוא מלשון עבירה, "שלא בא לידי מידה זו (שנמכר לעבד) עד שעבר על התורה ומצוות, ומכון לדבריהם ז"ל (קידושין יד:) כי במכרוהו בית דין בגניבתו הכתוב

מדבר, וגם המוכר עצמו מחמת דחקו לא בא לידי זו עד שכבר קדמו לו עבירות, כמאמר רבי אמי (שבת נה.) 'אין ייסורין בלא עוון'."

איזו עבירה עבר אותו יהודי שנמכר לעבד?

במקום שאדם יהיה משועבד לבורא עולם הוא משעבד את עצמו מרצון ומדעת להבלי העולם הזה. השעבוד והרדיפה אחר הממון גורמים לו לעשות דברים אסורים. לא אכפת לו שהממון יגיע אליו באיסור, העיקר שיגיע...

לאכלה ולא לסחורה

ניקח, למשל, את איסור סחורה בפירות שביעית. נאמר בתורה (ויקרא כה, ו) "והייתה שבת הארץ לכם לאכלה". דרשו חז"ל (בכורות יב:): "לאכלה ולא לסחורה". התורה אוסרת לסחור בפירות שביעית או להפסידם. היא גם אוסרת למכרם לנכרי או להוציאם מחוץ לארץ ישראל.

יש לירקן פרות שביעית, הוא חושב בלבו: 'איך אני יכול להרשות לעצמי לוותר על הרווחים ממכירתם? הוא לא עומד בניסיון וסוחר בהם, הוא אף מוכן למכרם לגוי ולהוציאם לחו"ל, העיקר להרוויח כמה שקלים.

הוא חושב שהוא הרוויח... ואינו יודע שלא יראה ברכה בכסף שהגיע אליו באיסור.

לעומת זאת, מי שמקפיד על איסור סחורה בפירות שביעית ומוכן להפסיד ממון רב ובלבד שלא לעבור על איסור תורה - מובטח לו שיראה ברכה בממונו ולא יאונה לו כל רע.

ידוע המעשה בעובדת הזרה

שעבדה בבית מורנו ורבנו

ידוע המעשה בעובדת הזרה שעבדה בבית מורנו ורבנו רבי עובדיה יוסף זצוק"ל. יום אחד היא הודיעה לרבנית שבכוונתה לסיים את עבודתה ולשוב לארץ מולדתה. היא נפרדה לשלום מהרבנית ויצאה מן הבית, בדרך לנמל התעופה. הרבנית הודתה לה על עבודתה, וכהכרת הטוב נתנה לה תפוח מתוך סלסלת התפוחים שהייתה מונחת על השולחן. "קחי צידה לדרך", אמרה לה.

ויהי אך יצוא יצאה ויבוא הצדיק. הודיעה לו הרבנית שהעובדת הזרה סיימה את עבודתה בביתם והיא עומדת לשוב לארץ מולדתה. שאל מרן: "נתת לה משהו?"

"כן", השיבה הרבנית. "נתתי לה תפוח מתוך סלסלת התפוחים שמונחת על השולחן".

נזעק מרן: "אוי ואבוי! התפוח קדוש בקדושת שביעית, אסור היה לך לתת לה אותו".

מיהרה הרבנית לתחנת האוטובוס. העובדת הזרה עמדה שם וחיכתה לאוטובוס. "בבקשה, תחזירי לי..." אמרה הרבנית. לא הספיקה לסיים את המשפט והעוזרת החווירה וגמגמה: "בסדר בסדר. אבל בבקשה, אל תעשי מזה עניין"...

העובדת הזרה פתחה את מזוודתה והחלה להוציא משם שלל

המשך בעמוד 29

סיפר כ"ק מרן אדמו"ר מסקולען-ירושלים שליט"א, שפעם נכנס עשיר אחד אל אביו הרה"ק מסקולען זי"ע בערב יו"ט, ונתן להרבי סכום הגון ביותר עבור צרכי יו"ט, ובעת שנתן את הכסף להרבי, התנה ואמר שהכסף הזה הוא נותן אך ורק עבור צרכי יו"ט של הרבי בעצמו ולא למטרה אחרת כלל וכלל

הגאון רבי שלמה זלמן פרידמן שליט"א אב"ד סאנטוב ליקווד על כוחה של התפילה

אם כסף תלונה את עמי את העני עמך: (כב כד)

פעם אחת נכנס יהודי נגיד אל הרה"ק מטאהש זי"ע, ומסר לידו מעטפה סגורה עם סכום גדול. לאחר שיצא, נכנס יהודי אחר שהיה נצרך לבריות ל"ע, וכשיצא מהקודש, הבחין בהעשיר שעודנו שם, וכששמע שהוא נוסע למונטריאל ביקש ממנו שיסיע אותו לשם, והעשיר נעתר לבקשתו ולקחו עמו ברכבו.

באמצע הדרך, ראה העשיר שהנצרך מוציא מכיסו איזה מעטפה, ושולף משם סכום עצום של שטרות כסף ומתחיל לספורם, כשהבחין העשיר בשם החברה שבבעלותו שמתנוססת על המעטפה - כמעט שנתעלף. וכאשר שאל את העני מנין לו מעטפה זו, השיב היהודי, שהרבי מטאהש מסרה לו, והבין העשיר שהמדובר במעטפה אותה מסר לפני כשעה קלה להאדמו"ר מטאהש, ושאל העשיר את היהודי "שמא אתה יודע כמה כסף יש כאן", אמר לו היהודי "אני הולך עכשיו לספור", אמר לו העשיר "אינך צריך לספור, יש כאן עשרת אלפים דולר..."

העשיר נדהם מאוד ממעשה זה, ולכן לאחר שהוריד את היהודי במקום שהיה צריך להיות שם, חזר על עקביו ונסע מיד בחזרה למעון קדשו של האדמו"ר מטאהש, ונכנס שוב להקודש פנימה ואמר להרבי: זה שהרבי נתן ליהודי את הכסף שמסרתי להרבי - זה בסדר - הלא נתתי את זה להרבי במתנה, וברשותו לעשות עם הכסף כחפצו, אבל לזאת מלאני לבי לשאול, למה הרבי אפילו לא פתח את המעטפה לספור את הכסף? השיב לו הרבי כשבת שחוק על פניו: לספור את הכסף - לזאת אל תדאג - העני כבר יספור טוב את הכסף...

סיפר כ"ק מרן אדמו"ר מסקולען-ירושלים שליט"א

סיפר כ"ק מרן אדמו"ר מסקולען-ירושלים שליט"א, שפעם נכנס עשיר אחד אל אביו הרה"ק מסקולען זי"ע בערב יו"ט, ונתן להרבי סכום הגון ביותר עבור צרכי יו"ט, ובעת שנתן את הכסף להרבי, התנה ואמר שהכסף הזה הוא נותן אך ורק עבור צרכי יו"ט של הרבי בעצמו ולא למטרה אחרת כלל וכלל. הרבי הודה לו על כך מאוד מאוד, ונפרד ממנו לשלום.

אחר כך, קרא הרבי לאחד מבניו, ונתן לו חלק נכבד מהכסף שקיבל

מהעשיר הזה, וציוה עליו להעביר את הכסף לעני אחד עבור צרכי יו"ט, וכך עשה.

עם הזמן נודע לו לאותו עשיר על מעשהו של הרבי, והלה נרגז מאוד, וחזר ונכנס אצל הרבי ושאל אותו "למה נתן הרבי חלק מהכסף לעני אחד, הלא התניתי מפורשות שהכסף הוא לצרכי יו"ט של הרבי בעצמו?! מיד אמר לו הרבי כשבת שחוק על פניו "וכי אתה יודע מה הן הצרכי יו"ט שלי?..."

שלא היה יכול להירדם בלילה עם היה נשאר איזה סכום

כידוע שהגה"ק בעל "דברי חיים" מצאנו זי"ע היה מפזר את כל מעותיו לצדקה באופן מופלא ביותר, עד שאמרו שלא היה יכול להירדם בלילה עם היה נשאר איזה סכום - יהיה אשר יהיה - בביתו, והוא היה מחלק הכל לצדקה. פעם אירע שלזוגתו הרבנית לא היה די כסף לקנות איזה דבר, ובדיוק באותה עת שמעה שאחד העניים שהיה מקבל צדקה מבעלה הרה"ק מצאנו קנה דג יקר מאוד.

נכנסה אל בעלה הקדוש כשדמעתה על לחיה ושפכה את מר לבה, שכאשר לה עצמה אין כסף לקנות מה שהיא צריכה, אזי עני פלוני שנתמך על ידו מרשה לעצמו לקנות דג כל כך יקר, וטענתה בפייה,

המשך בעמוד 28

נשאל את הקוראים הנכבדים, אם אעיר לאחד מכם שיש לו כתם מכוער על החולצה מאחור, האם הוא יפגע מכך? ודאי שלא. להפך, הוא יודה מכל הלב על החסד הגדול שגמלתי עמו. הוא בדיוק התכוון ללכת לחתונה, ועלול היה להסתובב כך, עם בגדים חגיגיים כאשר כתם גדול מכער אותם. איך הוא היה נראה בתמונות... הצלתי אותו מבושה וכלימה.

רבה של כרמיאל, הגאון רבי אברהם צבי מרגלית שליט"א על דרשות ותוכחה

ויסלף דברי צדיקים (כג'ה)

בדרך כלל, אנשים אינם אוהבים לשמוע תוכחה. מהי דרשה טובה, דרשה שיש בה הרבה סיפורים מרתקים, גימטריאות ופרפראות, וורטים ורעיונות קלילים, מעיש'לך שהרב הדרשן מספר על עצמו ועל סביבתו. נסעתי מקום פלוני, ראיתי כך וכך, פגשתי את זה וזה. זהו רב פופולארי, שרבים נוהרים לשמוע אותו.

לעומת זאת, יהיה הרב צדיק ומפורסם ככל שיהיה, אם יתחיל בתוכחות ישירות, בפעם הראשונה, כאשר אין יודעים עדיין את תוכן דרשותיו, יבואו המונים לשמוע. בפעם השנייה, אולי יבואו עשרות בודדות, בפעם הבאה כמה אנשים בודדים. פעם נוספת כבר לא תהיה. אנשים פשוט לא יבואו יותר. אנשים אינם אוהבים לשמוע תוכחות.

למעשה, זו תופעה מדהימה ומעוררת תהייה. נשאל את הקוראים הנכבדים, אם אגש ואעיר לאחד מכם שיש לו כתם מכוער על החולצה מאחור, האם הוא יפגע מכך? ודאי שלא. להפך, הוא יודה מכל הלב על שהערתי את תשומת לבו.. על החסד הגדול שגמלתי עמו. הוא בדיוק התכוון ללכת לחתונה, ועלול היה להסתובב כך, עם בגדים חגיגיים כאשר כתם גדול מכער אותם. איך הוא היה נראה בתמונות... הצלתי אותו מבושה וכלימה.

נוסיף ונשאל, אדם עומד לאכול דבר מה, ואני מעיר לו שהאוכל מקולקל, מסוכן לבריאות, האם יכעס על כך? ודאי שלא. הוא יודה לי על שהצלתי את בריאותו וינשק את ידי.

אם כן, מדוע כאשר מעירים לאדם שנהג בדבר מה שלא כשורה, שלא על פי הלכה או דרך המוסר, הוא מיד מתכעס ומתקצף, עובר להתקפה, מי שמך לשר ושופט עלי?! על מה הכעס, הרי האדם שמעיר לך רוצה לתקן את מעשיך, לסייע לרוחניות שלך, לנקות כתם שמצוי על נשמתך, שהוא חמור בהרבה מכתם על החולצה. מדוע כששומעים הערה מיד נלחצים, מיד מנסים לנער את המוכיח ו'להעמידו במקומו'? צריכים היינו לקבל באהבה את הדברים ולנסות לתקן מעשינו כל עוד הדבר אפשרי. "כל זמן שהנר דולק אפשר לתקן!"

מספרים על רבי ירוחם ליבוביץ זצ"ל, המשגיח והמשפיע בישיבת

מיר. רגיל היה לעמוד על הבמה בהיכל הישיבה ולשאת דרשות חוצבות להבות. היה דורש ותובע, מוכיח, מעיר, חובט בתלמידים, הללו היו מקבלים את הדברים היוצאים מן הלב באהבה, ומשתדלים לתקן את מעשיהם.

יום אחד הגיע רבי ירוחם לעיירה יהודית חשובה. בעיירה היה יהודי בשם ר' שרגא. ביקש הלה מרבי ירוחם שיתן שיחת מוסר בבית המדרש. רבי ירוחם שהכיר את הנפשות הפועלות, סרב. ידע שבני העיירה, כמרבית האנשים, חפצים בדברי מגידות, סיפורים, וורטים, אקשן... ואילו הוא, אינו עוסק במגידות, אלא בתיקון נפשות. מדבר ישירות, מוכיח אודות פגמי בני האדם ומציע דרכים לתיקונם.

ר' שרגא הפציר ולא נתן לו מנוח, עד שבדלית ברירה הסכים רבי ירוחם להפצרותו של היהודי. שמח ר' שרגא, ומיד פירסם מודעות ענק בעיירה, המשגיח המפורסם, רבי ירוחם עומד לשאת דרשה בבית הכנסת הגדול. גבאי בית הכנסת ניקו ומירקו את המקום, הוסיפו ספסלים, הן לא בכל יום מזדמן תלמיד חכם וצדיק גדול כל כך לעיירתם.

ביום הדרשה, עוד הרבה לפני השעה שנקבעה, היה בית הכנסת מלא מפנה לפנה. יהודים רבים שלא שפר עליהם גורלם ולא נותר עבורם

מקום ישיבה, מילאו את המעברים ואת הפרוזדורים. עלה רבי ירוחם על הבמה, והחל בדרשתו. הציבור הטה אזנו ברוב קשב, אך איזו אכזבה. לא סיפורים ולא גימטריאות, לא וורטים ולא פרפראות. רבי ירוחם, שחקר ובדק עוד קודם לכן אילו דברים דורשים תיקון, מבחינה רוחנית כמובן, בעיירה, הוכיח את הציבור על כך שמאחרים לתפילה, על כך שאין מספיק שיעורי תורה. כמובן שתיבל את דבריו בדברי חז"ל, אך עיקרם של דברים היה תוכחה גלויה. אט אט עזבו היהודים המאוכזבים את המקום בלאט. כשסיים, לא נותר אפילו מנין לומר "רבי חנניה בן עקשיה וכו'..."

לאחר כמה שנים התייחס רבי ירוחם לארוע זה ואמר, בואו ננסה להבין, כשאני עומד בישיבה ואומר דברים קשים כגידים, אף אחד לא בורח, אף אחד לא מתחמק. כל התלמידים יושבים ומקשיבים בקשב רב, בולעים את דברי בצמא לוקחים אותם לתשומת לבם ומנסים לתקן את המעוות. כשעליתי לדבר באותה עיירה ידעתי עם מי יש לי עסק, ולכן ציננתי את הדברים, הורדתי את המינן, דיברתי בעדינות וברכות, ובכל זאת הציבור התאכזב קשות והצביע ברגליו... מדוע ולמה.

סיפר רבי ירוחם, כאשר הגיעו ראשוני המהגרים לארצות הברית, הביאו אתם בעלי חיים מארצותיהם. בין היתר הביאו עמם סוסים, ורכבו עליהם ביבשת החדשה. הילידים ראו בעלי חיים בעל ארבע רגלים, שמסתיים בחצי גוף של אדם. פלאי פלאים, בעל חיים שחציו חיה וחציו אדם. כמובן שהתפעלו והתפעמו. אך פתאום קפץ הרוכב מעל הסוס, ואז הבינו שמדובר בבעל חיים רגיל בעל ארבע רגליים, שרוכב עליו אדם.

אמר רבי ירוחם, זהו ההבדל. כולנו מורכבים מסוס ואדם. הסוס הוא הגשמיות, והאדם הוא הרוחניות. ה'אני' האמיתי הוא הנשמה. ישנם אנשים, כמו אותם ילדים, שבטוחים שהאדם והסוס הנם יחידה אחת, זה האורגניל. אם פוגעים ב'סוס' שלהם, בגשמיות הם נעלבים, כי הם חשים ירידה אחת עם ה'סוס'. התלמידים לעומת זאת, יודעים שהם מעל הסוס, חלק נפרד לחלוטין, חלק אלוקי ממעל. הם מבינים שאני לא פוגע בהם. כי אם ב'סוס' שלהם, אני רק מלמד אותם ומייעץ להם כיצד להשתלט על הסוס. איך לרסן את החלק הגשמי שבהם. זהו תפקידם ומקומם בחיים, זו עבודתם בעולם.

כאשר מוכחים אדם, צריך הוא להבין שבעצם אומרים לו, שמע נא ידידי, הסוס שלך משתולל. זה לא אתה עצמך. אתה נשמה טהורה וזכה. אבל הסוס שתחתך אינו נוהג כשורה, והוא עלול חלילה להפיל אותך יחד עמו אל התהום. אדם שחושב כך אינו נפגע מהתוכחה. להיפך, הוא מבין שהמוכיח נותן לו קרדיט, אתה לא חלק מהסוס חלילה, אתה רוכב מעליו. ממש כשם שכאשר מעירים לאדם שבגדו מוכתם, הוא אינו נפגע, משום שההערה אינה על אישיותו, אלא על דבר חיצוני. זו צריכה להיות ההסתכלות על דברי המוכיחים. ואדרבה, עלינו לחפש מי שיוכיח אותנו, שהרי אין אדם רואה נגיע עצמו.

אגב, אם מדברים על אדם וסוס, נספר מעשה המובא ב'בן איש חי'.

פעם עמד אדם חגיג על אם הדרך. עני היה, עיף, רעב וצמא. פשט ידו וניסה לעצור 'טרמפ', אך אף אחד לא עצר. פתאום עוצר לידו סוס, הרוכב יורד ושואל אותו ברחמים, מה חפצך. אומר לו החיגר, אני רעב וצמא. כמה ימים לא בא אוכל לפי. מוציא הרוכב מציקלונו דברי מאכל ומשקה, נותן לעני המסכן, וממתין לו בסבלנות עד שישבע ויותיר.

כשסיים החיגר לאכול, נפנה האיש לעלות לסוס ולהמשיך בדרכו. פונה אליו החיגר בתחינה, רגע אחד, אולי תוכל לעזור לי בעוד דבר, אולי אתה נוסע במקרה לעיר פלונית. אמר לו הלה, אכן כן. שואל החיגר, ואולי יכול אתה לקחתנו עמך. האיש, שהיה בעל חסד גדול, הסכים לקחתו. חשב החסיד לעצמו, אם אשב אני קדימה ואוחז במושכות, והחיגר ישב מאחור, הוא עלול ליפול, שהרי אין לו רגלים כדי להיאחז בסוס. ישב אפוא החיגר קדימה ויאחז במושכות, ואני אשמור עליו מאחור שלא יפול.

כך עשו, והגיעו לעיר בשלום. כשהגיעו לכיכר העיר מסתובב החיגר לאחור, פונה אל בעל הסוס ואמר לו, טוב, הגענו ליעדנו. תגיד תודה ותירד מהוסס. הלה נדהם לרגע מעזות הפנים של אותו עני, אך מיד מתעשת וצועק, כפוי טובה שכמוך, האינך מתבייש? מה לא עשיתי בשבילך, האכלתיך, השקיתיך, לקחתי אותך למחוז חפצך תוך כדי שאני דואג שתשב במקום נוח ובטוח על הסוס, ועתה הנך משלם רעה תחת טובה? החיגר אינו טומן ידו בצלחת. אתה הוא זה שצריך להתבייש. אני נתתי לך 'טרמפ' והבאתי אותך לעיר, ועכשיו אתה רוצה לגזול ממני, העני והדל, את הסוס, הרכוש היחיד שנותר לי...

כמובן שמיד התקהלו אנשים רבים סביב. הם שומעים את הויכוח המעניין, ומיד נוטים לצידו של החיגר, מה הם רואים מול עיניהם, חיגר, בעל מום, עני ומסכן, יושב על סוס כאשר הוא אוחז במושכות. מאחור יושב גבר בריא, שמנסה לשדוד את האומלל. כולם צידדו בחיגר וכעסו על האיש שאינו מתבייש להתאכזר כך אל החיגר המסכן.

ראה האיש כי כלתה אליו הרעה, וביקש לגשת לרב העיר, הלא הוא בעל ה'בן איש חי'. כאשר יפסוק כך יעשה. נכנסו השניים אל הרב, כל אחד סיפר את גרסתו. הבן איש חי, בחכמתו ובחוש הצדק הדק שבו, הבחין מיד שהצדק עם בעל הסוס. והחיגר הינו אדם רע מעללים ורמאי, המנצל את מומו כדי להשיג דברים במרמה. הוציא את הסוס מחזקתו של החיגר וסילקו בבושת פנים.

אך לפני שנפרד מבעל הסוס אמר לו, אתן לך עצה טובה, בפעם הבאה שתיקח טרמפיסט, אל תתן את ההגה בידו. אל תתן לו את המושכות.

כאמור, אנו מורכבים מסוס ואדם. יש בנו את החלק החומרי ואת החלק הרוחני. אי אפשר להתעלם מהגוף, הוא קים, חי ובוטע. צריך לתת לו את צרכיו. אבל הבה, לא ניתן לו את המושכות.

ישנם אנשים 'נדיבים וטובי לב', שנותנים לגוף בחפץ לב את המושכות. לבסוף הגוף דוחה מעליו את הרוחניות, ושולט אף על הנשמה. את המושכות אסור לעזוב בידי אחרים, ויהי מה.

"שאלה הרבנית ברזם את אחיה, רבינו הגר"ח קנייבסקי, מדוע ישבת עמו כל כך הרבה זמן וראית צורך לפנות מזמנך היקר והמדוקדק על חשבון החברותא עם רבי יצחק זילברשטיין, אמר לה מרן הגר"ח משפט מטלטל..."

הגאון רבי יחיאל צוקר שליט"א, מרבני ישיבת 'תורה בתפארתה', על החסידות המופלגת שאפשר להשיג על ידי קיום 'מילי דזניקין'

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם (כא, א)

רש"י הקדוש מבאר בפסוק הראשון בפרשתנו "ואלה המשפטים - כל מקום שנאמר אלה פסל את הראשונים, ואלה מוסיף על הראשונים, מה הראשונים מסיני, אף אלו מסיני".

דווקא בפרשת משפטים, בפרשת הנזיקין ועוד, יש הדגשה שהיא מסיני. הדבר טעון ביאור, שהרי כמעט כל המצוות נאמרו מסיני? המצוה הראשונה שמונה הרמב"ם (ספר המצוות) היא מצות האמונה, ואותה הוא לומד מ'אנוכי ה' אלוקיך': "המצוה הראשונה היא הציווי אשר צונו להאמין האלוקות, והוא שנאמין שיש שם עילה וסיבה הוא פועל לכל הנמצאות, והוא אמרו יתברך 'אנוכי ה' אלוקיך'".

והפליאה עצומה: היכן הציווי במצוה זו? בסך הכל כתוב בה שהקב"ה הוא אלוקינו! מדוע מנה אותה הרמב"ם כמצוה?!

אלא, שבמצוה זו יש שני חלקים: א. "אנוכי ה' אלוקיך" - כל מה שבשמים ובארץ הוא רק מציאות של הבורא יתברך, ורק הוא "פועל" לכל הנמצאות". ב. "אשר הוצאתיך מארץ מצרים" - דע לך שאתה מושגח בהשגחה פרטית, וכל מה שקורה בעולם, כל המציאות שלך וכל פרט שקורה בעולם, הכל מכוון מאיתו יתברך.

באה התורה ואומרת: יש לך עוד תרי"ב מצוות. ולאן כולן מובילות? "אנוכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים!"

אתה מגיע להלכות נזיקין - פלוני הזיק לך, אלמוני גזל ממך, אחד עשה לך 'פרצוף' והשני דיבר כנגדך, ואתה אומר לעצמך: כיצד כל זה קשור ל"אנוכי ה' אלוקיך"?

עליך לדעת שהכל בכל מכל כל, כל מה שקורה בבריאה זה "אנוכי ה' אלוקיך". אם אתה מגיע בסופו של דבר להבנה זו - אתה שייך לעולם של תורה ומצוות. אם לא - אין לך אפילו התחלת שייכות לתורה! הקב"ה - 'בעליו עמו' של הבריאה כולה

אמר לו החזון איש את המשפט הבא

מרן הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ' זצ"ל סיפר שפעם נכנס ראש ישיבה אל החזון איש זצ"ל ואמר שמציעים לבתו שני בחורים, ופרס בפני ה"חזון איש" את המעלות של כל בחור ובחור.

אמר לו החזון איש את המשפט הבא: "יש כאלה במצבם שזה נגמר, ויש כאלה שיש לזה המשך".

כשביקש ראש הישיבה מהחזון איש לבאר את כוונתו, אמר לו:

"כשיש לבחור יראת שמים ומידות טובות, יש לשידוך עתיד. ואם לא - אין המשך. זהו שידוך זמני".

נוכל להבין יותר את דברי החזון איש, על פי הסיפור הבא: יהודי נכנס אל האדמו"ר בעל ה"ישועות משה" מויז'ניץ זצ"ל וסיפר שהוא סגר שידוך לבתו. האב המאושר החל למנות את מעלותיו של הבחור, וסיפר שמדובר בבחור מיוחד אשר נבחן כבר על 'נשים נזיקין'. "לא סיפרת לי מה עם המידות הטובות שלו", אמר האדמו"ר. "מה קורה עם החלק הזה?"

היהודי שתק במבוכה. לימים אמר ה"ישועות משה" למקורביו: "באותו רגע, הבנתי בדיוק במי מדובר, ואני גם לא צריך לספר לכם מה היה ההמשך... אמנם הוא למדן גדול, אבל איפה המידות הטובות? מי לנו גדול מרבי חיים עוזר גרוז'ינסקי זצ"ל, אב"ד וילנא. רבי חיים עוזר היה עילוי מופלג. בגיל תשע כבר היה עומד בעירו ומפלפל לפני התלמידי חכמים, ובגיל אחת-עשרה הצטרף לחבורת אישישוק, שהורכבה מהאריות שבין אברכי הכולל שם.

בבר מצווה שלו הוא שכח להכין דרשת בר מצוה. אמרו לו הנוכחים: "נו, תגיד איזה פלפול".

השיב רבי חיים עוזר: "שכחתי להכין, אבל תחליטו מה שאתם רוצים. או שאחזור על כל ה'קצות החושן' או על כל 'נתיבות המשפט'. תבחרו אחד משניהם..."

חמיו היה חתנו של רבי ישראל סלנטר זצ"ל. כאשר לקח אותו לחתן, רצה חמיו לשמח את השווער שלו, ולהראות לו איזה חתן מופלג לקח, ושלה לו מערכה רצינית של החתן החדש שבה מראה החתן את כוחו בכל התורה כולה. השיב לו רבי ישראל: "ראיתי שבחרת בחור שרב חילו בתורה, הוא גאון גדול בתורה. אבל מה עם המידות שלו? הרי כתוב בתורה (דברים כב, טז) 'את בתי נתתי לאיש'. צריכים לתת את הבת לאיש, לא לארון קודש. מה עם המענטשלעכקייט שלו?"

הייתי קטנצ'יק, ולא ראו שאני מדלג על כל התור

הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל סיפר, שבתחילת מלחמת העולם השנייה נמלט ביחד עם בני ישיבות רבים לליטא. רבי חיים עוזר התמסר לבחורים ודאג לכל צרכיהם, ורבים ניצלו בזכות פועלו. הרב גלינסקי השתוקק מאד להיכנס אל רבי חיים עוזר. הוא בא אל הגאון רבי חזקיהו מיישקובסקי, רבה של קריניק שביטל עצמו לרבי חיים עוזר ושימש כגבאי שלו, ואמר לו שהוא רוצה להיכנס. אמר לו הרב מיישקובסקי: "מחר בתשע בבוקר תתחיל קבלת הקהל. תבוא בחמישה לתשע, ואכניס אותך". "הייתי קטנצ'יק, ולכן לא ראו שאני מדלג על כל התור, וכך הצלחתי להיכנס אל הקודש פנימה", סיפר הרב גלינסקי. "אמנם מכיון שכבר מהלילה ידעתי שאני עתיד להיכנס אליו, ומסתמא שידבר איתי בלימוד, אמרתי לעצמי: 'לפחות אכין היטב את המשנה הראשונה במסכת יבמות אותה אנו לומדים כעת'." "ישבתי במשך כל הלילה והכנתי היטב את המשנה הראשונה, שבה מוזכר החשבון של חמש עשרה הצרות שפוטרות את צרותיהן מייבום. 'כאשר נכנסתי לרבי חיים עוזר, הוא שאל אותי שתי שאלות: 'יש לך איפה לאכול? מיטה לישון יש לך?' "היתה שאלה שלישיית שגם אותה הוא רצה לשאול - האם יש לי נעליים ללבוש, אבל הנעליים שלי היו בבחינת 'כולם פותחים את פיהם'... ראו בחוש שלא היה לי כסף לקנות נעליים..." "סיים רבי יעקב ואמר: 'אני הכנתי את עצמי לשאלות על חמש עשרה הצרות' של היבמה, ורבי חיים עוזר דיבר איתי על הצרות שלי!" כך היא הנהגת גדולי ישראל. יראת שמים ומידות טובות. זהו סוד הגדלות!

מה תעשי עם בעל למדן כזה תדברי אתו בלימוד?

בית ספוג באהבת תורה היה ביתו של רבי אליעזר זקס ז"ל בית חד קומה ששכן מול ישיבת לומזה בפ"ת, בית בן ארבעה חדרים, בחדר אחד דרו בו הזוג זקס ושלושת בנותיהם המתבגרות, בשני חדרים אחרים היו בחורים מהישיבה, ביניהם היה מרן הגר"ש רוזובסקי זצוק"ל שהיה בחור יתום ואף יצא מביתם לחתונתו, ועוד חדר שהיה מקום מגורם של הרמים שגרו מחוץ לעיר ביניהם מרן הגראמ"מ שך זי"ע.

בבית זה גדלה בתם, היא התבגרה ודחתה שידוכים רבים שהוצעו לה, פעם בהיותה בכפר חסידים אצל אחותה הרבנית אשת רבי דוד מיישקובסקי ז"ל שניהלו יחדיו את ישיבת כנסת חזקיהו, שאלה המשגיח מרן הגה"צ רבי אלי' לופיאן זי"ע מדוע את בוררת כל כך? ענתה לו: "חפצה אני בבחור שהוגה בתורה יומם וליל, עדין לא מצאתי כזה!"

שאל רבי אלי': מה תעשי עם בעל למדן כזה תדברי אתו בלימוד? מדוע אינך מבקשת בעל מידות טובות? ענתה לו: כן, אדבר אתו בלימוד, העיקר שיצמח תלמיד חכם!

אמר לה רבי אלי': "בקשי בעל מידות טובות, רק שקדן בעל מידות טובות יכול לצמוח אדם גדול, אם לא יהיה בעל מידות טובות לא יצא ממנו כלום!"

ולמדנו: ללא מדות טובות אין לאדם קשר אמיתי עם ה'אנכי ד' אלווקי', ללא עבודת המידות אין לאדם באמת קשר עם התורה והמצוות!.

פתחה הרבנית ברזם את הדלת ולתוך הבית

הרבנית ברזם תחי', אחותו של מרן הגר"ח חיים קנייבסקי זצוק"ל, סיפרה שיום שיש אחד הגיע רבינו לביתה ולפתע נשמעו צעקות חזקות, דפיקות ובלגאן גדול מכיוון חדר המדרגות. פתחה את הדלת וראתה שכל השכנים בבניין ירדו, היה שם אדם משובש בדעתו. כשהבחינה בדבר נכנסה מהר בחזרה לביתה וסגרה את הדלת. רבינו שמע את הצעקות ושאל אותה מה קורה שם. אמרה לו הרבנית, יש שם אדם משוגע שצועק ומשתולל. אמר לה, תפתחי את הדלת. אמרה לו הרבנית ברזם, אני מפחדת. הרגיעה רבי חיים ואמר, אין צורך לפחד. הרבנית ברזם אף הוסיפה וסיפרה כי גם אביהם, מרן הסטייפלער זי"ע"א, לא היה נרתע מאנשים משוגעים שנשתבשה עליהם דעתם, ה"י. פתחה הרבנית ברזם את הדלת ולתוך הבית נכנס אותו יהודי מר נפש, בצעקות עזות, כשהוא דורש דברים ומדבר בקולי קולות. רבינו שומע אותו ויושב ושותק וכך חולף זמן רב והדבר לא נגמר, הוא דורש ואומר את כל צעקותיו ורבינו מקשיב לו ושותק. בשלב מסוים הגיע אל הבית רבי בערל ויינטרוב, ידידו של רבינו משכבר הימים עוד מימיהם בישיבה, ואומר שהרבנית בת שבע ע"ה, שלחה אותו מהבית לקרוא לרבינו מאחר שכבר הגיע לביתם 'בלחט"א הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א שהיה לומד עם רבינו בקביעות מדי יום שיש'. רבינו שמע ושתק, והמשיך לשבת עם אותו יהודי מר נפש.

עברה עוד חצי שעה, הרבנית שלחה עוד שליח ומסרה שלא נעים לה שרבי יצחק זילברשטיין ממתין זמן רב שיבוא ללמוד עמו והיא יודעת עד כמה חשוב לרבינו הלימוד הזה. הם היו לומדים יחד מדי יום שיש למעלה משישים שנה. רבינו שוב שומע, ממתין וממשיך לשבת עם אותו יהודי. עבר זמן, עד שאותו יהודי הלך ורק אז נפנה רבינו ללכת במהירות לביתו.

שאלה אותה הרבנית ברזם, מדוע ישבת עמו כל כך הרבה זמן וראית צורך לפנות מזמנך היקר והמדוקדק על חשבון החברותא עם רבי

Dirshu
דרשו'ד' ועויו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

הגדר לך את מחשבותיך

מבצע של ארגון 'אחינו' ו'דרשו'.
תורמים לארגון 'אחינו' זרוע החיזוק
של 'דרשו' ומקבלים מתנות ענק!

איך תורמים? בכל עמדות 'נדרים פלוס' או במוקד 'דרשו' 02-5609000

וקבל במתנה

סט 'משנה ברורה'

38 כרכים כריכה רכה - פורמט כ"ס
ובנוסף

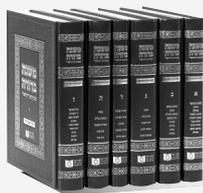
מנוי לחצי שנה לעלון 'לקראת שבת'

מידי שבוע בדיוור ישיר עד אליך

סה"כ שווי המתנות ₪ 456

תרום ₪ 22 לחודש
למשך 12 חודשים
סך כל התרומה ₪ 264

1.

וקבל במתנה

סט 'משנה ברורה'

6 כרכים כריכה קשה
ובנוסף

מנוי ל-3 חודשים לעלון 'לקראת שבת'

מידי שבוע בדיוור ישיר עד אליך

סה"כ שווי המתנות ₪ 512

תרום ₪ 22 לחודש
למשך 14 חודשים
סך כל התרומה ₪ 308

2.

וקבל במתנה

סט 'משנה ברורה'

19 כרכים כריכה רכה - פורמט רגיל
ובנוסף

מנוי ל-3 חודשים לעלון 'לקראת שבת'

מידי שבוע בדיוור ישיר עד אליך

סה"כ שווי המתנות ₪ 386

תרום ₪ 22 לחודש
למשך 14 חודשים
סך כל התרומה ₪ 308

3.

וקבל במתנה

סט 'משנה ברורה'

6 כרכים כריכה קשה
ובנוסף

ספר 'המפתח' על המשנה ברורה

סט 'דרש דוד' על התורה 3 כרכים

מנוי ל 3 חודשים לעלון 'לקראת שבת'

מידי שבוע בדיוור ישיר עד אליך

סה"כ שווי המתנות ₪ 638

תרום ₪ 22 לחודש
למשך 18 חודשים
סך כל התרומה ₪ 396

4.

הגאון רבי מיכל זילבר שליט"א, מעיד את אשר ראה במחיצת רבו, מרן הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל. את היחס המיוחד במינו שזכתה לקבל ממנו העוזרת בבית, מדי פעם הוא היה קורא לה באמצע העבודה ומבקש ממנה שתנוח מעט

מאוצרותיו הנפלאים של הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

פי תקנה עבד עברי (כא ב)

דודי, עמוד ההוראה, מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, הסביר פעם שהסוגיה של עבד עברי בעיקרה היא פלא פלאים. הרי ידוע בכל מדינות העולם, היכן שהנוהג הוא על פי חוקות הגויים, מטילים ענשים קשים על גנבים. לפעמים שופטים אותם רק על פי עד אחד, לפעמים על פי קרוב ונוגע בדבר, ואף על פי אומדנא. נוהג זה באצלת מסברא פשוטה והגיונית, כי אלמלא העונשים הללו 'איש את רעהו חיים בלעו'.

והנה אצלנו, אצל כלל ישראל, באה התורה ואומרת שהגנב לא מתחייב לשלם, רק אם ראוהו שני עדים, וגם בזה אם הקדים והודה בגניבה קודם שבאו העדים הוא נפטר מן הקנס. ולא עוד אלא גם אם כבר התחייב, אם אין לו מה לשלם הוא נמכר לעבד. ואז, לא זו בלבד שהוא נפטר מלשלם, אלא שמעתה מזמנים לו חיי נוחות, האדון מחוייב להאכילו מאכלים טובים ומשובחים כפי שהוא עצמו רגיל, ולהלבישו בגדים טובים כפי שהוא עצמו נוהג ללבוש, ואין לו כלל דאגת פרנסה לכלכל את עצמו ובני ביתו.

והמתבונן בכך יתפלא, לכאורה בצורה כזו מה ימנע מהגנב לגנוב? כיצד יהיה סדר בעולם? הרי כל אחד יעדיף לגנוב כדי להגיע למצב של 'ונמכר בגיבתו', להיות משוחרר מעול הפרנסה, ולחיות חיי רווח על חשבון האדון?

כותב הרב אלישיב דבר נפלא ביותר

אלא, כותב הרב אלישיב דבר נפלא ביותר, מכאן נראה שהתורה מלמדת אותנו נקודה חשובה ויסודית. אל לנו להעמיד את עמוד התליה ואת חרב העונשים, שהם אלו שיהוו את בסיס האיום למנוע מגנבים לעשות רע, כי לא זה מה שימנע מהם לשנות את מהותם, לחדול אחת ולתמיד מלפשוע.

אדרבה, מה שכן יגרום להם להימנע מהגניבות, היא דוקא ההנהגה הטובה והרחימאית שינהגו איתם, וההתייחסות כלפיהם בדרך כבוד וברגישות. זאת יחד עם השפעת המידות הטובות שיראו בבית האדון, שהן בסיס ההליכה בדרכי התורה והאמונה בקדוש ברוך הוא, הם יהיו ערבים שהסדר העולמי יתקיים וישתמר כראוי ויתמעטו הגנבים. סברת בעלי בתים הפוכה מדעת תורה. כך היא דעת והשקפת התורה!

הדוגמא הקלאסית למידות טובות, זוהי פרשת עבד עברי! הגאון רבי מיכל זילבר שליט"א, ראש ישיבת זוועהיל, מעיד את אשר ראה במחיצת רבו, מרן הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל, בעל ה'חזון יחזקאל'. את היחס המיוחד במינו שזכתה לקבל ממנו העוזרת בבית, זאת שהיתה אמונה על מלאכת הנקיון.

מדי פעם הוא היה קורא לה באמצע העבודה ומבקש ממנה שתנוח מעט. גם הודיע לה באופן כללי שהוא מאוד ישמח אם תעשה את מלאכתה בצורה איטית וקלה, מאשר שתעבוד במהירות ובאופן מכביד ומתיש. זאת למרות שהאיטיות הזאת עלתה לו בתשלום נוסף, משום ששילם לה לפי שעות.

היחס הזה של הענקת כבוד שרחש הרב אברמסקי לאותה עוזרת בוודאי גרם לה להסתכל בעין אחרת, טובה יותר, על התורה ודרכי הנועם שלה. גישה כזאת להתייחס בכבוד ראוי לכל אדם בשווה, מבלי לעין מה טבעו ומעמדו, היא זו שמביאה שלום ושלווה בעולם.

והשני הכיל מרק חם וקניידלאך [כופתאות] להשביע את רעבונם.

תאור נפלא כיצד היתה נראית דירתו הצנועה של מרן הגאון רבי חיים מבריסק זצ"ל, שמעתי מפי יהודי ישיש יליד עירת בריסק,

שזכה להכיר ולהסתופף מעט בצל רבן ומאורן של ישראל בימי עלומיו.

כידוע, מלבד גאונותו העצומה וגדלותו התורנית המופלאה של רבי חיים שנודעה לשם דבר, היה גם בעל לב חם ורגיש במיוחד לצרכי הזולת. גדוש באהבת ישראל מופלגת, וביתו היה פתוח לרווחה בפני כל צרוע וכל זב. הדלת מעולם לא פסקה מלסב על ציריה... בין המוצאים פינה חמה בביתו היו אנשים קשי"י יום ומרי נפש, וסתם כל דורש ומבקש שחשקה נפשו לסעוד בתדירות על שולחנו.

לדבריו, בפרוודור שהוביל אל פנים הבית היו מונחים בקביעות שני סירים. האחד הכיל מים חמים, בהם יוכלו האורחים להכין להנאתם תה חם להחם את לבם. והשני הכיל מרק חם וקניידלאך [כופתאות] להשביע את רעבונם.

בדרך כלל, הפרוודור תמיד המה אנשים שבאו לסעד ולשתות שם. כל עובר אורח שרצה לזון את עצמו, הרגיש בנוח להיכנס פנימה ללגום מעט מהמרק ולצאת. לפעמים כשהוצרך רבי חיים לכסא, היה מבקש רשות מהאורחים אם יוכלו לפנות עבורו כסא אחד. האורחים, שחלקם לא היו שפויים בדעתם, שכחו מי האורח ומי המארח, ולא תמיד הסכימו להענות לבקשתו, ופשוט סרבו לתת לו כסא מהפרוודור...

מקרים אלו, לא זו בלבד שלא מנעו ממנו מלהמשיך לכבד את האורחים מזון זה ולהוקירם, אלא הבין לליבם וקיבל זאת בשוויון נפש ובהסכמה גמורה, ואף הגביר בלבו יותר ויותר רגשות רחמנות ואהבה כלפיהם.

בנו הגדול, מרן הגרי"ז הליי מבריסק זצ"ל סיפר, כי בביתם היה זה דבר שבשגרה, שבשל עומס האורחים הגדול, פשוט לא נותרה לו לרבי חיים מיטה פנויה ללון בה בלילה, ובשל כך נאלץ לדלג על לילות שינה שלמים...

ענין זה של צדקות ושפלות, למדנו בפרשתנו. בה אנו רואים כיצד התורה מתיחסת אל הפחותים בעם, אל השפלים שלא שפר עליהם מזלם. כאשר יש לאדון שתי כריות חייב לתת כר אחד לעבד, ואם יש באמתחתו רק כרית אחת, אל יאמר גם לי גם לו לא יהיה, אלא גם אז מחויב ליתנה לעבד! זוהי תמצית עבודת המדות!

אם יש לאדם מידות טובות, אזי יש לו עתיד מזהיר

מרן הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל, בספרו 'אמרי דעת' (חלק ב עמוד כד) מאלף אותנו מנסיונו רב השנים בתחום החנוך, כך: "אני אומר לכם מתוך עובדות קיימות ומנסיון של עשרות שנים, שיסוד הבנין של האדם, איך שבונה את עתידו ומעמיד את עצמו לכל החיים, לא הכשרונות ושאר דברים קובעים זה, אלא רק המידות! אם יש לאדם מידות טובות, אזי יש לו עתיד מזהיר, ואם חס וחלילה המידות הן אחרות, הוא רחוק מהכל. אמנם יכולים לטעות בו, אבל באמת הוא רחוק ממעלות לגמרי..."

וממשיך שם רבי מיכל יהודה לכתוב משפט מפליא: "וכן ראינו ושמענו על כל גאוני זמננו וגאוני דור הקודם כל אותם הידועים, יסוד היסודות אצלם היה מידות טובות!"

נוראים הם דבריו הנוקבים של הגאון מוילנא בפתח ספר 'אבן שלמה': "כל עבודת השם תלוי בתיקון המידות, שהם כמו לבוש למצוות וכללי התורה, וכל החטאים משרשים במדות... ועקר חיות האדם הוא להתחזק תמיד בשבירת המדות, ואם לאו למה לו חיים?!" כאשר נשאל פעם ה'סבא מסלבודקה', מרן הגאון רבי נתן צבי פינקל זצ"ל, כיצד מתמצת הוא את עיקר פעליו בחיים? השיב ה'סבא' משפט עמוק ותמציתי: "השתדלתי לחנך את תלמידי כי מוטל עליהם להיות קלוג און גוט!" (חכם וטוב).

את עיקר משנתו החנוכית שהנחיל הסבא לתלמידיו, השתית על הצורך לרכוש חכמה וטוב לב. עם שניהם יחד ניתן להיטיב עם הבריות!

אימרה נפלאה היתה שגורה על לשונו של הגאון הצדיק רבי דוב יפה זצ"ל, משגיח ישיבת 'כפר חסידים', בה הרבה לזרז את תלמידיו: "אדם יכול ו לעצמו לחיות בגן עדן של מידות טובות, ובמקום זה הוא בוחר לחיות בגיהנום של מידות רעות. תאמרו לי אתם - לא חבל?!"

משמעות האימרה היא, כי אדם שנוהג במדות טובות הרי הוא הראשון שמרויח מזה, חיייו הם בבחינת חיי גן עדן. אין כעס, אין רטינה, אין עצב, אין דאגה, אין קנאה, אין שנאה. אך במקום זאת הוא בוחר להשחית את מדותיו בנסיון להיטיב עם עצמו או להרויח רוח מזערי כלשהו, כשלמעשה הוא המפסיד הראשון והעקרי מהתנהגותו - חיייו הם חיי גיהנום, מלאי רוגז, עמוסי שטנה וכעס. "תאמרו לי אתם - לא חבל?!" הדהדה שאלתו הנוקבת של המשגיח שוב ושוב...

השעות המיוחדות הללו במחיצתו אינן נמחות מזכרוני

במשך השנים זכיתי להסתופף רבות בהיכלו של דודי, הגאון רבי אריה פינקל זצ"ל, ראש ישיבת מיר-ברכפלד, ומדי פעם לשמוע ממנו ועדים במוסר. השעות המיוחדות הללו במחיצתו אינן נמחות מזכרוני, אישיותו המרוממת היתה עבור כולנו דוגמא חיה ומוחשית - מהו זך וטוהר המדות. בו ראינו סמל של שלימות בתורה, בהנהגה, ביראה ובמידות, שכמוהו רוצה הקדוש ברוך הוא שיראה היהודי.

בשיחותיו של רבי אריה חשנו תמיד כי דבריו יוצאים מלב טהור, מתוך עבוד עצמי עקבי קודם אמירתן. לכן דבריו עשו רושם כה גדול על השומעים ונחרטו עמוק בלבבות. האצילות והנועם המיוחדים בצורת מסירת הדברים, אף הם הוסיפו נופך להשראה המיוחדת שהורגשה בסביבתו בעת שמיעת מוסריו ואמריו.

יש לציין, כי בענותנותו המיוחדת במינה תמיד הרגיש שאינו ראוי לומר מוסר לאחרים, ונמנע מלהעיר או לתבעו משומעי לקחו על דרגות ומעלות שלפי רום מדרגתו סבר שאינו אוחז בהן או שלא

"אכן עשית את אשר היה מוטל עליך, ואני אסיר תודה לך על כך, אך מדוע אתה מחייך...? אמנם 'פיקוח נפש' התיר לך לשקר, אבל מי התיר לך לעשות זאת בשמחה...? היית צריך לספר לי זאת בבכי ובעצבות..."

כשהשקר הוא אמת...!

והשקר נמדדים על פי אמות מידת התורה הק', והיא אשר קבעה שהשלום הוא סיבה שבעבורה שינוי מן האמת הוא אמת... שבת אחת רעיית הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל המליחה בטעות את אחד הסלטים יתר על המידה, עד כדי כך שאחד הנכדים שטעם מהסלט, נאלץ לצאת מהשולחן ולפלוט אותו מהפה... לעומתו, הרב אלישיב גם טעם מהסלט המלוח ופניו לא שינו צורה, הוא גמר את הסלט, ואף החמיא עליו לרבנית: "זייער גוט! זה היה טוב מאוד...!"

עוד מספר נכדו הרה"ג ליפא ישראלזון שליט"א: פעם נשאל הרב אלישיב על אדם שהוזמן לאירוע שהאוכל שם הוא בהכשר שהוא לא סומך עליו, אם מותר לו לשנות מהאמת ולומר שהוא בדיאטה ועל כן אינו אוכל?

"ודאי מותר לשנות, הרי זה בכלל 'דרכי שלום', ענה הרב, והוסיף: "אך אם מדובר בהכשר מפוקפק, ויש חשש שיאמרו שלולא הדיאטה הוא היה אוכל מהכשר זה המוטל בספק, אזי עליו למחות ולהצהיר שאינו אוכל כשרות זו..."

אך עלינו לדעת כיצד להשתמש עם היתר ה'דרכי שלום', כפי הסיפור הבא: דאגה רבה דאג הגאון רבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל לקשיש חולה שהיה מאושפז בבית חולים, והרופאים החליטו שאין להם דרך לסייע לו יותר, ועל כן שחררו אותו מבית החולים. בדאגתו, פנה רבי שלמה זלמן לאברך וביקש ממנו לטכס עצה כיצד להחזירו לבית החולים, הדבר כרוך ב'פיקוח נפש' ממש... התחנן רבי שלמה זלמן בפני האברך.

רעיון נועז עלה בלבו והוא נגש מיד להוציא את הפועל, הוא הביא את החולה לבית החולים, השכיב אותו על אחת המיטות, וסיפר לרופאים כי הוא מצא את האיש מוטל ברחוב, ואין לו מושג מיהו ומי קרוביו... הרופאים בדקו את החולה, ואכן ראו כי עליו להישאר בבית החולים להמשך טיפול ולהשגחה צמודה.

בתום הפעולה הנעוזה, הגיע האברך לרבי שלמה זלמן וסיפר לו בהתרגשות ובשמחה כי מילא את בקשתו והחולה אושפז שוב בבית החולים, ואף סיפר לו כיצד הערים על הרופאים בבית החולים...

לפליאת האברך, פני רבי שלמה זלמן הרצינו ובמקום להודות לו על הפעולה האמיצה, נראה היה כי אינו שבע רצון ממנה... "אכן עשית את אשר היה מוטל עליך, ואני אסיר תודה לך על כך, אך מדוע אתה מחייך...? אמנם 'פיקוח נפש' התיר לך לשקר, אבל מי התיר לך לעשות זאת בשמחה...? היית צריך לספר לי זאת בבכי ובעצבות..."

הרב ישראל ליוש

מְדַבֵּר שְׂקָר תִּרְחַק וְנִקְי וְצַדִּיק אֵל תִּהְרַג פִּי לֹא אֶצְדִּיק רָשָׁע (כגז)

שתי הוראות לדיין בפסוק זה: להתרחק מדבר שקר, ולחזר אחר זיכוי הנידון, שאם יצא מבית דין חייב ואמר אחד יש לי ללמד עליו זכות, מחזירין אותו. ואם יצא מבית דין זכאי, ואמר אחד יש לי ללמד עליו חובה, אין מחזירין אותו.

נראה כי קשר הדוק בין שתי הוראות אלו, כי אחר שמצווה התורה את הדיין להתרחק מן השקר, היא מבארת מהי אמת ומהו שקר? כי אמנם ההתעלמות מלימוד חובה שנמצא אחר הדיון, נראית כמו שקר, שהרי האמת אינה מתבררת, מכל מקום אמת לאמיתה היא, מפני ש'אמת' ו'שקר' הם לא תמיד 'נכון' ו'לא נכון', אלא מה שישר הוא 'אמת' ומה שאינו ישר הוא 'שקר', והתורה קבעה שלחזר אחר זכויות הזכאי זו ישרות, ועל כן ההתעלמות מלימוד החובה, לא זו בלבד שאין זה שקר, זו אמת צרופה ומוחלטת, כי כך קבעה התורה! 'אמת' - כותב בעל ה'מכתב מאליהו' ז"ע - הוא מה שמביא לתכלית הטוב ולרצון הבורא, ו'שקר' הוא מה שגורם הצלחה לשר השקר ה'סטרא אחרא'.

בזה מבאר הרב דסלר את נטילת ברכות יצחק מעשיו ליעקב. אמנם נראה כי יעקב הוא אשר הערים ונטל את הברכות בגניבה, אבל לא כן הוא, שהרי הוא הוציא אל הפועל את תכלית רצון ה', ושקר לשם אמת, הוא אמת! ודוקא עשיו, מייסד שיטת הצבועים, כלשונו של הרב דסלר, המבקש לעשר את המלח בשעה שעובר עבירות חמורות בסתר, הוא איש השקר המוצג בערמה כאיש נכבד, ובאמת כל מעשיו הם כלי לחיים מזויפים, חיי שקר ומרמה.

מזן ה'חפץ חיים' ז"ע קבע מהו הסרגל הישר למידת האמת! כפי שסיפר הגאון רבי יעקב גלינסקי זצ"ל: פעם ביקש ה'חפץ חיים' מאחד הגדולים שבדורו לנסוע יחד עימו אל אדם אחד להשתדל בענין ציבורי. הלה סירב, וטען שטעמו כמוס אך אינו יכול להיענות לבקשה.

כששמע ה'חפץ חיים' את תשובתו, אמר כאילו מדבר אל עצמו: "אם בן אדם יכול לומר את הסיבה לפני הקב"ה, זה בסדר..." מיד חזר בו אותו גדול ונענה לבקשת החפץ חיים לנסוע ולהשתדל בענין. חז"ל התירו לשנות מפני השלום, ואף היתר זה הוא מפני שהאמת

עשיתי עצמי כישן והצצתי לראות מה מעשיו. רבי לייזר יהודה, ניגש לארון הספרים בירך את ברכות התורה והשחר, ואז ליטף קלות את הגמרות ואמר בקול נרגש, 'גוט מארגן גמרות', בוקר טוב גמרות יקרות, ובוקר טוב מסכת בבא בתרא האהובה, שאותה למדו באותה עת בישיבה.

על מתיקות התורה ואיך לומדים

מאת: הרב צבי גטקר

וְהַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה אֲשֶׁר פָּתַבְתִּי לְהוֹרְתָם (כד יב)

סיפר הגאון רבי יצחק פרוכטר שליט"א מראשי ישיבת תפארת ישראל, כחתן צעיר במשפחת הגאון רבי חיים שאול גריינימן זצ"ל, נדהמתי להכיר כי צעירים ממני מבני המשפחה בקיאים בחלקים נרחבים מאוד של הש"ס והפוסקים, אני שעמלתי בתורה היטב, חפצתי מאוד להבין את סוד השיטה שנותנת להם את העריבות והזכרון.

בהזדמנות הראשונה כששהיתי לבד עם הסבא רבי חיים, גיליתי לפניו את ליבי, ובקשתי כי ילמדני מהי השיטה והדרך.

רבי חיים חיך כדרכו וביקשני להוציא כרך גמרא מהארון, הבאתי איזושהיא מסכת שנפלה תיכף לידי, הסבא פתח והחל ללמוד עימי בחברותא, את המשנה, הרש"י התוס', ושוב את הגמ' והרש"י והתוס', בסבלנות ובנעימות.

כשגמרנו את העמוד אמר לי ר' חיים, שמת לב כמה זמן לקח לנו ללמוד עמוד?, האמת היא כי הלימוד היה בסבלנות כ"כ נעימה שלא היה לי מושג כמה זמן זה לקח, אבל הסבא הראה לי כי עברה לעינו קצת יותר ממחצית השעה. ואז אמר לי הסבא כך:

אם לומדים בנעימות ובסבלנות, בלי לחץ לבלוע את כל התורה ביום אחד, גם אם דף גמרא לוקח ללמוד אותה שעת יום, בן ישיבה שלומד כל יום 8 שעות לכה"פ, יספיק ביום 4 דפי גמרא, וא"כ את כל הש"ס ייקח לו בערך שנתיים לסיים.

אז ברור שאברך צעיר כבר יכול לאחוז בחלקים נרחבים מהש"ס, כי הרי זה מתוק ומשמח.

כל הבעיה שהאברכים רוצים כביכול להספיק עוד יותר מהר מזה, ואז אין זמן להרגיש את המתיקות, את השמחה והאושר, שבסיום לימוד מתוך מנוחת הדעת.

אך פה עולה שאלה גדולה.

הגאון רבי מתתיהו סלמון זצוק"ל משגיח ישיבת ליקווד, רגיל היה לזעוק, רואים בחורים שלא לומדים רח"ל, יורדים מהדרך, למה זה קורה.

אני יאמר לכם: חכמינו תיקנו שכל אחד מישראל יתפלל כל בוקר על כל כלל ישראל 'והערב נא ה' אלוקינו את דברי תורתך בפינו ובפי כל עמך בית ישראל', ואנחנו, אולי אנחנו מכוונים על עצמנו

בשעת הברכה.

לילדים הללו חסר התפילות שלנו, אם כולנו נתפלל ברגש והערב נא, ברור שלא יהיו נידחים.

כך היו דבריו תדיר.

והשאלה היא, הרי התורה היא מתוקה מדבש, מדוע צריכים תפילה בשביל זה?

או כמו שהיה שואל הגאון רבי שמואל בירינבוים זצ"ל ר"י מיר בארה"ב, שאהבת התורה שלו לא היה לה גבול, הוא היה מתפלל תמיד, מה פירוש לבקש בכלל והערב נא, הרי זה מתוק! זה טעים!, וכי מישוהו פעם התפלל רבוננו של עולם תעזור לי להרגיש את מתיקות המיני מרקחת שאני אוכל?

הרי מה יותר מתוק מדף גמרא!?

והתשובה תתבאר עפ"י שני סיפורים קצרים.

א. סיפר אחד מנכדי הגאון רבי אליעזר יהודה פינקל זצוק"ל מקים עולה של תורה בא"י אחרי שנות הזעם.

ישנתי אצלו בבית, ואף פעם לא הצלחתי להתעורר לפניו לראות איך נראית קימת הבוקר שלו, הוא שכב לישון הרבה אחרי, וכשפקחתי את עיני הוא כבר נעור מזמן.

ערב אחד גמרתי בליבי שהיום אני אראה כיצד הוא מתעורר, לא

המשך בעמוד 28

"אני חושב שכשאסיים את המסכת, אתרגש מאוד. השמחה שלי תהיה כפולה ומכופלת, גם על עצמי שזכיתי ללמוד וללמד את המסכת, וגם על כל מאזיני השיעור שישמחו לסיים ואני מתרגש כבר מעכשיו יחד איתם..."

מגיד השיעור הרה"ג ר' מנחם דריימן, המוסר שיעורי 'עמוד היומי' ב'דרשו' מספר על התגובות ועל ההתרגשות לקראת הסיום המתקרב

תוכנית הלימוד של 'עמוד היומי', כבר הפכה לעובדה מוגמרת. עם ישראל לומד בשקידה עמוד ועוד עמוד, רבבות לומדים מתקדמים ומתחילים להתקרב אפילו לכיוון סיום המסכת הראשונה. אומנם קצב הלימוד איטי יותר באופן משמעותי, משך הלימוד של כל מסכת הוא כפול בזמן, בגלל לימוד של עמוד ביום, אבל בכל זאת, מתחילים לראות את הסיום הראשון וההתרגשות גואה. פנינו לשוחח עם מגידי השיעורים ב'דרשו' של 'עמוד היומי', והפעם אנחנו משוחחים עם הרה"ג ר' מנחם דריימן, מגיד שיעור צעיר שאלפי יהודים מאזינים מדי יום לשיעורים שלו, ולומדים איתו יום יום את העמוד היומי.

כל שיעור שאני מוסר ב'עמוד היומי' הוא סוג של 'בית ספר'

ומספרים לו כמה שהוא מוצלח מכל הבחינות. "אבל אם נתמכר למחמאות, ולא נקבל ביקורת, לא נוכל לעולם להשתפר. ולכן, בטווח הקצת יותר רחוק, הביקורת עוזרת לי להשתפר, וגם... לקבל בהמשך עוד מחמאות בסייעתא דשמיא.

הפחד הכי גדול שלי

"כבר אמרתי בעבר בראיון ל'לקראת שבת', שהפחד הכי גדול שלי הוא שבעוד חמש שנים, אחרי שכבר מסרתי שיעורים על כמה מאות דפים, פתאום אקבל איזו הערה שתגרום לי להבין שבמשך חמש שנים השיעורים שלי היו פחות מוצלחים, כי לא שמתי לב לנקודה מסוימת שהיית צריך לשפר מראש. אני מעדיף לקבל כמה שיותר ביקורת בונה בשלבים ההתחלתיים, כי חבל לי להשתפר רק בהמשך..."

הוא יגיד לי שאני זיפתי פה

"ואני שמח לומר שיש תגובות ביקורתיות, אנשים אומרים לי, פה לא היית מספיק ברור, השיעור של היום היה קצת חלש, אתה לא מספיק מסביר, אתה מאריך יותר מדי בהסברה של דברים שידועים לכולם וכדו'.

"אני חייב להודות שכל שיעור שאני מוסר ב'עמוד היומי' הוא סוג של 'בית ספר', ואני מקבל המון ממסירת השיעורים הללו", אומר הרב דריימן.

"בהסתכלות פשוטה מגיד שיעור הוא סוג של 'משפיע', הוא זה שנותן לאחרים מהידע שלו ומשתף אותם במה שהוא יודע. "אבל בפועל אני מרגיש שאני הרבה יותר 'מקבל' ממה שאני משפיע על אחרים. אני לומד כל יום דברים חדשים, הלימוד הזה של עמוד גמרא ביום עם כל המפרשים שב'עין העמוד', זאת מתנה נפלאה ומיוחדת מאוד, הצורך לחדד את הדברים ולהגיע לרמת הבנה כזאת שתאפשר לי לומר שיעור בבהירות. זאת מתנה נוספת שאני מקבל, והתגובות של הציבור הן מתנה שלישית, יקרה מפי?".

הרב דריימן מספר על מפגשים אקראיים עם מאזיני השיעור שמזהים אותו, וניגשים לומר תודה. "זה תופס אותי במקומות הכי לא צפויים, אני הולך בעיר אחרת, מקום שאף אחד שם לא מכיר אותי, ופתאום ניגש אלי יהודי ואומר לי שהוא צופה קבוע בשיעור שלי ב'עמוד היומי' ומאוד נהנה. זה מחמם מאוד את הלב".

אבל לדבריו, הכי חשובה זו הביקורת: "אני לא מתכחש לאמת, כשאנשים נותנים לי ביקורת זה לא מאוד נעים לשמוע. הרבה יותר נעים לאוזן וללב לקבל מחמאות. כל אחד אוהב שמחמיאים לו

דרשה, איפה זה רמוז כאן, מה הקשר של הדרשה הזאת לעניין שבו אנחנו עוסקים. במקרים רבים אפשר למצוא את ההקשר ואת ההסבר במפרשים השונים, אם זה בהמרש"א או ב'בן יהודע' וכדו', אבל לפעמים אני לא מצליח למצוא הקשר. "ולכן מהבחינה הזאת דווקא נהיה יותר קל כשמגיעים לפרקים שהם יותר הלכתיים, עם יותר סוגיות, ופחות אגדתות".

• מתחילים להתקרב לקראת סיום המסכת, ואתם, מגידי השיעורים של 'דרשו' תסיימו כחודש לפני הלומדים... מתי אתה חושבים שתתרגשו יותר, כשאתם תסיימו את המסכת, או כשהלומדים יסיימו לפי הסדר של 'עמוד היומי'.

"אני חושב שכשאני אסיים את המסכת, אתרגש מאוד. זה לא סתם לסיים מסכת, אלא בלימוד דקדקני של כל מילה, עד שאני מגיע לפשט בהיר וברור, עם גישמאק נפלא. מבחינתי זה דבר עצום ואני אחווה את זה בהתרגשות מאוד גדולה.

"מעבר לכך, הסיום שלי הוא בעצם סיום של עוד הרבה מאוד אנשים, גם אם הם יחוו את זה חודש אחרי, הסיום שלהם גם הוא שורשו בסיום שלי, ולכן השמחה שלי תהיה כפולה ומכופלת, גם על עצמי שזכיתי ללמוד וללמד את המסכת, וגם על כל מאזיני השיעור שישמחו לסיים ואני מתרגש כבר מעכשיו יחד אתם..."

ניתן להאזין לשיעוריו של הרב דריימן בקו השיעורים של 'דרשו' 077-2222666 שלוחה 5<3

"הביקורת היא המשוב שעל פיו אני יכול להשתפר, והיא חשובה לי. גם כשאני מכין שיעור, אני יודע שאני חייב להיות יסודי ולא יכול 'למרוח' איזה משהו שלא הבנתי עד הסוף, כי המאזינים 'יתפסו' אותי על זה, ולא יוותרו לי.

"לא פעם כשאני מכין את השיעור אני חושב לעצמי, אבל פלוני, שכבר העיר לי פעמיים, לא יהיה מרוצה מכזה הסבר. הוא יגיד לי שאני זיפתתי פה, שהייתי צריך להסביר טוב יותר. ואז אני חוזר על זה שוב ומחדד את זה אצלי טוב יותר, במיוחד בשבילו, כי אני יודע שהוא צודק, מגיע לו שיעור מושלם, לו ולכל המאזינים האחרים".

• הפרקים שנלמדים כיום ב'עמוד היומי' כבר קצת יותר קשים ממה שהיו בתחילת המסכת, לא כך? פחות אגדתות, יותר סוגיות, איך זה משפיע על אמירת השיעור???

"האמת שזה ויכוח ישן נושן, מה יותר קל ללמוד, אגדתות או סוגיות. אני חושב שגם מי שיאמר שללמוד אגדה יותר קל, יסכים איתי שלמסור שיעור באגדתא זה יותר קשה ויותר מורכב, כי אנחנו מכירים את עולם הסוגיות, יש שאלה, יש תשובה, יש סתירה, יש דחיה, הוכחה, אבעיא... הדברים ברורים לנו יותר, ואם לפעמים הם קשים להבנה לומדים עוד פעם ועוד פעם עד שהם מתבהרים ומובנים, וברגע שהבנת אתה סוגיא זה נראה לך הכי הגיוני בעולם. "לעומת זאת, באגדתות לפעמים קשה להתחבר להיגיון שבדברים. צריכים לעצור על כל פסוק ופסוק, למה הגמרא למדה ממנו כזאת

המשך מעמוד 3 | רבי אליהו דיסקין שליט"א

"יהב חכמתא לחכימין", שמקור הענין בפסוק (שמות לא, ו) "ובלב כל חכם לב נתתי חכמה". נשאלת השאלה, מדוע רק מי שנולד חכם זוכה לחכמה, הרי לכאורה אין זה מדרכי הישר, הלא הוא כבר נולד חכם וממילא זכה לחכמה נוספת ולא מחמת עבודתו ועמלו. התירוץ על כך הוא, שלא נאמר 'ובשכל כל חכם מוח נתתי חכמה' אלא "בלב כל חכם לב נתתי חכמה", התורה מדברת על חכמת הלב, תיקון המידות שבין אדם לחברו ומי שעבד על תיקון מידותיו הוא נעשה כלי קיבול לקנות את התורה ולגדול בה. זו כוונת חז"ל שמקור הפסוק בדניאל "יהב חכמתא לחכימין" הוא בפסוק "בלב כל חכם לב נתתי חכמה" - דוקא מי שיש בו לב חכם במידות טובות הוא הזוכה לחכמת התורה!

ככל שהאדם מתקן את מידותיו, כך התורה מתחברת לאישיות הפנימית שלו והיא נעשית חלק מעצמותו. אך אם קיימת בו השחתת המידות, הוא יכול להיות המתמיד הכי גדול ובעל הכישרון המובחר ביותר, לכתוב 'חבורות' ושיטקלאך תורה, אך כל התורה שלומד היא מן השפה ולחוץ.

כמה רחוקים אנו מדעת התורה האמיתית, שכאשר מבררים על בחור ישיבה לצורך שידוך ורוצים לשבחו, אומרים: הוא בעל כשרון כל כך גדול שאילו ינצל את כל כשרונותיו יוכל לגדול כרבי עקיבא איגר... אולם באמת לא בכישרון תלוי הגדלות בתורה, אלא השבח הנכון שצריך לומר הוא: הוא בעל לב טוב ומידותיו מתוקנות כל כך שאילו יוסיף וילמד תורה יוכל לגדול כאחד מהגדולים הקדמונים...

רבי עקיבא בן יוסף שהוא דורש כתרי אותיות, כשראה זאת משה רבנו, אמר: רבנו של עולם, יש לך אדם כזה ואתה נותן תורה על ידי? הדברים מבהילים על הרעיון, הלא משה רבינו הוא רבם של ישראל, הוא גואל הגדול של בני ישראל משיעבוד מצרים והוא קיבל את התורה מהר סיני ומסרה לישראל, כיצד יתכן שהוא ישאל מדוע הקב"ה לא נתן התורה על ידי רבי עקיבא שעד גיל ארבעים שנה לא ידע צורת אות?! אלא הן הן הדברים, ברבי עקיבא היה דבר מיוחד במינו בו השקיע ועליו עבד רבות עוד לפני שלמד תורה והוא שגרם לו לגדול וליעשות גאון עולם עד שחלשה דעתו של משה רבינו וטען שהוא ראוי להיות מוסר התורה שבכתב לישראל!

מהו המסר העיקרי ללומדי התורה בימינו, כיצד יוכלו לזכות לגדול בתורה?

על כל צעיר שעוסק בתורה בעולם הישיבות והכוללים לדעת כי בקרבו שוכנים מוח ולב, כדי שהמוח ידבק בהקב"ה עליו לעסוק בתורה ובכדי שהלב ידבק בו יתברך צריכים להידבק במידותיו של הקב"ה - להיות רחומים וחנונים ושלמים במידות טובות שבין אדם לחברו. מאחר שהתורה היא דבר השם, על מנת להתחבר אליה חיבור ראוי ושלם צריך את הכלים עמהם קונים את התורה, הכלים הללו הם קנייני הלב - מידותיו של הקב"ה.

הגמרא במסכת ברכות (נה, ב) דורשת על הפסוק (דניאל ב, כא)

את הדילמה הזו אני מעלה פעמים רבות בפני בחורים מתקרבים כאשר מגיעים לנידונים הלכתיים בפרק אלו מציאות או בפרקים במסכת בבא קמא שעוסקים בנבכי הסוגיות של נזיקין. אז אני מספר להם את הסיפור הזה ושואל אותם האם האשה הזו צודקת בטענותיה או לא

על מוסר מזוייף וחוקי התורה האלוקיים

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם (כא א)

מאת: הרב ישראל היימן

מעשיה ישנה מספרת על בעל חווה גדולה בשנותיה הראשונות של ארצות הברית של אמריקה - כשעניין העבדות עדיין לא הוצא אל מחוץ לחוק.

ברשותו היו כמה עבדים, חלקם בשדות, חלקם בגידול הבקר ועוזרת אחת שהייתה סוכנת הבית. היא הייתה אחראית על תפעול בית המשפחה, נקיון סידור וכביסות.

כמקובל באותם ימים העוזרת הייתה עובדת שישה ימים בשבוע וליום ראשון - יום השבתון האמריקאי, הייתה העוזרת חוזרת למשפחה ולילדיה עם הפדיון השבועי אותו היא הרוויחה ומכלכלת את בני ביתה לכל השבוע.

שבוע אחד, זמן קצר לפני שסוכנת הבית עזבה את החווה לחופשתה השבועית נכנס אחד מבני המשפחה לחדר עבודתו של בעל הבית. הוא ראה את העוזרת מכניסה משהו במהירות לתיקה וכשסומק עז על פניה היא עוזבת במהירות את החדר.

בעל הבית שהתפלא לשמוע את הדיווח לא רצה לוותר בקלות על עוזרת מסורה כזו והחליט להעמיד מעקב לבדוק האם מדובר על מקרה חד פעמי או קבוע. אחד מבני הבית החל לשמור את צעדיה של העוזרת בהיחבא. הוא דאג להיכנס אחריה בהפתעה לכל מיני מקומות ולהיות רואה ואינו נראה בכל הזדמנות שהוא היה יכול. במהלך כל השבוע לא נרשמה שום התנהגות חריגה, אבל דקות לפני שהיא עזבה את החווה לחופשתה השבועית שוב נשנה המחזה. עוזרת הבית נכנסה לכמה דקות לחדר העבודה של בעל הבית ויצאה משם אחרי דקות ספורות כשהיא דוחפת משהו לתיקה.

בשבוע לאחר מכן כבר חיכה בן המשפחה מתחת לאיזה שולחן מראש...

בשבוע לאחר מכן כבר חיכה בן המשפחה מתחת לאיזה שולחן מראש... הוא צפה בעוזרת כשהיא נכנסת לחדר העבודה, פותחת כבקיאה ורגילה את הכספת שמוצמדת לשולחן העבודה, מוציאה מאה דולר ותוך כדי דחיפתם לתיק יוצאת בבטחה מהחדר ונוסעת לביתה.

בשבוע לאחר מכן התחבא בעל החווה עצמו בחדר העבודה... כשהעוזרת נכנסה בלי לחשוך בכלום ופתחה את הכספת הוא צפה בה בעיניים קמות. כאשר עמדה העוזרת עם השטר המרשיע בידה יצא בעל הבית ממחבואו ותפס אותה על חם...

האשה נכלאה באחד מחדרי הבית ולאחר כמה ימים הוא הביא אותה בפני שופט אמריקאי טיפוס...

התובע הרעים בקולו, בעל הבית ובן המשפחה העוקב העידו בשבועה. כל הנתונים הראו שמצבה של האשה האומללה כבי רע והיא עומדת להיכנס לכמה שנים טובות לכלא האמריקאי.

כשנתנו לה את זכות הדיבור היא פתחה במונולוג שלא היה מבייש משפטנים גדולים וותיקים.

"אתם באים כאן לדון אותי על מעשה שהוא אינו מוסרי לפי אמות המידה שלכם. אני לעומתכם סבורה שמעשיי הם המוסריים ביותר עלי אדמות!"

מול עיניהם המתעגלות של הנוכחים המשיכה האישה בעוז.

"אני אגלה לכם... כבר שנים ארוכות שכל שבוע אני לוקחת מאה דולר כשאני יוצאת ליום השבתון. בעל הבית מעולם לא הרגיש בדבר מסיבה פשוטה מאד, הוא אף פעם לא טרח לספור כמה כסף יש לו בכספת. הוא עשיר מאוד ומאה דולר בשבוע, זה אולי אלפית כמה שהוא מרוויח בשבוע אחד.

שלי להרעים בקולי...
"הטעות שלכם היא לא עצם הטענה שמעשה כזה או אחר הוא מוסרי או לא. על זה באמת ניתן לדון וכל אחד והסתכלות שלו. הטעות היא שהמוסר הוא לא דבר אנושי בכלל! מי שקובע את אמות המידה המוסריות הוא בורא העולם ולא האדם. והסיבה לזה פשוטה, כי אם האדם היה קובע את המוסר, כל אחד היה קובע אותו לפי אמות המידה שלו, ובאמת מי יכול לכפות עלי את אמות המוסר שלו כשאני חושב על מוסר שונה לחלוטין?! אין ברירה אלא לומר שהמוסר הוא דבר על אנושי בעליל. רק בורא העולם, שיצר את כל הבריאה כולה והוא זה שיודע את כל מסתריה יכול להתוות את אמות המידה של המוסר..."

הגוי פנה אליו וטען לו שהסיבה בגינה היהודים שנואים כל כך

הגאון רבי יחיאל יעקב וינברג בעל ה'שרידי אש' פגש פעם איזה אנטישמי אחד.

הגוי פנה אליו וטען לו שהסיבה בגינה היהודים שנואים כל כך היא ההתנשאות שלהם. הלא אם יבוא הקיסר וילהלם בעצמו ויבקש להעיד בבית דין שלכם לא תאמינו לו ואילו לכל עגלון או איש פשוט אם הוא יהודי יאמינו בית הדין יותר מלקיסר. בעצם אתם אומרים שיהודי באשר הוא יהודי יותר נאמן מכל גוי אפילו הנכבד ביותר שיש. הגאון זצ"ל לא נשאר חייב. הוא אמר לאותו גוי שהשאלה היא חזקה יותר. הלא גם למנין בבית הכנסת אנחנו לא נצרף את הקיסר ואילו כל עגלון פשוט יוכל להצטרף במקומו.

הגוי הצטחק, הרב לא הבין מה שדיברת... למנין בבית הכנסת ברור שאי אפשר לצרף את הקיסר הגוי, הלא מדובר על טכס דתי. אבל לנאמנות של עדות, מדוע העגלון היהודי עדיף על הקיסר הגוי? אז כנראה שכן הבנתי מה שאתה מדבר... ענה הרב בחיוך. כי זה מה שאני מנסה להסביר לך. אצלכם בית המשפט הוא מקום הצדק והיושר, אצלנו גם המשפט הוא טכס דתי... המצוות שלנו לא הומצאו על ידי אדם חשוב ככל שיש, הדינים והמשפטים הללו הם יסוד העולם שמגלמים את חכמתו האלוהית של הבורא יתברך. כשהדינים יושבים במשפט הם לא מתעסקים בסברא כזו או אחרת, הם עוסקים בדיבור אלוקי קדוש, לא פחות מתפילה בבית הכנסת.

לעומת זאת, המשכורת העלובה שלי לא מספיקה לכלכל את פיותיהם של ילדי הרעבים. הם צריכים מעט יותר גם לאוכל וגם לחימום פשוט כדי לא למות! לא בשביל תענוגות או מותרות, רק כדי להמשיך לחיות.

עכשיו האשה כבר ממש 'התלמדנה'...

כל הדיון כאן הוא חוסר המוסריות שבגניבה. מי קבע שכסף זה שייך לפלוני או לאלמוני? המוסר והיושר! הם מחייבים שמי שמרוויח כסף יחזיק בו וישתמש בו ולא כל אחד יעשה כחפצו בעולם. וכעת למקרה שלי: אם הכסף היה חסר לבעל הבית היה בזה חוסר מוסריות, כיון שהוא עובד על הכסף וזה שייך לו ומדוע אני נהנית ממנו.

כנ"ל אילו לילדי, הכסף לא היה נחוץ לחיים עצמם, גם אז היה בזה חוסר מוסריות, מדוע הם נהנים ממשוהו שלא שלהם. אבל אם גם לו זה לא חסר וגם לילדים שלי זה חיוני ברמה הבסיסית ביותר שיש מה לא מוסרי בזה? אם כל הדיון הוא מוסר, לשיטתי אין לך מוסר גדול מלעשות את מה שעשיתי!!" האשה סיימה את טענותיה והתיישרה על ספסל הנאשמים.

המעשייה מספרת שהשופט התרשם כל כך מטענותיה

המעשייה מספרת שהשופט התרשם כל כך מטענותיה ולא רק שזיכה אותה אלא חייב את בעל הבית להוסיף על משכורתה את המאה דולר בצורה קבועה וחוקית...

את הדילמה הזו אני מעלה פעמים רבות בפני בחורים מתקרבים כאשר מגיעים לנידונים הלכתיים בפרק אלו מציאות או בפרקים במסכת בבא קמא שעוסקים בנבכי הסוגיות של נזיקין.

יסודם של דינים אלו בפרשת השבוע. דיונים נרחבים על מוסר שנקבע על פי התורה שמזמן הרבה פעמים שאלות של חוסר הבנה בסגנון "אני לא מבין למה ראובן צודק, אני חושב דווקא ששמעון הכי צודק"... או: "מה, רב יוסף לא מבין את הסברא של הפועל הזה?" אז אני מספר להם את הסיפור הזה ושואל אותם האם האשה הזו צודקת בטענותיה או לא. בדרך כלל ניטש וויכוח עז כשאני תופס בו את צד האשה ומסביר אותה בצורה משכנעת. כשמספיק ממשתתפי הדיון מחליטים שהאשה אכן צדקה בטענותיה, אז הזמן

להתחיל את היום ברגל ימין

חוויה רוחנית מדי יום אצלך בחייל

הלכה, סיפורים, רעיונות, ווארטים ועוד... אקטואלי ומרתק

הצטרפו בחינם לאלפי מנויים:

עכשיו ב"נדרים פלוס"

הפורתח
בכל יום..

המייל היומי של 'דרשו'.

"משנכנס אדר מרבנים בשמחה" - משמע שישנה שמחה תמידית בישראל, אלא שבאדר מרבנים ומגבירים אותו, מה פשר שמחה מתמדת זו?

הרב חנניה צ'ולק שליט"א בפנינים והארות לפרשת השבוע

"משנכנס אדר מרבנים בשמחה" - משמע שישנה שמחה תמידית בישראל, אלא שבאדר מרבנים ומגבירים אותו, מה פשר שמחה מתמדת זו? מבאר רבי צדוק הכהן מלובלין זצ"ל (רסיסי לילה) זוהי שמחת ישראל בה', כנאמר בתהילים (ל"ב, י"א) 'שמחו בה' וגילו צדיקים' ולישרי לב שמחה', השמחה שהוא דבוק בה' ית', ואפילו מרוחק הוא לגמרי, רק מכל מקום מבקש וחפץ להידבק בו, אומר עליו דוד המלך בתהילים (ק"ה, ג) "ישמח לב מבקשי ה'", השמחה הגדולה של יהודי הוא שהוא מרגיש את המעלה הגדולה 'אשר בחר בנו מכל העמים', ו"שלא עשנו כגויי הארצות" וע"ז אנו אומרים 'עלינו לשבח לאדון הכל... שלא עשנו כגויי הארצות', גם בעבודת ה' אנו מצווים על 'עבדו את ה' בשמחה', דכן מצינו בעבודת הקורבנות (במדרש משפטים) בזמן שביהמ"ק היה קיים, אחר הקרבת הקרבן יוצא המקריב בשמחה על שנמחלו לו עוונותיו, והתשובה במקום הקרבן מעוררת את השמחה, וידועים דברי ה'שפת אמת' שכפי שחודש אלול קודם הימים הנוראים הוא זמן תשובה מיראה, משנכנס אדר קודם ניסן ופסח, זה הזמן לתשובה מאהבה, ובחודש אדר אפשר להפוך הדינים לרחמים. ובחידושי הרי"ם כתב שהמקור לחודש אדר - ע"ש 'אדור ביניכם', ואומר לנו הקב"ה: עשו לי קיטון אחד ואדור ביניכם.

מי מבינינו מוכן להכניס אדם שגנב לביתו?

"ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם: פי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד ובשבעת יציא לחפשי חנם" (כ"א א-ב)

להתנהג בחסד וברחמים גם בדיני ממונות - המצווה הראשונה בדיני התורה בדיני ממונות היא כולה חסד. דהנה עצם זה שהעבד נמכר הוא רק בגלל שגנב, כמו שכותב רש"י עה"פ 'כי תקנה - מיד בי"ד שמכרוהו בגנבתו כנאמר (שמות כ"ב ב) 'אם אין לו ונמכר בגנבתו'. מי מבינינו מוכן להכניס אדם שגנב לביתו. והנה חז"ל אומרים (קידושין כ.). 'כי טוב לו עמך' - עמך במאכל ועמך במשתה, שלא תהא אתה אוכל פת נקיה והוא אוכל פת קיבר, אתה שותה יין וישן והוא שותה יין חדש, אתה ישן על גבי מוכים והוא ישן על גבי התבן, מכאן אמרו: כל הקונה עבד עברי, כקונה אדון לעצמו. ומקשה התוס' שם למה שלא נאמר שיהיה כמו אדונו בשווה, ואומר תוס' דאיתא בירושלמי פעמים אין לו אלא כר אחת אם שוכב עליו בעצמו אינו מקיים 'כי טוב לו עמך', ואם אינו שוכב עליו וגם אינו מוסרו לעבדו, זו מידת סדום, נמצא שע"כ צריך למסור לעבדו והיינו אדון לעצמו. וכן הוא צריך לתת מזונות לאשתו ובניו (וכמש"כ רש"י בפסוק ג') 'ויצאה אשתו עמו - וכי מי הכניסה שתצא, אלא מגיד הכתוב, שהקונה עבד עברי חייב במזונות אשתו ובניו'. מובן הדבר עד כמה קשה לקנות עבד, וכמה בעל חסד הוא הקונה עבד. זו מטרת התורה בכך שהביאה את דיני עבד עברי עם תחילת 'אלה המשפטים', כל הדינים צריכים להתנהל בחסד, באהבה הדדית, בפירגון לזולת. ובהמשך הפרשה רואים שוב רעיון זה, באמצע דיני ממונות הקשים הוסיפה התורה גם 'וגר לא תונה' (כ"ב ב), 'כל אלמנה ויתום לא תענון' (כ"ב כ"א), מצות הלוואה (כ"ב כ"ד), השבת אבידה (כ"ג ד), 'וגר לא תלחץ' (כ"ג ט), מצות שמיטה (כ"ג י). התורה מלמדת אותנו בתוך דיני ממונות להתנהג אחד לשני ביחס הוגן (אספקלריא - הרב שלום פולק).

אצל הגויים להבדיל, מענישים את הגנב ומשליכים אותו לבית הסוהר, ובדרך כלל הדבר גורם לו להתקלקל כששוהה בבית האסורים זמן רב בחברת פושעים וגנבים כמותו, אולם לא כן בתורתנו הק'

יופי דיני התורה הניכרים במשפט עבד עברי

"אם אֲדַנּוּ יָתֵן לוֹ אִשָּׁה וְיִלְדָה לוֹ בָּנִים אוֹ בָנוֹת הָאִשָּׁה וְיִלְדֶיהָ תִהְיֶה לְאֲדֹנֶיהָ" (כ"א ד)

- ראוי להתבונן מדוע פתחה תורה את דיני בין אדם לחברו בפרשת עבד עברי, ומהי מעלת פרשת עבד עברי יותר משאר דיני בין אדם לחברו. ונראה שפרשת עבד עברי היא דוגמא לכל דיני בין אדם לחברו, שכן בפרשה זו נוכל להתבונן על דיני התורה שתכלית כולם לתקן את נפש האדם ולא רק באו רק כ'סדר' בעלמא, שהרי אצל הגויים להבדיל, מענישים את הגנב ומשליכים אותו לבית הסוהר, ובדרך כלל הדבר גורם לו

להתקלקל כששוהה בבית האסורים זמן רב בחברת פושעים וגנבים כמותו, אולם לא כן בתורתנו הק', העונשים נועדו לחנך את החוטא שלא ישוב על חטאיו בעתיד וגם לתקן העבר, ולכן הגנב נמכר לעבד עברי, כדי שבדמי המכירה יוכל להשיב את מה שגנב, ויש בזה גם חינוך לעתיד שיבין כמה הגניבה היא דבר מאוס ומתועב, שמחמת הגניבה דינו להיות במעמד שפל כעבד, ומוסיפים גם למסור לו שפחה כנענית, כדי שיבין שהגנב נעשה שפל עד שלבסוף הוא מאבד את קדושת ישראל. ומאידך גיסא יתבונן העבד עד כמה אדונו מכבדו, כדאמרו (קידושין כ.). 'כל הקונה עבד עברי כקונה אדון לעצמו', דצריך האדון לדאוג שמאכלו של העבד לא יהא פחות טוב מהאדון עצמו, וכמו כן אם אין לאדון אלא כר אחד בלבד, צריך האדון לתת הכר לעבד, והאדון עצמו ישן בלא כר (תוס' שם ד"ה כל). ומזה יתבונן העבד איך בית של שומר תורה ומצוות מלא חסד ואור ונעימות, וישתוקק לחיות חיי תורה, ויעיל הדבר לחנכו שלאחר שש שנים כשייצא מבית אדונו לא יחזור לגנוב. לכן פתחה תורה את דיני הממון שבפרשה בדיני עבד עברי, דדין זה משמש כדוגמא לשאר המשפטים שבתורה שכולם נועדו לתקן את נשמת האדם (רבי משה שטרנבוך שליט"א)

חידות לפרשת השבוע:

- א. מדוע עבד עברי נקרא 'עברי' ולא 'עבד ישראל'?
- ב. מדוע עבד כנעני נקרא 'כנעני'?
- ג. מדוע נאמר על עבד שאין לו אשה 'בגפו יבוא'?
- ד. מי הוא בפרשתנו שמעשי ידיו שייכים לאדם אחר, אפילו שהוא אינו עבדו?
- ה. עד איזה גיל חייב האדון לפרנס את בני העבד העברי?
- ו. מדוע בית דין נקראים 'אלוקים'? ז. מדוע עבד נרצע דווקא ליד הדלת?

- **תשובה לחידה ה.** כתב ה'משנה למלך' (פרק ג' מהל' עבדים הל"א) דנראה מדעת הרמב"ן שחייב לזונם עד שיהיו בני י"ב שנה, וברא"ם בפר' בהר כתב שהאדון חייב לזונם עד שיהיו בני 6 שנים, ודעת הרמב"ם כתב ב'משנה למלך' מדלא כתב שום זמן - הרי שסובר שלעולם חייב האדון לפרנסם כל זמן שאין להם להתפרנס משלהם, אפילו שיהיו גדולים.
 - **תשובה לחידה ו.** כתב ה'אבן עזרא' והרמב"ן דהם מקיימים משפטי האלוקים בארץ, ועוד - לפי שהאלוקים עמהם בדבר המשפט, כדכתיב 'אלוקים נצב בעדת ק-ל', ובמדרש (רבה שמות ל כ"ד) איתא: בשעה שהדיין יושב ודן באמת, כביכול מניח הקב"ה שמי השמים ומשרה שכניתו בצדו, שנא' (שופטים ב') 'והיה ה' עם השופט'.
 - **תשובה לחידה ז.** כתב הטור דיש מפרשים דזהו סימן להיותו עבד, שומר דלת אדונו. ובהדר זקנים' כתב: יש מפרשים כי הדלת גרם לו שיימכר, לפי ששבר הדלתות וגנב. ובמדרש 'לקח טוב' כתב: כדי שיהיו באים ושבים אומרים לו: מפני מה אתה משתעבד לזה? התורה זיכתה לך להיפטר. לכן נרצע לפני הפתח ולא בחדרי חדרים. עוד איתא במדרש: אמר הקב"ה: אני פתחתי לו פתח לצאת לחירות, והוא סוגר עליו פתח הבית להיות עבד? לפיכך לוקה בפתחו. וב'מדרש התורה' כתב: בעבור כי במזוזה יש פרשת 'שמע', ראוי שתירצע אוזנו סמוך לה, כדי שישמור ללכת בדרכי ה', ואם האדון לא ילך בדרכי התורה - לא יאבה לו ולא ישמע לו (שערי אהרון).
- (מתוך עלונו של רב צ'ולק תשפ"ג)

- **תשובה לחידה א.** כתב ה'אור החיים': הטעם שנקרא 'עבד עברי' ולא 'עבד ישראל', לפי שחש הכתוב לייחס שם עבדות לישראל. וב'באר מים חיים' כתב: 'עברי' הוא שם הייחוס שהיה לישראל לפני ששמעו דברים בסיני, וזה העבד יתנכר עצמו כאילו לא שמע דברים בסיני. לכן נשאר עליו השם שהיה לאבותינו בעבר הנהר, כשהיו עובדי ע"ז.
- **תשובה לחידה ב.** כתב ה'מוזב זקנים' שכל עבד נקרא 'כנעני' ע"ש כנען, דכתיב ביה "עבד עבדים".
- **תשובה לחידה ג.** איתא ברבינו אפרים: 'בגפו' אותיות 'בגוף', דכל אדם שאין לו אשה דומה לעוף הפורח, וזה שפירש"י: 'בגפו' - בכנפו. וה'אבן עזרא' כתב: 'בגפו' פירושו: בגבו (אותיות 'פ' ו' ב' מתחלפות), לומר אין גוף אחר תלוי על גבו.
- **תשובה לחידה ד.** רש"י כתב עה"פ 'ויצאה אשתו עמו' - הקונה עבד עברי חייב במזונות אשתו ובניו. וכתב הרמב"ן שמעשי ידי האשה והבנים שייכים לאדון הואיל וחייב במזונותיהם. אמנם אינם שלו כדין עבד כנעני וכדין העבד עברי עצמו, אלא יכולים הם לומר לו: אין אנו ניזונים ואין אנו עושים. אמנם דעת הרמב"ם (פ"ג מהל' עבדים הל' ב) שאין מעשי ידי אשתו ובניו של העבד לרבו, אלא הרי הם לבעלה כדין כל שאר הנשים, ואפילו שהוא עבד עברי - זוכה הבעל במעשה ידי אשתו. והטעם שהאדון חייב במזונות אשתו ובניו, כתב הרמב"ן כל זה חמלה מאת ה' עליהם ועל העבד, שלא ימות בצערן בהיות עמלו בבית נכרי ובניו ואשתו יהיו נעזבים. וצווה הקל ברחמיו להיות הקונה כאב רחמן להם.

האברכים, בראותם איך שהרה"ק מבאבוב מוציא ממגירתו סכום גדול מאוד, שמונה עשר אלף דולר! ומסרם לידיהם לצורך מצוה רבה זו. אמנם קודם מסירת המעות, אמר להם הרה"ק מבאבוב: תנאי אני מתנה עמכם, אני מנדב סכום כסף זה, בתנאי שאין משתמשים בו לשום צורך שבעולם, מלבד לצורך הוצאות נישואי בתו של ר' משה! לאחר זמן, סיפרו שני האברכים, שכאשר חזרו מארה"ב לארץ ישראל, מסרו לר' משה שוסטר את כל המעות שאספו עבורו בארה"ב, כדי שיוכל להתכונן לקראת נישואי בתו, ומסרו לו גם התנאי הנ"ל.

אולם בהתקרב מועד הנישואין, כשבוע קודם יום החתונה, שוב עמד ר' משה במצב שלא היה לו כלום לצרכי הנישואין, כיון שכל פרוטה שהיתה ברשותו מסר תיכף לצרכי צדקה, והסכום היחיד שנשאר אצלו לצרכי הנישואין, היו אותם השמונה עשר אלף דולר אשר שלח עבורו הרה"ק מבאבוב, אשר הם נשארו לפליטה, מכח התנאי שהתנה עליהם הרה"ק מבאבוב, ורק במעות אלו השתמש ר' משה להוצאות נישואי בתו.

מסיפור זה אנו רואים דרגה נוראה של "וירא בסבלותם", לא זו בלבד שהרה"ק מבאבוב נתן סכום הגון מאוד, אלא שבחכמתו הרבה עשה תנאי, כי ידע והתבונן שבודאי עד מועד הנישואין שוב לא ישאר בידו של ר' משה מאומה, באשר את כל כספו הוא מחלק לאחרים. כדי שישאר בידו לכל הפחות סכום זה, עמד הרה"ק מבאבוב ועשה תנאי, כדי שיהא לר' משה לפחות סכום זה לצרכי הנישואין של בתו. (מתוך 'נועם שיח' מכון אפריון לשלמה שמות תשפ"ד)

שאם אין לו משלו והוא צריך להגיע לצדקה אזי שיצמצם לקנות רק מה שהוא צריך לכדי מחייתו, ולא לקנות דברים כל כך יקרים. אמר לה בעלה הקדוש "מה את אומרת?! לא ידעתי שהוא קונה דגים כל כך יקרים - אם כן צריכים להוסיף לו על נדבתו הקבועה"... ובכן, מאז והלאה היה הרה"ק מצאנו מוסיף על נדבתו של אותו עני שיהא לו גם כדי לקנות את הדגים היקרים...

סיפר הרה"ג ר' שלמה קנאבליך שליט"א, מגיד שיעור בביהמ"ד "באבוב"

סיפר הרה"ג ר' שלמה קנאבליך שליט"א, מגיד שיעור בביהמ"ד "באבוב" בבארא פארק: בארץ ישראל התגורר איש חסיד וירא אלקים, הרה"ח ר' משה שוסטר ז"ל, מחשובי חסידי בעלזא, אשר היה עוסק רבות בעניני צדקה וחסד. מנהגו היה לקבץ בכל יום מעות לצדקה, והיה מחלק סכומים נכבדים לעניים ולאבינונים, כל פרוטה שהיה לו נתן לאחרים, ולעצמו לא השאיר מאומה.

פעם אחת, עמד ר' משה לפני נישואי בתו, ולא היה בידו לפרוטה אפילו שוה פרוטה, לצורך הוצאות הנישואין. על כן נתייעצו כמה מידידיו להעמיד עבורו סכום הגון לצורך הכנסת כלה, ושני אברכים הלכו לקבץ מעות בשבילו בין אחינו בני ישראל בארה"ב.

בין השאר, נכנסו שני האברכים אל הרה"ק רבי שלמה (השני) מבאבוב זי"ע, ואמרו לו שהם הולכים לקבץ מעות עבור הרה"ח ר' משה שוסטר, אשר עומד לפני נישואי בתו. ומה מאוד נשתוממו שני

עצמתי עין כל הלילה, וכששמעתינו נעור, עשיתי עצמי כישן והצצתי לראות מה מעשיו.

רבי לייזר' יודה כמו שהוא היה מכונה, ניגש ע"י ארון הספרים מברך את ברכות התורה והשחר, ואז ליטף קלות את הגמרות ואמר בקול נרגש, 'גוט מארגן גמרות', בוקר טוב גמרות יקרות, ובוקר טוב מסכת בבא בתרא האהובה, שאותה למדו באותה עת בישיבה. כך היה הקשר שלו לספרים, לתורה.

ב. מובא בספרי חסידות קלויזנבורג, כי הרבי הקדוש מצאנו קלויזנבורג, שכידוע היה מדבר עם הקב"ה תדיר, היה מתחיל את יומו בחדרו שבקריית צאנו בנתניה בברכות התורה נלהבות.

שהיו נאמרות בערך כך, ברוך אתה ה' וכו' לעסוק בדברי תורה, והערב נא ה' אלוקינו, רבוננו של עולם אני מבקש ממך לפחות היום, רק היום, את דברי תורתך בפינו...

תחנונים, על החיים, רק היום אני מתחנן לפניך יום אחד תתן לי, מתיקות התורה.

ע"כ המעשים. ומהם אנו למדים יסוד אחד. נכון, לימוד התורה, הוא

מתוק, דברי התורה הם מתוקים מדבש ונופת צופים. אבל מה שאנחנו מתחננים לרבוננו של עולם, זה להתחבר באופן אישי, נפשי עמוק, מאין כמוהו, לערבות התורה, יש את המתיקות הרגילה, תורה היא מתוקה.

אבל יש בתורה דרגות על דרגות על דרגות, של חיבור עמוק, שאין לו סוף.

ועליו כל בוקר יש לנו לבקש. מה שהיה אתמול הוא לא נוגע להיום, יש עוד מה להתחבר, עוד מה להרגיש, יש עוד עמוק למתיקות! עד כדי כך.

והמתיקות העמוקה יותר הזאת היא לא בונוס, חלילה, היא מינימום. רבוננו של עולם אנחנו מתחננים בערגה, אהבה רבה אהבתנו, חמלה גדולה חמלת עלינו, כשנתת לנו בחמלתך תורה כזו מתוקה ועריבה, אבל אבינו אב הרחמן, אנחנו מתחננים, תרחם, רחמים, אנא ממך, תן אותה בליבנו, עמוק בנשמתנו, אנחנו לא מסוגלים בלי חיבור עמוק יותר מאתמול, אנא ממך, אב הרחמן.

(לתגובות והארות 08974974aa@gmail.com)

רוצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל? חדש!!! ניתן להרשם בכל עמדות 'נדרים פלוס' ברחבי הארץ

השלל לבעליו, תוך שהיא מתחננת על נפשה: "בבקשה, אל תעשי מזה עניין"...
ומה גרם לכך? מה הציל את הרכוש של מרן ושל הרבנית? אותו תפוח של שביעית שמרן נזהר בקדושתו.
"לא יאונה לצדיק כל אוון".

(מתוך הספר 'משכני אחרין')

תכשיטי זהב ויהלומים והביאה אותם לרבנית.
מסתבר שבמשך השנים נהגה אותה גויה להעלים תכשיטים מביתו של מרן ולהחביאם בדירתה. כעת היא התכוננה לשוב לארץ מולדתה, ובאמתחתה השלל היקר. כשראתה את הרבנית רצה לעברה ודורשת ממנה "תחזירי לי", היא הייתה בטוחה שהרבנית גילתה את דבר הגניבה. היא נאלצה להודות במעשה ולהחזיר את

לישיבה, וכשאכנס לבית המדרש כולם יקומו לכבודי. בקריאת שמע ימתינו לי, ובשמונה עשרה לא יתחילו חזרה הש"ץ עד שאסיים את תפילת הלחש.
"כל הדברים האלו יכולים חלילה וחס לגרום לי להיכשל בגבהות הלב, גאווה. והרי גאווה זה המרחיק את האדם מהקב"ה יותר מכל דבר אחר. "אין אני והוא יכולים לדור במדור אחד". נורא ואיום. לכן, בכל בוקר לפני שאני הולך לישיבה, אני מתבונן בעניין, ומחזק את עצמי שלא להתפתות לכבוד הזה, שלא להיתפס לגאווה חס ושלום!

ראה שרבי אליה כבר לבוש בבגדיו, עומד בחלון ומדבר לעצמו. התאמץ האורח לשמוע מה אומר רבי אליה, ושמע שהוא חוזר שוב ושוב על הפסוק "לא תביא תועבה אל ביתך".
האורח נבהל עד עמקי נשמתו, בענוונותו הוא חשב שאולי רבי אליה מתכוון אליו ומייסר את עצמו למה הוא הכניס כזה אורח פחות אל ביתו...
בדרך לבית הכנסת הוא הרהיב עוז ושאל את רבי אליה למה שינן את הפסוק הזה, ולמי הוא התכוון באמרו 'תועבה'...
אמר לו רבי אליה, "מה? לא הבנתם לבד? הרי אני הולך עכשיו

כתוב, "אל תשנא את אחיך בלבבך הוכח תוכיח את עמיתך" [ויקרא י טז]. השנאה הגדולה ביותר היא, כאשר אין מוכיחים את הזולת. מי שאוהב את השני ורוצה בטובתו, יוכיח אותו על חסרונותיו. "כי את אשר יאהב ה' יוכיח" [משלי ג יב]. הקב"ה מוכיח את אהוביו. לחוטאים הוא מניח להינמק בחטאם. אינו מעוררם לשוב בתשובה ולתקן את מעשיהם. אם אינך מוכיח, אות הוא שאינך אוהב.
(מתוך הספר 'מפיק מרגליות')

נזכור, כאשר אדם מעיר לך על דבר מה שלדעתו אינך נוהג בו כשורה, אמנם האינסטינקט המיידית הוא להתנגד, להשיל את הביקורת ולהסיט אותה הצידה, אבל, יתכן שההערה נכונה, ויתכן שלא. כדאי וראוי לקבל את הדברים בתשומת לב וחשוב, ערך חשבון נפש, אולי באמת הצדק עמו. אולי באמת יש מה לתקן. נקודת המוצא צריכה להיות, אדרבה, אני חפץ לשמוע מוסר, חפץ לדעת כיצד אני נראה בעיני אחרים, שהרי אדם אינו מסוגל לראות בעצמו את פגמיו ואת טעויותיו.

בסופו של דבר, אכן השתכנע רבי חיים לטעונו של רבי אריה, ובזכותו החל למסור שיחות מוסריות בישיבה, וכך זכה עולם התורה לטעום מעט מההרגשים העדינים של רבי חיים, ולהוכח בכוחו העצום והבלתי נדלה גם בתחום המוסר. 'סודותיו העצומים והנפלאים מתבדרים בשמו עד היום, וספרו 'שיחות מוסר', שרבי אריה עצמו ערך בטוב טעם ודעת, קנה שביטה בבתי מדרשות והיכלי התורה והיראה בכל אתר ואתר.
(מתוך סדרת הספרים 'אוצרותיהם אמלא')

רכש בהן מספיק שלמות.
מטעם זה כידוע, סרב רבי אריה בתחלה למלא את מקום אביו, **הגאון הצדיק רבי חיים זאב פינקל זצ"ל**, מנחלה הרוחני של ישיבת מיר, למסור במקומו את השיחות הקבועות בישיבה. כשדודו, ראש הישיבה, מרן הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, נסה להפציר בו ולשכנע אותו כי הוא ראוי לאותה משרה רמה, הצליח רבי אריה בחכמתו הרבה להפך את הקערה על פיה ולשכנע את רבי חיים, כי דוקא הוא עצמו זה שראוי להתחיל למסור שיחות בישיבה...

הצטרפו אלינו לשיעורים מרתקים של מגידי השיעורים שבחרנו עבורכם, ב'דף היומי בבלי',
ה'עמוד היומי' ו'בדף היומי בהלכה'. כנסו לקו השיעורים של 'דרשו' 077-2222-666

האם בזמננו ניתן להוסיף מים ליין? והאם ניתן לעשות זאת גם במיץ ענבים?

בעבר, היה טעם היין חזק, ואף אם 'מזוגו' את היין במים, דהיינו שעירבו בו מים - עדיין היה נחשב כיין, שברכתו 'הגפן', כל עוד טעמו וריחו היו כשל יין, ובתנאי שכמות המים שבתערובת היתה ביחס המקובל באותו המקום למזיגת יין, ולא היוותה יותר מ-85.7% [שש שביעיות] מהתערובת. בדורות האחרונים, נחלש טעם היין, והפוסקים נחלקו בנוגע לכמות המים שניתן לערב בו: דעת החזון איש, שעד שליש מים בוודאי שניתן להוסיף, והוסף הגר"ח קניבסקי זצ"ל, שהכל לפי חוזק היין. וכן כתב הגר"ש וואזנר זצ"ל, שגם בזמננו קיימים ינות חזקים שניתן לערב בהם עד ששה

חלקים מים. וכעין זה כתב בשו"ת מנחת יצחק, שהדבר תלוי במנהג המקום, ובמקום שמקובל לערב כמות גדולה של מים, ניתן למוזגו אף באופן שהיה נהוג בעבר.

מאידך, יש מהאחרונים שכתבו, כי אף כאשר היין מהווה רוב בתערובת, יתכן שאין די בכך, אך לא ציינו את הכמות היחסית שכן ניתן לערב. ויש שכתבו, כי די בכך שהיין מהווה רוב בתערובת; וכן דעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל. ולדעת האור לציון, ביין המשווק בחנויות, אין להסתמך על כך שנותר בתערובת טעם יין, משום שביינות רבים מערבים אלכוהול וחומרים שונים התורמים להגברת טעם היין. ומיץ ענבים - לדעת האור לציון, הגר"ש וואזנר זצ"ל והגר"ח קניבסקי זצ"ל, ניתן למוזגו במים, אם כי בכמות פחותה מזו שניתן למוזג בה יין. ולדעת הגר"נ קרליץ זצ"ל, כל עוד המיץ מהווה רוב בתערובת, ברכתו 'הגפן', אלא שמיץ הענבים הנמכר בחנויות במקרים רבים אינו ניתן למזיגה, משום שמוסיפים עליו מים כבר בשעת ייצורו.

אולם, לדעת הגר"ש אויערבך זצ"ל, דין המזיגה האמור ביין, אינו מתייחס כלל למיץ ענבים, כיון שטעמו חלש בהרבה משל היין, ולכן אף בתוספת מועטה של מים חשיבותו בטלה, והוא נחשב כמים ממותקים, וברכתו 'שהכל'. ואף לדעה זו, ניתן להוסיף למיץ הענבים טיפות אחדות של מים.

ומיץ ענבים משוחזר, דהיינו, שבתהליך של אידוי מתמעט היין או המיץ עד שנותרת בו רק תמצית בכמות יחסית של כ-20% מהמקור, ולאחר מכן מוסיפים עליו מים - המנחת יצחק מביא את הוראת חברי הבד"ץ של העדה החרדית שכיהנו לפניו, שבתנאים מסוימים ברכתו 'הגפן'; אולם, לדעת הגר"ש אויערבך זצ"ל, האור לציון, והגר"ש אלישיב זצ"ל, ברכתו 'שהכל'. ויין משוחזר - לפי כל הפוסקים הנ"ל, דינו כמיץ ענבים משוחזר; אולם, לדעת הגר"ש אויערבך זצ"ל, שונה דינו של היין, וברכתו 'הגפן'.

האם מברכים 'שהכל' על שתיית מים בשעות שלפני התענית במטרה למנוע צמאון בתענית

ככל 'ברכות הנהנין', גם ברכה על מאכל או משקה אינה אלא כאשר האדם נהנה מאכילתו ושתייתו. ברוב המאכלים והמשקאות, קיימת תמיד הנאת החיך והגרונ, ולכן יש לברך עליהם גם כשאינו רעב או צמא, אולם, המים - אין בהם טעם, ולכן, אין לברך עליהם אלא כשמרווה בהם את צמאונו. ואם חש הנאת כלשהי בפיו או בגרונו בעת השתייה, אות היא כי קיים בו צמא במידת מה, וחייב לברך.

ויש שכתבו בשם הגר"א, שאם הרווה את צמאוננו לפני ששתה את הכמות הנדרשת לחיוב ברכה אחרונה - 'רביעית' - לא יברך 'בורא נפשות'. והגר"נ קרליץ זצ"ל, שדין זה אינו מצוי, משום שהשותה כדי להרוות את צמאוננו, מן הסתם לא הורוה צמאוננו לגמרי עוד בטרם שתה רביעית. וראה במקורות.

והואיל והשותה מים שלא להרוות צמאוננו, ואינו חש הנאת החיך בשתייתם - אינו מברך עליהם. לפיכך - על פי דברי המשנה ברורה, הערוך השולחן, הבן איש חי, הגרי"ש אלישיב זצ"ל, הגרא"ל שטיינמן זצ"ל, הגר"נ קרליץ זצ"ל והגר"ח קניבסקי זצ"ל - השותה מים רק לשם סיוע בבליעת מאכל או תרופה, ל'הורדת' מאכל ש'נתקע' בדרכו אל הקיבה, להפגת מרירות של מאכל מר או תרופה מרה, למניעת כאב ראש, או לשם לחלוח הגרון בשעת הרצאה, לא יברך עליהם.

ושתיית מים בשעות שלפני התענית במטרה למנוע צמאון בתענית - לדעת הגר"ש וואזנר זצ"ל, דינה כשתייה להרוות הצמאון, ויש לברך עליה; אולם, לדעת האשל אברהם מבוטשאטש, הגרי"ש אלישיב זצ"ל והגר"נ קרליץ זצ"ל, אינה נחשבת כשתייה להרוות הצמאון, ואם אינו חש צמאון בשעת השתייה, לא יברך על המים.

ומשקה 'תה' רגיל, שטעמו מר, ללא סוכר - יש שכתבו בשם הגר"א, שדינו כמים לענין הנ"ל, משום שאין הנאה בשתייתו. ולדעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל, רק אם כמות התה במשקה גדולה, דינו כמים; והורה עוד, שגם משקה קפה ללא סוכר וללא חלב, עבור מי שאינו נהנה בשתייתו דינו כמים. ולדעת האשל אברהם מבוטשאטש זצ"ל, כל משקה שיש בו טעם כלשהו, ואינו מוגדר כמים, אין דינו כמים, וצריך לברך עליו גם כששותהו שלא להרוות הצמאון.

ומי סודה - לדעת הגר"נ קרליץ זצ"ל, שהחש הנאה בשתייתם, אף אם הנאה זו אינה נגרמת מהמים עצמם, אלא מגו הפחמן שמעורב בהם, עליו לברך; ותחושת ההנאה שונה מאדם לאדם, ומעת לעת, דהיינו שאותו אדם, לעיתים הוא חש הנאה בשתיית מי הסודה, ולעיתים אינו חש הנאה. אולם, לדעת הגר"ח פיינברג זצ"ל והגרא"ל שטיינמן זצ"ל, דין מי סודה כמים רגילים.

ילד שמכריחים אותו לאכול - האם מחנכים אותו לברך על אכילה זו? והאם צריך לברך לפני נטילת תרופה עם ציפוי מתוק?

אדם שכופים אותו לאכול נגד רצונו - לדעת הרמ"א ואחרונים רבים, אינו מברך על האכילה לא לפני ולא לאחריה, משום שאין אדם מצווה לשבח ולהודות על דבר שהכריחוהו לעשותו. ויש אומרים, שהואיל ובהנאת האכילה עצמה אין הבדל בינו לבין אדם שאוכל מרצונו, עליו לברך עליה.

אולם, אם מדובר באכילת מצוה, יתכן שלכל הדעות צריך לברך.

ולהלכה, ראוי למי שהכריחוהו לאכול, שיתרצה באכילתו, כדי שיוכל לברך לכל הדעות; אך אם לא התרצה באכילתו, לא יברך, אלא אם כן מדובר בפת שאוכל ממנה 'כדי שביעה'.

ובהקשר זה, שאל הגר"ש אויערבך זצ"ל שאלה מעניינת: ילד שמכריחים אותו לאכול, כיצד ניתן לחנכו לברך על אכילה זו, הרי מבוגר שמכריחים אותו לאכול אינו מברך על אכילתו? והשיב, שבדרך כלל עושים זאת כאשר הילד רעב וזקוק לאוכל, ולאחר אכילתו הוא נהנה מכך שאכל, ובסוג כזה של כפייה, גם מבוגר שיכריחוהו לאכול חייב לברך. וכן דעת הגר"ש וואזנר זצ"ל, שיש לחנך את הילד לברך על אכילתו הכפויה, מהסיבה הנ"ל.

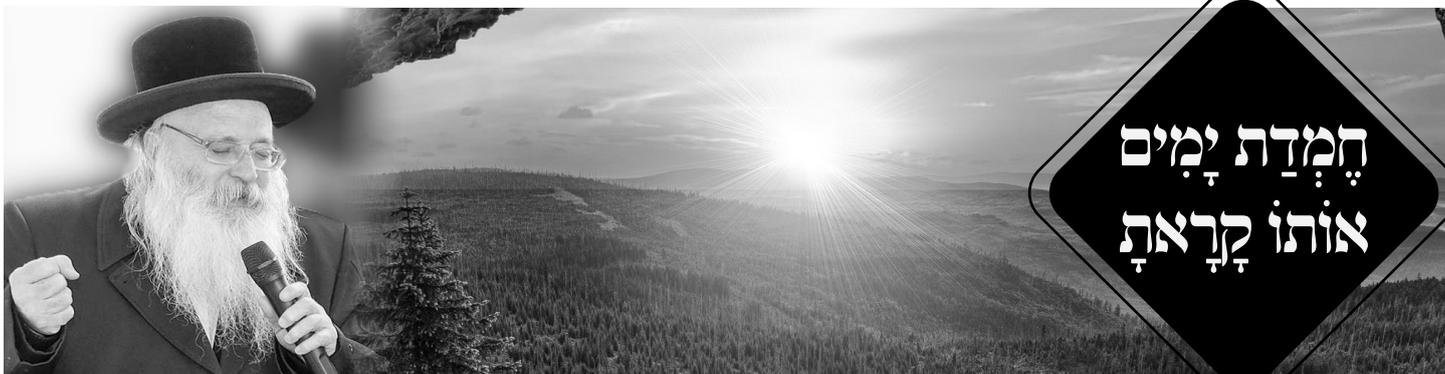
ומענין לענין באותו ענין: כל מאכל שאדם אוכל לשם רפואה, אם הוא ראוי לאכילה - למרות שהוא בעצם מוכרח לאכול, חובה עליו לברך על התרופה, משום שנהנה בשעת אכילתו כדרך האוכלים.

וכן תרופה שמצד עצמה אינה ראויה לאכילה, אך מעורב בה חומר מתוק, או שמצופה בחומר מתוק - דעת הגר"ש אויערבך זצ"ל, הגרי"ש אלישיב זצ"ל, והגר"ח קניבסקי זצ"ל, שצריך לברך לפני נטילתה. ולמרות שהתרופה עצמה מרה ואינה ראויה לאכילה, והחומר המתוק טפל אליה, צריך לברך עליו, משום שאין 'טפל' פטור מברכה אלא כשמברכים על העיקר, ובנדוננו הרי אינו מברך על התרופה, שהיא העיקר.

במה דברים אמורים? כשאוכל את התרופה כדרך אכילה, כגון תרופה נוזלית שלוגם ממנה, או גלולה שמוצץ אותה; אבל אם בולע את התרופה שלא כדרך אכילה - דעת הגר"ש וואזנר זצ"ל, שיתכן שאין לברך עליה.

(סימן רד, ג - רה, א)

הַמְדַת יָמִים אוֹתוֹ קָרְאָתָ

למחרת השבת מתקשר אלי יהודי, ומספר לי כי באותה שבת יצא לו להיות בבני ברק, והוא נכנס לשמוע את השיעור שלי. "שמעתי איך שציטטת את דברי ה'בני יששכר', ואני מבקש שתאמר לי היכן בדיוק הוא כותב את החידוש המופלא"

הגה"צ רבי אהרן טויסיג שליט"א על סגולת נרות השבת ו'בדידי הווה עובדא'

שיש לו ידע נרחב בנושאים יהודיים, אף שהוא רחוק מיהדות כרחוב מזרח ממערב. הוא סיפר לי כי אמנם הוא אינו שומר מצוות, אבל אשתו מקפידה בכל ערב שבת להדליק שני נרות. ממשיך אותו יהודי ואומר לי: אני לא מתפעל מסיפורים 'מיסטיים' וגם לא כל כך מאמין בהם. עם זאת, אני אעשה עכשיו נסיון במשך כמה שבתות לראות האם דברי ה'בני יששכר' מתקיימים. אם אכן נזכר לראות שהנרות דולקים בשבת יותר זמן ממה שכתוב על הקופסה שלהם - אני מבטיח לך שאשוב לשרשים. רק רצוני לראות בפנים את דברי ה'בני יששכר' כדי לדעת שאכן המקור אמין".

כאמור, את כל זה סיפר לי אותו יהודי שהזדמן לשיעור שלי, ולכן ביקש ממני שאומר לו בדיוק את מקור הדברים. לקראת סיום השיחה ביקשתי ממנו, שאם תהייה חדשות בנושא, שיעדכן אותי. חלפו מספר שבועות, והנה שוב מתקשר אלי ומספר לי: "היהודי הזה שעובד איתי, אכן עשה נסיון. שבוע אחרי שבוע הוא קנה נרות שונים; פעם נרות שאמורים לדלוק ארבע שעות, פעם נרות שאמורים לדלוק שש שעות, ופעם נרות לשמונה שעות. והנה, במשך כל השבתות הללו, דלקו הנרות הרבה מעבר לזמן המשוער שבו היו אמורים לדלוק. הוא קיים את הבטחתו, והחל לחזור לשרשים. תחילה התחיל להניח תפילין, לאחר מכן החל ללכת לתפילה ולשמור שבת. הוא פשוט עבר מהפך מהקצה אל הצקה. ורצוני להודות לך".

אמרתי לו שכמובן אין זה 'מופת' שלי, אלא דברי קודשו של ה'בני יששכר' שהוא שהוריד לנו את דבר הקדוש הזה שרבים ראו בעיניהם. עם זאת צריך לסייג ולומר, שלא בהכרח שכל אחד יראה זאת, כי הרי ה'בני יששכר' עצמו כותב שכל אחד לפי הדרגה שלו. אבל רבים וטובים נזכרו לראות כי תורת אמת היתה בפיו.

(מתוך דורש טוב ויקרא)

בשבוע שעבר הבאנו כאן את דברי הגה"צ רבי אהרן טויסיג שליט"א בשם ה'בני יששכר' הקדוש, שנרות של שבת מתברכים יותר באורם מכל ימות החול, לזה רב ולזה מעט. השבוע אנו מביאים את המשך דבריו:

ברצוני לספר סיפור בבחינת 'בדידי הווה עובדא', ולא לכבודי או לכבוד בית אבא, אלא לכבוד הקב"ה ותורתו הקדושה. סיפור המוכיח כי צדיקי אמת מגלים לנו חידושים אמיתיים ותורתם נצחית וקיימת לעולמי עד.

לפני כמה שנים אמרתי שיעור בליל שבת בבית המדרש בוויז'ניץ, וקראתי בפני השומעים את דברי ה'בני יששכר'. רבים מהנוכחים אמרו לי כי זה מכבר יודעים הם את הדברים, באשר הם נזכרו כמו עיניהם לראות כי תורת אמת היתה בפיו ואכן בליל שבת דולקים הנרות זמן רב יותר מימות השבוע. שמעתי כבר עדויות ממאות אנשים, שנזכרו לראות את הדבר בעיניהם.

למחרת השבת מתקשר אלי יהודי, ומספר לי כי הוא גר בירושלים ועובד בבורסה ברמת-גן, באותה שבת יצא לו להיות בבני ברק, והוא נכנס לשמוע את השיעור שלי. "שמעתי" - כך הוא מספר לי - "איך שציטטת את דברי ה'בני יששכר', ואני מבקש שתאמר לי היכן בדיוק הוא כותב את החידוש המופלא הזאת. הסיבה לכך היא, כי יחד איתי עובד יהודי ניצול שואה, אוד מוצל מאש, ממשפחה חשובה מאוד, אבל הוא עצמו לא היה לו מי שידריך אותו בדרך התורה ואין לו כל קשר עם יהדות, לכן אני גם נמנע מלדבר איתו על 'אידישקייט', כדי שלא להרגיז אותו ולהיכנס לעימותים חסרי תכלית. היום הגעתי לבורסה, ובגלל שהייתי נרגש לשמוע את דברי ה'בני יששכר', לא יכולתי לאצור אותם בליבי, וסיפרתי ליהודי הזה את הדברים ששמעתי. מיד כשהזכרתי את שם הספר 'בני יששכר', הוא הפגין ידע על דמותו של המחבר ועל שאר ספריו, והתברר לי

העלון מופץ לזיכוי הרבים, אנה הימנעו מקריאה בשעת התפילה וקריאת התורה

גליון 612
שנה י"ג תשפ"ד

סיפורי צדיקים

יו"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר ז"ל

סיפורי חז"ל

כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו וגו' (כ"ג ה')

שני חמרים הלכו בדרך והיו שונאים זה את זה, רבץ חמורו של אחד מהם, ראה אותו חברו ועבר, משעבר אמר כתיב בתורה "כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו וחדלת מעזוב לו עזוב תעזוב עמו", מיד חזר וטען עמו ומלווהו התחיל מסיח עמו, עזוב קצת מכאן, העלה מכאן, פרוק מכאן עד שיטעון עמו, נמצא עושים שלום ביניהם, שחברו אומר, לא הייתי חושב שהוא שונאי, ראה איך ריחם עלי כשראה אותי ואת חמורי בדוחק, מתוך כך נכנסו לפונדק, אכלו ושתו ביחד, ונתאהבו זה לזה ועשו שלום, ומי גרם להם? על ידי ששמרו את התורה שכתוב בה כי תראה חמור שונאך וגו'

(תנ"ב משפטים א' שו"ט צ"ט)

פרשת השבוע

וכי ימכור איש את בתו לאמה (כ"א - ז')

מסופר על הרה"ק ה"ערוגת הבושם" זיע"א, ששבת פעם בפרשת משפטים אצל הרה"ק מהרי"ד ז"ע מבעלזא זיע"א, וקראו אותו לתורה, ויחי בהגיעו לפסוק "וכי ימכור איש את בתו לאמה", התאנח מאד מקירות לבבו, לא הבין הרה"ק רבי אלעזר טווערסקי מפאלטישאן זיע"א, שהיה אז ילד ונתגדל אצל דודו מהרי"ד מבעלזא זיע"א, אנחה זו מה היא, וכי צרת הבת היא ששוברת את לבו של הרב, או של האב שהגיע עד לידי מדה זו למכור את בתו? והילד העיז ושאל את הרב האורח לסיבת אנחתו. ענה לו ה'ערוגת הבושם', זי זענען נאך זוי יונג און זי מוזען אלעס וויסען (אתה כ"כ צעיר וחייב לדעת הכל?) התבייש ולא ענה כלום. אח"כ קרא לו הרב ואמר, כשתגדל ותזכה ללמוד בספר הזוהר הקדוש, תבין את סיבת אנחתי והיינו, כי בספר הזוהר הק' מפרש פסוק זה על הקב"ה וכנסת ישראל, ועל גלות בני ישראל מארצם, ואומר שם, איש דא הקדוש ברוך הוא, בתו דא כנסת ישראל, ברתא דמלכא וכו'

כלומר שהפסוק מיירי מעניין גלותנו שהקב"ה מכר את בתו לאמה עיי"ש ועל זה ודאי יאית להתאנח.

לא תשא שמע שוא (כ"ג א' - א')

הרה"ק רבי משולם זושא מהאניפולי זיע"א ערך גלות, והיה נודד מעיירה לעיירה. פעם כשנודמן לעיירה אחת, הלך כדרכו לבית המדרש וישב אצל התנור שקוע בהרהורי. לפתע כנסה לבית המדרש אשה ובכתה שבעלה עזבה ונעלם, והיא מחפשת אחריו בעיירות, שמא ראייתם אותו? שאלה, ונתנה את סימניו. אמר לה רבי זושא: הוא נמצא בבית הכנסת אורחים כאן בעיירה. הלכה ואכן מצאה אותו שם. מיד נעשה בעיירה רעש גדול על המופת של הרבי ר' זושא, שכן ידוע היה שלא דרכה רגלו בבית הכנסת אורחים, אמר רבי זושא, אין זה מופת, בבוקר שמעתי יהודי מספר לחבריו שאורח חדש בא להכנסת אורחים, תמהתי על עצמי למה קלטו אוזני שמועה זו, ומה צורך לי בה? והנה כשבאה אשה זו הבנתי שנצרכה שמועה זו בשבילה. ללמדך שאם מתרגל אדם שלא לשמוע דברים בטלים אין הוא שומעם.

זמני השבת

זמני יציאת השבת

ירושלים: 5:59 ת"א: 6:00 ר"ת: 6:35

זמני כניסת השבת

ירושלים: 4:44 ת"א: 4:59

פרשת משפטים

נפשות של ממש ליהודי להיכנס לרחוב הזה, ועוד להעז לקרוא לנסיך הפולני המפורסם לבוא אל אדם שאינו מכיר". הצדיק השיב לו בתקיפות: "דע לך כי הנני לייב שרה'ס, ועליך לציית לי, שלא תאחר חלילה את המועד". התעלם האיש מאזהרת הצדיק ופנה לענייניו.

פתאום נפלה אשתו למשכב, וכעבור כמה דקות אף שני ילדיו התפתלו ממכאובים. הבין האיש כי הדבר נובע מהקפדתו של האורח, שבוודאי צדיק הוא, וכי לא תועיל ריצתו להזעיק רופאים, אלא עליו לקיים את דברי האורח. בלב נכנע חזר אל רבי לייב והביע את נכונותו ללכת. אמנם פחד ואימה אחוזהו, אולם בריאותם של אשתו וילדיו היו בראש מעייניו. רבי לייב הרגיעו והבטיחו כי לא יאונה לו כל רע, וגם בני ביתו יבראו מיד. האיש יצא לדרך, נכנס אל הרחוב המסוכן, אך נדמה היה כי איש אינו רואה אותו. כאשר בא לארמון הנסיך, איש לא גירש אותו, וכאשר שמע הנסיך כי יהודי מבקש לראותו, יצא אליו מיד. מיד כשהזכיר היהודי את שם שולחו, רבי לייב שרה'ס, השתנו פני הנסיך, ובהכנעה הזדרו לצאת מן הבית והלך עם היהודי אל בית המזיגה. בהגיעם שלח רבי לייב את בעל הבית לראות את שלום בני ביתו והוא הסתגר לשיחה עם הנסיך. בשובו לביתו התפלא הנסיך על התנהגותו. מה גרם לו להישמע להזמנת היהודי שמעולם לא שמע את שמו? הוא שלח את משרתיו כדי להזמין אליו את היהודי הזקן, אולם התברר כי מיד אחרי שיחתם עזבו האורח ומלווהו את המקום.

התקרבו ובאו ימי חג הפסח. פתאום נעלם המשרת הגוי של בית המזיגה, והופצה שמועה כי היהודי הרגו, כדי להשתמש בדמו לאפיית מצות. היהודי נעצר והחוקרים החלו לענותו כדי שיוודה באשמה. לאחר כמה ימי עינויים, לא עמד היהודי בייסוריו ובחר להודות במיוחס לו. צהלו הגויים ואנשי המשטרה על תפיסת היהודי ה"פושע", וכל יהודי האזור נבוכו. היהודי הובא לפני בית המשפט ונפסק דינו למוות, אולם לשם ביצוע גזר הדין נדרשה חתימתו של הנסיך הפולני. להפתעת הכול ביקש הנסיך לדחות את ביצוע גזר הדין. הוא נימק זאת ביציאתו הקרובה ליריד הסוסים השנתי, וטען כי הוא נזקק ליהודי הזה שניחן בטביעת עין בסוסים טובים.

הסכימו השופטים, והנסיך יצא עם היהודי אל היריד, מלווה משמר צמוד. בעוברים ביריד הבחין פתאום היהודי במשרתו שנעלם. הלה רץ אליו מיד בהתרגשות ונפל בזרועותיו.

הרה"ק רבי אריה לייב שרה'ס זיע"א

(יומא דהילולא ד' אדר)

הרה"ק רבי אריה לייב שרה'ס זיע"א, נולד ב"ז תמוז ת"ץ בעיר ראוונא שבאוקראינה, ונסתלק ביום ד' אדר תקנ"א, המגיד הקדוש ממעזריטש זיע"א שמקום מושבו לפני שעבר למעזריטש היה בראוונא, קירב את רבי לייב לבעל שם טוב הקדוש זיע"א, ולאחר הסתלקותו של הבעש"ט, היה מגדולי תלמידיו של המגיד הקדוש ממעזריטש זיע"א. רבי לייב נמנה על הצדיקים הנסתרים. היה סובב בערים ובעיירות, מבקר בירידים ובמקומות-אחרים, והיה עוסק בדבר-מצווה. בייחוד הקדיש מכוחותיו למצות פדיון שבויים והצלת עשוקים מידי עושקיהם. מרבו הבעש"ט הק' קיבל את התפקיד לפרנס את הצדיקים הנסתרים, ודאג לאיסוף הכספים לצורך זה. בעבודה זו נעזר גם ע"י צדיקים אחרים ובייחוד ע"י הרה"ק רבי עזריאל מפלוצק זיע"א. לנדוד בעיירות ישראל, ובנדודיו אלה הביא לידי הצלה גשמית או רוחנית של יהודים רבים.

רבו המגיד הקדוש כתב לו מכתב המלצה, ממכתב זה של המגיד ממעזריטש ניתן ללמוד על אישיותו ועל פעולותיו. המכתב נדפס לראשונה בסוף ספר "דרכי ישרים" שנים ספורות לאחר פטירתו של רבי לייב שרה'ס. וכך כתב המגיד הקדוש: "הנני מן המודיעים נדון האיש הנוכחי הלוא הוא האיש התורני הרבני מזה"ר יהודה לייב בן הרב יוסף, איש הנקרא בפי כל רבי לייב שרה'ס מראוונא, העוסק במצווה רבה שאין למעלה הימנה, כאשר יפרש שיחתו באר היטב פה אל פה דברים שאין להעלותם על הכתב. בכך אם ראוהו אנשים המקשיבים לקולי וסרים למשמעתי, עצתי אמונה להיות לו לעזרו ולסעדו ולהתאמץ את עצמם בכל מיני התפעלות הן בגופם הן בממונם, כי מעיד אני עליו שאין בדבריו שום נפתל ועקש, ועוולה לא נמצא בשפתיו, וירא את ה' מרבים, ואין לך מצווה גדולה מזו".

מסופר: יום אחד, לעת זקנתו, בא עם הרה"ק רבי עזריאל מפלוצק זיע"א, לבית מזיגה ששכן בעיירה קטנה, לא הרחק מהעיר וילנה. הוא לן שם בלילה, ובבוקר אחרי התפילה ביקש רבי לייב מרבי עזריאל, לקרוא לבעל הבית. כשבעל הבית הגיע,

אמר לו הצדיק: "לך בבקשה אל רחוב הנוכרים, שבו מתגורר נסיך פלוני, ואמור לו שיבוא אליו". בעל הבית, שלא הכיר את רבי לייב, הביט בו בתימהון, ואמר בקול רועד: "הלוא סכנת

מישל ונמשל

ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם

אחד מבכירי השרים של המלך, נצטווה ע"י המלך לנסוע לעיר אחת רחוקה, אשר אנשיה אינם שומעים בקולו, ואינם סרים למרותו. מטרת הנסיעה היתה, להשליט שם סדר, להחזירם למוטב וליישר דרכם. לפני שנפרד השר מהמלך, אמר לו המלך, דע לך יקירי, תושבי המקום הינם אנשי ריב ומדון, מלאי כעס וחימה, מראים פנים של תמימים, אבל תחת המסווה, ערמומיים הם, וכל רצונם להשחית נפשות טהורות, ללכת אחרי ההבל. לכן, אמר המלך לשר, אני מצווך להיזהר מהם, לבל תיגרר אחר מעשיהם הרעים, שקול כל צד ושעל שאתה עושה, וגם בזמן שאתה נמצא בבתייהם ובסביבתם, אל לך ליפול ברשתם. מלבד זאת ביקש המלך, אחרי תקופה שתהיה בחברתם, עשה כל מה שביכולתך להוכיח אותם כדי להחזירם בתשובה, ואם אכן כך תנהג, אעשה לך כבוד מלכים לתפארת, ארומם אותך מעל כל השרים, ושמך יתנוסס לתהילה בכל המדינה. אבל אם תתפתה ותלך אחרי מעשיהם הרעים, אתה פושע ואחת דינך למות כדין כל מורד במלכות. כמובן שהשר ששמע את האזהרות מפי המלך בכבודו ובעצמו, באופן חד וברור, הפנים את הדברים בלבו, ואין ספק כי יבצע אותם כמו שצריך.

הנמשל: הקב"ה מלך העולם, שלח את הנשמה הטהורה לעולם הזה, ובהיות הנשמה בגן עדן, ואח"כ בבטן אמו ציווה עליה להישמר מיצר הרע, ולהתרחק ממנו, ולא זו בלבד, אלא ציווה עליה להפוך את היצר הרע לטוב, כמו שהסבירו המפרשים את הפסוק "ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם", ועל ידי שיסתופף בצלו של היצר הטוב, תתענג נפשו ליהנות מזיו השכינה.

(החיד"א הקדוש זיע"א)

בדמעות סיפר לאדונו כי הכומר המקומי זמם להעליל עליו כי רצח את משרתו. פעם אחר פעם ניסה לשכנע את המשרת הנאמן לברוח לעיר רחוקה, והוא סירב. לילה אחד תפסו אותו גברתנים, הושיבוהו בעגלה ונסעו עמו למרחקים, ושם הותירוהו בודד ואומלל.

"אתמול בלילה", ממשיך המשרת ומספר, "פגשתי יהודי זקן, וזה ציווה עלי לעלות על עגלתו והוביל אותי לכאן אל היריד. הוא אמר לי לחפש אותך כאן, ואכן לאחר זמן רב וחיפושים, סוף-סוף מצאתיך. אבקשך להחזירני לעבודתי, כי לא עזבתי את ביתך מרצוני". באותו רגע נזכר האיש באורח שהתארח אצלו, והבין כי בוודאי הוא שהביא את משרתו אליו כדי להצילו. תחילה לקח את משרתו הרעב לפונדק, ציווה להאכילו כראוי והורה לו לחכות לו במקום. או-או חזר אל הנסיך עם הסוסים שבחר. מרוצה מהקנייה אמר הנסיך ליהודי: "ודאי זוכר אתה את ביקורי אצלך בעקבות הזמנתו של היהודי הזקן שהתארח אצלך". "ודאי, זוכר אני", השיב היהודי. "אם-כן, אספר לך מה אמר לי באותו יום", המשיך הנסיך. "אם יום אחד יבקשו ממך לחתום על גזר דינו של בעל בית המזיגה, בקש לקחתו עמך תחילה אל היריד לקנות סוסים". "כשראיתי את פסק הדין בענייך, הבנתי שאיש קדוש היה הזקן ודבריו מתגשמים עכשיו. קיוויתי שכאשר אקח אותך עמי אל היריד, יימצא מוצא לצרתך, אולם עתה הנני תמה מה הועילו דברי אותו צדיק?".

לרגע הזה חיכה היהודי. הוא ביקש מהנסיך לבוא עמו אל הפונדק שבו השאיר את משרתו ואמר: "הנה מצאתי כאן את משרתי שנעלם, ואשר העלילו עליי כי רצחתי אותו". לא היה קץ להפתעתו של הנסיך, אך הוא הוסיף לשאול: "אם כן מדוע הודית באשמה?". הסביר לו היהודי כי לא היה בכוחו לשאת את העינויים. "מכאן תלמד", הוסיף, "כי כל ההאשמות המוטחות ביהודים בשקר יסודן". בבואם לעיירה נדהמו הכול לראות את המשרת ה'נרצח' בריא ושלם. הוא סיפר לשופטים את אשר אירע. בבת אחת התהפך הדין, היהודי שוחרר והכומר נפל בבור שכרה ליהודי.

צ'ין אדם לחברו

ענותו ושפל ברוך הבורח מהכבוד
 מסופר על הרה"ק רבי אהרן אריה (רבי ארון לייב) מפרעמישלאן זיע"א (יומא דהילולא ב' אדר) לפני החתונה של נכדו (הרה"ק רבי ישכר בער מנאדבורנא זיע"א) נסע עם החתן לרימינוב אל הרב הקדוש רבי מנעדלי מרימינוב זיע"א להתברך אצלו. טרם שבא לרימינוב הרגיש הרה"ק רבי מנעדלי שרבי ארון לייב נסע אליו, ואמר לתלמידיו הקדושים, אורח גדול בא עתה אלי, והלכו תלמידיו הקדושים לחלוק לו כבוד. אבל גם הצדיק רבי ארון לייב הרגיש כי באים אנשים לחלוק לו כבוד אשר שנאה נפשו, לכן ביקש את הבעל עגלה, שיחליף הבגדים עמו. את הבעל עגלה הלביש הרבי את האיציטלא דרבנן בגדי משי והסודרא שלו בראשו, והושיבו בתוך העגלה על מקומו, והוא הקדוש לבש בגדי בעל עגלה הפשוטים, וישב על מקומו לנהג את הסוסים. וכאשר פגשו החסידים שיצאו לקראתו את העגלה, הלכו כולם ונתנו שלום בראש להאישי שהיה לבוש באיציטלא דרבנן הלא הוא הבעל עגלה, מלבד האחד שהיה ביניהם הרה"ק חכימא דיהודאי רבי נפתלי מראפשיץ זיע"א, מיד כשהושיט כפו לבעל העגלה, משך את ידו בחזרה ואמר: נפתלין נארט מען נישט (את נפתלי לא מרמים) והפך עצמו לצד רבינו, שהיה יושב על מקום הבעל עגלה ובלבושו, ונתן לו שלום ואמר: עליכם כיון רבינו, וידע כבוד קדושתו כי אצל גנב קשה לגנוב.
 מיד החליף הרה"ק רבי ארון לייב שמלותיו שלקחם בחזרה מהבעל עגלה, ולבש אותם. כשהגיע לרימינוב, גדולה היתה שמחת רבינו הקדוש רבי מנעדלי בקבלו פניו, וחלק לו מלוא חפניים כבוד ויקר. בשבת קודש כשהסיבו אצל השלחן, כיבד הרה"ק רבי מנעדלי את אורחו רבינו

הקדוש לאמר דברי תורה, והתחיל הרה"ק רבי ארון לייב לדרוש בהתלהבות והתפשטות הגשמיות, עד כי מדי דברו פשט ידיו הקדושים ותפס בזקנו של הרה"ק רבי מנעדלי, וחפצו החסידים להסיר ידיו מזקנו של הרה"ק רבי מנעדלי, אולם רבי מנעדלי רמו להם שיניחו אותו, כי השכינה מדברת מתוך גרונו..

אהבת ישראל של ה"בית ישראל"

חוט של חסד ואהבת הזולת להט בקירבו של הרה"ק ה"בית ישראל" מגור זיע"א (יומא דהילולא ב' אדר). מסופר על יהודי ירושלמי שהשתייך לעדת הפרושים, שנתקף בכאב לב חזק, הוא סירב בתחילה לשמוע מהרעיון להיכנס אל הרבי ה"בית ישראל" ולהתייעץ עימו, ולכן הלך להתיעץ ברופאים, אך כל דרכיו ונסיונותיו בנושא העלו חרס בידו. משכלו כל הקיצין, נכנס האישי אל הרבי והתאונן על רוע מצבו. "אין כמו תפוחים יפים לכאב לב" ענה הרבי בקצרה, אמנם כן רבי, ענה היהודי בכאב, אך תפוחים עולים כסף רב ואין יד כל אחד משגת לקנותם. הרבי שתק והיהודי יצא כלעומת שבא. למחרת היום נשמעו דפיקות על דלתו של האישי, אברך מחסיד הרבי מגור עמד בפתח, הוא הושיט לו שקית בידו ואמר: הרבי שלח לכם שקית זו. כשפתח היהודי את השקית, מצא בה תפוחים גדולים אדומים ומתוקים. עוד אין הוא מספיק ולהלל את הרבי, והנה כעבור מספר ימים נשנה המעשה, אותו אברך מופיע שוב בבית האישי ובידו שקית נוספת, "הרבי צוודה" הוא אומר ועוזב את הבית. כך נמשך הדבר מספר שבועות עד שחדלו כאבי הלב וחלפו כלעומת שבאו. מדי מספר ימים הופיע האברך ובידו שקית מלא בתפוחים יפים ונהדרים עבור היהודי. "אין בעל מופת כהרבי מגור" שח אחר כך אותו יהודי שנמנה על עדת הפרושים באוזני רבים מבני ירושלים.

הילולא דצדיקא

- יום שבת קודש א' אדר א'**
 רבינו אברהם ב"ר מאיר (אבן עזרא – אד"א ד"א תתקנ"ד)
 רבי שבת ב"ר מאיר הכהן (ש"ך – אד"א תכ"ג)
 הרה"ק רבי יצחק אייזיק ב"ר צבי מכפר ספרין (אבי ה"עטרת צבי" תק"ס)
 הרה"ק רבי ברוך מגארליץ ב"ר חיים מצאנז (תרס"ו)
 - יום ראשון ב' אדר א'**
 הרה"ק רבי אהרן אריה ב"ר מאיר הגדול מפרעמישלאן (תקע"ג)
 הרה"ק רבי יוסף ב"ר שבת מראשקוב
 הרה"ק רבי יצחק מאיר מזינוקוב ב"ר אברהם יהושע העשיל מאפטא (תרט"ו)
 הרה"ק רבי ישראל ב"ר אברהם מרדכי מגור (תשל"ז)
 - יום שני ג' אדר א'**
 הרה"ק רבי מרדכי יפה ב"ר אברהם (הלבוש – שע"ב)
 - יום שלישי ד' אדר א'**
 הרה"ק רבי יהודה לייב ב"ר יוסף (רבי לייב שרה"ס תקנ"א)
 - יום רביעי ה' אדר א'**
 הרה"ק רבי זאב וואלף מטשארניאוסטראה ב"ר נפתלי צבי (תקפ"ג)
 - יום חמישי ו' אדר א'**
 הרה"ק רבי דוד מאוסטראה ב"ר מרדכי טעבל (תלמיד הבעש"ט – תק"י)
 - יום שישי ז' אדר א'**
 משה רבינו בן עמרם (ב"א תפ"ח)
 הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאליב ב"ר משה יחזקאל (תקפ"א)
 הרה"ק יעקב ישכר בער ב"ר חיים מרדכי מנדבורנה (תשע"ב)
- זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מצווה הלכות

מאת הרה"ג נסילאל הכהן רבינוביץ שליט"א
 מדרש "ב"א אור"ח רפרוס יוסף הדר"ס על המערים.

ברכת כהנים (ד)

א) כשהכהנים אינם רוצים לעלות לדוכן (כגון שהוא חלש וכדומה) אינם צריכים לשהות חוץ מבית הכנסת אלא בשעה שקורא החזן "כהנים", אבל כדי שלא יאמרו שהם פגומים, נהגו שלא ליכנס לבית הכנסת עד שיגמרו ברכת כהנים. (שו"ע או"ח סימן קכ"ח סעיף ד')
 ב) ויוציאים מבית הכנסת קודם שמתחילין רצה כדי שלא יאמרו שהם פגומים כשלא יעקרו ב"רצה", וגם שהלויים היוצקים מים לא יבואו ויאמרו להם לעלות לדוכן. (משנה ברורה שם ס"ק י"ב)
 ג) לא יעלו הכהנים לדוכן במנעלים. (שו"ע שם, סעיף ד')
 ד) טוב ליהרר להצניע המנעלים תחת הספסלין, שלא יהיה מגולים ונראין מפני כבוד הציבור. (שו"ע הרב שם, סעיף ז')

הילולא

לע"נ

הרה"ק יעקב ישכר בער
 ב"ר חיים מרדכי מנדבורנה זיע"א
 נלב"ע ז' אדר תנצב"ה

קרית קרעטשניף רחובות

טל': 052-7144471 מייל: sipureitzadikim@gmail.com

בחטות דפוס פוסטר

דפוס אישי מקצועי
 08-8422112 ההגנה 54 רחובות
 P6422112@gmail.com

פניני עין חמד

יוצא לאור ע"י בית הכנסת שכונת "עין חמד" - מכללת ציון

פְּרֻשֶׁת מְשֻׁפָּטִים - סוּד הַגְּלוּל

"וְאֵלֶּה הַמְּשֻׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשִּׂים לִפְנֵיהֶם"

(שמות כ"א, א')

הצלחה בגו"ר

יצחק אריאל בן טובה חגי חיים וב"ב שמואל אימן בן אסתר זרי שגית בת רותי מאיר ישראל בן רחל ברכה- יראת שמים ליאור יהושע סומך וב"ב גלית בת מסודי יהודה אריה בן רחל ברכה ארז בן שושנה רונן אברהם וב"ב קסיר אפרים וב"ב רחל ברכה בת פדילה דליה משפ' שטרית נעם יצחק בן רחל ברכה רינה בת סימי וב"ב יוסף ליאור בן דליה אפרת- הצלחה בכל העניינים שלמה ודנה דוד וב"ב אריה ושרה לוי וב"ב י.מ.י.ש כדורי שולמית ומרדכי חיים דויטש וב"ב עמית בן אהרון וב"ב רז דוד בן לאה וב"ב נתנאל בן ג'ינה

זיווג הגון וכשר במהרה

אוחן חיים בן אלן אסתר רותית בת סימי תרצה בתיה בת ימנה נינט יוסף בן רחמה אילן בן ג'ולייט יפית שרה בת ג'ינה דרור בן סופיה אנאל חביבה בת שולמית מיטל בת מלכה מאיר בן שרית ואליהו טליה עדן אסתר בת שולמית נעם בן שרה שירי ימנה בת שולמית דוד עומרי בן יהודית שושנה שירה בת סילביה שמעון בן שולמית סיון רבקה בת אלן אסתר לאה בת תמר אברהם גורג'י בן דליה אפרת אורן בן נעמי

זרע קודש בר קיימא

גלית בת מסודי אליהו דזרי בן ימנה אילנה בת רחמה שמואל אימן בן אסתר זרי סיון בת אסתר רחל מרים בת יהודית אושרית בת שושנה נעמה בת יפה דגנית בת שושנה אסף בן סופיה מיטל בת שושנה לימור בת פרידה

רפואה שלמה

מאיר ישראל בן רחל ברכה יצחק בן עזרא ימנה ניזירי בת סטה- בריאות ואריכות ימים מרדכי ניזירי בן פרחת- בריאות ואריכות ימים סימי בת סוליקה מיכאל יהודה בן מרים אורן בן אסתר דינה בת מזל נעם יצחק בן רחל ברכה נעמי בת רחל שירה שילת בת אורלי אפרים בן שרה לביא ישראל בן תמר חיה אסתר בת סוליקה מוריה בת רחל ברכה נחום בן כיריה יהודה אריה בן רחל ברכה ישראל בן חווה יפה בת שרה- הצלחה ורפואה רחל בת זוהרה משה בן נזימה עינת בת רחל ברכה רפאל משה בן רחל יצחק בן פנינה רחל ברכה בת פדילה דליה קסנש בת דגנו רותית בת סבריה יצחק בן חנון רפאל אבידן בן תקווה אליהו בן רחל בנימין בן ברכה אלן אסתר בת שרלוט נעימה בת שרה יהודה לייב בן אסתר מלכה נעם אלימלך בן אושרית- ר"ש ובריאות איתנה לימור בת פרידה יניב בן פרידה מאיה בת עדי אורן בן פרידה יהודית אסתר פראדל בת חיה- בריאות ואריכות ימים

חודש ימים לאחר מכן הכלה ל"ע נפטרה. החתן בא לחמיו ואמר לו: "כל הממון והבית אינם שלי. קח הכל בחזרה". חמיו אמר לו: "מה שנתתי לבת נתתי גם לך. אל תחזיר לי כלום. הכל בסדר".

החתן החליט שאין לו מה לעשות במצרים. הוא מכר את הנכסים וחזר לצפת לרבינו האריז"ל. הבחור שאל את הרב: "לאיזה זיווג שלחת אותי? חודש נשוי וחזרתי ריקם?".

רבינו האריז"ל הסביר לו: "האישה הזאת היתה שותפה שלך בגלגול הקודם בעסק גדול. היא 'עקצה' אותך ונגזר עליה לחזור בגלגול עם נדוניה גדולה כדי להחזיר לך את הכל".

התלמיד שאל: "אם מגיע לי ממנה מיליון, למה זה בא בצורה כזו של עוגמת נפש להתחתן ולהתאלמן עם שברון לב?".

הרב אמר לו: "גם אתה אשם. היה עליך לבדוק את השותפה עם הניירת ואתה גרמת לה לעבור על הפסוק: 'לפני עור לא תתן מקֶשֶׁל' (ויקרא י"ט, י"ד). אי אפשר לסמוך על אף אחד כי יצר הממון הוא אחד היצרים הקשים ביותר".

בברכת שבת שלום

הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א חבר הרבנות מברשת ציון

זמני לכת

ע"י	כניסת לכת	צאת לכת	יבוי תם
י"ט	16:44	17:57	18:34
ת"א	17:02	17:55	18:30
מ"ט	17:02	17:55	18:30
כ"ב	17:04	17:57	18:33

זש"ק, פרנסה טובה ובריאות איתנה
לאלוהי ניזירי בן ימנה וגלית בת מסודי

להצלחת אברהם גורג'י בן דליה אפרת וב"ב
לרפואת הנפש והגוף של יהודה אריה בן רחל ברכה

העלון מוקדש לע"נ יצחק בן רבקה ז"ל

העלון מוקדש לעילוי נשמת
משה בן גורג'יה ז"ל

לרפואה שלימה
לנוראל בן אסתר

לרפואה שלימה
לאיידה חיה בת אסתר
ולילד אלחנן רפאל בן איריס
ולילד אורי חיים בן שלי

שואל ומשיב בהלכה – בשולי גוים – חלק א'

מדוע חכמים גזרו על אכילת מאכלים שגוי בישראל?

שאלה: ?

תשובה: !

להלן סיכום ההלכה מפי ר' אליהו חיים פנחסי, רבנות מקומית מבשרת מתוך ספרו 'הכשרות למעשה':

טעם האיסור לאכול מאכלים שגוי בישראל מכיוון שהחכמים חששו שמחמת האכילה יוצר קירוב דעת עם הגוי ויבואו חלילה להתחתן עם בנותיהם. **מקורות:** רמב"ם (פ"ז ממאכלות אסורות ה"ט). איסורו מופיע בשו"ע (יו"ד סימן קיג ס"א). הט"ז כתב (סק"א) עיקר טעם הגזירה משום חתנות. ע"כ אין אוסרים בישולי גוים מכיוון שכלי אסורים היות וקיימ"ל סתם כלים אינם בן יומן כמ"ש השו"ע (יו"ד סימן קכב ס"ו). ע"ע בספר וילקוט יוסף לרב סתהון (כלל ה).

יש אומרים כי טעם האיסור שלא יהא ישראל רגיל אצלו במאכל ובמשתה והגוי יאכיל אותו דבר טמא. **מקורות:** רש"י (עבודה זרה לח. ד"ה מדרבנן). אולם רש"י (שם לה ע"ב ד"ה שלקות) הביא כי טעם האיסור הוא משום חתנות. הב"ח (רס"י קיב) כתב ליישב דבגמרא מוכח שבכולן גזרו משום בנותיהן, אלא אסמכתא דקרא הוא כדי שלא יאכילנו דבר טמא.

כאשר המבשל הוא יהודי מומר [כגון מחלל שבת בפרהסיא] אין איסור לאכול מבישולו. **הערה:** היות ונקטינן כדעת רוב הראשונים ומרן השו"ע כי הטעם הוא משום חתנות. למרות שהוא מומר מכל מקום מותר להתחתן עם בתו. כך פסק בשו"ת תשורת ש"י ח"ב (סימן קג). עיין פתחי תשובה (סימן קיב סק"א) בשם תפארת למשה. ע"ע שו"ת להורות נתן ח"ז (סימן סו). שוב ראיתי שכך העלה בשו"ת תפילה למשה להגר"מ לוי זצ"ל ח"ו (סימן מ) להקל אכילת אוכל שיהודי מומר בישראל. יש לציין כי רוב הכשרויות נותנים הכשר גם כשידוע להם שיש בזה בישול של מחלל שבת.

מותר לכתחילה לתת לבעל מסעדה להניח את התבשילים על גבי האש גם אם הוא לא שומר שבת. **הערה:** מכיוון שדעת רוב הראשונים שהאיסור הוא משום חיתון כדיון פת, אם כן אין האיסור שייך אצל בת של מחלל שבת. כך העלה הגר"י אפרתי בספרו ישא יוסף (יו"ד סימן י) בשם הגר"ש אלישיב זצ"ל שכתב להקל בשעת הצורך ע"י מומר.

יש מחמירים. **מקורות:** שו"ת מהר"י אסאד (יו"ד סימן לא) שכתב לענין מומר לע"ז או לחלל שבת בפרהסיא שדינו כגוי, ומדרבנן אסור להתחתן בו. בשו"ת תשובות והנהגות ח"א (סימן תע) וח"ב (סימן שפו) כתב להתיר בשעת הצורך. אולם כאשר היהודי המבשל הוא רפורמי או נמנה עם כת הנלחמת ביהדות שדינו כדיון גוי וצריך לאסור. בספר הכשרות (פ"ט) הביאו. בספר כשרות למהדרין ח"ב (עמוד תסו) דן לענין יהודי שנשוי לגויה שבנותיו גויות האם יכול לבשל. ע"ע מה שכתב לעיל בהלכות פת גוים.

כָּל מֵה שְׂאָדָם עוֹשֶׂה - לְעִצְמוֹ הוּא עוֹשֶׂה

הרב פינחס זרביב ממכון 'למעשה' סיפר סיפור ששמע מהנין של אותה אישה. ניתן ללמוד מסיפור זה שכל מה שאדם עושה למען הזולת- לעצמו הוא עושה. להלן סיפור המעשה: היה זה בירושלים שלפני מאה ועשרים שנה. עוני מחפיר שרר. אנשים רעבו ללחם. אנשים נפוחי בטן ואחוזי בולמוס שפניהם כבר השתנו מחמת הרעב התהלכו ברחובות ירושלים. אדם השרוי במצב כזה של רעב עלול חלילה למות באופן מידי אם לא יגישו לפיו דבר מה לאכול.

אשה אחת עבדה במטבח בית החולים. תפקידה היה להגיש לחולים את ארוחתם. שכרה היה... השיריים שנתרו ממזונם. את שאריות המזון היתה נוטלת בסוף היום לביתה כדי לשבור את רעבונם של ילדיה. בדרך כלל היא היתה מביאה לביתה רק מעט שבמעט שהספיק רק 'להחזיק את הנשמה בגוף'. אותות הרעב הכבד ששרר בירושלים ניכרו היטב גם אצל ילדיה.

יום אחד חורפי במיוחד נותרה בסיומו של יום מלבד שיירי התבשיל עוד כיכר לחם שלמה! האשה התרגשה עד מאוד מכך שתוכל להביא הביתה חתיכה הראויה להתכבד. היא ארזה את הכיכר בדחילו ורחימו בכמה ניירות כדי שלא תירטב בגשם ויצאה לדרכה. באותם הימים בהעדר תאורת רחוב אנשים פסעו בשעות הלילה לאורו הקלוש של פח מנוקב ובתוכו נר דולק. היא צעדה ברחוב הסגרירי.

לפתע שמעה קול חלוש מתחנן: "בבקשה, אוכל... אני רעבה!" היא הביטה וחיפשה מאין בא הקול. היא ראתה ילדה שפניה כבר השתנו מחמת הרעב. מצד אחד, היא ידעה שאם לא תביא לה משהו לאכול, הילדה עלולה למות חלילה בתוך זמן קצר. מצד שני, תמונת ילדיה הרעבים עמדה במוחש מול עיניה...

היא נקרעה בתוכה עד שהמצפון היהודי ניצח! היא הוציאה את כיכר הלחם והושיטה אותו לילדה אחוזת הבולמוס שחיסלה אותו במהירות עד תום. לאחר מכן התיישבה לידה וניסתה לדובב אותה והמתינה לראות שהיא כבר חשה בטוב וכוחותיה שבים אליה. אכן, פניה של הילדה שבו אליה, הנפיחות ירדה ואז... נפלטה מפיה של האשה קריאת תדהמה! לאורו הקלוש של הנר שבידה היא הצליחה עתה לזהות את תווי פניה של הילדה. **היתה זאת לא אחרת מאשר הבת שלה! שהגיעה למצב של סכנה מחמת הרעב!** האשה נחרדה למחשבה מה היה קורה חלילה אילו היתה מתעלמת ממנה.

עושה אירוע שמחה באולם שמחות וברצונך להפוך אותו לכשרות "מהדרין-גלאט?!"

צוות משגיחים תלמידי חכמים ידאגו לכך בכל איזור בארץ. ההשגחה החל מזמן אספקת הבשר ועד למנה האחרונה. בפיקוחו של הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א 052-6329144 (הנייד באישור ועדה רוחנית)

לשמיעת השיעורים של הרה"ג אליהו פינחסי יש להתקשר 073-3718395

מינויים

לקבלת העלון חנים במייל מדי שבוע, יש לשלוח בקשה למייל PnineEH@gmail.com

הקדשת העלון

ניתן להקדיש את העלון לעילוי נשמה, רפואה שלמה, הצלחה, זיווג הגון, חזרה בתשובה וכו' נא לפנות לליאור בטל' 052-7652084 נכתבת המערכת: עבור ליאור עצמון, רח' הבושם 26 ת.ד. 83375. מבשרת ציון. מיקוד 9076926

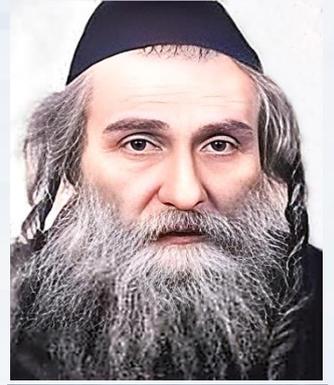
לשאלות בהלכה

נא לפנות לרב אליהו פנחסי בטל' 052-6329144 (הנייד באישור ועדה רוחנית)

אם ראשונים כמלאכים - האדמו"ר הרב ישראל אלטר זצ"ל

האדמו"ר הרב ישראל אלטר זצ"ל מגור ה'בית ישראל' - נולד ב-כ"ד בתשרי ה'תרנ"ה (1894) בפולין כבן השלישי של אביו. עד גיל עשר למד עם סבו ה'שפת אמת' ונדע כעילוי. לאחר נישואיו בגיל שלוש עשרה התיישב בוורשה. בזמן השואה ברח עם אביו מפולין לארץ ישראל, אבל כל בני משפחתו הקרובה: אשתו וילדיו הי"ד נרצחו בידי הנאצים כמו רוב החסידים שהתגוררו בפולין. בהוראת אביו שביקש ממנו לסייע לו, הנהיג כבר בחיי אביו קבוצות אברכים 'בני עלייה' מחסידי גור ומסר להם הנהגות והוראות. לאחר פטירת אביו בשנת ה'תש"ח (1948) מונה למלא את מקומו באדמו"רות. שימש כאדמו"ר הרביעי בשושלת אדמור"י גור. אסף סביבו את חסידי גור שהתגוררו בישראל מלפני מלחמת העולם ואת ניצולי השואה. פעל לקרב את אלו שהם או הוריהם עזבו את החסידות.

שיקם את החסידות. הגדיל את כוחה ועיצב את דרכה. אישיותו זכתה להערצה של רבים. צעירים רבים ממגזרים שונים נסחפו אחריו והפכו לחסידיו הנלהבים. רבים פנו אליו כדי לקבל עצה, הדרכה, עידוד וחיזוק. סבלנותו היתה מופלאה בפרט לפליטי השואה שלהם שימש כאב ואם. שימש גם בתפקיד של יו"ר מועצת גדולי התורה. השפיע רבות על התנהלותה ודרכה של תנועת אגודת ישראל. יזם, סייע ועודד את הקמתן מחדש של חצרות אדמו"רים מכל הקהילות החסידיות שנכחדו בשנות המלחמה. רבים מבחורי ישיבות מהמגזר הליטאי והמגזר הדתי לאומי הגיעו לצפות מתוך סקרנות בעת שערך את הטיש והפכו לחסידים נלהבים.

בשנותיו הראשונות בארץ למד קבלה עם רבה של שכונת 'שערי חסד' וישיבת 'מרכז הרב', הרב יעקב משה חרל"פ. העיד על עצמו שעד גיל עשרים סיים את הש"ס חמש פעמים. לעתים הביע את שביעות רצונו ואמר שהוא רואה את השראת השכינה על פני הילדים. בעל רוח-הקודש. נפטר ב-ב' אדר ה'תשל"ז (1977). חי כ-83 שנים. ציונו במערת גור בהר-הזיתים ירושלים. בהלווייתו היו כ-90,000 בני אדם. אחיו, ר' שמחה בונים ה'לב שמחה' הוכתר כאדמו"ר. לזכרו נוסדו ישיבות רבות. באשדוד ישיבה קטנה לצד ישיבה גדולה בשם 'בית ישראל'. בבני ברק ישיבת 'מאור ישראל'. בירושלים ישיבת 'פאר ישראל'. בראשון לציון 'נזר ישראל' וכן כוללים הנושאים את שמו לצד גמ"ח 'עזר נישואין' על שמו.

אביו: האדמו"ר ר' אברהם מרדכי (מח"ס 'אמרי אמת'). **מרבתי:** אביו, ה'אמרי אמת'. סבו, האדמו"ר ר' יהודה אריה לייב ('השפת אמת'), הרב יעקב משה חרל"פ. **נשותיו:** מרת חיה שרה (זיווג ראשון- בת ר' יעקב מאיר בידרמן. התחתן בשנת ה'תר"ע כשהיה בן 13), מרת פרל שרלוטה (זיווג שני- בת דוד ויינפלד). **ילדיו (זיווג ראשון):** ר' יהודה אריה לייב הי"ד (נרצח עם אמו בשואה), מרת רבקה יוכבד הי"ד (נישאה לר' אהרון רפפורט מביליץ. נרצחו בשואה). **ילדיו (זיווג שני):** אין. **מספריו:** **בית ישראל - על התורה • בית ישראל ליקוטים - מדברי תורתו.**

פעם רבינו התבטא על עצמו ואמר: "העולם חושב שאני מעשן בגלל תאוה. בגיל שמונה עשרה כבר שברתי את כל מידותי". הרבנית סיפרה שהרבי התנה איתה בחתונה שלעולם לא תחליף את התפריט בארוחותיו. במשך עשרות שנים הגישו לו בדיוק את אותם מאכלים מדי יום ביומו! (מאוצרותיו של הרה"ח ר' ישראל פנחס טירנואר הי"ו)

הרה"ח רבי יעקב קורנפלד ז"ל סיפר על רבינו שעוד בפולין זכה שהצדיק הושיע אותו בדרך פלא ומעשה שהיה- כך היה: ר' יעקב התעסק למחייתו בפולין שלפני המלחמה בסחר הברזל. יום אחד סוחר שלא הכיר הציע לו לקנות כמות גדולה של ברזל במחיר זול במיוחד. ר' יעקב התפתה לרכוש את הסחורה.

הוא קבע איתו מקום ושעה שבו יפגשו ושם ישלם לו את כל הכסף במזומן. באותו יום ר' יעקב יצא מחנותו מוקדם כדי להבטיח את הסחורה לעצמו. הכסף היה בכיסו והוא רץ שמח למקום המפגש כדי לזכות בסחורה במחיר מוזל. לפתע רבינו שהיה אז אברך צעיר לימים פגש בו. הרבי שאל אותו להיכן הוא ממנה.

רבינו התחיל לדבר איתו על דברים של מה בכך. ר' יעקב היה צריך להשיב לרבינו על שאלותיו מפני הכבוד כאשר הוא כל הזמן מביט בשעון ורואה כיצד הזמן חולף והוא ממנה לקנות את המציאה. לאחר דקות ממושכות רבינו הביט בשעון ואמר: "כעת אתה יכול ללכת". ר' יעקב רץ למקום המפגש כדי לפגוש באותו סוחר. כשהגיע למקום המיועד חשכו עיניו. הסוחר היה אזוק בידי המשטרה. התברר שהסחורה היתה גנובה ואם היה לוקח ממנו את הסחורה גם הוא היה נתפס ונחשד בעוון הגניבה. במקרה הטוב היה יוצא לחופשי ללא הסחורה וללא המעות ששילם עבורה. (מעובד מתוך דברי הגה"ח רבי יעקב מאיר אלטר שליט"א, בנו בכורו של האדמו"ר הרה"ק בעל היפני מנחם מגור ז"ע, מאוצרותיו של הרה"ח ר' משה חיים מרגליות הי"ו)

ום אחד המשגיח של ישיבת טשעבין ר' מרדכי רימר החזיר את ילדו מהחיידר וראה את הרבי יוצא מסמטה במאה שערים. מעשה זה חזר על עצמו במשך כמה ימים באותה שעה. המשגיח ביקש מבנו ר' בנימין שיראה לאיזה דלת הרבי נכנס וכך יבדוק מה הרבי עושה שם. אחרי שהרב יצא, המשגיח נכנס לדירה קטנה וראה תימני זקן אוכל פלאפל. הוא שאל אותו: "מה הרבי עושה אצלך כל יום?". הזקן ענה: "אני אלמן ואין לי רגל ליע. מאז שאשתי נפטרה בכל יום הוא מביא לאכול. אני אפילו לא יודע מי הוא". (הרה"ח ר' יצחק ביבלה)

שני אנשי עסקים שאלו פעם את פיו אודות שותפות שהציעו להם בנוגע לעסקה של קניית תנורים. הרבי השיב: "כן, העיסקה כדאית. יהיה שלג גדול וכל התנורים ימכרו!". מדברי רבינו לא נפל דבר. לאחר תקופה קצרה שלג כבד ירד וכל התנורים נמכרו. (הרב שמואל מרדכי מינץ ז"ל, מאוצרותיו של הרה"ח ר' ישראל פנחס טירנואר הי"ו)

עולם הפא

"לפני שנפטרה היא קראה לי ולאחי ואמרה לנו: 'ראו בני, אני יודעת שאתם לא שומרים תורה ומצוות בגלל שאתם לא מאמינים. אני כעת עומדת להיפטר מהעולם. אני מבטיחה לכם שלא אעזוב אתכם. אני מבטיחה לכם שאם אראה אחרי מותי שיש המשך לעולם הזה ויש קיום והמשך לנשמה בעולם הבא - אדאג לרדת לעולם הזה ואתן לכם סימן'. כך אמרה לנו ולאחר מספר ימים נפטרה לבית עולמה.

"ערכנו לה הלוויה וישבנו עליה 'שבעה' למרות שהיינו רחוקים מהדת. לאחר שנה הגיע 'יום השנה'. ערכנו לה אזכרה. לפני ימים ספורים הגיע יום האזכרה השני של אמי".

"התאספנו כל האחים לעריכת האזכרה. בעיצומה של האזכרה נעמדתי לעיני כולם ואמרתי במילים אלו: 'אתם זוכרים, שאמא הבטיחה לנו לפני פטירתה שאם יש המשך לעולם הזה וקיום לנשמה אחרי שהאדם נפטר היא תדאג לחזור ותיתן לנו סימן?'."

"כבר עברו שנתיים ולא ראינו שום סימן. אם כן ברור לחלוטין שכל מה שאומרים לנו תמיד שהנשמה עולה לבית דין של מעלה ונמצאת בעולם הבא –הרי שאין אמת כלל בדברים".

"לכן הלילה הזה, באזכרה של אמא, לא נאמר בכלל תהילים או נלמד משניות לעילוי נשמתה כבשנה שעברה. נשב לאכול ולשתות כרגיל. מהיום והלאה לא נערוך יותר אזכרות כלל וכלל כי אין שום דבר למעלה".

"כעת", החבר המשיך לספר בקול חנוק, "אני מצטמר בגופי, כשסיפרת לי על אמי באזכרה של עצמה שהיא כועסת עלינו כי לא עשינו עבורה שום אזכרה. אין סימן ואות מדויק וברור יותר מזה שיש קיום והמשך לנשמה מכך שהיא ראתה בדיוק מה עשינו ביום האזכרה ואין דעתה נוחה מזה".

"דווקא דברי החלום מגיע אלינו ממך. אדם שכבר שנים לא שמעתי ממנו וגם אין לך שום ידיעה על מצבה של אמי, וכי יש הוכחה יותר גדולה מכך לקיום הנשמה?! על העובדה שיש המשך לעולם הזה וקיום לנשמה בעולם הבא?". כך החבר אמר בקול חנוק ונרגש.

מיד אחר שיחת הטלפון שלנו התכנסו האחים וסיפרו זה לזה את מעשה החלום והאיתות הברור של האמא. המשפחה כולה הזדעזעה והתרגשה.

תוך מספר ימים ספורים האחים קיבלו על עצמם תשובה ומעשים טובים, כשהם יודעים שיש המשך קיום לנשמתם. הם גם עשו תיקון לאזכרה של אמם, מפני שהנשמה חיה וקיימת לעד ולנצח נצחים.

להלן סיפור מופלא המעובד מתוך 'האמנתי ואזמרה'. סיפור זה מגלה במעט כי לאחר שהאדם מתבקש לבית-עולמו כי נשמתו היא נצחית וכן עד כמה הנפטר זקוק לעזרת החיים פה בעולם שיעשו עבורו. להלן הסיפור של עופר, בעל המעשה:

הסיפור שלי מתחיל לפני כארבעים שנה. למדתי אז ב'מדרשיית נועם' בפרדס חנה. בין החברים שלמדו איתי היה לי חבר שבא מבית לא דתי. כאשר הלימודים במדרשיה הסתיימו כל אחד הלך לדרכו. אני התחזקתי וקבעתי עיתים לתורה. ב"ה זכיתי להקים בית של תורה.

חברי ל"ע עזב עם הזמן את דרך התורה והמצוות כשכל אחיו הקטנים הולכים בדרכו עד שהתרחקו מהדת. חשוב לציין שמאז נפרדה דרכנו והקשר בינינו נותק לחלוטין. לא ידענו מאומה זה על זה.

בחודש סיון ה'תשע"ז חלמתי חלום מוזר. בחלום אני רואה את עצמי עומד באזכרה של אמו של אותו חבר למרות שלא ידעתי אם היא חיה או שכבר התבקשה לבית-עולמה.

במרכז האזכרה אני רואה אותה ניצבת ועומדת כבחיי חיותה. פניה הראו כעס וזעם על הצורה בה הם עורכים לה את האזכרה ומיד התעוררתי מהחלום.

זכרתי את החלום לפרטיו. תמהתי לעצמי: 'מדוע חלמתי זאת, הרי שנים שלא שמעתי ממנו?'. החלום לא עזב אותי. התלבטתי רבות האם להתייחס, שהרי אני לא טיפוס שמרבה לחלום חלומות ולהתרגש מהם.

הפעם הרגשתי שיש דברים בגו. הייתי סקרן האם החלום הוא אמיתי. החלטתי להתקשר לחברי ולברר האם אמו עדיין בחיים. אחרי חיפושים השגתי את מספר הטלפון שלו ושלחתי לו הודעה על סיפור החלום.

אחרי מספר דקות אני מקבל טלפון מהחבר. מהקול שלו הבנתי שהוא המום ומבוהל. הוא פנה אלי ואמר: "עופר, מה נשמע? מה איתך?".

עוד לפני שהסתפקתי לענות, הוא המשיך בדבריו: "תגיד רגע", אמר בקול רועד, "החלום הזה שחלמתי, אתה רציני? הוא קרה באמת?". השבתי לו: "אמש בלילה חלמתי על האזכרה של אמך".

הוא הקשה: "רגע, תגיד לי בבקשה, האם חשבת עלי בימים האחרונים או משהו כזה?". השבתי לו: "ממש לא, כבר שנים שאנחנו לא בקשר ולא חשבת עליך בכלל".

שאלתי אותו: "תגיד לי בבקשה, האם אמא שלך שחלמתי עליה היא עדיין בחיים?". חברי ענה בקול כמעט בוכה: "לא, אמא נפטרה לפני שנתיים בדיוק".

הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל	הרב שמואל בן שמחה דרזי זצ"ל	ולד יחיא בן יוסף ז"ל
פואד אברהם בן רגינה ז"ל	מאיר מורד בן שושנה ז"ל	יצחק בן ברקוב דב ז"ל
יצחק יצקן בן רחל ז"ל	זהבה בת שושנה רייזל ע"ה	מאירה בת יפה ע"ה
אברהם בן יונה ז"ל	מרים בן דבורה ז"ל	אקבלי יוסף חיים בן נסכה ז"ל
סעידה בת תופחה ע"ה	ר' שאול בן סילביה זצ"ל	צדיק חכם בן חזלה ז"ל
מזל בת שמעון ע"ה	שני בת אסתר ע"ה	דוד בר חסיבה ז"ל
יוסף בן מרים נוסרת ז"ל	מסודי בת חביבה ע"ה	חוה בת יעקב צבי ע"ה
יעקב בן אסתר ז"ל	אסתר בת גולה גאולה ע"ה	יצחק בן מישא אסתר ז"ל
אביגדור בן ג'ולי ז"ל	יוסף בר סעדה ז"ל	ברכה בת מרדכי ע"ה
רחל רפאת בת השמת ע"ה	שלום בן אסתר ז"ל	יעקב בן נעמה ז"ל
מרים בת שרה ע"ה	אריה בן מרים ז"ל	דוד יצחק בן פרתה ז"ל
אביבה לויש ע"ה	אלון בן סעדה ז"ל	גורג'יה בת נעמה ע"ה
נעמי בת כתום ע"ה	אילנה (מחורזה) בת שרה ע"ה	אליאור בן פרידה ז"ל
משה בן רוזה ז"ל	מאיר בן נעמי ז"ל	שושנה בת נעמי ע"ה

הרב עובדיה יוסף בן גורג'יה זצ"ל	הרב מרדכי צמח בן מזל אליהו זצ"ל	רחמיים בן רחל ז"ל
חיים משה גרשון בן שלמה יחזקאל ז"ל	אליהו אליאס בן אלגריה ז"ל	ר' עוליאיל ישועה בן סטה מקנין זצ"ל
ר' עוליאיל ישועה בן סטה מקנין זצ"ל	רפאל בן אסתר ז"ל	אביחי בן אסתר ז"ל
יצחק בן חביבה ז"ל	אהרון (אורי) בן רבקה ז"ל	נעימה בת גורג'יה ע"ה
ח' יזי בן קלרה ז"ל	קסאנש בת גדיטו ע"ה	חי יזי בן קלרה ז"ל
אסתר בת נעמי ע"ה	סוליקה בת עישה ע"ה	ר' יצחק בן מסעודה קדוש ז"ל
ר' דב בן בנימין אלטר ז"ל	שרה בת נרקיס ע"ה	אסתר בת נעמי ע"ה
אורה בת נעימה ע"ה	יעקב בן סלימה ז"ל	ר' דב בן בנימין אלטר ז"ל
מישא אסתר בת זרה ע"ה	ספירנס תקווה בת נעימה ע"ה	אורה בת נעימה ע"ה
מסעוד בן יקוט ז"ל	יהודה בן סעידה ז"ל	מישא אסתר בת זרה ע"ה
רחמה בת מסעודה ע"ה	עפאת בת השמת ע"ה	מסעוד בן יקוט ז"ל
	חיים חמוטל בן רינה ז"ל	רחמה בת מסעודה ע"ה

גליון
באר
הברכה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

משפטים

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון **ארה"ב:**
Mechon Beer Emunah
1630 50th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
כל הזכויות שמורות להמכון © 2024

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד החלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת משפטים

- ב כי ה' אמר לו קלל - אי אפשר להינזק מזולתו אם לא נגזר כן מלמעלה
- ד מרחוק ה' נראה לי - קרבת ה' דייקא לרחוקים ולחלשים
- ו אנשי קודש תהיון לי - והתקדשתם והייתם קדושים
- ט אין רבו מוסר לו - הקב"ה מנסה את האדם רק לפי כוחותיו
- י' אם כסף תלוה - מצוות גמ"ח
- טו לא תענון - הזהירות שלא לענות נפש מישראל
- יז משנכנס אדר - עת רצון היום לנו

סדר ועימוד:

א.ש. אשדוד:

shwrtz@bezeqint.net

פרשת משפטים

הרי במהותם הינם 'צדקתך כהררי א-ל', שהכל הוא בצדק וברחמים.

בענין זה מרמז הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (עה"ת) במה דכתיב בפרשתן (כא יח-יט) 'וכי יריבון אנשים והכה איש את רעהו באבן או באגרוף, ולא ימות ונפל למשכב וכו' רק שבתו יתן ורפוא ירפא'. ואיתא בגמרא (ב"ק פה.) 'ורפא ירפא - מבאן שנתנה רשות לרופא לרפאות'. וברש"י 'ולא אמרינן רחמנא מחי ואיהו מסי' - פירוש, הרשות נתונה בידי החולה לדרוש ברופאים, ואין אומרים, אם הקב"ה הכהו כיצד יבוא לעשות כנגד רצונו יתב"ש ולרפאות עצמו, אלא בפירוש נתנה תורה רשות לפנות לרופא שירפאנו.

ולבאורה צריך ביאור, הרי פסוק זה מדובר כשהכה איש את רעהו, מדוע יש מקום לומר שאם ידרוש ברופאים הריהו מהלך כנגד רצון הבורא שהכה אותו, והרי לא הקב"ה הכהו אלא חברו. ומבאר ה'חפץ חיים', ללמדנו בא, שאף אם נראה לאדם שפלוגי הכה אותו, ידע שבאמת לא באה המכה מיד בשר ודם כלל, כי אין לו לאדם שום כח עצמי להזיק אם לא שנגזר בן מלעילא, ורק 'רחמנא מחי' - הקב"ה הכהו, ולכן צריך רשות מיוחדת להתרפא.

ונודע מה שכתב בספר ה'תניא' (אגרה"ק כ"ה), וז"ל (בשני קצת). אמרו חז"ל כל הכועס כאילו עובד עכו"ם. והטעם מובן ליודעי בינה, לפי שבעת כעסו

כי ה' אמר לו קלל - אי אפשר להיזק מזולתו אם לא נגזר בן מלמעלה

בפרשתן (כא א), 'ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם', והקשה בספר 'אזור אליהו' (להגה"צ רבי אליהו לערמן זצ"ל) שנראה כל הפסוק כמיותר, מה בא לומר לנו, ומדוע לא פתחה הפרשה מיד ב'כי תקנה עבד עברי' (פסוק ב), עוד מקשה בדברי רש"י 'מה הראשונים (עשרת הדברות) מסיני אף אלו מסיני' (ומקורם בדברי המכילתא), ויש לתמוה מה החידוש בדבר, וכי תעלה על דעתך שמצוות התורה לא נאמרו מסיני. ומבאר כי הנה כל דיני המשפטים שבין איש לרעהו האמורים בפרשה מדברים באופן שאחד גרם נזק או הפסד ממון לזולתו, וכדכתיב (פסוק יח) 'וכי יריבון אנשים, או 'כי ינצו אנשים' (פסוק כב), וכן 'כי יפתח איש בור' (פסוק לג), וכך בדיני גנב ובשאר העניינים, ובכדי שלא יטעה האדם לומר כי נזק זה נגרם לי מחמת 'פלוגי' והפסד זה מחמת אלמוני, וח"ו הנהגת העולם אינה בהשגחתו ית', על כן אמרו חז"ל 'מה הראשונים מסיני אף אלו מסיני', להורות לנו כי הכל בידי שמים ואף אלו הנאמרים בפרשתן מסיני... כי מן השמים נגזר עליו שיבוא לו הזיק כממונו או שיגנב ממנו חפציו ולאחר זמן ימצא הגנב ויחזיר לו כפל. והקדים הכתוב לומר בתחילת הפרשה 'ואלה המשפטים', שהוא על דרך שנאמר (תהילים לו ז) 'צדקתך כהררי א-ל משפטיך תהום רבה', ומקיש משפטים לתהום - בשם שאין לחקור את עומק התהום כמו בן אין לחקור אחר עומק דעתו ית', וכל אותם 'משפטים'

א. ידוע מאמר החכם לרמז בהאי קרא (משלי טו ז) 'ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישרים אתו', במשל לאיש שנכנס לביתו לאחר עמל יום מפרך, וברצותו לשתות מים לרוויה, ניגש אל הברז (tap), פתחו, ו... אין בו מים, מה עשה, החל מסבב את הברז הנה והנה, ולא הועיל מאומה, טיפל בו עד ששברו ועדיין אין המים באים, הגדיל עשות וקנה ברז חדש, אך... עדיין לא בא קילוח המים, עד שהחל 'מטפל' בצינורות המוליכים את המים, וגם בזאת לא הועיל מאומה, עבר שם חברו וגער בו, מה לך מטפל בצינורותיך ובברזך, פנה נא אל שלטון העיר (עירייה) - הם המוליכים את המים לבתי העיר, הם ניתקו לך את חיבור המים מאחר שלא שילמת חובך על המים, כל עוד שלא תסדר התשלום עמם לא יועילו לך כל מיני 'חכמות', מריבות טיפולים וטצדקי שתנסה להביא את המים.

כיו"ב ייאמר לדידן, יוצא האיש לרחובה של עיר, ונדמה לו כי פלוני 'סגר' ועצר בעדו את הפרנסה, קרובו או ידידו הזיק לו את השידוך, שכנו הסתיר לו את אור החמה, נהג האוטובוס 'ברח' לו... איש פלוני גנב ממנו את

נסתלקה ממנו האמונה, כי אילו היה מאמין שמאת ה' הייתה לו זאת, לא היה בועם כלל, ואף שחברו שהוא 'בעל בחירה' מקללו או מכהו או מזיק ממונו [ואכן, מוזק זה יתחייב בדיני אדם ובדיני שמים על רוע

בחירתו], אעפ"כ על הניזק כבר נגזר מן השמים, והרבה שלוחים למקום. ולא עוד אלא אפילו בשעה זו ממש שמכהו או מקללו מתלבש בו כח ה' המחיה אותו, וכמו שאמר דוד המלך בעת ששמעי בן גרא קללו

ה'תור' בבנק או אצל הרופא... עד ששירך רגליו והגיע כחמשה מינו"ט (דקות) לפני סגירת הבנק והנה הכספומט (ATM) לא עובד - איזה בנק נחשל הבנק הלזה... זה קלקל את שמו הטוב וזה תפס את (תפקידו) מְשָׁרְתוֹ בעבודה פלונית, וכו' וכו'... מה עושה 'חכם' זה, מחליף ידידים, מדבר סרה בפלוני, מסתכסך עם השלישי, ולרביעי לא ימחל לעולם... שמע נא, לא הצינור ולא הברז בעל יכולת להביא מים, כיו"ב, אין בריה בעולם שיש בידה איזה כח בעולם, הכל מונהג ממעל... פנה נא אל האדרעס (כתובת) הנכונה, שם הוחלט לבטל את החברותא, השידוך, המינוי, התור, הפרנסה והחזקה... ממעל עצרו את השפע ורק משם יחזירו את השפע לידך. אז גם אויביו ישלים אתו - דעתו תשלוו וטירוף הדעת שאחזו ייעלם מעליו, כי אז יהא בידו לקבל את כל הבא עליו בשמחה ונחת רוח.

ב. מעשה שהיה בשני ידידים בחורי חמד שלמדו באחת הישיבות הקדושות בארץ הקודש, שם האחד יעקב, ושם השני משה אהרן. בחורים אלו בגרו ועדיין לא בנו את ביתם. באחד הימים החליטו לצאת בצוותא לקנות את אומנות 'הנהלת חשבונות' (באוקיפער) - בכדי שיהיה להם אומנות בידיהם להביא טרף לביתם בבוא היום. אכן עשו השניים חיל בלימודם זה ולמדו את כל המקצוע על בוריו.

אחר זמן בנו שניהם בתים נאמנים בישראל. והנה יעקב נתקבל מיד לעבוד כמנהל חשבונות במפעל גדול (שכבר היו לו שלושה מנהלי חשבונות והוצרכו לרביעי), תיכף מצא יעקב חינו בעיני המנהל ושאר העובדים דשם. לאידך, רעהו משה אהרן לא מצא מקום לעבוד בו, והייתה פרנסת ביתו בדוחק. כל אותו הזמן ניסה מיודעו יעקב למצוא עבורו איזה מקום עבודה למען תבוא הרווחה לביתו. ביום מן הימים ראה יעקב כי במקום עבודתו מחפשים מנהל חשבונות חמישי - מיד פנה למנהל הגדול שיאות לקחת את ידיו משה אהרן והמליץ עליו שהוא מומחה גדול בניהול החשבונות. ואכן מכיוון שהמנהל רחש הערכה ליעקב, שמע לדבריו, והכניס את משה אהרן לעבוד במפעל, ומצב הפרנסה בביתו של משה אהרן הוטב להפליא.

כעבור תקופה הוצרך המנהל הראשי לעקור מקום מגוריו לעיר אחרת, והיה עליו לבחור מבין שאר מנהלי החשבונות - מי יזכה למלא מקומו מהיום והלאה, כי גודל משכורתו של 'מנהל ראשי' הייתה פי כמה וכמה משאר העובדים. והנה, יעקב דידן שכאמור היה אהוב על המנהל הראשי היה בטוח בעצמו שהוא הראוי, והוא יזכה לקבל את התפקיד החשוב עם מתן שכרו הנאה, ומידי כמה דקות הביט בטלפון שלו האם המנהל כבר התקשר אליו בכדי 'לגמור' את הענין, אך טלפון זה בושש מלבוא.

למחרת היום קרא לו ידיו משכבר הימים - משה אהרן, ואמר לו, אחי וְרַעִי, הבה נשתה לחיים לכבוד תפקידי החדש - למלא מקום המנהל הראשי... באותו רגע נוצרה מחיצה בתוככי לבו של יעקב בייחס לחברו משה אהרן - לבד ממחיצת הכותל שהפרידה בין מקום המנהל הראשי (החדש) לשאר העובדים. והיה יעקב מהלך מלא טענות כרימון הרי אני הכנסתי את משה אהרן הנה, והיאך הסכים לקחת תפקיד כזה לעצמו ולא אמר למנהל כי דין קדימה יש לי לפניו. אמנם מאחר שיעקב הלז ירא שמים הוא, על כן היה מתחזק באמונה - שהכל בידי שמים, אך תמיד היה שב להתעצב אל לבו, ובפרט כשמשה אהרן היה משמיע לאזניו מידי פעם שממשכורתו הגדולה הוא חוסך סכום ניכר בכל חודש לקראת נישואי צאצאיו בבוא היום, ושוב התחזק יעקב באמונה תמימה, אך עדיין געש ורעש לבו מכל המתרחש.

כעבור עשר שנים, פנה 'שדכן' מפורסם אל יעקב ואמר לו, ברצוני להציע שידוך טוב עבור בנך כליל המעלות, זה עתה דיברתי עם משה אהרן ולו יש בת כלילת המעלות, והוא מוכן להעניק לבחור כבנך דירה שלימה בבני ברק, ואכן השידוך נסגר לטובה...

או אז נענה יעקב ואמר, הנה זה לי כעשר שנים שהנני מקנא במשה אהרן המרוויח סכום נאה שיוכל להעניק לבתו דירה שלימה, והייתי מתחזק באמונה, ואילו קב"ה אומר - מה יש לך לקנא בחברך, ומה הינך 'מתחזק' באמונה. הרי כל שכרו הרב שבו הינך מקנא, ניתן לו רק בכדי שבבוא העת ישתמש בו לצרכיך, ומה לך כי תלון על שהוא מתייגע במקומך...

באר הפרשה - פרשת משפטים

ושמתי לך מקום אשר ינוס שמה, 'אסדר' לך מקום לנוס ולברוח מכל הני חבילין דמעיקין, והכל יבוא על מקומו בשלום.¹

מרחוק ה' נראה לי - קרבת ה' דייקא לרחוקים ולחלשים בפרשתן (כג כה), 'ועבדתם את ה' אלוקיכם וברך את לחמך ואת מימך, והסירותי מחלה מקרבך', שלכאורה צריך ביאור מדוע שינה לשונו, פתח ב'וברך' בלשון נסתר, וסיים 'והסירותי מחלה' בלשון המדבר על עצמו, וביאר המבי"ט ז"ע בספרו הקדוש 'בית אלוקים' (שער התפילה פ"א), כי כך דרכו של אבינו אב הרחמן, לרחם ולהשגיח ביותר על האדם בשעת צרתו, ואילו בשעה ש'זורחת עליו שמש ההצלחה' אזי הקב"ה פחות קרוב אליו, על כן אמר וברך את לחמך ואת מימך בלשון נסתר, אכן בשעה שיש מחלה בקרבך ל"ע אזי הקב"ה משגיח עליו ומתקרב אליו עד מאוד², וזהו שאמר והסירותי אני בעצמי לשון נוכח מחלה מקרבך³.

'קללה נמרצת' - ה' אמר לו קלל' (ש"ב טו י). והיכן אמר ה' לשמעני (והרי לא שמענו מעולם ששמעי בכלל נביאי ה' היה), אלא שמחשבה זו שנפלה לשמעני בלבן ומוחו - מאת ה' באה לו. ורוח פיו המח' כל צבאם החיה רוחו של שמעי בשעה שדיבר דברים אלו לדוד, כי אילו נסתלק רוח פיו ית' רגע אחד מרוחו של שמעי לא יכול לדבר מאומה, ולזה נחשב ש'ה' אמר לו קלל'.

ואם ככה יעשה וינהג שלא יחפש 'אשמים', ואף לא יתלה הדבר בעצמו שהוא נהג שלא כשורה וגרם לעצמו הפסד בידים, מובטח הוא שהקב"ה יעזרהו להוציאו מאפילה לאורה. וכמו שפירשו (עפ"י דברי רבינו אברהם בן הרמב"ם) באמור בפרשתן (כא יג) 'ואשר לא צדה והאלוקים אנה לידו ושמתי לך מקום אשר ינוס שמה', כלומר, ואשר לא צדה - שאינו מחפש 'צד' וסיבה לתלות המאורע אלא מאמין בכל ליבו כי האלוקים אינה לידו - שהקב"ה הוא שזימן לו אותו העניין, אזי אומר הקב"ה, א"כ שתולה בי אמונתו, הרי

ג. וכך כתב ה'אזור אליהו' לבאר במה שנאמר בתחילת הפרשה (כא ג) 'אם בגפו יבוא בגפו יצא' וז"ל, התורה הקדושה נותנת עצה איך לצאת מן כל מיני שעבודים המכונים בשם עבד היינו עול העולם הזה, שעל האדם להאמין באמונה שלמה שהכל מכוון יתברך, ובכחו יתברך להוציאו מן השעבוד לגאולה וע"י זו האמונה בודאי יצא מצרה לרוחה. עכ"ל. ונרמז זאת באמרו אם בגפו יבוא בגפו יצא, כי 'בגפו' בגימטריא 'אמן' (91) המורה על האמונה בה', ואם בגפו יבוא - שמשריש בקרבו את האמונה שהכל ממנו ית', אזי בגפו יצא - בזכות אותה אמונה יצא 'מעבדות לחרות' בכל העניינים.

ד. משל למי שמתדפק על דלת בית רעהו, כל זמן שהאור נראה לדופק דרך נקב ה'קוקער' יודע הוא שאין איש שם על לב לנקישותיו, אמנם כאשר יבחין כי נחשך ה'קוקער', ידע בבירור שעתה עומד 'בעל הבית' וצופה על העומד מחוץ לדלת ובמעשיו, כמו"כ כאשר 'יחשיך' לאדם, ידע נאמנה שעתה כביכול עומד אביו שבשמים וצופה ומשגיח עליו.

ה. ועל כך נאמר (תהילים קלט ח) 'אם אסק שמים שם אתה ואציעה שאול הנך', כי 'שם אתה' מורה על ריחוק ואילו 'הנך' מורה על קירבה יתירה כמי שעומד על ידו ממש, וכך אמר הכתוב, 'אם אסק שמים' - כשאני בתוקף ההצלחה עד שמים הרי 'שם אתה' כמי שמראה באצבע על מקום מרוחק 'שם... 'שם'... אמנם לעת חשכה, כשל"ע הוא במצב של ואציעה שאול, אזי 'הנך', כי רבה היא הקירבה שהקב"ה מתקרב אליו באותה שעה כשהוא עומד על ימינו לסמכו לעומת הקירבה בעת ההצלחה עד לשמים...

כבר פירשו את לשון הכתוב (תהילים קכא ה) 'ה' צילך', שהדבר דומה לצל הבא מאור העששית, שכפי התקרבות האדם אל האור כך יקטן הצל, וכפי התרחקותו ממקור האור יגדל הצל יותר ויותר, וכמו כן ה' צילך, בשעה שאור ההצלחה זורח ומאיר עליו אזי באמת השראת השכינה עליו פחות מבזמנים שעולם חשך בעדו - שאז השי"ת נמצא עמו הרבה יותר.

ו. כיוצא בדבר פירשו במה שנאמר (תהילים כג א-ד) 'מזמור לדוד ה' רועי לא אחסר, בנאות דשא ירביצני על מי מנוחות ינהלני, נפשי ישובב יחנני במעגלי צדק, גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי', שפתח הכתוב להזכיר את השי"ת בלשון נסתר, ומסיים בלשון נוכח כי אתה עמדי, אלא שכאשר הכל מתנהל אצלו 'על מי מנוחות', בכי טוב, אזי השגחתו של הבורא ית' היא בבחי' לשון נסתר, שאינו רואה אותו במוחש ואינו קרוב

לבוא נאמר (ע"ז ג:) 'הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה וכו' צדיקים מתרפאין בה', כי יוכלו לראות את החמה מחוץ לנרתיקה, כלומר שיתגלה כבוד מלכותו ית' ועין בעין יראו בכבודו גם בלא הסתר, אבל בעולם הזה אי אפשר לראותו אלא בשעת ההסתר, שאז קרוב הוא ביותר¹.

הנה איתא בגמרא (מגילה כט.) 'תניא רשב"י אומר, בוא וראה כמה חביבין ישראל לפני הקב"ה שבכל מקום שגלו שכינה עמהן, גלו למצרים שכינה עמהן וכו', גלו לבבל שכינה עמהן וכו' ואף כשהן עתידין ליגאל שכינה עמהן, והביא המהר"ל מפראג זי"ע (נצה ישראל פ"י) ומדבריו נראה שיש איזה חידוש בדבר שאף בעת הגאולה תהיה השכינה עם ישראל, ומביא המהר"ל שתמה הרשב"א, שנראה מדברי הגמ' ש'פשוט' יותר שתדד השכינה לגלות מאשר שתהיה עימם לאחר שעתידין להיגאל, וכדקדוק הלשון 'ואף', ולכאורה איפכא מסתברא, אם כביכול השכינה הק' יורדת לגלות בעבור ישראל קל וחומר שתהא עימם ותשרה עליהם כשהם יגאלו מן הגלות.

ומבאר המהר"ל בלשון קדשו, ואני אומר שהדברים הם כמשמען, שיותר יש טעם להיות עם ישראל בגלות ממה שיהיה עמהם כאשר יצאו מן הגלות. ומוכיח זאת ממה שאמרו חז"ל (שבת יב:) שהשכינה נמצאת מראשותיו של חולה וכדכתיב (תהלים מא ד) 'ה' יסעדנו

וכה הם דבריו כאש, ואמר והסירותי ולא אמר 'והסיר' כמו שאמר 'וברך את לחמך' (בלשון נסתר), כי השגחת הקל יתב' על ברואיו להצילם מרעתם היא יותר פרטית מהשגחתו עליהם להיטיב להם, כי הוא מיטיב לכל כדכתיב (תהלים קמה ט) 'טוב ה' לכל', אבל בענין ההצלה כשהם בצרה צריכים השגחה פרטית יותר בענין החמלה, ולזה ב'ברכה' אמר 'וברך' לשון נסתר, ובענין ההצלה או הרפואה כשהם בחולי ומדווה אמר והסירותי - כלומר אני אסיר המחלה מקרבך, באופן שתדעו ותשבילו ממוצא הדבר והחולי, כי אני הוא המציל והמרפא לכל חי, בהשגחתי הפרטית עליכם. עכ"ל².

וכך אמר מרן הבעש"ט הק' זי"ע (כתר שם טוב ח"ב דכ"ה, ועי' בליקוטי אמרים 'תניא' שער היחוד והאמונה פ"ד) לפרש בלשון הכתוב (תהלים פד יב) 'כי שמש ומגן ה' אלוקים', שהנה אי אפשר לו לאדם להביט בשמש לרוב אורה, והרוצה להביט בה עליו לאחוז זוכית כהה שתחצוץ בינו לבין החמה, ורק דרכה יוכל להשקיף מבלי שייפגעו מאור עיניו, ולעניין זה דימה הכתוב את ה' אלוקים, כי הקב"ה הוא כעין 'שמש' שאי אפשר להביט בו אלא על ידי 'מגן' והסתר, שרק באותה שעה שהקב"ה מסתיר פניו ב'מגן' או ניתן לראותו [וזהו שאמר שמש ומגן הוי"ה אלוקים, כי שם אלוקים המורה על הנהגת הטבע ומידת הדין הוא ה'מגן' והחוצץ לאור של שם הוי"ה מקור הרחמים הנמשל לשמש]. אמנם לעתיד

אליו, אבל כאשר ח"ו 'כי אלך בגיא צלמוות' - כשמוסדי תבל מתמוטטים ויסורים באים עליו, באותה שעה הנה ה' ניצב עליו עד שהוא יכול לדבר אליו בלשון נוכח כי אתה עמדי.

ז. על פי זה מיושב התמיהה הנודעת, מה טעם שתיכף לאחר 'קבלת התורה', כשבא משה רבינו לערוך לפניו את 'משפטי' ודיני התורה, החל בדין 'כי תקנה עבד עברי', ולכאורה מה מקום לפרשת עבד הנמכר בגנבתו בתחילת מצוות התורה לאחר המעמד הנשגב של קבלת התורה, אלא ביאורו כדלעיל, בדרך משל לאב שיש לו כמה וכמה בנים ובנות, ול"ע אחד מהם חולה, הרי האב מטפל ומוסר עצמו תחילה לבנו זה יותר משאר צאצאיו - משל היה בן זה 'בן יחיד', כיו"ב לענייננו, כך התחילו את דיני התורה דייקא בזה האיש שנפל ונלכד ברשת היצר, ולא עצר בנפשו - וגנב, עד שנזקק להימכר לעבד, כי ביותר מרחם עליו אביו שבשמים, ואליו נתונה השגחתו ביותר להמציא לו מזון ותרופה, ולהשפיע עליו רוב טובה וברכה. מעתה, יבין וישכיל כל חד וחד בדיליה, בעת שרבו מכאוביו, ומצבו ירוד ברוחניות או בגשמיות, שדייקא אז עסוק אביו שבשמים עמו כ'בן יחיד', ובזו העת מתרבת אהבת אב לבן, לסעדו ולתמכו, להעמידו על דרך טוב.

ח. הנה כתיב (תהלים קד כו) 'לוויתן זה יצרת לשחק בו', יש שרמזו בזה, דלכך נקט 'לוויתן' - עפ"י מאמר חז"ל (ב"ב ע"ד:) שמתחילה ברא הקב"ה את ה'לוויתן' זכר ונקיבה, משראה שאין העולם מתקיים (אם הם יפרו וירבו) הרג את הנקיבה ומלחה לצדיקים לעתיד לבוא... נמצא הזכר נשאר לבדו... אמר הקב"ה אינך נשאר 'בודד' בעולם, אלא הקב"ה יעמוד לימינך, ויהא כביכול 'משחק' עמך. מעתה ייאמר לכל מי שמרגיש 'בודד' בצערו ובמכאוביו וכיו"ב - אינך בודד אלא הקב"ה כביכול 'משחק' עמך והוא מתקרב אליך להיות עמך במחיצתך...

באר הפרשה - פרשת משפטים

אנשי קודש תהיון לי - והתקדשתם והייתם קדושים

בפרשתן (כב ל), 'ואנשי קודש תהיון לי'ט, ואיתא ב'מכילתא' (פ"ב) 'רבי ישמעאל אומר כשאתם קדושים הרי אתם שלי', וכתב ב'ראשית חכמה' (פ"ב) 'ומשמע הן אתה שומע לאו שאם אינו מתקדש אינו שלי'... וכבר נודע מה דאיתא ב'ירושלמי' (ברכות א ה) אמר הקב"ה - אם אתה נותן לי את לבך ועיניך², הריני יודע שאתה שלי.

בפרשתן (כד ו-ח), 'ויקח משה חצי הדם וישם באגנות וחצי הדם זרק על המזבח וכו', ויקח משה את הדם ויזרוק על העם ויאמר הנה דם הברית אשר כרת ה' עמכם על כל הדברים האלה'³, ומבאר הרה"ק

על ערש דוי'. ומבאר כי ב' טעמים לדבר. 'האחד, שכל דבר שצריך שמירה - השגחתו עליו יותר, והחולה שיצא מטבעו וכו' צריך הוא שמירה שלא יהיה נפסד, והשמירה מן ה' יתברך. והטעם השני הוא, שהכתוב אומר את דכא ושפל רוח אשכון, שזהו ממדת השי"ת ששכינתו עם אשר הוא דכא, ולכך החולה שהוא דכא השי"ת עמו בפרט'. ולפי ב' טעמים אלו ראוי שיהיה השכינה עם ישראל ביותר כאשר הם בגלות, שצריכים הם לשמירה יותר כשהם בין האומות, וכן משום שהם מדוכאים בגלות והקב"ה שוכן אצל נדכא ושפל רוח. ומשום כך היה מקום להעלות על הדעת שכאשר יצאו מגלות לגאולה שוב לא תהא עליהם השראת השכינה, על כן אמרו בגמ' ואף כשהן עתידין ליגאל שכינה עמהן.

ט. ידוע מה שפירש הרה"ק מקאצק זי"ע 'מענטשליך הייליג זאלט איהר זיין', (היו אנשים קדושים), וכמו שפירש הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרל"ב ד"ה בשם) בזה"ל, להיות שמירת הקדושה במעשה אנוש ותחבולותיו, פירוש שאין מחסור להשי"ת מלאכי עליון שרפים וחיות הקודש רק שמתאווה לקדושת אנשים, עכ"ל. ובכלל הדברים, שאין רצונו של המקום ב"ה שינהג האדם כמו מלאך - להיות פרוש ונבדל מן העולם, אלא אדרבה, שינהג כמנהג בני אדם ויקדש עצמו... הדרכה ישרה היה אומר הגה"צ רבי גד'ל אייזנער זצ"ל לחתנים בדרך צחות, הנה רבו האברכים המתאווים להתעלות כמלאכים, לזה, ראשית דבר הם נעשים 'אויס מענטש' (מפסיקים להתנהג כאיש בין אנשים), ולא זו היא הדרך הנכונה אשר ישכון בה אור... ואכן רמז מצינו בפרשת קדושים, המתחלת ב'קדושים תהיו' ומיד אח"כ נאמר 'ואהבת לרעך כמוך', ללמד שהגם שצריך לחיות בקדושה אך עדיין ואהבת לרעך כמוך... י. וכבר אמרו לפרש בדברי בלעם 'אלוקיהם של אלו שונא זימה' (סנהדרין קו), שלכאורה הוא יתור לשון, והיה לו לומר 'אלוקיהם שונא זימה', מדוע האריך ואמר 'של אלו'. אלא, ביאור הדברים - הרי הוא אלוקיהם, של אלו השונאים את הזימה, כי מי ששונא את התיעוב, אומר הקב"ה אני הוא אלוקיו, ומי פתי לא ירצה להיות נמנה על 'אנשיו' של הבורא...

יא. כה אמר הרה"ק ה'ייטב לב' זי"ע בהספדו על הגה"ק המהר"ם שיי"ק זי"ע לפרש בהמשך לשון הפסוק 'ובשר בשדה טריפה לא תאכלו', שהנה חז"ל (חולין סח:) דרשו את הכתוב לעניין בשר שיצא מחוץ למחיצתו (כגון קדשי קדשים שיצאו מחוץ לעזרה), והרי ש'שדה' מורה על מקום פתוח בלי מחיצה, ומעתה יש לומר שבא הכתוב לומר שמי שרוצה להיות 'בשר בשדה', כלומר, לחיות בהפקירא בלי 'מחיצות' - גדרים וסייגים הרי הוא בבחי' טרפה... (הובא בנפש יהונתן, וארא ד"ה הירא).

יב. בפרשתן (כא כד), 'עין תחת עין' וגו', נוראות כתב הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע, וז"ל, הרמז בזה עפ"י סוד להורות מעלת איש הישראלי אשר באיתערותא דלתתא איתער לעילא, כמו שאמרו (אבות ב א) דע מה למעלה ממך, פירוש מה שנעשה למעלה הוא ממך - ע"י מעשיך הטובים שלמטה. וזה שנאמר (תהילים לג יח) 'עין ה' אל יראיו', מי ששומר את עיניו מראות במקום שאינו ראוי מעורר עינא פקחא למעלה וכו', 'עין לא ראתה - אלוקים יעשה למחכים לו' (ישעיה סד ג) מי ששומר עיניו יעשה למחכה לו, וזה שאומרים (בהוצאת ס"ת בשב"ק בשחרית) 'ונראהו עין בעין' (כלומר, שיזכה לראות את השכינה הק' כפי שמירת עינו), מעין עולם הבא, פירוש על ידי דבר זה יכול לבוא לעולם הבא, וזה הרמז בפסוק עין תחת עין, העין שלמטה הוא כביכול נגד העין שלמעלה, עכ"ל.

יג. הנה כתב רש"י (פסוק ו) 'ומכאן למדו רבותינו שנכנסו אבותינו לברית במילה וטבילה והזאת דמים', וללמד לדורות עולם כי הדרך לזכות לכריתת ברית' עם הקב"ה הוא על ידי 'מילה' בערלת הלב ועל ידי 'הזאת דמים' - כשמקיז מעצמו ומדמו, ואז מתקיים בו מה שנאמר (יחזקאל טז ו) 'אעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך ואומר לך בדמיך חיי ואומר לך בדמיך חיי'...

של אדם, וכל אחד מתחייב למסור נפשו ולשפוך מדמו עבור השני. ועל דרך זה כביכול היתה כריתת הברית בין קוב"ה וישראל, שהרי 'מלכותא דרקיעא כעין מלכותא דארעא', על כן חילק משה את הדם וזרק על המזבח ועל העם להורות על כריתת הברית, וכלשונו, שכביכול הדמים שהם הבריתות מעורבים זה בזה, ושיהיה הכח ביד בני ישראל למסור נפשם על קדושת שמו יתברך ויתעלה¹, והוא הוא כריתת הברית, ואמר 'הנה דם הברית אשר כרת ה' עמכם' להיות עמכם ביחוד גמור וברזא דאחד, עכל"ק (וע"ע שם מה שהאריך בדברים נשגבים ונוראים).

ה'אוהב ישראל' זי"ע (שקלים ד"ה כי תשא) עומק העניין והמעם שחילק משה את הדם לשניים, חציו הניח באגנות וזרקו על העם ואת החצי השני זרק על המזבח, שהנה כתב ה'אברבנאל' שכך היה דרכם של המלכים כורתי ברית ביניהם להרבות האהבה ביניהם ושיעמוד כל אחד לעזר וסיוע לחברו, שהיו מוזגים שתי כוסות יין, וכל אחד מהם היה פוצע מעט את אצבעו ומטיף טיפת דם מאצבעו אל תוך יינו של רעהו, וכששתו כל איש את יינו המעורב בו דם רעהו, נתערבו דמיהם איש ברעהו, לסימן כי ה'חיות' של שניהם מעורבת יחד 'כי הדם הוא הנפש' ומקור חיותו

וכבר שאל הרה"ק ה'לב שמחה' זי"ע מדוע אומרים רק בברית מילה 'כשם שנכנס לברית כן יכנס לתורה ולחופה ולמעשים טובים', ולא בשאר זמנים, כהכנסתו לתלמוד תורה, או בבר מצוה ש'כשם שנכנס לתורה כן יכנס לחופה ולמעשים טובים', והשיב, שהכוונה היא כשם שנכנס לברית מתוך 'שפיכת דם' כך יכנס לתורה ולמעשים טובים כשהוא 'מקריב' מעצמו...

כתב הגאון רבי שמעון סופר זי"ע (מכתב סופר, לאגדות הש"ס, מס' שבת קלז): לפרש הנוסח לברכת המילה 'אקב"ו להכניסו בבריתו של אברהם אבינו', ומדקדק מהו הלשון להכניסו לשון נסתר ואינו מפרש על מי קאי, דלכאורה היה לנו לומר, להכניס את התינוק לבריתו של א"א, אלא הענין שבהסרת הערלה וגילוי העטרה הקב"ה נכנס עם זרעו של אאע"ה בבריתו אשר כרת את אאע"ה וזהו שציונו להכניסו כביכול את הקב"ה בכבודו ובעצמו בבריתו אשר כרת את אברהם, ע"כ. ולפי דרכנו למדנו שכשאדם מקיים מצוות מילה, ובכל יום מימי חייו הוא פורש את עצמו מטינוף וטומאה ומתחזק בענייני קדושה הרי הוא מכניס את הקב"ה כביכול בבריתו שכרת עם אאע"ה.

ובהאי עניינא, ידוע מה שכתב 'הצדיק מגריידיץ' הגה"צ רבי אליהו גוטמאכער זצ"ל (הג' הש"ס שבת קל). בגודל השעה בה התינוק בוכה לאחר הברית שיש בה המתקת הדינין, ושעל כן 'עצה נפלאה' להתפלל באותה שעה 'שקול זה עולה מבלי מונע'. ולדידן ייאמר, כי כחזיון הזה ייאמר לכל יחיד ויחיד בשעה שהוא עומד ב'ברית מילה' של עצמו... כלומר, בעת שמקיים מצות 'ומלתם את ערלת לבבכם', אל יבהל ויסוג אחור אם ה'מילה' קשה עליו והוא 'בוכה'... כי שעה זו בה הוא מתבוסס בדמו לעשות רצון קונו היא עת רצון וממתקת כל הדינים, שאין לך נחת רוח לפניו ית' גדולה מזו.

בדרך צחות 'מסופר' על גביר גדול שחשקה נפשו להתכבד ב'סנדקאות' בברית, שהלא ידוע שסנדקאות מעשרת (כמובא ברמ"א יו"ד סי' רסה יא), ופנה אל המרא דאתרא וביקש ממנו אם יכול להעניק לו פעם אחת את ה'מצוה' הזו, נענה לו הרב ואמר, מה לך לבקש סנדקאות אצל סתם מוהל, הרי בידך להיות סנדק אצל המוהל המומחה הגדול ביותר, והוא הקב"ה, אשר ימול את לבבך... חזור בתשובה ובאותה שעה תהיה סנדק בברית בינך לבין אבין שבשמים... ואותה סנדקאות תעשירך הרבה בכל מידי דמיטב (ולאו דווקא בממון...).

יד. ידוע המעשה שפעם הלך הבעש"ט הק' זי"ע ביחד עם נכדו הרה"ק רבי ברוך ממעז'יבוב' זי"ע שהיה אז רך בשנים, ועל אם הדרך פגע בהם כומר נכרי, והיה הלה מצורע ומלא בנגעים, וביקש מהבעש"ט הק' עצה ותרופה להיפטר מאותם נגעים רעים, אמר לו הבעש"ט כי כל זה בא לו מאחר שהוא כרוך אחר תאוותיו, ואין לו עצה אלא לחדול מהם, בכה הכומר שאין לאל ידו להתגבר על התאוות, ובכסלותו הוסיף לשאול את הבעש"ט, וכי יש בכוחם להתגבר עליהם, הראה לו הבעש"ט על ה'דיקנא קדישא' שלו שכבר הפך לבן, והיתה כוונתו להשיבו שהינו כבר זקן בא בימים ואין לו שייכות לאותם תאוות רעות. לאחר מכן שאל הרבי ר' ברוכ'ל את זקנו מפני מה לא אמר לו את האמת, שהוא יהודי, ויהודי יש לו את הכוחות לפרוש מן הרע, ענהו הבעש"ט, שאי אפשר להסביר לגוי מהו יהודי, כי אין נכרי ערל יכול להשיג ולהבין במהותו של יהודי... לימים סיפר הרבי ר' ברוכ'ל מעשה זה, והוסיף ואמר, זקני הק' אמר שגוי לא יכול להבין מהו יהודי, ואני אומר כי אף היהודי עצמו אין לו כל השגה להבין מהו 'יהודי', וכמה כוחות אדירים יש בקרבו להתגבר על כל היצרים הרעים...

באר הפרשה - פרשת משפטים

הרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע (תשנ"ד ס"ג) בשם צדיקי הדורות, כי 'שן' רומז לתאוות האכילה ולענייני דיבור, ואם 'פיל' את שינו', כלומר שיכה את היצה"ר בעניינים אלו, שלא לילך אחר תאוותיו, וישמור פיו מלשונו מלפגוע בשני ומלדבר דברים אסורים, וכן אם 'יכה את עינו' - שישמור על העיניים כדבעי, אזי שכרו ש'יצא לחירות' מיד יצרו הרע".

והדברים יתבארו ביותר עפ"י דברי ה'רבינו בחיי' בביאור דין 'שן ועין', וז"ל, והטעם בזה מפני

ומכלל הדברים למדנו, שבשארם נלחם בגבורה כנגד היצר הרע^{טז}, והוא 'שופך' דמו בהקרבת רצונותיו למען שמו באהבה הרי באותה שעה כביכול 'מתערב מדמו' בכריתת ברית עם הקב"ה, ומתקרב אל בוראו בקרבה עצומה^{טז}, וכמו שמאריך ה'אוהב ישראל' שע"ז השי"ת משפיע עליו רחמים וחסדים וכל ההשפעות הטובות.

בפרשתן (כא-כו), 'וכי יכה איש את עין עבדו וכו' לחפשי ישלחנו תחת עינו, ואם שן עבדו או שן אמתו יפיל לחפשי ישלחנו תחת שנו', וביאר בזה

וכבר אמר הרה"ק ה'יסוד העבודה' זי"ע לפרש בלשון הפסוק (תהלים קמה יב) 'להודיע לבני האדם גבורותיו', דקאי על האדם, שעליו להודיע לעצמו שכוחות עצומים טמונים בו והינו גיבור חיל... ואל ישמע לקול היצר הרע המחלישו ומרפה ידיו בטענת קשה לי... ואני לא מסוגל... כי כל טענה זו בשקר יסודה...

טו. בפרשתן (כב ל) 'ובשר בשדה טרפה לא תאכלו, לכלב תשליכון אותו', פירש דאם נטרף איזה בהמה ע"י זאב או ארי וכדומה אסור לאוכלו ומצוה להשליכו לכלב. ובביאור טעם המצוה כתב ב'דעת זקנים מבעלי התוס', שדרך העולם להעמיד כלבים שישמרו עלהצאן, ומאחר שהכלב מסר נפשו כשבא הזאב לטרפה, לא תהיה כפוי טובה כנגדו, לכן כשתהיה לך טרפה תשליכהו אליו, בשכר ששמרה עד עתה שלא נטרפה, וגם שומר עוד האחרות. ולכאורה דברי התוס' קשים להולמם, שהרי מדובר באופן שלמעשה 'נטרפה' הבהמה, והכלב לא שמר כהוגן, ומדוע מגיע לו כעת 'הכרת הטוב', אדרבה, איפכא מיסתברא, שדייקא כעת שלא שמר כראוי יש להענישו, ועכ"פ לא 'להעניק' לו מתנות, שהרי לא עשה את מה שמוטל עליו עשות, ומדוע נצטוונו במצב כזה 'לכלב תשליכון אותו'. יש המבארים (בספר נפלא 'שמח יהודה') שהתורה מלמדת אותנו, גם אם נכשל הכלב בעבודתו, אין זה הזמן והמקום להענישו וכו', אלא אדרבה יש ליתן לו שכר על כל הטובה שעשה 'עד עתה', גם בשביל כל דברים הטובים שעדיין עושה 'ששומר עוד האחרות' וגם על מה שעתידי לעשות, ואפילו שאירע לו 'נפילה אחת' מ"מ צריכים לראות את ה'מעלות' שיש בו, מה שעשה, ועוד עושה לאחרות.

ולדין יאמר, אם ח"ו נתרשל האדם בעבודת השי"ת והיה לו איזה 'נפילה וכשלו', אין עכשיו הזמן והמקום להיות שרוי בעצבות ומרה שחורה על הנפילה, אלא אדרבה יחזק עצמו במה שעד עתה ב"ה לא נכשל, ואפי' אם נכשל בעבירה אחת מ"מ יש לו לחשוב שעדיין הוא עושה כל כך הרבה מצות, ואין להסתכל על הנפילות כלל אלא אם ח"ו בא לידי נפילה יחזק עצמו ע"י נקודות טובות שיש לו עדיין (ובוודאי כשמגיע שובבי"ם או רעוא דרעווין יש לו להרהר בתשובה, אבל אסור להיות שקוע באותה נפילה אלא ישקיע כל מחשבותיו על ההצלחות וישמח מאד על כל פעם שאכן הצליח והתגבר על יצרו). טז. ואי אפשר לתאר עד כמה גדלה מעלתו של זה ה'שופך דמיו' ונלחם בגבורה לעשות רצון קונו, וכמו שמצינו ב'תנא דבי אליהו' (רבא פ"ט) בזה"ל, אשרי מי שלא בא לידי עברה ולא לידי חטא ועון ולא יצא מן הדרך הטובה, ואפילו הוא ישראל הוא ראוי להעלות עולה על גבי המזבח כאילו הוא כהן גדול, שנאמר (בפרשתן כד ה) 'וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עולות', אבל זה ששם עצמו עצל מן העברה ולא עושה את העברה [כלומר, מי שבא נסיון לידו ומתגבר על יצרו ונמנע ממנה ע"י שעושה עצמו כמי ש'מתעצל'] הרי הוא מזומן כמלאכי השרת, שנאמר (שם יא) 'ואל אצילי בני ישראל לא שלח את ידו ויחזו את האלוקים ויאכלו וישתו' [ודרש 'אצילי' כמו 'עצילי', דהיינו מי ש'מתעצל']. וביאר ב'זיקוקין דנורא', כי זה שלא בא דבר עבירה לידו הרי הוא ככהן גדול המקריב עולות אך אינו רואה פני השכינה עין בעין, לעומתו מי שבא דבר עבירה לידו וכבש את יצרו הרי הוא גדול יותר, ושכרו שהוא מזומן להנות מזיו השכינה כדוגמת מלאכי השרת [והוסיף עוד לבאר, שמצד מעלתו הוא גדול יותר ממלאכי השרת, שהרי אין להם יצר הרע והם מוכרחים לעשות טוב, ואלא שדימו את ה'עצל' למלאכי השרת לעניין זה שהוא נהנה מזיו השכינה כמו המלאכים].

יז. כה אמר הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע לבחור שביקש ממנו הדרכה - 'זיי אפגעהיטן' (היה שמור מרע), שאלו הבחור כיצד יהא שמור מכל רע, השיב ה'בית ישראל' במה שנאמר בפרשתן (כא כח) 'ובעל השור נקי', כי 'שור' הוא

באור יקרות מבארים בשם הגאון רבי חיים הלוי סאלוויצ'יק זי"ע, כי זה כלל גדול שלעולם אין הקב"ה מנסה את האדם יותר מכפי כוחו, כי אין הקב"ה בא במרוניא עם בריותיו, ואילו היה הדין שמותר למסור שפחה גם לעבד שנכנס 'בגפו' הרי היה זה נסיון למעלה מכוחותיו לעשות רצון ה' ולצאת לחירות, על כן אין אפשרות ומציאות שיבוא לידי נסיון קשה כזה.

והנה ידועה התמיהה מדוע פתח הכתוב בדיני עבד עברי תיכף לאחר המעמד הנורא של קבלת התורה, כשכבוד ה' מלא את ההר, שקרע ה' את העליונים והתחתונים וראו שהוא יחידי, ומן הנראה שהיה ראוי להתחיל לאחר 'קבלת התורה' במצוות עילאיות ומרוממות, כמצוות תפילין שהיא ענין 'קשר' שבין האדם לבוראו, או במצוות שבת שהיא מתנה טובה מבית גזויו של הקב"ה, ומה טעם פתח ב'עבד עברי' - יהודי שחטא ו'נמכר בגניבתו'.

אלא, כאן בא הכתוב להודיענו (עפ"י דברי האור החיים הנ"ל), ראו כי אין מעמיד הקב"ה את האדם בדבר שאינו יכול לעמוד בו, ואין מסבבים לידו מציאות כזו, ומכאן תלמד שכל התורה והמצוות אכן ניתן לעמוד בהם, שאם לא כן אזי לא היה הקב"ה מצווה אותם. ומכאן תשובה ניצחת כנגד היצר הרע המסית את האדם ומנסה לרפות ידיו בתואנה כי חלש הוא ואין בכוחו לעמוד בנסיון ולשמור את כל דברי התורה הזאת, כי 'אותה הוכחנו' שטענה זו היא כזב, ובוודאי יש בכוחנו להתגבר על כל פיתויי היצר, ויכול נוכל לוי"א.

בענין הזה למד הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (הובא בשפתי צדיק אחרי אות ט) מדברי הגמרא (ערכין כט).

שלא נשתעבדו אלא בשן ועין, כנאמר (בראשית ט כב) 'ורא חם אבי כנען את ערות אביו ויגד לשני אחיו בחוץ', ראה בעיניו" והגיד בפיו, ונתקלל על זה 'ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו' (שם נה), וכיון שלקן האברים החוטאים נפטר הגוף מעונש עבדות, עכ"ל. והרי שהפגם ב'שן ועין' מביא את העבדות והשעבוד"י, וממילא זה הנוהר לקדש אברים אלו זוכה לצאת מעבדות לחרות ולגאולת עולם.

אין רבו מוסר לו - הקב"ה מנסה את האדם רק לפי כוחותיו בפרשתן (כא ב-ג), 'כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבוד ובשביעית יצא לחפשי חנם, אם בגפו יבוא בגפו יצא אם בעל אשה הוא ויצאה אשתו עמו', ופירש רש"י, 'אם בגפו יבוא - שלא היה נשוי אשה וכו', בגפו יצא - מגיד שאם לא היה נשוי מתחילה אין רבו מוסר לו שפחה כנענית'. והקשה האור החיים הק' 'ויאמר האומר מדוע חקק ה' חוקה זו להשתנות הדין, מה לי אם היה נשוי או לא', ומבאר, כי אילו היה רבו מוסר לו שפחה כנענית אף כשהיה פנוי מתחילה, הרי כשהיו נשלמים שש השנים והגיע עת השחרור לא היה רוצה העבד לצאת מבית אדונו אלא היה אומר 'אהבתי את אדני את אשתי את בני לא אצא חפשי', מחמת ב' סיבות שעמו, א, שאינו רוצה לעזוב את משפחתו וילדיו. ב, כי אם יצא לחפשי יישאר לבדו ובגפו, ומאחר שאין זה רצון השי"ת שישאר העבד אצל אדונו, על כן ציווה שאי אפשר למסור לו שפחה אלא אם היה נשוי תחילה, 'כי בזה יקל מעליו הפרדת אשתו ובניו, כיון שיש לו אשה ישראלית בת חורין יהיה בעיניו קל לצאת' (והיינו שהקב"ה ריחם על העבד שלא יקשה לו בשעה שעושה רצון קונו).

לשון ראייה (כמו 'אראנו ולא עתה אשורנו ולא קרוב', במדבר כד יז) והיינו, שאם הוא בעלים על הראיה אזי יצא נקי בדינו, והוסיף לומר בלשון הכתוב (דברים כא ז) 'ידינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו', שאם שומר על עצמו שלא יכשל עד ש'עינינו לא ראו' זה האיש יכול לומר 'ידינו לא שפכו את הדם הזה'...

יח. מעשה באחד שנכנס אל הרה"ק מרוז"ן זי"ע, והתאונן בפניו על שהעיניים כואבות לו, נענה הרוז"נער ואמר לו, 'מי אמר לך שהעיניים כואבות לך, אולי אתה מכאיב לעיניך' (בראיות שאינן הגונות)...

יט. הנה כתיב (תהלים ל ו) 'כי רגע באפו חיים ברצונו', ורמזו בזה צדיקי הדורות, שמאד מאד יזהר האדם לשמור עצמו ב'ראת חטא', שמירה על שמירה, כי פעמים יקרה שהאדם יעבור על אחת ממצות ה' אפילו ל'רגע' אחד... וכל ה'חיים' יצטרך לרצות כביכול את הבורא יתב"ש על כך... (טיול בפרדס, אות ו).

כ. וכך אמרו להמשיל כנגד טענת היצר לאדם, הרי אתה כ'מת' ממש, אבד סברך ובטל סיכוך לעמוד כנגד היצר, כי הנה אם נראה אחד מכה את השני מכות נוראות שיש בהם כדי להמית, היאך נדע האם המוכה עדיין חי -

'אין עבד עברי נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג, אבל בזמן הזה שאין היובל נוהג אי אפשר לקנות איש ישראל לעבד, אעפ"י שמדובר במי שראוי מחמת פחיתותו להימכר כעבד, ויתבאר כאותו יסוד גדול, שלעולם אין הקב"ה מכניס את האדם לתוך 'מצב' שאין לו יציאה משם, ומכיוון שבזמן הזה אין דרך לצאת לחרות על כן מתחילה לא יביאוהו מן השמים לידי

הדברים אמורים הן בגשמייות - כאשר 'חשבה גדולה נופלת עליו' ובאה עליו הרעה רח"ל, שוודאי יש בו כוחות נפשיים להתחזק באמונתו גם בעת הצרה²²,

כל עוד שהמכה מפליא מכותיו בידוע שהמוכה עדיין חי... שהרי אם כבר השיב את נשמתו היה 'המכה' פוסק מלהכות, כי אין מכים את המת אלא את החי... על דרך זה יאמר, כי עצם הדבר שהיצר הרע מנסה להחטיא את האדם ולהפילו אין לך ראייה גדולה מזו שהוא עדיין חי' וכל התגברות שלו עדיין שווה לאין ערוך, שהרי 'במתים חפשי' ואין להם שום נסיונות...

בענין זה שמעתי מעשה נפלא מאיש צדיק, פעם נכנס איש יהודי לחדר הרופא, בבכיות נוראות וזעקה גדולה ומרה, רופא יקר, הנה רגלי כואבת לי, אינני מוצא לעצמי מקום לגודל היסורים... אני אנה בא. שמע הרופא ונכנס לחדרו, משעבר זמן בעודו יושב ונאנח בקול על יסוריו, נכנס איש אחר אל הרופא, כשרגלו נפוחה ואדומה נוראות, אך איננו משמיע אפילו צווחה ואנחה אחת, מיד החיש הרופא כמה וכמה רופאים (אנשי צוות) והובילוהו לחדר ניתוח בכדי לנתחו ולהציל את רגלו, החל הראשון להתלונן בקולי קולות, הרי אני קדמתי אליו, וגם ראו נא אלו יסורים הנני סובל כעת, כיצד ומדוע נפניתם לטפל בו ואותי עזבתם לאנחות... איה הצדק ואיה היושר... ענה לו הרופא, הנה אתה בצעקותיך ואנחותיך הראית שרגלך מחוברת בס"ד לגופך, ובעזהשי"ת הכל כתיקונו, שמערכת הגוף מרגשת בחולי הרגל ומודיעה על כך באמצעות היסורים, אבל זה האיש שרגלו כה נפוחה ואינו מרגיש מאומה, זה סימן מובהק כי רגלו בסכנה... ויתכן כי חייבים מיד לכרות את הרגל, או כיו"ב.

ולדידן, כל עוד האיש זועק ובוכה לפי ה' על ריחוקו, על חוליו הרוחני, הרי זה סימן שעדיין הוא 'חי', עדיין הנו מחובר, ובס"ד יחזור לאיתנו, אבל אם כבר אינו בוכה, אינו מרגיש את הנעשה, הרי זה מורה על סכנת חיים רוחנית, ומי יודע...

כא. עוד מטענות היצר להרפות ידיו של מי שמתוקף נסיבות החיים נאלץ להיות עסוק בפרנסתו 'על המחיה ועל הכלכלה', ומסית אותו היצר, כי 'אבד סברו ובטל סיכויו' להתקרב אל השי"ת מאחר שהוא טרוד למחייתו ולא זכה לעסוק בתורה בכל היום, ואינו אלא 'בעל-הבית' פשוט... אך גם על זה נאמר ש'אין הקב"ה בא בטרונאי עם בריותיו', ואם רצון השי"ת שיתעסק במסחר וביגיע כפיו הרי בוודאי 'משם' יש בידו להתקרב אל ה' לא פחות מהעוסק בתורה ועבודה, אם ינהג במסחרו ובממונו כמו 'יהודי' וכרצון השי"ת, שיהיה משאו ומתנו באמונה ובישרות מבלי להונות ולרמות את זולתו ובלא שום הוראת היתר.

וכך פירש הגה"צ רבי אליהו לאפיאן זצ"ל בלשון הכתוב בפרשתן (כב ז) 'ונקרב בעל הבית אל האלהים אם לא שלח ידו במלאכת רעהו', שדיבר הכתוב אל בעל הבית - וכדרך בני"א לכנות 'בעל הבית' את מי שעוסק צרכי הפרנסה, כי גם הוא יכול להתקרב אל ה', וזהו שאמר הכתוב 'ונקרב בעל הבית אל האלוקים' - שאף 'בעל-הבית' יכול לזכות לקרבת אלוקות, אך זאת בתנאי אחד - 'אם לא שלח ידו במלאכת רעהו', שיזהר שלא 'לשלוח ידיו לממון אחרים שלא כדין, אבל אם ינהג בישרות ונאמנות הרי גם 'ממעשיו הפשוטים' יכול להתעלות עדי מעלה (הובא במשחת שמן עמ' רע"ד).

כב. כי אין הקב"ה מביא ייסורים ופורענות על האדם אלא אם בכוחותיו לשאת אותם [ואם הגיעו שמע מינה שאכן יכול לעמוד בהם]. וכך כתב רש"י על הפסוק (תהלים קמז יז) 'משליך קרחו כפתים' - 'ומדרש אגדה, כפתים, הכל לפי משא הבריות, העני לפי חוסר מלבושיו מיקל עליו', והיינו שהקב"ה משליך 'קרחו' כפי מידת הבגדים שיש לו לאדם שיוכל להחם עצמו בצינה ובכפור, אבל אם אין לו מלבושים להתחמם בהם אזי לא יביא ה' עליו את ה'קרח'. וכדבר הזה ממש ידוע מה שאמרו צדיקים על הפסוק הקודם לו (טז) 'הנותן שלג כצמר' - שהקב"ה מוריד את השלג כפי ה'צמר' שיש לבריות, כי לעולם אין הקב"ה מביא רעה על האדם שאינו יכול לעמוד בה.

והן בעניינים רוחניים, שאם רואה האדם שיצרו מתגבר עליו הרי זה אות וסימן כי יש בידו ללחום מלחמת ה' ולנצח את יצרו, שאם לא כן לא היו מנסים אותו מן השמים, אדרבה כל הנסיון והחושך אינו אלא בבדי להעלותו ולהביאו לידי טובה מרובה.

אם כסף תלוה - מצוות גמ"ח
בפרשתן (כב כד), 'אם כסף תלוה^כ את עמי^כ את העני עמך^כ, כאן נצטוינו להקים ולקיים מצוות 'גמילות חסדים'^כ, להלוות לאחרים כדי צרכם, וכתב רבינו ה'חינוך' (מצוה טו) להלוות לעני כהשגת היד

מסופר על בחור מיושבי בית מדרשו של הרה"ק הרבי רבי זושא מאניפולי זי"ע, שבאחד הימים נשלח עבורו מכתב המודיעו על פטירת אמו, ויהי כראות הבחור את דבר המכתב נחלש עד שנתעלף, מיד חשו אליו יושבי בית המדרש ועוררוהו מעלפונו, כששבה אליו נפשו אמר לו הרבי רבי זושא - הכל טעות גמור הוא ועדיין אמך בין החיים. ואכן כעבור כמה ימים באו שלוחי ה'בי דואר' לומר שהיה כאן טעות סופר והמכתב נשלח לאדם אחר. כעבור מחצית השנה נשנה הדבר ונשלח עבורו הודעה על הסתלקות אמו מהאי עלמא, ובהאי זימנא 'קיבל' את הידיעה בשלוות הנפש, או אז אמר לו הרבי, מהר, סע לביתך כי נכון הדבר, והסביר הרבי רבי זושא דאין כאן 'רוח הקודש', אלא, בפעם הראשונה שראיתי שאין בכוחו להכיל את הבשורה הקשה הבינותי שיש כאן טעות, כי יחד עם כל קושי ונסיון נותנים לו לאדם 'כוחות הגוף והנפש' שיוכל לסבול הצרה, ומכיוון שהוא לא עמד בזה וודאי שאין צרה זו שלו כי אם של אחר (שקיבל כוחות לעמוד בזה), כמו שנתאמת לבסוף. אמנם בהגיע ה'מכתב' השני ראיתי 'עומד' בהאי צרה ועקתא בלא לאבד עשתונותיו, הבינותי שעתה אכן כנים הדברים, וקיבל מן שמיא 'כוחות' לעמוד בקושי הצרה, על כן שלחתיו מיד לביתו.

בדומה לכך סיפר הגה"ח רבי זלמן בריזל זצ"ל עובדא שהתרחשה אצל ה'ינוקא' הרה"ק מפראנקפורט זי"ע, פעם באה ידיעה לאחד מחסידיו (שהיה עשיר גדול) - שאחת מספינותיו שנשאה על גבה הון רב טבעה במצולות ים, ויהי כשמעו כי כן, התעלף העשיר, וממש היה מסוכן למות, כי לא היה ביכולתו לסבול הצרה, כבוא דבר המעשה אל הרבי, שלח לאמר לו 'אין השמועה נכונה כלל וכלל', למותר לציין שכעבור כמה שעות חזרו והודיעוהו שהספינה שטבעה איננה שלו. והסביר הרבי, שלא רוח הקודש היתה כאן, אלא, אחר שלא היו לו כוחות הנפש ל'קבל' את הבשורה הקשה, הבנתי שאין זה ספינתו, כי אין מנסים את האדם אם לא שנתנו לו תחילה עוז ותעצומות לעמוד בקושי הנסיון.

כג. הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (תו"מ) מבאר בלשון הכתוב 'אם כסף תלוה את עמי את העני עמך', אם תרצה שכספך ילווה אותך לקברך, קיים בהם מצוות צדקה והלוואה, כי רק את העני - המעות שנתת לעניים, אותם המעות ילכו עמך לעולם שכולו טוב.

עפי"ז יש לבאר בעוד כתוב בפרשתן (כב כח) 'מלאתך ודמעך לא תאחר', והיינו כמו שפירש"י על ביכורים ותרומה שלא יאחר את הראוי להקדים, ולא ישנה לתת תרומה קודם ביכורים ומעשר קודם תרומה, אך לפי"ז לכאורה קשה לשון מלאתך ודמעך, שהרי הביכורים והתרומה אינם שלו אלא שייכים לכהן, אלא הביאור כנ"ל, שרק מה שנותן לאחרים הרי זה שלו...

מסופר על ה'אברבנאל' זי"ע, שהיה ממונה מטעם המלכות כ'שר האוצר' במדינת ספרד, לרוב חכמתו ובינתו העריצו המלך עד מאד, והיה מקרבו בכל מיני קירוב וינטלו וינשאו מעל כל השרים... והנה, כגודל אהבת המלך אליו כן גדלה לעומתה שנאת הנכרים ממקורבי המלכות אשר כלתה עיניהם לראות איך שהמלך 'אינו זז מחבבו' ומיום ליום הינו מוסיף אהבה על אהבתו בכבוד רם ונישא, על כן, בכל עת מצוא היו מרכלים ומלשינים עליו לפני המלך, כדי להכפיש את שמו וכבודו בעיני המלך, ובזה קיוותה נפשם לראותו בקרוב כשהוא נידח ומרוחק מכל גדולתו. ביום מן הימים באו ב'לשון הרע' לפני המלך, וכה אמרו, אדוננו המלך, ראה והביטה עד כמה רבה וגדולה עשירותו של ה'אברבנאל', שמא יש ביד המלך לומר לנו 'מנין לו כל היקר והגדולה הזאת', אין זה אלא באשר הוא ממונה כ'שר האוצר', ומתוקף תפקידו קרוב הוא אל האוצר הגדול... ועושה בו ככל העולה על רוחו. גונב גוזל ועושק את האוצר, ומשם קרובה הדרך להתעשר... ויקרא המלך ל'אברבנאל' ויבקש לעיין ב'ספרי' חשבונותיו, לראות מה והיכן מונחים כספו וזהבו וכל שווי רכושו.

ביקש ה'אברבנאל' מהמלך פרק זמן קצר לחשב את כל אשר בידו, ולאחר מכן הגיש לפני המלך כתב ערוך, בו נכתב שרוב עושרו אינו עולה אלא לסך שבע מאות אלפי דינרי זהב... וירא המלך כי כן כתב האברבנאל 'ויקצוף

באר הפרשה - פרשת משפטים

המלך מאד', אחרי שידע מפורשות שאין דבריו נכונים כי גדול האיש הרבה יותר מכן... אך עדיין 'חמתו לא בערה בו', עד שהגיע לידי מעשה הבא.

אחד מגדולי שונאיו של האברבנאל שימש בתפקיד 'שר הפנים' במדינת ספרד, ותגדל שנאתו עד מאד עד שנתקיים בו 'השנאה מקלקלת את השורה', ויפן השר הנכבד אל אחד מנערי האוצר ממשרתי האברבנאל (שהיה כמותו גוי שונא ישראל) שיחדו במעות הרבה שימציא לידו כמה מ'כתבי סודות המלוכה' אשר בביתו של האברבנאל כי צורך לו בהם. ואכן, ה'שוחד' פעל את פעולתו, והלה סיכן את עצמו והמציא לידי 'שר הפנים' את ה'סחורה'... מה עשה רשע זה, בא לפני המלך והחל מדבר עמו אודות אותן הסודות אשר ראה בכתבים, ויחרד המלך חרדה גדולה עד מאד ויאמר מי איפה מסר לפניך סודות גדולות הללו. השיבו 'שר הפנים', הלא ה'אברבנאל' ידידי ורעי הוא אשר גילה באוזני את כל הסודות הללו... עתה כבר קצף המלך מאד 'וחמתו בערה בו', וגמר אומר להעביר את ה'אברבנאל' מן העולם... אלא שגבר חששו ופחד מלהרוג אותו בריש גלי לעיני העדה, מכיוון שהעם שבשדות העריצוהו עד מאד כי תמיד הייתה דאגתו נתונה אליהם, ובכל עת מצא היה מוצא אמתלאות שונות להוריד ולהקל מעליהם את מחירי המיסים, ובצדק חשש המלך שאם יוודע לעם דבר הריגתו ימרדו במלכותו.

משכך, התחכם המלך כתב 'כתב מלכות' בזה"ל 'אבקש ממכם לתפוס את המוכ"ז (המחזיק ונותן כתב זה) ולהשליכו תיכף לכבשן האש באין אומר ואין דברים', צרר את המכתב באופן שלא ייראה לאיש מה כתוב בו, ויקרא לאברבנאל ו'שלחו' בשליחות חשובה למסור ה'מכתב' לפועלים המכנינים לבנים ב'כבשן האש' (מחזיק לעיר) עבור המלכות. קיבל ה'אברבנאל' את השליחות ויצא לקראת חוצות העיר בשמחה ובטוב לבב, כשאינו מעלה בדעתו איזה 'גזר דין' נתון בידו בזו השעה.

משפנה האברבנאל לקיים 'מצוות המלך', וכבר עמד בשערי העיר פגש ביהודי אשר התחנן על נפשו - כי היום הוא היום השמיני ללידת בנו ועל פי דת תורה תמימה עליו למול את בנו היום. ואכן, כבר הוזמן מוהל לקיום המצווה, אלא שהיום בבוקר נחלה המוהל ואין בידו לערוך את הברית, על כן הוא מתחנן לפני האברבנאל הידוע כ'מוהל מומחה' שיבוא למול את בנו, חישב האברבנאל 'חשבונו של עולם' ומצא שמצד אחד יש לפניו 'פקודת מלך' להעביר את המכתב לאנשי מפעל הלבנים, אך לאיך ניצבת לפניו פקודתו של 'מלך מלכי המלכים' למול את הרך הנולד, על כן מיהר לקבל את בקשת היהודי, ובשמחה הלך עם היהודי לביתו למול את התינוק, ואילו את המכתב החתום מסר ביד משרתו ואמר לו, אשלחך במקומי למפעל הלבנים - ובגמר הברית אבוא אליך לקחתך הביתה בעגלה העומדת לרשותנו. המשרת סבר וקיבל וה'אברבנאל' נכנס לבית היהודי.

ה'אברבנאל' מהל את התינוק כדת וכדין, ולאחר מכן התיישב לסעודת מצווה הערוכה כדת ואף שח בדברי תורה בעריבות ובנעימות, משכלתה הסעודה לעת ערב פנה למפעל הלבנים להחזיר את המשרת לביתו, ויתמהו האנשים ויספרו לו כי היום הגיע משרתו כשפתק חתום בטבעת המלך - להשליכהו על אתר לכבשן האש תיכף ומיד בלא טענות ומענות... והוסיפו לספר לו שכשתפסו את המשרת להשליכו לתוככי כבשן האש וכבר החלו הלהבות לאכול את בשרו, הצדיק עליו המשרת את דינו וצווח, אכן בדין בא לי כל זאת, על שגנבתי את כתבי הסודות מבין גזיו של אדוני ה'אברבנאל' ומסרתים לידי שר הפנים...

באותה שעה הבין ה'אברבנאל' שהמלך חישב להרוג אותו, אלא שבזכות קיום מצוות מילה נתקיימה בו הבטחת הקרא (קהלת ח ה) 'שומר מצווה לא ידע דבר רע', וכמו שאמרו חז"ל (דבר ד ה) 'אין אדם שומע לי ומפסיד', ולא עוד אלא שצדיק מצרה נחלץ ויבוא רשע תחתיו (משלי יא ח).

גם הבין את דרכי רשעותם של שונאיו שנעזרו במשרתו שגנב והעביר לידם את ספרי הסודות, ובזה באו לאמר למלך שהוא גילה להם את הסודות בפה מלא... על כן ציווה המלך להשמידו ושלחו לכבשן האש, אך הקב"ה שהוא פועל אמת שפעולתו אמת הצילו ממוות לחיים על ידי קיום המצווה, ושלח תחתיו את משרתו הרשע.

ויהי בבוקר, ויתייצב ה'אברבנאל' כהרגלו בבית המלך, הביט בו המלך בתמהון לבב - וכי 'בא הרוג ברגליו'... ויענהו ה'אברבנאל', ידעתי גם ידעתי ששלחתי להורג, אך חמל אלוקי עלי וסיבב שלא אגיע אל מקום הכבשן אלא משרתי ישרף תחתיו, כי משרת זה הצדיק עליו את הדין בהתוודותו שהוא הגנב אשר מסר את הסודות לשר הפנים ועמיתיו. ואילו אני נאמן אני למלכי ולא מריתי את פיו... שמח המלך על כך שלא עלה ביד הרשעים להורגו, אך הוסיף עתה ושאל את ה'אברבנאל', האמת אומר כי גברה תמיהתי עליך - כיצד ייתכן שב'ספרי החשובות' כתבת שאין רכושך עולה יותר משבע מאות אלפי דינרים, והרי גלוי וידוע לכל אחד מבני המדינה שרכושך הגדול שווה עשרת

באר הפרשה - פרשת משפטים

יג

כפי מה שצריך לו למען הרחיב לו ולהקל מעליו מלומדים ומורגלים במדת החסד והרחמים כי היא מדה אנחתו וכו', שורש המצוה, שרצה הא-ל להיות ברואי משובחת, ומתוך הכשר גופם במדות הטובות יהיו ראויים

מונים, למה שיקרתני. השיבו ה'אברבנאל', אדוני מלכי, הנה ראית שברגע אחד שלחתי להריגה ולא היה נשאר ממני שריד, ולא עוד אלא שהיית מחרים את כל רכושי מאחר וחשבת שמרדתי בך, נמצא שכל הרכוש והממון הרב אשר בידי, לא שלי המה, שהרי ייתכן שברגע אחד לא יישאר לי מכל אלה אף לא פרוטה שחוקה אחת. על כן, כשנתבקשתי מאתך לערוך את חשבון רכושי ומעותי חישבתי רק את המעות אשר חילקתי כל ימי כצדקה לעניים ונצרכים, כי רק מעות הללו שלי הם, ולעולם יישארו בידי לזכותי לעולם שכולו טוב, וחשבון זה ערכתי לפניך בספרי החשבונות...

כד. כתב הש"ך (מגורי האר"י ז"ל) על התורה (בפרשתו), דלכן כתיב 'אם כסף תלוה' כלומר, אם נתנו לך כסף מן השמים הרי תפקידך להלוותו לאחרים, כי לשם זה נברא הכסף - כדי ש'תלוה את עמי', כי מצוות הלוואה למי שדחוקה לו השעה גדולה יותר מן הצדקה (עיי"ש הי"טב).

וכבר מצינו יסוד זה ב'אבן עזרא' בפסוק זה וז"ל. 'אם נתן לך ה' הון שתוכל להלוות העני... וקרא העניים 'עמי' [בלשון המורה שהם שלו יתב"ש], כי החסידים לא יבקשו עושר בעולם הזה, והעד אליהו ואלישע שלא רצה לקבל מנחת נעמן, גם שמואל הרמתי'.

הגאון בעל ה'שבט מוסר' זצ"ל מביא בספרו 'מעיל צדקה' (א'תקכה) שלכן נקרא כסף בלשון חז"ל 'דמים', כי כשם שהקזת דם רפואה היא לגוף, כך נתינת כסף לצדקה רפואה היא לנפש, ועל שם כך כינו חז"ל את הכסף 'דמים', לרמז ששווים הם (י"א, כי ה'עסק' הראשון שעשו בני ישראל היה במכת דם כשמכרו את המים למצריים, וע"ש אותו המאורע נקרא הכסף בשם 'דמים').

כה. יש שפירשו במה שאמר 'את העני עמך', שבא הכתוב לומר, שכאשר עומד לפניך עני ומבקש הלוואה או נדבה אזי תכניס עצמך לתוך מצבו הקשה של עני זה, וצייר לעצמך כאילו אתה היית במקומו רח"ל ונזקק לחסדי האחרים, וזהו את העני עמך, שהעני יהיה עמך, אתך במחשבתך ובפנימיות ליבך, ואז ודאי שתפתח את ידך וליבך לעמוד לימינו. ובוזה ביארו הטעם שנסמכה פרשת משפטים לפרשת יתרו, כי כשם שהזהיר הכתוב שלא לשכוח מעמד הר סיני, וכמו שנאמר (דברים ד ט) 'רק השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חיך' ותמיד יעמיד לנגד עיניו את הקולות והלפידים וכו', כך נמי ייאמר גם לגבי המצוות שבין אדם לחברו האמורים בפרשתן שעליו לצייר ולהעמיד לנגד את עיניו את הזולת וצרכיו ומחסוריו ולא יסורו מלבבו.

הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע דקדק במה שנאמר (משלי כז יט) 'כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם' [ופירש ה'מצודות דוד' בזה"ל, כמו דרך המים מראים את הפנים בדומים להפנים המסתכלים בה, אם שוחקות שוחקות ואם עצבות עצבות, כן לב האדם לאדם - אם לבו טוב על חבירו ייטיב גם לבו ואם רעה תרע גם היא], ולכאורה צ"ב, מדוע הביא דוגמת 'מים' ולא אמר 'כמראה הפנים לפנים', והיינו, כמי שעומד מול השפיגע"ל (מראה) ונשקף בה פניו, אלא, כי אכן בשניהם יחזה האדם בזיו פניו המשתקפות הן ב'שפיגל' הן ב'מים', אך הפרש יש ביניהם, כי בשפיגע"ל נשאר האדם לעמוד על מכונו ומביט ישר בתוכה, משא"כ הרוצה לראות את דמותו הנשקפת בתוך המים עליו לכופף עצמו מלמעלה למטה, כי אם ישאר זקוף כמקודם לא יראה מאומה... לכן נקט הכתוב 'כמים', לרמז לכל הרוצה לשים ליבו ללב חברו ולהיטיב לו, שהדרך הנכונה היא שיתכופף כמי שמביט בתוך המים, ולא ישאר לעמוד על מכונו כמביט בשפיגע"ל, וכלומר, שעליו 'לצאת מעצמו', לתת עיניו וליבו ולהכניס עצמו להרגשת הזולת...

כו. כה אמר הרה"ק ה'חלקת יהושע' מביא לה זי"ע מהו 'חסיד' - היינו חסד עם יו"ד (כלומר תיבת 'חסד' ואת יו"ד) ללמדך שהעושה חסד עם יהודי (יו"ד באידיש) זהו חסיד.

כז. פעם פנה מנהל גמ"ח אל הגה"צ רבי מאיר בראנדסדארפער זצוק"ל בעל ה'קנה בושם' ושאלתו בפיו, האם מחויב להאריך את זמן פירעון ההלוואות בעת שמבקשים הימנו הלווים להארכת זמן, שלכאורה אין זה בכלל מצות 'אם כסף תלוה את העני' והוא רוצה לקיים המצווה בהלוואות חדשות. ענהו רבי מאיר - 'די ערשטע זאך איז די הארץ' (הדבר הראשון הוא הלב), כלומר אל תפלפל כאן אם קיימת בזה מצוות הלוואה או לאו, אלא התעמק - שבדחיית זמן הפירעון החיית ממש את היהודי הלוה.

באר הפרשה - פרשת משפטים

לקבלת הטובה^{כח} וכו', ואם לאו מצד שורש זה (כלומר, שלולא טעם זה), הלא הוא ב"ה יספיק לעני די מחסורו זולתנו (שהקב"ה היה יכול לפרנס את העני בעצמו, ומדוע ציווה עלינו להלוותו), אלא שהיה מחסרו ב"ה הוא שנעשינו שלוחים לו לזכותנו. עכ"ל^{כט}.

איתא בגמרא (יבמות סג.) 'המלוה סלע לעני בשעת דחקו עליו הכתוב אומר (ישעיה נח ט) אז תקרא וה' יענה תשווע ויאמר הנני', וביאר הרה"ק רבי מנחם מענדל מרימינוב זי"ע שדברי הגמ' במעלת מלוה סלע לעני בשעת דחקו הכוונה בשעת דחקו של המלווה,

כח. וכך כתב הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (אהבת חסד ח"ב פ"ה) וז"ל, כמה צריך האדם להתדבק במדת החסד, שהיא מועלת לעורר רחמי ה' וחסדיו על ישראל אפילו לאחר שכלה זכות אבות (ירושלמי סנהדרין ג.) וכו'. ושם בהערה. והנה עתה, שמדת הדין גברה מאד על העולם, ואין שום עצה להנצל מידי צרות המתחדשות מידי יום ויום, מה מאד יש להתחזק במדת החסד כדי שעי"ז תתעורר מדת החסד העליונה וכו'.

עוד כתב שם וז"ל. ומן התימה על האנשים שמחפשין סגולות, שיולדו להם בנים, ומוציאין על הסגולות כמה וכמה רובלי כסף, ויש שמוציאין למאות ולאלפים כל אחד לפי עשרו. יותר טוב שיעשו סגולה הנמצא בחז"ל, היינו, שיתעסקו תמיד במדת הצדקה, לעזור לעניים במה שיוכלו, להיות מן המעשים, שהוא גדול מן העושה [הן בענין פרנסת חיותם, וגם לגדל את בניהם ולהכניסם לתלמוד תורה, שבעבור זה יזכו לבנים בעלי תורה, וכמו שנתבאר], או שיעשו גמ"ח קבוע [מממונם, או שיזרזו אחרים שיסייעו בענין זה], ויתעסקו בו תמיד, ובזכות זה יתנהג השם יתברך עמם ג"כ במדת צדקה וחסד, וימלא רצונם בזה וכו', וכן עשו הרבה אנשים בזמננו, והצליחו בזה וכו'. והמשכיל יתן כל זה אל לבו, וכל המרחם על הבריות - מרחמין עליו מן השמים (שבת קנא:). וידוע מה שאמרו חז"ל (שוח"ט סה), שהגומל חסד תפלתו נשמעת.

מעשה נורא הובא ב'עמוד החסד' (לקט אמרים מהגה"ק החפץ חיים) וז"ל. איש אחד שהיו לו בנים ומתו כולן ר"ל בא לפני חכם שיתן לו עצה וסגולה לענין זה, השיב לו החכם איני יודע סגולות, אך עצתי שתעשה גמ"ח קבוע בעיר אולי יתן ה' שבזכות מדת החסד שתתנהג עם אנשים יתחסד השי"ת עמך ויתן לך בנים. האיש שמע לעצתו, ועסק הרבה בענין זה, עד שעשה גמ"ח קבוע בעיר והוא קבל על עצמו את המצוה להתעסק בענין זה להלוות על משכונות, ועשה פנקס עם תקנות לענין זה כנהוג. בתוך התקנות היה כתוב שפעם אחת לשלוש שנים בפרשת 'אם כסף תלוה' (משפטים) יתאספו הכל ויעשו סעודה שיהא חיזוק למצוה זו. ויהי בכלות ג' השנים נולד לו בן, ומן השמים הראוהו אות שהוא בזכות המצוה - שאירע יום שמיני יום המילה באותו יום שכבר נקבע זמן רב קודם לכן ליום אסיפת הקהל לצורך הגמ"ח.

האיש הנ"ל עסק הרבה במצווה זו כמה וכמה שנים, ובמשך השנים הללו נולדו לו עוד כמה בנים. אך ברבות הימים שכח טובותיו של הקב"ה ובא לפני החכם ובקש ממנו היות שהוא מוטרד מאד והגמ"ח נתגדל, גם יש אנשים מפפקין עליו, ע"כ בקשתו שימנו 'נאמן' אחד שיעסוק בגמ"ח, והחכם מיאן בזה באמרו שבוודאי אחר לא ינהל הגמ"ח בטוב כאשר הוא מנהל אותו. אך הוסיף והרבה להפציר בחכם שיעשה בקשתו עד שכעבור כמה שנים הוכרח להסכים לדבריו, ועשה קלפי מחדש ונבחר 'נאמן' אחר תחתיו לעסוק במצוה זו. והנה, מעשה זה היה בתחילת הלילה, והיה ממחרת בא אצל החכם ויספר לו שקרה דבר נורא בזה הלילה בסופו, שנחנק לו ילד קטן אחד, ותלה שבעבור עזיבתו את הגמ"ח אירע לו, ומיד חזר והשיב לידו את הנהלת הגמ"ח... הנך רואה בעליל שבזכות החסד נולדו לו בנים, וכאשר נסתלקה מדת החסד התחילה מדת הדין תיכף להתגבר עליו, נמצא הוא חשב עד עתה שהוא מחזיק את הגמ"ח ועתה ראה שהגמ"ח החזיק אותו ואת בניו, ע"כ יראה האדם להחזיק במצווה זו ולא להרפות ממנה. (אחר פטירת רבנו החפץ חיים ניתן הדבר לפרסם בשם הגרי"מ רבינוביץ זצ"ל מחבר ספר 'אפיקי ים' שהמעשה הנ"ל קרה בראדן, והחכם הנזכר הוא רבינו הח"ח בעצמו).

כט. ידוע מה שאמרו חז"ל (ויק"ר לד ח) 'יותר ממה שהבעה"ב עושה עם העני, העני עושה עם בעה"ב'. ולפי"ז כתב הגה"ק החיד"א זי"ע (שו"ת חיים שאל סי' עד אות ב) כי הגם שנאמר (משלי טו כז) 'שונא מתנות יחיה', מכל מקום אין מקום לחשש זה בנתינת צדקה, ושפיר יכול העני לקבל, כי מאחר ש'הרווח' של הנותן גדול משל המקבל, נמצא שאין כאן 'מתנה', אלא אדרבה הנותן הוא 'המקבל'...

ובזה פירש הגה"ק ה'בן איש חי' זי"ע (אדרת אליהו שופטים ד"ה צדק) בלשון הכתוב (דברים טו י) 'נתון נתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלוקיך בכל מעשיך ובכל משלח ידך', שבא הכתוב להזהיר על נתינת

צעוק יצעק אלי שמוע אשמע צעקתו, וחרה אפי והרגתי אתכם בחרב והיו נשיכם אלמנות ובניכם יתומים, ולכאורה צ"ב דפתח בלשון יחיד 'אם ענה תענה' וסיים בקללה על הרבים - 'אתכם'. אלא מבאר ה'אבן עזרא', 'כי כל רואה אדם שהוא מענה יתום ואלמנה ולא יעזרם, גם הוא יחשב מענה... אם אחד יענה ואין עוזר, העונש על כולם', כי מי שבידו למחות ביד המצער ולא מחה, או שהיה בידו לבוא לעזרתם ולא עשה כן, אף זה נתפס בעונש המר והנמהר כאילו הוא עצמו עינה אותם, שהקפיד הקב"ה ביותר על צער האלמנה והיתומים^{לב}.

עוד בפרשתן בענין הזהירות בכבודו של כל איש ישראל שלא להבלימו, שהרי הזהיר הכתוב (כב נד) את המלוה שאם אין ביד הלווה לפרוע חובו 'לא תהיה לו כנושה', ופירש רש"י 'לא תתבענו בחזקה, אם אתה יודע שאין לו אל תהי דומה עליו כאילו

שאף הוא זקוק ונצרך למעות ובכל זאת מחסר משלו בכדי לעמוד לימין העני, בזה הגו מעורר ע"ע רחמים גדולים ומובטח הוא שיתקבלו תפילותיו ואז תקרא וה' יענה. ולפי זה יתפרש לשון הכתוב 'אם כסף תלוה את עמי את העני עמך', שאם 'העני עמך' - שאף אתה עני אעפ"כ אם כסף תלווה, וכדאי היא מצווה זו שירחמו עליו מן השמיים^{לז}.

לא תענון - הזהירות שלא לענות נפש מישראל

בפרשתן (כב כא), 'כל אלמנה ויתום לא תענון'. וברש"י 'הוא הדין לכל אדם (הזהירו שלא לענותו) אלא שדיבר הכתוב בהווה, לפי שהם תשושי כח ומצוי לענותם'^{לא}.

נוראות כתב ה'אבן עזרא', בהוסיפו לדקדק על המשך הכתוב (שם כב-כג) 'אם ענה תענה אותו, כי אם

הצדקה, והמשיך לומר לא ירע לבבך בתתך לו, כי תאמר בלבבך כיצד אתן לו והרי שונא מתנות יחיה ונמצא שאני גורם הפסד לעני, לזה אמר הכתוב כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלוקיך בכל מעשיך ובכל משלח ידך, ואם כן אינך נותן 'מתנה' אלא אתה לוקח הרבה יותר ממה שאתה נותן.

ל. והיה אומר הרה"ק הבית ישראל זי"ע, שאין הדברים אמורים רק בהלוואת מעות כשהוא עצמו נזקק להם, אלא כך הוא גם בענייני רוחניות, שמי שבעצמו צריך 'ישועה' במצבו הרוחני, ומ"מ עומד לעזור לאחרים ולרוממם שאף הוא בכלל 'מלוה לעני בשעת דחקו'.

ועל דרך זה ייאמר עוד, כי מי שרוחו נשברה מכל מיני צרות העוברות עליו, ומכל מקום מתגבר על עצמו להאיר פנים לחבריו ולעודדם במילין טבין, והוא מחזק אחרים בשעת דחקו, הרי עליו הכתוב אומר 'אז תקרא וה' יענה תשווע ויאמר הנני'.

לא. והרבה יש להתבונן בדבר עד כמה צריך להיזהר שלא לענות ולצער שום נפש מישראל, כי מלבד עצם האיסור בדבר, הרי פעמים הרבה שאותו נפגע הוא 'תשוש כח' מסיבות שונות ומשונות, ונמצא שזה פגע בו עבר גם על איסור חמור זה של 'כל אלמנה ויתום לא תענון', ואפילו אם הנפגע יש לו הורים בריאים ושלימים לאורך ימים ושנים... ומאחר שלעולם אי אפשר לדעת מה מתחולל בלבו של השני ומה מצבו אם כן תמיד עומד לפנינו ספיקא דאורייתא...

לב. סיפר ה'חפץ חיים' זי"ע, שבנעוריו התגוררה בשכונתו אלמנה עם עולליה הרכים בדירה של עשיר אחד, הגיע זמן ולגודל עניותה לא היה בידה לשלם שכר הדירה, כעבור כמה חודשים החל המשכיר לדחוק בה שתשלם את חובה, אך עם כל מאמציה לא היה בידה לשלם מאומה, המשכיר איים עליה שיגרשם מהבית אם לא תשלם לו, וכל תחנוניה שירחם עליה ועל יתומיה לא הועילו מאומה. ביום מן הימים בא העשיר והסיר את קורת הגג מעל הבית, ולגודל הכפור נאלצה האלמנה לצאת ולחפש לעצמה מקום אחר לגור שם, כל העיר רעשה על דבר המעשה הנלוז, אבל בעה"ב בשלו... הנה בטוח הייתי (אמר הח"ח) שעל 'אכזריות' כזאת לא ינקה העשיר מן ה'דין והעונש' בעולם הזה, שהרי התורה אמרה 'וחרה אפי'. עברו כמה שנים ולא קרה דבר, אך עדיין שמרתי הדברים בליבי, ואכן לאחר כעשר שנים נשכו כלב שוטה, והחל האיש לנבוח ככלב, ולא ארכה מחלתו עד שהלך לעולמו (אהבת חסד, עמוד חסד אות לג).

ומכאן, שאף הצודק בדינו יזהר להיות צודק במעשיו, שיהיו מעשיו צודקים ומקובלים כלפי שמיא, שהרי אלמנה זו מחויבת הייתה בתשלומי שכר הדירה מצד דין תורה, אלא שלא כך היא דרכה של תורה... והמבין יבין כי אין הדברים אמורים דווקא במי שצודק כלפי אלמנה, אלא גם במי שצודק בטענותיו על חברו שפגע בו או הזיק לו...

הלויתו אלא כאילו לא הלויתו, כלומר לא תכלימהו'. כאן למדנו להיזהר בכבודו של כל אחד ואחד, ושלא תאמר - אה, פלוני שנהג עמי לא כדין ושלא כראוי מותר (ואף מצווה) להכלימו ולביישו, כי גם אם לווה זה שלא כדין נהג עמך, שהרי בדין מחויב הוא לפרוע את חובו, והוא בכלל 'לזה רשע ולא ישלם', מכל מקום לא הותר דמו להכלימו ולביישו, אם בן אין איש מישראל שהותר דמו להישפך.

הוסיף הגר"א זי"ע (הובא בליקוטי בתר ליקוטי משנת תש"כ) על הפסוק (כב כב) 'אם ענה תענה אותו' אפילו

לג. כה כתב הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע (צדקת הצדיק אות קעה) 'צריך להיזהר מלגרום צער לשום בריה אפילו לצורך מצוה וכו', ועל זה נענשים גם כשהוא לצורך מצוה, והוכיח זאת מהא דאיתא ב'תנא דבי אליהו' (רבה פכ"ד) שאבן שבה סקלו מי שהיה מחויב על פי בית דין למות בסקילה, וכן העץ שנתלה עליו - עתידים ליתן את הדין. ומבאר כי מהאי טעמא היו הסנהדרין מתענים ביום שהרגו את הנפש (כדאיתא בסנהדרין סג.) כדי לכפר על נפשותיהם, ואע"פ שמצוה יש לב"ד לדון ולהרוג מי שמחויב בדבר, אך סוף סוף ציערו נפש מישראל...

ידוע ביאורו של הגר"ח שמואלביץ זצ"ל, כי כמו המכניס ידיו לתוך להבות האש - אפילו באונס גמור, מ"מ לא יועיל לו טענת אונס, וידיו נכווים ונשרפים (ואף אם היה הדבר 'לשם שמים' לא יועיל לו מאומה), כך נמי לענייננו - כל צערו של יהודי 'אש' הוא, ואף אם הוא באונס, וגם כשמתכוון 'לשם שמים', הרי הינו מתעסק באש בוערת. לד. המוותר לחברו ומסיר מעליו כל טינה שבלב, ואף מסייע לו בעת צרתו, שכרו הרבה מאוד. וגם זאת מצינו בפרשתן (כג ה) 'כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו... עזוב תעזוב עמו' ובתרגום 'משפך תשבוק מה דבלבך עלוהי ותפרק עמה', היינו ש'עזוב תעזוב' כל טינה שיש בליבך על 'שונאך' זה ותעמוד לעזרו. ומבאר בספר הקדמון 'ברית מנוחה' שהכוונה היא, אם משבק - תעזוב ותסיר כל אשר יש לך בלבך על חברך, אזי תשבוק - תיעזב אף אתה מכל הצרות הבאות עליך, כי הקב"ה עזוב מעמך את כל חטאיך ותישאר נקי מכל רבב. וזה לשונו הזהב של הפלא יועץ' (ערך וותרנות) ולפעמים שמדת הוותרנות תחיה בעליה ותצילהו מצרה וצוקה, מה טוב חלקה, לא ידע אנוש ערכה.

וכך כתב הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (ד"ה וכי יריבון) לבאר מה שנאמר בפרשתן (כא יח-ט) 'וכי יריבון אנשים והכה איש את רעהו באבן או באגרף וגו', ורפא ירפא, ולכאורה צ"ב לשם מה נכתב בתורה 'וכי יריבון', הרי היה די באומרו 'כי יכה איש את רעהו', ומבאר החתם סופר, שהנה נאמר (ישעיה נז ט) 'שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו', ונרמז בזה כי מי שנהג בשלום לרחוק ולקרוב... אינו צריך להגיע לרופאים, אלא אמר ה' ורפאתיו, אבל מי שאין לו שלום מכל עבריו והוא בעל מריבה בו לא כתיב אמר ה' ורפאתיו אלא 'רפוא ירפא', וכדרשת חז"ל (ב"ק פה.) מכאן שניתנה רשות לרופא לרפאות... וכבר כתב ב'בעל הטורים' על הפסוק (טו כו) 'כי אני ה' רופאך' וז"ל, רופאך, הפ"א רפויה שהרפואה שבידי שמים באה בשופי, ושבידי אדם בא בקושי ועל כן 'רפא' בפרשת משפטים דגוש.

מעשה נורא מובא בגמ' (הוריות יד.), רב יוסף נתכנה בשם סיני - על שם שהיה בקיא ביותר ומסודרת אצלו התורה כנתינתה מסיני, רבה עוקר הרים - על שם שהיה חריף ומפולפל ביותר. בהגיע זמן שהוצרכו למנות נשיא, שלחו לארץ ישראל לשאול מי עדיף סיני או עוקר הרים, והשיבו, 'סיני עדיף', שהבקי יותר הוא הקודם במעלתו כי הכל צריכים 'למרי חטיא' (לבעל החיטים, כלומר למי שהתורה ברשותו), ואפילו הכי לא קיבל רב יוסף על עצמו את הנשיאות, והמליכו את רבה, ואחר כ"ב שנים נלב"ע והדר מלך רב יוסף, וכל השנים שמלך רבה, לא חלף אפילו אומנא (מקוץ דם) בביתו של רב יוסף, ופירש רש"י, 'שלא רצה לנהוג שררה בעצמו כל אותן השנים שמלך רבה אפילו בהאי שררותא שלא רצה להביא שום אומן בתוך ביתו, אכן בתוס' הרא"ש שם כתב וז"ל, והרמ"ה ז"ל פירש כך, הואיל שהשפיל רב יוסף את עצמו ולא רצה לנהוג שררה בפני רבה, הגינה זכות ענוותנותו עליו ועל אנשי ביתו שלא חלה אחד מהן כל השנים שמלך רבה, ואפילו אומן להקזת דם לא קרא לביתו, והדין פירוש מסתבר לן, עכ"ל. ודבר שפתיים אך למותר...

רחום וחנון' (שבת קלג:) לרחם על כל יהודי באשר הוא לה, לשום עיניו וליבו להיות מיצר בצרתם של ישראל. ואף כששורת הדין עמו יכנס לפנים משורת הדין לו. ויוותר על הממון המגיע לו, בכדי שלא להקניט ולצער את חברו והמקום ימלא חסרונו.

משנכנס אדר - עת רצון היום לנו הנה ימים באים, ימי חודש אדר לי, ומצינו בספה"ק גדולות ונצורות אודות מעלת הימים הבאים עלינו לטובה שהם עת רצון נפלאה ובהם נשמעים התפילות בשמי מרום ומתקבלים ביותר. וכמו שאמר הרה"ק

הגה"ק רבי חיים פלאגי זי"ע כתב (רפואה וחיים פי"ב אות עד) 'כשיש חולה בתוך ביתו יעשה ותרנות אפילו עם עופות השמים, ובדוק ומנוסה שיבקשו עליו רחמים'. והוסיפו לרמוז בדבריו באופן נפלא, כי פעמים חושב האדם וכי לפלוני אוותר, והרי הוא 'בהמה בתבנית אדם'... לזה כתב לוותר אפילו לעופות השמים, ר"ל, למי שמבלבל אותך ומטריד אותך ממש כציפור המרקדת על הראש... ובאופן כזה, בדוק ומנוסה שיבקשו עליו רחמים...

לה. והנה ב'דעת זקנים' מבעלי התוס' פירשו מה שנאמר (כ בכז) 'והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני, בזה"ל, דקאי על העני, אם אתה משיב העבוט, ויתפלל העני עליך על כל הטובה שעשית לו, ושמעתי לתפילתו כי חנון אני - כמו שאתה חונן ומרחם על בריותי... על זה אני נקרא חנון, ארחם ואחון עליך ואברכך.

עובדא נוראה סיפר אחד מיקירי קרתא דשופריא, שבהיותו אברך צעיר לימים, נחלה ל"ע במחלה הנוראה, בצר לו עלה אל בית המדרש 'חיי עולם' בכיכר השבת (שם ישבו רבים וטובים מגדולי עיר הקודש), וניגש אל הרה"ק רבי מרדכי מזוועהיל זי"ע (שעדיין לא הוכתר לרבי), ונתן לו פדיון גדול ונתברך ממנו ברפואה וישועה, ואכן לא עברו ימים מועטים ואותו אברך נרפא כליל בדרך נס. ויהי מקץ שלושים שנה חלה אותו אברך שוב במחלה הנוראה, ומיד שם פעמיו אל הרה"ק מזוועהיל, שכעת כבר הוכתר לרבי, ומשתינה לפניו את צערו, ענהו הרה"ק ואמר לו, לך נא והזכיר את עצמך אצל עני ואביון ותן לו 'פדיון' והוא יברכך ויפעל בעבורך רפואה שלימה, שאלו היהודי מדוע לפני כשלושים שנה לקח הרבי ממני את הפדיון ונושעתי מיד ברפואה שלימה ואילו עתה משלח אותי הרבי שאפנה לאחרים, ענה לו הרבי, באותה שעה עני מרוד הייתי, ומשהבאת לי את סכום הפדיון חייתה נפשי בגללך, ובזכות ברכת התורה 'כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלוקיך' נושעת ונרפאת ברפואה שלימה, אבל עתה משנתמנתי לרבי, וכבר מצויה ההרחבה בביתי אם כן מה לך כי באת אלי, ורק כאשר תהנה מנכסיך וממונך לעני הגון וכן טובים, מובטחני שתיוושע בזכות הצדקה.

לו. ולהדיא אמרו חז"ל (ב"מ ל:): 'אמר רבי יוחנן לא חרבה ירושלים אלא על שהעמידו דיניהם על דין תורה ולא עבדו לפנים משורת הדין'...

לז. הנה נפתחו שערי השמחה, וכמו שאמרו חז"ל (תענית כט.) 'משנכנס אדר מרבין בשמחה', והוכיחו הרבה מן הפוסקים (או"ח סי' תרצ"ז) ממה שאמרו (מגילה ו:): 'אין בין אדר הראשון לאדר השני אלא קריאת המגילה ומתנות לאביונים', שמלבד חילוק זה אין כלל בין שני האדרים, וממילא אף מה שאמרו חז"ל (תענית כט.) 'משנכנס אדר מרבין בשמחה', הכוונה היא גם לענין אדר א', כי מעלת שניהם שווה להרבות בשמחה, וכן מצינו להרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע שכתב בסוף 'תשובה' (חו"מ כ) כאור בוקר ליום ג' שנכפל בו כי טוב א' דראש חודש אדר ראשון שמרבין בו שמחה תקפ"ט.

בדרך צחות אמרו לבאר מדוע הוסיפו חכמים בשנת העיבור חודש נוסף דווקא לחודש אדר, וכדאינתא בגמ' (סנהדרין יב.) אין מעברין אלא אדר, ולא תיקנו שיהא ב' חודשי שבט וכיו"ב, אלא שענינו הרואות מדרך הבריות, שכאשר האדם שמח וטוב לב הרי הוא מצרף גם אחרים שישמחו עמו, וכמו זה שרוקד ויוצא במחולות שקורא לאחרים שאף הם 'יכנסו' לתוך המחול... על כן חודש אדר שכולו שמחה וששון ליהודים, מבואר ועד צאתו הוא 'קורא' לחודש נוסף שיתחבר לתוך השמחה הגדולה...

ומאחר שזכינו לשישים ימים בהם מרבין בשמחה (א' דר"ח אדר ראשון, ול' ימי אדר א', וכ"ט ימי חודש אדר ב'), אזי ממילא העצבות בטלה בשישים... ואנו אין לנו אלא 'להיכנס' אף אנו לתוך השמחה, וכמו שכתב הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (ליקוטים ר"ח אדר) לבאר הלשון 'משנכנס אדר מרבין בשמחה' ולא אמר 'משהגיע או משבא אדר, אלא פירוש נכנס - בגוף האדם, משנכנס האדר בגופו של אדם אז מרבין בשמחה, וללמדנו כי צריך להכניס את ה'אדר' ולחיות אותו בכל ימי החודש, ואז נזכה להרבות בשמחה.

באר הפרשה - פרשת משפטים

כתב בפירוש 'תהילה לדוד' על תהילים (נדפס בליוורנו שנת תרכ"ו, בהקדמה אות מז) וז"ל, אני הצעיר מצאתי בספר כתב יד וז"ל, וקבלתי מפה אל פה משני המאורות הגדולים, הרב מר קשישא כמוהר"ר אליהו הכהן ז"ל והרב המופלא כמוהר"ר חיים אבועלפיא ז"ל שהם קבלו מתלמידי מורינו רבי חיים ויטאל זי"ע להתענות ביום המשמרה של ר"ח אדר ולקרנות בו כל התהילים כולו, והוא סגולה נפלאה לנשמה, וקבלתי ע"ז ענינים נוראים, עכ"ל. זכיון דהדבר הזה הוא סגולה נפלאה, הגה מה טוב ומה נעים לעשות חבורה אחת על הדבר הזה מיראי ה' ומחושבי שמו להתענות ביום ערב ר"ח אדר וללמוד בו ביום כל התהילים כולו וכו', עכ"ל ה'תהילה לדוד'. (ואם כי בימינו נחלשו הדורות, ואין התעניות שוות לכל נפש, אך אמירת כל ספר התהילים הרי שייך לכל אחד ואחד).

יה"ר שנזכה בקרוב לכל מיני ברכה וישועה, והסירותי מחלה מקרבך, ובירך את לחמך ואת מימך, שפע רב, ובקרוב 'נצא לחפשי' מעול הגליות בבוא גואל צדק בב"א.

ה'אהבת שלום' זי"ע (הובא ב'צמח צדיק' אדר ד"ה משנכנס) כי 'אדר' ר"ת ר'עוא ד'רעון א'שתכה, היינו שכל החודש כולו הינו עת רצון לפעול בו דבר ישועה ורחמים.

זכה אמר הרה"ק ה'חזוה' מלובלין זי"ע (דברי אמת פר' תרומה) בגדולת יום ראש חודש אדר, במאמרם (ביצה טו:) 'הרוצה שיתקיימו נכסיו, יטע בהן אדר', כי 'נכסיו' - הנשארים כקנין בידי האדם לנצח, הם מעשיו הטובים, (ראילו 'כסף וזהב' אינם נכסים נצחיים שהרי 'לא במותו יקח הכל, לא ירד אחריו כבודו' - תהלים מט יח), ובפרט ה'תפילות' שהם מדברים העומדים ברומו של עולם (ברכות ו: וברש"י ד"ה דברים), ולא עוד אלא שעיקר התפילה בלחש היא לכן נקרא 'נכסים' מלשון כיסוי והצנע, וזהו אמרם 'הרוצה שיתקיימו' ויתקבלו לרצון 'נכסיו' - אלו תפילותיו, 'יטע בהן אדר', פירוש יתפלל על זה בראש חודש אדר, אז יפלה ה' את תפילתו, שנאמר אדיר במרום - זה התפילה העומדת ברומו של עולם, ה' - נעשה כולו 'רחמים', יתקבלו בקשותיו ויתמלאו משאלותיו.

אגעד אנק

על פרשת השבוע

פרשת משפטים תשפ"ד

כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה וקריאה

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: g.agedank@gmail.com

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם (כא, א)

בס' דברים ערבים בפ' משפטים אות י"ח כתב וז"ל: הרב הקדוש המגיד ממעזריטש זי"ע ביקש מרבו הבעש"ט הקדוש ז"ל שיאמר לו פירוש הזוהר הקדוש על ואלה המשפטים דא הוא רזא דגלגולא, פעם אחת אמר לו הבעש"ט שייסע ליער אחד ויראה שם אילן אחד ומעיין תחתיו, ויתעכב שמה עד שש ויבא לביתו, ונסע שמה, וראה איש אחד בא עם סוס מזויין, והוא היה עיף ויגע, ואכל ושתה ונסע לדרכו, ושכח שם ארנקי שלו עם המעות, אחר כך בא שמה עוד איש אחד, והניח עצמו לפוש, והוא מצא את הארנקי עם המעות, ולקחו והלך לדרכו, אחר כך בא שמה עוד איש אחד עני ונכה רוח, והוא עיף ויגע, ואכל שמה פתו אשר היה לו, ושתה מן המעיין, והניח עצמו לפוש ולישון, אז בא בחזרה האיש הראשון, ושאל שאל מאיש העני היכן הוא הארנקי עם המעות אשר שכחתי כאן, והוא באמת לא ידע מאומה, ולא הבין מה שזה מדבר אליו, בקיצור, כי זה הראשון הכה את העני מכות רצח ופצעו, בטענה שיחזיר לו מעותיו, וכאשר הגיע שש נסע הרב הקדוש המגיד זי"ע לביתו, וסיפר לרבו הבעש"ט את אשר ראה, ואמר לו הבעש"ט זי"ע, כי האיש הראשון הזה, היה חייב בגלגול הראשון לאיש השני, כסך המסויים הזה שהיה עכשיו בהארנקי, ולא היה משלם לו, ובאו אז לדין לפני זה האיש השלישי, שהיה אז הרב והדיין בגלגול הראשון, ופסק דינו ופטרנו מבלי שום חקירה ודרישה, לכן עתה על פי הגלגול שילם הראשון להשני את חובו, והדיין קיבל ענשו, וזה שאמר הזוה"ק על ואלה המשפטים דא רזא דגלגולא, עכ"ל.

וכשבא כבר מת הנפקד, ותבע מיורשיו, וטענו לא פקדנו אבא על זה, ופסקו להם שבועה ונפטרו, וכל העולם היו יודעין שזה איש נאמן וחסיד וירא שמים, וזה לא היה אמיד בכך, ושאלו למרן הריב"ש טוב על זה, האיך יצא משפט מעוקל מדיני התורה וכתוב (תהלים פ"ב) אלקים נצב בעדת אל, והשיב שזהו בהשגחת המשגיח, שבגלגול העבר היה זה חייב לזה ולא פרע לו, וכעת החזיר לו לתקן נשמתו, והיה בהשגחה, לא החסיר ולא העדיף, וזהו דין אמת לאמתו, אף שנראה לך שהוא משפט מעוקל, תדון הדין לאמתו, ולא תחזור אחר הפשרות, וכיוצא בזה בענינים אלו, והמשכיל יבין לאישורו, עכ"ל.

(מקור מים חיים)

בספר "עבודת הגרשוני" מסופר שפעם בא איזה איש עשיר לעיר בארדיטשוב, והביא עמו כמות גדולה של חביות דבש בשביל למכרם, ולא הצליח בשום אופן למכור שם מהחביות. כיוון שכך ביקש מרעהו עשיר אחר שגר שם בבארדיטשוב שרוצה להשאיר אצלו את החביות להזדמנות אחרת ויהיו אצלו כפקדון. והעשיר השני אכן הסכים. העשיר הסוחר נסע לביתו ושקע בעסקיו האחרים ונשכח ממנו עניין החביות שמונחות בבארדיטשוב. אחרי כמה וכמה שנים נזכר מהחביות, והחליט שהגיע הזמן לנסות למכרם שוב. כשהגיע לעיר נודע לו שהעשיר ההוא וגם אשתו כבר נסתלקו לבית עולמם, ניגש אל היתומים ואמר להם שהחביות הם שלו. אמרו לו היתומים: אכן מצאנו הרבה חביות בעיזבון אבינו אבל מי אומר שהם שלך? תבע אותם לדין תורה אצל הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב שהיה רב העיר. הרה"ק מבארדיטשוב הכירו כאיש דובר אמת אבל מאידך גיסא ההלכה במקרה זה הוא שאינו יכול להוציא את החביות מתחת ידי היתומים ולא ידע להשית עצה בנפשו מה יעשה במקרה זה. ונעמד להתפלל בכחיות שהקב"ה יורהו מה לעשות שניכרין דברי אמת שהם של

ובס' מעשה אורג במשנה דפאה פרק ח' משנה ט', וכן דיין שדן דין אמת לאמתו, עליו הכתוב אומר ברוך הגבר אשר יבטח בה' וכו' (ירמיה י"ז) כתב שם וז"ל ענין לאמתו הוא כי כמה פעמים יצא משפט מעוקל מדיני [התורה], כמו שאירע לאחד שהפקיד הון רב אצל אחד והלך לדרכו,

שאלות לפי א' ב' על הפרשה - עם רש"י. (מהרב מ. אלינגר)

- א. "צדה" - משמעו (כא, יג) ב. מלה נרדפת ל"בהמתו" (כב, ד) מלאתך (כב, כח) ג. מוזהרים עליו במיוחד, מאונאתו (כב, כ) ד. תשלום, המכה אשה ויצאו ילדיה (כא, כב) ה. מאיסורי "בשר בחלב" (כג, יט) ו. מילה המבטאת קישור לנכתב מקודם. (כא, א) ז. משמעות המילה אנה (כא, יג) ח. מיתת המכה אביו (כא, טו) ט. אחד השלבים בכריתת ברית בין ד' לישראל (כד, ו) י. "עולם" של עבודת הנרצע (כא, ו) ב. מכאן שמויק יכול לשלם בשוה כסף (כא, לד) ל. משמעות המילה "גפון" (כא, ג) מ. מקבל שכר על "שתיקתו" (כב, ל) נ. העושה שותפות עם גוי, עובר באיסור (כג, יג) נ. הרציעה לידה, לא כשרה ולא מועילה (כא, ה) פ. שם כולל למכה (כא, לה) חרישה (כב, ה) ע. מיתת המקלל אביו (כא, יז) פ. בהוצאתו- יוצא עבד עברי (כא, כז) צ. מכה, המוציאה דם (כא, כה) רגלים (כג, יד) ק. שרץ, שלא עבר את הירדן (כג, כח) ר. מעבודות השדה (האסורות בשביעית) (כג, יא) ש. משמעות המילה "נשך" (כב, כד) ת. כמו זה, תגיש את הדינים לפניהם (כא, א) מושג של שלום בעולם (כב, ב) תא. כולם רמוזים בעשרת הדברות (כד, יב)

שאלות לפי א' ב' על הפרשה - בלי רש"י. (מהרב מ. אלינגר)

- א. בו מכים (כא, יח) מות (כא, כב) ב. על פי הדינים (במילה אחת) (כא, כב) ג. ערימת חטים (כב, ה) ד. מילים נרדפות "לחייבים על מיתתו" (כב, ב) ה. כינוי ל"שבועות" - חג... (כג, טז) ו. המילה ממנה נלמד, יציאה ב"גרעון כסף" (כא, ח) ז. יה ברגלים (כג, יז) חייבים ברא ת. לב (כד, יד) רומז ליציאת אמה "בסימנים" (כא, יא) בן מרים וכ ט. ישבר ע"י חיה רעה (כב, יב) י. יחפור (כא, לג) מגובלות הארץ (כג, לא) ב. מעות (כב, טז) ל. מהאיסורים החלים על המלוה (כב, כד) מ. בו רוצעים העבד (כא, ו) נ. מהאירועים ששומר שכר נשבע, כשאירעו (כב, ט) פ. יושלכו עליו אבנים (כא, כח) ע. עליך לסייע (כג, ה) פ. השוחד מעוור אותו (כג, ח) צ. ארב (כא, יג) ק. דרכם, האש מתפשטת (כב, ה) ר. לא תבואו כך לבית המקדש (כג, טו) ש. מחיובי האדון המייעד (כא, י) ת. תתרבו (כג, ל)

העשיר, ולא רצה שיגרם לו עוול. ושמע ה' תפילתו ונתגלה אילו העשיר שנפטר ואמר לו: תנוח דעתך ותפסוק כפי די תורה ואל יצר לך כיוון שאביו של העשיר שהפקיד אצלי החביות עשה מסחר עם אבי ונשאר אצלו סכום כסף בדיוק כפי שווי החביות לא פחות ולא יותר, ומשפטי ה' אמת, לכן תפסוק ההלכה כמו שהיא. כי המשפט לאלקים הוא.

בספר "יחי ראובן" מביא בהקשר למאמר הנ"ל עובדא שהיה אצל ה"חזון איש", הגיע איליו פעם בחור חסידי ושאלה בפיו: הוא מצא שילינג – מטבע קטן בשווי חמישים פרוטות, ושאלתו האם זכה בו או שמא יחמיר בזה מכיון שיש אולי לחשוש שהמאבד לא התייאש עדיין כי יתכן שלא משמש בכיסו ולא ראה שנאבד לו, והרי זה יאוש שלא מדעת.

החזון איש פסק שמותר לו לקחת את המטבע ואין שום מקום להחמיר בזה, משום שזה נכנס לגדר שכך רצה הקב"ה – שהכסף שלו יהיה אצלך. אמר הבחור ל'חזון איש' כי בעצם הם אלו דברי הבעש"ט הנ"ל. נענה החזון איש לעומתו ואמר: אסביר לכם מה אמר הבעש"ט, אתה הרי טוען שיתכן והבעלים לא בדקו בכיסים ולא התייאשו, אם כך, איך יכול להיות שהדין הוא שהמוצא מעות מפוזרות הרי אלו שלו?

התשובה היא – המשיך החזון איש – שגם אם באמת הוא לא משמש בכיסו, כך היה צריך להיות! הקב"ה רוצה שדווקא אותו אדם יחזיר לך כסף ולא שתקבלנו מן ההפקר. הלא אם המאבד ימשמש בכיסו ויתייאש יוצא שאתה לוקח מן ההפקר וההוא לא מחזיר לך שום דבר. – מה עשה הקב"ה? מסובב שאותו אדם לא ימשמש בכיסו ולא יתייאש, וכך יוצא שאתה לוקח ממנו והוא מחזיר לך, וזה סדר הגלגולים!

יחי ראובן) ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם. כי תקנה עבד עברי (כא, א-ב) מפני מה פרשת משפטים פותחת בענין העבד העברי, הגנב שאין לו מה לשלם ונמכר לעבד? הלא ישנם ענינים שהם לכאורה תדירים יותר – הלוואה, גמ"ח שבן אדם פותח וכדומה. התירוץ הוא: אם לאדם יש שני בנים: האחד – פיינער, ירא שמים, והשני, נעבאך, ירד מן הדרך, נהיה גנב. היכן מונח הראש של האב? בבן הגנב. הוא כל הזמן חושב: איך מוציאים טותו מהבוץ. הקב"ה הוא אבינו, ואם יהודי נהיה גנב – הדאגה הראשונה שלו יתברך היא: מה עושים עם בני, הגנב? איך מצילים אותו מרדת שחת?

יחי ראובן) והגישו אדניו אל האלהים והגישו אל הדלת או אל המזוזה ורצע אדניו את אזנו במרצע ועבדו לעלם (כא, ו) כתב רש"י, "ומה ראה און להרצע מכל שאר אברים שבגוף, אמר ר' יוחנן בן זכאי און זאת ששמעה על הר סיני לא תגנוב והלך וגנב תרצע". יש להבין, שמחמת זה הטעם היה ראוי יותר שמיד ירצע באזנו כעונש על הגניבה, ומדוע רוצעים את האזון על דבר הגניבה רק אחרי שאינו רוצה לצאת? ויש לתרץ, שכיוון שצריך להשיג את הכסף כדי לשלם את הגניבה, ולצורך כך הרי נמכר, לא רצתה התורה להענישו פעמיים. אמנם, כעת שאומר שאינו רוצה לצאת, מתברר שכל המכירה כלל לא נחשבה לו כעונש, על כן, דוקא כעת רוצעים את אזנו כעונש על הגניבה.

יחי ראובן) (לקט אמרים למהר"ל דיסקין) אם המצא תמצא בידו הגנבה (כב, ג) הרבי ר' בונם ז"ל אמר: בג' דברים בעבודת השם צריך ללמוד מגנב, א. גנב אינו עצל ובלילה וקור וגשם הולך לגנוב, ב. אם לא עלתה בידו בפעם הראשון לא יניח עד שיעשה הגניבה, ג. אף לגניבה קטנה לא ימנע את עצמו, כן בעבודה לא יתעצל ולא ייעף ואף למצוה קלה יזהר כגדולה: ובספר עשר אורות [מערכה א אות כ] איתא בשם הרב הקדוש המגיד ממעזריטש ז"ל ג' דברים צריך ללמוד מתינוק, א. שהוא תמיד שמח, ב. שאינו יושב בטל, ג. שבוכה על כל דבר שמבקש, ומגנב צריך ללמוד ז' דברים, א. עבודתו בלילה, ב. אם לא השיג מבוקשו בלילה אחת יגמור בלילה שנייה, ג. אהבה של הגנבים זה לזה, ד. מוסר נפשו גם על עבור דבר קטן להשיגו, ה. כל עבודתו אינו נחשב בעיניו כי בבוקר מוכר מה ששווה הרבה בעד פחות שבמטבעות, ו. מקבל כל מיני עינויים והוא באחד שאינו יודע, ז. אומנותו יפה לו לא יחליפנו בשום דבר: (פרדס יוסף)

היה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני (כב, כו)

(הגר"א)

לכלב תשליכון אותו (כב, ל)

צריך טעם למה כתיב תשליכון ולא תשליכו? וי"ל שבא לרמז מ"ש בשילהי שבת "אורח ארעא למישידי אומצא לכלבא (דרך העולם להשליך הבשר לכלב) וה"מ בדברא אבל במתא לא, דאתי למסרך בתרי". (אבל זה נכון לעשות רק במדבר, ולא בעיר, כי הכלב יסרך אחריו) ותנן בב"ב כ"ה א' "מרחיקין את הנבילות מן העיר נ' אמה", ולזה כתיב תשליכון דהיינו שתשליכו לו את הנבלה ברחוק נ' אמה מן העיר דלא ליתי למסרך בתרי".

(טעמא דקרא)

מדבר שקר תרחק (כג, ז)

ובחז"ל, שישנם מקרים מסויימים שהותר לשנות, כגון מפני השלום או כדאיתא בגמ' (ב"מ כג, ב) שבג' דברים משקרים אף ת"ח. עוד דוגמא לדבר סיפר הגר"ח קנייבסקי: אבא זצ"ל סיפר לי שבזמן המלחמה למי שלא היה דרכו היה זה סכנת נפשות והיו יורים בו פעם אחת הלכו שני בחורים לאחד היה דרכו ולשני לא, ולפתע ראו חייל. אמר זה שהיה לו דרכו לחבירו שיעמוד ואילו הוא ירוץ. כשרץ החל הגוי לרדוף אחריו עד שתפסו וביקשו דרכו, והלה הראה שיש לו. כשנשאל מדוע רץ? השיב כי הוא חולה מעיים והרופא ציווה לרוץ בכל יום כשעתיים. שאלו הגוי: הרי ראית שרודף אני אחריו ומדוע לא עצרת? והשיבו: חשבתני שגם אתה חולה מעיים...

(דרך שיחה)

ששת ימים תעשה מעשיך וביום השביעי תשבת... וכל אשר אמרתי אליכם תשמרו ושם אלהים אחרים לא תזכירו וגו' (כג, יב יג) יתכן עפ"י מה דאמר רז"ל (שבת ק"ח, ב) "כל המשמר שבת כהלכתו אפילו עובד ע"ז כדור אנוש מוחלים לו", וזה שאמר: ששת ימים תעשה מעשיך וביום השביעי תשבות כו' ובכ"ז אל תסמוך ע"ז להקל במצות התורה, רק בכל אשר אמרתי אליכם תשמרו ושם אלהים אחרים ל"ת. וזה ע"ד צחות.

(משך חכמה)

ויאמרו כל אשר דבר ד' נעשה ונשמע: (כד, ז). כאן לא כתיב יחידיו, ובפרשת יתרו כתיב ויענו כל העם יחידיו ויאמרו וגו', ועוד, ששם כתוב "נעשה" ולא כתיב "ונשמע", וביאורו, דאי אפשר לכל אחד מישראל לקיים כל התרי"ג מצוות כי יש הרבה השייכים רק לכהן וכדומה, אך יש שני דרכים א. שכל ישראל ערבים זה לזה וכשיש אחדות הוי כאילו כל אחד ואחד קיים כל מצוות של חבירו, ב. על ידי לימוד תורה דכל העוסק בעולה כאלו הקריב [מנחות ק"י]. "ונשמע" היינו לימוד תורה, וביתרו דלא כתיב ונשמע על כן כתיב "יחידיו" כי יחידיו יהיו יכולים לקיים כל התורה, וכאן כתיב "ונשמע" דהיינו לימוד תורה, לא כתיב יחידיו דעל ידי לימוד ממילא כל אחד יכול לקיים התורה.

(פרדס יוסף)

כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו וחדלת מעוזב לו עזוב תעזוב עימו" (כג, ה) ההלכה היא שאם עומדות לפניו מצות פריקה ומצות טעינה, פריקה קודמת לטעינה. כי בפריקה מלבד העזרה לחבר יש גם את הענין של צער בעלי חיים. אבל אומרת הגמרא במסכת פסחים בפרק ערבי פסחים (דף קי"ג ע"ב), אם עומדים לפניו שני אנשים, אוהב לפרוק ושונא לטעון, ראובן הוא ידיד שלו והוא צריך עזרה בפריקה, ושמעון שהוא שונא שלו צריך עזרה בטעינה, מצוה בשונא כדי לכופ את יצרו. הענין של "לכופ את יצרו" דוחה את הענין של "צער בעלי חיים", אפילו אם צער בעלי חיים דאורייתא.

אומרים שם תוספות: על איזה שונא מדובר פה, הרי יש איסור "לא תשנא את אחיך בלבבך"? אלא מדובר באחד שמצוה לשנאתו. הוא ראה בו דבר עבירה, סתם עבירה זה עריות, מצוה לשנאתו. שואלים תוספות: אם מצוה לשנאתו אז מה הענין "לכופ את יצרו"? אומרים תוספות: יש בכוחות הנפש "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם". כשאתה שונא אותו בגלל שראית בו דבר עבירה זה שנאה מותרת, אבל

וע"כ אף שבמשפטי הגויים באמת הולכים לפי השכל, כנ"ל - אך בתורה כתוב: "לא תטה משפט אבינוך בריבו" - אפילו אביון במצות!! ולפיכך: אם הגר"ח צודק לפי כללי ההלכה - יזכה בדין, ואם לאו - לא!!

לא תטה משפט - אף לאחר פס"ד

דוגמא מאלפת לדבר נמצא במעשה שהיה עם הגאון ר' חיים לייב מטסאוויסק. ונתבונן נא, כי מלבד התפעלות הלב שיש במעשה שלפנינו - גם דקות והבנה עמוקה בפסוק יש בו, והחידוש יקר ונפלא, הבה נטה אוזן:

הגאון ר' חיים לייב מטסאוויסקר (כך היה נקרא בפי כל), היה מפורסם מאוד בזמנו בכוחו הגדול ב"הכרעת דין". בדרך כלל היו שני הצדדים יוצאים מרוצים מלפניו, כולם הרגישו שנעשה הצדק, וגם מי שהורשע בדין יצא בלי תרעומת.

שמו של ר' חיים לייב יצא לתהילה בכל האזור, עד שאפילו הגויים שבאותו מחוז העדיפו לא אחת להתדיין בפניו - ולא ללכת לבית המשפט שלהם, באשר ראו כל גויי הארץ כי שם ה' נקרא עליו.

פעם אחת נודמנו לפני ר' חיים לייב שני בעלי דינים שהיו הפכים ממש, מן הקצה אל הקצה... מחד גיסא - הגיע ראש הקהל דסטוויסק שהיה איש נכבד, וכנגדו - הרוקח של העיירה, שהיה משכיל מברלין אשר מימיו לא עלה עליו עול תורה או עול מצוות, והוא היה ה"מחלל שבת" היחיד בכל העיירה.

אבל הדין דין אמת הוא, והאמת במקרה זה היתה דוקא עם ה"מחלל שבת" - ולא עם ראש הקהל... ר' חיים פסק לטובת הרוקח, ותהום כל העיר, ופני ראש הקהל חפו.

אלא שכאן נפתח פרק נוסף בסכסוך הממוני שבין השניים, שכן "ראש הקהל" - נהיה ל"רשע הקהל", ולא הסכים לציית לדין... "מה זאת אומרת?" - טען, - "הייתכן שיזכה הרב את המחלל שבת הלזה כנגדי? לא יקום ולא יהיה!"

עכ"פ, ראש הקהל סירב לציית לדין, ולפיכך בא הרוקח שנית לפני ר' חיים לייב להוועץ עמו מה יעשה.

ר' חיים לייב יעץ לו לפנות לערכאות של נכרים, אולם לא כמשפטנו - משפטיהם, ושם הפכו את הקערה על פיה, זיכו את ראש הקהל - וחייבו את הרוקח...

הרוקח שב להוועץ בר' חיים לייב, והוא יעץ לו בלא היסוס לפנות לערכאה משפטית הגבוהה ביותר ברוסיה, אשר שכנה בפטרבורג הבירה, ולא זו בלבד, אלא שאף הודיע לרוקח שהוא בעצמו - ר' חיים לייב - יבוא להעיד ולטעון לטובתו בבית המשפט!!

אך דא עקא, הדברים התגלגלו באופן בלתי צפוי, וכאשר קיבל ר' חיים לייב את ההזמנה לעדות מבית המשפט - גילה שהתאריך המיועד הוא לא אחר מאשר יום חג השבועות - חג מתן תורה - בשעה עשר בבוקר!! נקל לתאר איך נראה יום מתן תורה אצל ת"ח דוגמת ר' חיים לייב, ניתן אף להבין כמה קשה היה לעזוב את המשפחה ואת בני העיר ביום גדול זה, אבל כשם שגדולים הת"ח בלימודה של תורה - כך גדולים הם בקיומה, ובלא היסוס קם ר' חיים לייב ונסע לפטרבורג לחוג שם את חג מת"ת, בכדי שיוכל להעיד לטובת הרוקח בעיצומו של חג.

אף סדר יומו של הגר"ח לפטרבורג ומקום המצאו במשך החג - כמובן נקבעו בהתאם ל"מטרה המקודשת": להעיד לטובת הרוקח אשר כאמור היה המחלל שבת היחיד בסטוויסק!!

כאשר חזר הגר"ח לסטוויסק לאחר החג, לא היו יכולים בני העיר להתגבר על פליאתם, והם שאלוהו: מה ראה הרב על ככה? האמנם עד כדי כך צריך להתמסר בשביל "שיגף" שכזה?

ר' חיים לייב נעץ בהם את עיניו, וכה השיב ואמר: "הנה הפסוק אומר: לא תטה משפט אבינוך בריבו. ולכאורה, הלא כבר נאמר לעיל: לא תטה משפט, ומדוע הוכפל הציווי פעמיים? אלא מתרצים חז"ל במכילתא שפסוק זה מדבר באביון במצוות, שלא תאמר: הואיל ורשע הוא אטה את דינו, ת"ל לא תטה משפט אבינוך בריבו.

"והנה" - אומר ר' חיים לייב - "הרי זו אזהרה מפורשת שלא לשנות את הדין אפילו כי הוא מחמת רשעו של ה"אביון במצוות", ובדאי הדברים אומרים גם אם הוא אביון אמיתי ומהודר..."

"עתה שוו בעצמכם, ותארו לכם מה היה אילו הייתי פוסק ההפך, שהצדק עם ראש הקהל, והרוקח היה מסרב לקיים את הפסק, והייתי מורה לראש הקהל ללכת לערכאות וכו', כאותו המעשה שהיה כאן - רק בהיפוך, והייתי טורח לנסוע בחג לפטרבורג כמו שעשיתי עתה, כלום גם אז הייתם תמהים על מעשתי? - ודאי שלא!

אז הוא שונא אותך, ואז "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם" אתה מוסיף שנאה על השנאה, בגלל זה שהוא שונא אותך. התוספת הזאת, היא כבר שנאה בלי היתר, ו"לכוף את יצרו" על התוספת שנאה הזאת דוחה צער בעלי חיים.

דרך אגב, על דברי התוספות שהוא מוסיף שנאה על השנאה ועל זה צריך כפרה, נספר סיפור שהיה עם ר' ברוך זלדוביץ.

ר' ברוך זלדוביץ היה גביר עצום, גביר גדול במינסק שברוסיה, הוא היה תלמיד חכם גדול, יהודי צדיק, הוא הסבא של הסבתא שלי. אני עוד זוכר את הסבתא רבא שלי, הבת שלו. היא היתה מספרת על העשירות שהיה להם ועל העניות שהיתה אחר כך. ר' חיים בריסקער היה במינסק בשנים של מלחמת העולם הראשונה, ואז הוא היה סמוך על שולחנו, הוא היה קרוב אליו ונהיה קשר בין ר' חיים והבריסקער רוב ור' ברוך זלדוביץ. הבריסקער רוב היה מספר עליו הרבה סיפורים.

אחד הסיפורים שהבריסקער רוב סיפר עליו, פעם היה לו דין תורה עם מישהו על סכום עתק של אלפי רובל, הבית דין חייבו את הבעל דין שבועה, והוא נשבע. ר' ברוך זלדוביץ שידע שההוא נשבע לשקר, התפרץ עליו בבית דין: יהודי שעמד על הר סיני ושמע לא תשא, כל העולם הזדעזע מלהישבע לשקר, ככה מעיז להישבע לשקר?

אחרי כמה שבועות הוא בא ליהודי הזה בדמעות לבקש ממנו מחילה. אמר אותו יהודי לר' ברוך: מה אתה מבקש ממני מחילה, הרי אתה יודע את האמת שהשבועה היתה לשקר. אמר לו ר' ברוך זלדוביץ: אתה יודע למה באתי לבקש מחילה? היום הייתי עוד פעם בבית דין, באתי להעיד על מישהו, כנראה שזה היה שבועת עד אחד, והוא גם נשבע לשקר, וגם עליו צעקתי. אבל פתאום שמת לי לב שעליך צעקתי יותר. ואכן מה שצעקתי עליך כמו שצעקתי עליו, זה בגלל שכאב לי הענין שיהודי נשבע לשקר, ועל זה אני לא בא לבקש מחילה. אבל את התוספת הזאת שצעקתי עליך בגלל שכאב לי העשירים אלף רובל, על זה אני מבקש מחילה, בגלל עשרים אלף רובל מותר להלבין פני חברו ברבים? על התוספת הזאת אני בא לבקש מחילה. וזה כמו שכתוב פה בתוספות, שעל התוספת שנאה מעבר למה שצריך לשנאתו על זה נאמר "לכוף את יצרו".

(הגר"א דיסקין)

מאוצרות המגידים

לא תטה משפט אבינוך בריבו (כ"ג, ו')

ובמכילתא (משפטים כ'): "רשע וכשר עומדין לפניך בדין, שלא תאמר: הואיל ורשע הוא - אטה עליו את הדין, תלמוד לומר: לא תטה משפט אבינוך בריבו, אביון הוא במצות".

וצ"ע, מה היתה הסלקא דעתה להטות דין הרשע? ולמשל אם בא ראובן הרשע, ואומר שמשעון הצדיק לא השיב לו את ההלוואה שהלוה לו, כלום יש סברא לומר שנטה את דינו של ראובן בגלל שהוא מחלל שבת או לובש כלאים? אם הצדק עמו - מדוע שנחייבנו?

וע"כ צ"ל, שאין מדובר כאן בדין שהוא מבורר ופשוט - אלא במקום ספק, ושם היתה ס"ד שבכלל שיקול הדעת נכניס גם את הנטיה להרשיע את זה שהוא רשע, ולומר שכנראה האמת היא עם הצדיק.

דהנה למשל יש דין ש"אחרי רבים להטות", ומדוע? - מפני שהסברא נוטה יותר לילך אחר הרוב. וא"כ י"ל גם ברשע וצדיק כעין זה, שיש לנו להוסיף לשיקול הדעת את הסברא שמתמא הצדיק לא משקר, ועפ"ז נטה את הדין מתוך סברא שכלית.

ונתאר לעצמינו למשל, שאדם כשר וצדיק כמו הגר"ח מבריסק זצ"ל, שכל ימיו עמל ויגע על דקות קיום ההלכה, וגם בדיני ממונות היה מדקדק בתכלית - בא לדין תורה עם ראש המשכילים שבעיר בריסק... ר"ח אומר: הלויתי לך כסף ולא פרעתי, והמשכיל אומר: פרעתי.

ועתה נחשוב נא: הרי ידוע כמה שפל רוח היה הגר"ח זצ"ל, וכמה היה ביתו וממונו הפקר לכל דורש, ואיך כל החולים והמצורעים מצאו שם את מנוחתם. וגם נוסף ונעשה ק"ו, שאם על הבנת התורה מסר הוא את נפשו והשליך אחרי גיוו את כל העוה"ז - בודאי לא ישקר ויגנוב בשביל כמה פרוטות...

הנה מקום איתנו לומר שאין לך "רוב" גדול מזה... רוב צדדי זכות להגר"ח שכל מעשיו כשרים והגונים - ורוב צדדי חובה להמשכיל...

אך האמת אינה כן, כי המשפט לאלקים הוא!!

המשפחה של הבריסקער רוב הגיעו לאיזה דירה שהם קיבלו שם חדר והיה שם צפוף, היה שם בדירה כמה חדרים, וחדר אחד קטן נתנו לאיזה אישה אלמנה, היא היתה עם עצבים חלשים וכל פעם שהיו יוצאים לשירותים, למטבח, ליטול ידיים, היא היתה צועקת וצועקת שמפריעים לה לישון, ומפריעים לה, איך אומרים בעברית? היא עלתה לכולם על העצבים. ר' רפאל סולובייצ'יק היה אז נער בן שלוש עשרה, ארבע עשרה. הוא החליט שזה כבר לא עסק, היא התחילה לצעוק עליו, והוא התחיל להסביר לה בעדינות, תשמעי, פה זה מצב שונה, זה לא בית מלון, זה לא בית הבראה, נמצאים פה במלחמה, זה התנאים שיש, מה את רוצה? ככה הוא ניסה להסביר לה. איך שהוא חזר לחדר שלו, הבריסקער רוב, די הייליגער בריסקער רוב, נתן צעקה מתוך כאב לב: רפאל, וואס איז דא? מה עשית? היא אלמנה!!! הוא צעק את ה'אלמנה' בכזה כאב, כאילו הוא צועק איך אתה הולך להתעסק עם פצצת אטום. אמר ר' רפאל: שמלשמוע את המילה הזאת שהיא 'אלמנה' עם הכאב של הבריסקער רוב, הוא הרגיש בחוש איך שהבריסקער רוב מרגיש שלהתעסק עם אלמנה זה גיהנום פתוחה תחתיו. ומאז ועד סוף ימיו היה לו אימה ופחד מלהתעסק עם אלמנות, הוא היה בעל צדקה גדול, וכל פעם שהוא התעסק עם אלמנות ויתומים, אימה ופחד.

הזכרנו פעם דבר יקר, כתוב בפרשת ויצא (בראשית ל, א-ב) "ותקנא רחל באחותה ותאמר אל יעקב הבה לי בנים ואם אין מתה אנוכי ויחר אף יעקב ברחל ויאמר התחת אלוקים אנוכי אשר מנע ממך פרי בטן", אומרים חז"ל, כולם מכירים את המדרש הזה כי המסילת ישרים מביא אותו: אמר הקב"ה ליעקב: וכי כך עונים את המועקות, חייך בניך עומדים לפני בנה. כל העסק והצער הגדול שהיה לשבטים "ויאמר להם יוסף מרגלים אתם", זה היה עונש על זה, עונש על "וכי כך עונים את המועקות". כתוב פה יסוד נורא, רבותי. הקב"ה לא הוכיח את יעקב שהוא לא אמר תשובה אמיתית. כשאישה באה לבכות לצדיק ואומרת לו הבה לי בנים ואם אין מתה אנוכי, התשובה הנכונה היא התחת אלוקים אנוכי, מה את רוצה ממני? תתפללי להקב"ה. התשובה היא נכונה, אבל הטענה של הקב"ה על יעקב היתה "וכי כך עונים את המועקות", אפילו אם התשובה היא נכונה אבל למועקות יש תשובה אחרת. אלמנות, יתומים, אישה עקרה. למועקות יש שפה אחרת. גם דברים שצריך להגיד ונגיד לאנשים רגילים, ליהודי שבור יש שפה אחרת, שמה זה משחק באש.

שמעתי פעם על מורה בבית ספר, שכל תחילת שנה כשהיא היתה מקבלת כיתה חדשה, היא ביקשה מהמורה של השנה הקודמת שלא תגיד לה על שום תלמידה שום דבר, אצלי כולם אהובים, כולם ברורים, שלא יהיה לי דעה קדומה על אף אחת יותר מהשניה, חוץ מדבר אחד שהיא חייבת לדעת, מי מהן יתומות. כי עם יתום מדברים אחרת, "וכי כך עונים את המועקות".

היה מעשה בשיבה, שהיתה אישה אלמנה שכל ערב שבת היתה באה לנקות את הבית מדרש, לעשות ספונג'ה לכבוד שבת. לא היה לה איפה להשאיר את הילדים והיא היתה מביאה את הילדים איתה. היה בחור אחד שהרגיש שמפריע לשטייגען שלו שילדים מסתובבים בבית מדרש, אז הוא נתן לה מוסר, למה את מביאה את הילדים? למה את לא משאירה אותם בבית? זה ביטול תורה. היא מפריעה לו ללמוד. היא אמרה לו: אתה עוד צעיר, אתה לא יודע מה זה גידול בנים, שאתה לא תתנסה בזה. פליטת פה של אלמנה.

הבחור הזה אחר כך התחתן, שנים שנים הוא חיכה ולא היו לו ילדים. בסוף הוא פשפש במעשיו אם הוא פגע במישהו, ואז הוא נזכר שהוא פגע באלמנה הזאת במה שהוא אמר לה, והיא אמרה לו אתה לא יודע מה זה ילדים, הלואי שלא תתנסה בזה. הוא התחיל לחקור, לחקור, עד שהוא שמע שהיא נמצאת באיזה מושב זקנים, הוא הגיע אליה וביקש ממנה מחילה, היא מחלה לו, ותוך תשעה חודשים הוא נפקד.

זה מצד אחד החומר של לצער אלמנה ויתומים. ומצד שני כמה גדולה מעלתו של מי שזוכה ל"לב אלמנה ארנין", לשמח אלמנה ויתום. ידוע שהגאון ר' חיים קרייזוירט זצ"ל היה בעל צדקה גדול, חוץ ממה שהיה גאון גדול, הוא היה בעל צדקה גדול, כל שנה הוא היה מגייס מיליוני דולרים ומגיע פה לארץ לחלק. הוא היה חולה במחלה והרופאים התייאשו ממנו. הוא היה מאוד מקורב לסטייפלער זצ"ל, אמר לו הסטייפלער: אם אתה במצב שהרופאים התייאשו, כדי לקבל רחמים

"כי מלבד הפסק והכרעת הדין - צריך גם להעמיד את הדת על תילה, ולהציל את הנעשק מיד עושקו, שכן זוהי העמדת האמת על מכונה לכבוד משפט התורה!! הרי הדין מחייב לדרוש את קיומו, כי בדרישת הצדיק יש שני חלקים: החלק הראשון - להוציא את הצדק לאור כראוי, והחלק השני - לדרוש את יישומו וביצועו הלכה למעשה!!

"ומעתה, אם כך הייתי נוהג כאילו היה מוכרע הדין לטובת ראש הקהל, הרי שאם לא אנהג כך כעת כאשר הדין הוכרע להפך - הריני עובר על הלאו המפורש של לא תטה משפט אבינך בריבו!!

"כי אם התיחסותי אל הדין לאחר שנפסק שונה מאחד לשני בגלל שהוא רשע - הרי זו הטיית תוצאת הדין, שהיא חלק בלתי נפרד מפסק הדין עצמו!! והרי זה כאלו פסקתי לטובת ראש הקהל והטיית את הדין!!" - כך סיים ר' חיים לייב את דבריו ואת חידושו הנוקב.

הנה למדנו מכאן תורה ויראה גם יחד, רק שעתה נסיים מעין הפתיחה, ונאמר שלפ"י יתכן ליישב בדרך נוספת את אשר הקשינו בתחילה: היאך סלקא דעתך להטות את הדין בגלל רשעו של הרשע? ומעתה י"ל, שהפסוק בא לחדש לנו שאף לאחר פסק הדין - אסור לנו להמנע מלסייע ביד הרשע אם זכה בדין, ממש כשם שהיינו מסייעים לחבירו הצדיק אילו זכה הוא!!

והיינו שבדרך הטבע יש חשש שלא נהיה חמים ובוטחים כ"כ למען הרשע, ולא נעזור לו להגן על זכותו, ולכך הוצרך הפסוק להזהירנו ע"ז, שלא נטה משפט הרשע אף לאחר הדין!!

כי אם ננהג כך - הרי זה כאילו נתנו יחס שונה לרשע בעצם הדין, ויש בכך גריעות מידת האמת ודרישתה!!

וע"כ גם אם במקרה אחר לא היינו מתרגשים כ"כ מסבלו של הרשע, ולא היינו רצים לעזור לו ולסייעו - אעפ"כ כאן, לאחר שיצא זכאי - נרוץ לעזור לו!! כי בכך אנו מעמידים משפט אמת לאמיתו!! והדברים שמחים ומאירים.

(לב שלום)

רבותי, צריך לדעת שהענין של אלמנה ויתום זה לא הפקר. "כל אלמנה ויתום לא תענון". נספר כמה סיפורים בענין הזה.

בזמן החפץ חיים, היה בראדין יהודי גביר שהיו לו דירות להשכרה, באחת הדירות היתה גרה אלמנה שבמשך כמה חודשים בחורף לא שילמה לו שכר דירה, הוא לחץ עליה, וכשהוא ראה שהיא לא משלמת, הוא חיכה לאיזה לילה חורפי שהיו רוחות עזות, ברד ושלג, ובאותו לילה הוא הוציא את הרהיטים שלה לרחוב, זרק אותה החוצה כמו כלב. אמר החפץ חיים: אני ידעתי שמה שכתוב בתורה זה לא הפקר, ויבוא יום שהוא יקבל את העונש שלו, אבל להקב"ה יש זמן. עשרים וחמש שנה היהודי הזה חי על מי מנוחות, לא פגעה בו מידת הדין. אבל אחרי עשרים וחמש שנה נשך אותו כלב שוטה עם כלבת. פעם לא היה חיסון נגד כלבת, ומי שנשך אותו כלב עם כלבת לאט לאט הוא היה מתחיל לאבד את הדעת, להסתובב ברחוב כמו כלב, לפעמים גם לזחול על ארבע, רוק יורד לו מהפה, ומת מתוך יסורים מיתה משונה. אמר החפץ חיים: זה היה מידה כנגד מידה, הוא זרק אותה לרחוב, אותה ואת היתומים כמו כלב, והסוף שלו היה כמו כלב.

שמעתי מאבי מורי זכרוננו לברכה סיפור נורא. בבני ברק היה אברך שעשה שמחה, אברך צעיר בן 40 בריא כמו שור, יומיים אחרי השמחה הוא קיבל התקף לב והלך לעולמו. זה היה טרגדיה שכולם דיברו עליה. אבי מורי סיפר לי מה הסיפור שעמד מאחורי זה. בשיבה שאבי ז"ל היה מלמד, היתה אישה אחראית על המטבח, היא היתה אישה אלמנה. ולפעמים היו מזמינים אצלה קייטרינג. האברך הזה הזמין אצלה קייטרינג לשמחה שלו, אחר כך התחיל ביניהם דין ודברים, סיכמנו כך ואמרנו כך ועשית כך. לפעמים קורה שיש דין ודברים. בתוך הדין ודברים הוא פלט משפט מאוד מאוד אומלל, הוא אמר לה: טוב, אני אותר לך, אבל תדעי שאם לא היית אלמנה לא הייתי מותר לך. למחרת היא סיפרה לאבא שלי, שכשהוא אמר לה את המשפט הזה היא הרגישה שהוא תוקע לה סכין בלב, חרב בלב. והיא אמרה: כל הלילה לא עצמתי עין, בבוקר הכרית שלי היתה ספוגה בדמעות. לא עברו עשרים וארבע שעות והיהודי הזה פגעה בו מידת הדין, הלך לעולמו.

סיפר לי ר' מיכל גוטפרב זכר צדיק לברכה, שהוא שמע מהבן של הבריסקער רוב, הגאון ר' רפאל סולובייצ'יק זצ"ל, שבמלחמה הנוראה ברחו משפחות שלמות לוינא, היו שם הפגזות של הגרמנים, והיו הרבה משפחות שכבר שיכלו חלק מהמשפחה, היו שם הרבה פליטים, כל יהודי שהיתה לו דירה היה מחלק את הדירה כל חדר למשפחה.

מסכת חייו הקצרים של הבה"ח א.ש. מטובי הלומדים באחת הישיבות הנודעות, יכולה ללמד אותנו לקח רב משמעות, אף שסופו היה מר כשנקטף באיבו לגינתו של הישוב ממעל, בהותירו אחריו משפחה אבלה ודוויה. נדמה הוא, כי ניתן ואף ראוי ללמוד ממנו לקח, מהי מעלת הראיה וההתבוננות במעלותיו של הזולת בכלל, ובפרט מהו כוחו של עידוד.

היה זה לפני זמן לא רב, אחר שהבחור א. חש בכאבים עזים בצווארו, הבדיקות השונות לא העלו דבר, ולבסוף נתבקש לערוך סדרת בדיקות מקיפות יותר.

משהגיעו תוצאות הבדיקות, הם הוכיחו את הנורא מכל, ובגופו של א. נתגלתה המחלה הקשה והאינדיקטור. וחיש מהר הוא אושפז כדי לקבל טיפול כימותרפי בנסיון למגר את המחלה. הוריו שאך לפני שנים מועטות ליווהו בהתרגשות על מזוודותיו לעבר הישיבה הגדולה המעולה, כשדמעת גיל בצבצה בזוית עיניהם, קבלו עתה בחטף את הבשורה הקשה, והתפללו וקיוו כי בנם ייצא מכך בעזה"ל.

כעבור זמן לא רב, הודיעו הרופאים בצער להורי הנער כי גופו החלוש לא יוכל לשרוד עוד זמן רב את הטיפולים הקשים והמרים, ואפסו סיכוייו למול אימת המחלה, וכי ימי ספורים.

הנער, הבין אף הוא את רוע מצבו, ובגדלות נפש החל לשוחח עם הסובבים אותו על היום שאחרי... היאך מתכוננים אליו בבא היום... באחד מאותם רגעים פנה הנער לאביו שהיה עמו לבדו בחדר, וביקשו לשוחח עמו ולבקש ממנו דבר מה...

האב, נבוך מעט, התקרב לבנו, חיבקו בחום, ושאל לבקשתו... א. החל לשוחח עם אביו על היום שאחרי... 'נדמה לי' החל לומר, 'כי מתקרב אני ליום המוות... לבטח תיערך לי הלוויה הגדולה, אך הנני מבקש בכל לשון של בקשה, כי בהלווייתו לא יספידו איש מלבד ה'מגיד שיעור' של הישיבה הקטנה בה למדתי בשיעור ב'; לו חייב אני את מרבית ההתפתחות הרוחנית שלי...'

האב ששמע את הדברים, חש כי חבטה עזה הולמת בראשו. הוא החל להסות את דברי בנו, באומרו כי כולם מתפללים כל העת שיצא מכך בריא ושלם, ובעזה"ל כך יהיה...

הנער לא ניסה להתווכח, די היה להוריו בסבל שעברו עד היום, ומדוע יכבידו על ליבם יתרה על העובר עליהם בעטיו, אך הוא חזר שוב על בקשתו, כי לו תיערך לו לווייה, בקשתו היחידה היא שרק אותו מגיד שיעור שהביא לצמיחתו הרוחנית, הוא אשר יישא עליו דברי הספד... האב נפנה לאחוריו, את דמעותיו שנגרו מבלי עצר, ניגב מבלי שבנו יבחין בהם. בסתר ליבו לא הבין למה מתכוון בנו, והיאך אותו מגיד שיעור שלא היה זכור לו במיוחד - הביא לצמיחתו... אבל הוא הפנים את בקשתו היחידה של בנו.

כעבר ימים מספר כוחותיו של הנער לא עמדו לו, ובקושי יכול היה א. להוציא מילה מפיו. משראה את עיני הסובבים מלאי העצב, פנה עליהם ואמר בשארית כוחותיו: 'אל לכם לדאוג, עובר אני בשמחה לעולם שכולו טוב, וה' הגדול ירפא שברונכם, רק אל תשכחו לקיים משאלתי היחידה שרק אחד יספידני בהלווייה...'

יותר לא יכל להוסיף, וכעבור זמן קצר עצם את עיניו - לנצח, ואז נלקח לבית עולמו, כשמסביבו קוראים בני משפחתו בלהט קריאת שמע ווידי...'

כעבור זמן מה, בטרם החל מסע ההלוויה, הודיע האב כי עליו לקיים את בקשת בנו, ומצוה לקיים דברי המת, וכי בנו ביקש שרק אחד יהיה זה שיספיד אותו...

אחד הרבנים נתבקש להתקשר לאותו מגיד שיעור ולבקשו לקיים את בקשתו של א. ולהספידו. בתחילה חש אותו מגיד שיעור בסחרחרות שאימה להפילו. הוא זכר היטב את תלמידו אהובו, את קשיו, נסיונותיו, ולבסוף את הצלחתו הגדולה, ולא ידע ולו לרגע על דבר מחלתו הקשה, ובוודאי לא על סילוקו לשמי רום בעודו באיבו...

רק לאחר כמה דקות כשעיכל את הבשורה המרה והבקשה, הודיע נחרצות כי איננו יכול להספידו, ובודאי שלא לבד כשמנגד גלריה מכובדת של גדולים וחכמים נוכחת במקום. תחילה ניסה אותו מגיד שיעור לברר שמא התרחשה כאן טעות, שהרי לא זכר דבר מיוחד שאירע עמו ועם א. ולא הבין כיצד נקלע דווקא הוא לסיטואציה זו. התשובה לשאלתו זו לא איחרה לבא; עוד בטרם צאת מסע הלווייה משהגיע אותו המגיד שיעור לבית תלמידו לשעבר, ניגש אליו אבי הנער ובידו פתק מקופל ומקומט, הוא תחב זאת בידי, ובקול חנוק מדמעות הוסיף ואמר: 'כשביקשני בני שאתם לבדכם תספידו אותו

צריך לעשות משהו מחוץ לטבע, משהו מיוחד. הוא קיבל על עצמו להקדיש את כל החיים שלו לאלמנות ויתומים.

סיפר לי ר' אברהם לנדמן זכרונו לברכה, שגם הוא עצמו היה בעל חסד גדול: הייתי הנהג שלו פה בארץ, היו אלמנות שר' חיים קרייזוירט היה בא אליהם הביתה, והיו אלמנות שהוא לא היה יכול לבוא אז הוא היה מזמין אותם אליו. וההנהגה שלו היתה, כשהוא הזמין אלמנה אליו, הוא היה מבקש ממנה שתיקח מונית הלוך ושוב, וחוף מהעשרת אלפים, חמש עשרה אלף, עשרים אלף דולר שנתן לה, הוא שילם לה במיוחד על המונית. הוא אמר לה: אני הייתי צריך לבוא אליך, ועשית לי טובה ואת באת, לא מספיק שטרחת, לפחות שהמונית תהיה על חשבוני.

וכשהוא היה בא אל האלמנה, הוא היה טורח בזה מאד, פעם היה צריך לעלות ארבע קומות לאלמנה, ר' חיים קרייזוירט כבר היה מעל גיל שמונים. מספר ר' אברהם: אמרתי לר' חיים, שהראש ישיבה יחכה, הרב יחכה למטה ואני יעלה. אמר לי ר' חיים: אתה רוצה לגנוב לי את המצוה? אולי אתה רוצה גם להניח תפילין במקומי?

ר' חיים קרייזוירט עלה, הבית היה נראה כמו חורבה, לא מסויד, הקירות מקולפים, הכל מוזנח. היתה שם אלמנה עם ילד יתום, העיניים גם שלה וגם של הילד היו כבויים. ר' חיים קרייזוירט נכנס והתחיל להחיות את הבית. הוא שאל אותה: אפשר אולי לטעום משהו, היא הגישה לו עוגה, כוס קפה. הוא טעם קצת ושאל אותה: רבעצ'ן, העוגה הזאת קנויה או עשויה? האלמנה הזאת עם שמינית שבשמינית שבגאווה אומרת: אני רק אופה לבד, למה הרב שואל? אמר לה ר' חיים: תאמיני לי, בחיים לא אכלתי כזאת עוגה, אני חייב עכשיו לקחת רצפט, מרשם על העוגה, אני אגיד לרבעצ'ן שלי שתעשה רק כאלה עוגות.

מי זה היה ר' חיים קרייזוירט אתם יודעים? ר' חיים קרייזוירט ידע את כל התורה כולה, כשהוא היה בחור הוא ידע ש"ס בבלי וירושלמי על הלשון. בתור בחור בפולין הוא היה אומר דרשות, סיפר לי יהודי: שכשהוא אמר דרשה הבתי כנסת, החלונות בחוף, היו מפוצצים באנשים שבאו לשמוע את השיעורים, את הדרשות שלו. הוא היה גאון עולם.

פעם הוא היה בחופה והוא קיבל ברכה והוא ביקש סידור. הראש ישיבה ר' בערל פוברסקי שאל אותו: ר' חיים, עליך לא הייתי מאמין, אתה לא יודע בעל פה, הרי השבע ברכות זה גמרא מפורשת בכתובות ואתה יודע בבלי וירושלמי בעל פה, מה אתה צריך סידור? אמר לו ר' חיים: את הסידור אני צריך כדי שאני לא ימשיך שני דפים קדימה...

על כל פנים, סיפר ר' אברהם לנדמן: זה היה מחזה נורא, ר' חיים הוציא פנקס עט ונייר והתחיל לכתוב, ארבע כוסות קמח, כוס סוכר, אבקת אפיה וביצים ולהקציף את זה קודם, כל הוא ישב וכתב כמו תלמיד שמקבל מרבו. ועוד פעם הוא אמר: אה, כזאת עוגה בחיים לא טעמתי, כזאת עוגה. התחילו לראות איך יש שמחת חיים בבית. אחר כך הוא לקח את הילד היתום, הושיב אותו על הברכיים, ואמר לו: יינגלע, מה אתה לומד?

והוא התחיל לשאול אותו שאלות שאפילו הקיר יכול לענות עליהם. ואז הוא אומר לאמא: אוי, הבן שלך עוד יצא ר' עקיבא איגר, איך שהוא יודע, איך שהוא עונה. תוך חצי שעה הבית הזה נהפך מאפילה לאור גדול, "לב אלמנה ארנין". כמה התורה החמירה בענין הזה.

(הגר"א דיסקין)

"והגישו אדניו... אל הדלת או אל המזוזה ורצע אדניו את אזנו במרצע ועבדו לעולם" (כא, ו). פירש רשב"ם: "לעין כל רוצע אזנו לסימן עבדות".

"אמר רבן יוחנן בן זכאי: און ששמעה על הר סיני 'כי לי בני ישראל עבדים' (ויקרא כה) והלך וקנה אדון לעצמו - תרצע... מה נשתנו דלת ומזוזה מכל כלים שבבית? אמר הקב"ה: דלת ומזוזה שהיו עדים במצרים כשפסחתי על המשקוף ועל שתי המזוזות, ואמרתי 'כי לי בני ישראל עבדים'... ירצע לפניהם" (רש"י שם). "אל תשת ירך עם רשע להיות עד חמס" (כו, א).

"כיצד מאיימין את העדים? על עדי נפשות - היו מכניסין אותן ומאיימין עליהם... לפיכך כל אחד ואחד חייב לומר בשבילי נברא העולם" (סנהדרין לו ע"א במשנה). פירש"י: "חשוב אני כעולם מלא, לא אטרד את עצמי מן העולם בעבירה אחת, וימשוך ממנה".

בהלווייתו, הוא אף ביקש שאקח מארנקו בכיס הפנימי פתק מקומט זה, ולא אפתחהו, אלא אביא אותו אליכם, כשהוא אומר - כי את כל חייו הרוחניים חייב הוא לכם ולפתק המקומט החבוי בארנקו... הנה לכם הפתק, ועשו בו כטוב בעיניכם'.

בתחילה לא הבין המגיד שיעור במה המדובר, אך משפתח את הפתק וקרא את תוכנו, עלה חיוך בקצה פיו. הוא נזכר בערגה באותו מעשה, שאירע שנים מספר קודם לכן. ומעשה שהיה כך היה:

היה זה באחד השנים, ובשיעורו צצה בעיה חברתית קשה; בני השיעור לא הסתדרו ביניהם, ואווירה מתוחה שררה בין כולם. עובדה זו אף השפיעה על רמתם הלימודית, והשקידה שאופפת בדרך כלל בחורי חמד בני גילם, נעדרה מהם.

לאחר לבטים רבים, החליט המגיד שיעור לקום ולעשות מעשה. הוא הכין בביתו פתקים רבים, כשבכל פתק רשומים שמותיהם של כל בני השיעור ולצידו שורה ריקה. הוא פנה לבני השיעור ודיבר עמם בהרחבה אודות העניין שלכל בחור ובחור ישנם מעלות רבות, חלקם חבויות, חלקם לא מגיעות לידי מיצוי מלא, וחלקם פשוט לא מבחינם בהם. אבקשכם, כל אחד בגפו, בהיותו מכונס עם עצמו, לחשוב על מעלותיו של חבריו, וכל אחד ירשום לצד שם כל בחור מבני השיעור שתי מעלות מיוחדות שהוא רואה דווקא בו.

כעבור ימים מספר מילאו הבחורים בצנעא אחר בקשת רבם, והשיבו לא את הפתקים מלאים במעלותיהם של הבחורים כולם. המגיד שיעור ישב והכין לכל בחור את שלל המעלות שנכתבו אודותיו על ידי חבריו לספסל הלימודים. הוא נתן לכל בחור פתק ובו רשימת מעלות באומרו: 'דע לך! אם אחרים חושבים שאלו הן מעלותיך, ודאי שהן קיימות בך, אם תדע לנצלם כראוי, אתה עתיד לצמוח ולהיות לגדול בישראל!'

והנה זה פלא, כעבור זמן קצר האווירה בשיעור השתנתה לטובה מן הקצה אל הקצה, מלבד האווירה החברתית שנסקה רבות, אף רמתם הלימודית השתפרה לבלי הכר, וניכר היה שרוב הבחורים נטלו על עצמם משימה זו ברצינות הראויה, והחלו לשקוד על התורה במיצוי מעלותיהם הרבות שנגלו להם על ידי חבריהם.

המגיד שיעור לא ייחס עניין זה למעשיו. הוא הבין כי בשל שיפור האווירה בין הבחורים ניכר השיפור אף בלימודם, ורק עתה כשפתח את הפתק של אותו בחור, ובו מפורטים כל מעלותיו, אותם רשמו חבריו לספסל הישיבה בהיותו עלם צעיר, הבין כי פתק זה, מלבד המחמאה שבו, הוא היווה כיוון ודרך חיים לרבים מבני תלמידיו. מכאן הייתה גם הדרך קצרה להכנת הספד מרגש, הספד שריגש את כל השומעים בדבר מעלותיו המיוחדות של אותו בחור שנקטף בעודו באיבו.

האמת כולה נתגלתה רק כעבור מספר ימים. עם הגיעו של המגיד שיעור לבית המשפחה לנחמם על הלך בנם מחמדם בחטף, שם הוא פגש בנערים נוספים מבין תלמידיו באותו שיעור, וכולם הוציאו את אותו פתק חבוי, והראו לו באומרם כי לפתק זה חלק ניכר ומכריע בהתקדמותם כל השנים.

רק אז קלט המגיד שיעור את המסר המיוחד, שבמעשה פעוט שנועד לשנות אוירה שלילית ששררה בשיעור בלבד, הוא הצליח להביאם לתוצאות מרחיקות בכל תחום מתחומי החיים, וזאת ע"י נתינת מבט אמיתי על מעלותיהם והיכולות שלהם להפעיל בסולם העליה, דבר שהגביר בהם את הרצון, המוטיבציה והשאיפה לגדול ולצמוח ולנצל את המעלות עד תום עד שנהיו רבים מהם מטובי בני הישיבות בעולם התורה כולו!!!

ויפה פירש בעל "מנחת שבת" בשם הרמב"ם את מאמר המשנה ב"אבות" (ולפי גירסתו): "מאד מאד הוי זהיר להיות שפל רוח" (פ"ד מ"ד):

"חלילה לו לאדם להיות תמיד שפל רוח שהוא ההפך ממידת הגאווה, כי השפל רוח אין לו שום שאיפה בחיים!... כי מי שלא יתבונן בחשיבות האדם ובמעלתו - אי אפשר שיהיו מעשיו מתוקנים, כי כאשר לא יקר כבוד בעיניו, ישפיל עצמו עד לעפר להיות כבהמה וחיותו יער. ואדרבה, נאה ויאה לו גבהות הלב מבחינת יקר ערך עצמו, וכמו שמצינו במלך יהושפט 'ויגבה לבו בדרכי ה'".

הלצה מפוכחת של הגאון מטשעבין
אחד הביטויים המופלאים לכוחה של ה"גדלות" וה"נכבדות" ולתוצאות שהיא מחוללת, שמע הרה"ג רבי י. פרידמן מפי בן ביתו של הגאון מטשעבין. סיפור המעשה נשמע כהלצה אלמלא התוצאות שהביא עמו.

תלמיד של הגאון החמיץ רוחנית, וביקש להתגייס לצבא. היה יותר מחמש שהצבא יהרוס כליל את יהדותו. הגאון מטשעבין נשא באחריות, אבל הבין שדברי מוסר יזיקו יותר משיועילו. לבסוף לאחר מחשבה רבה, זימן אותו אליו ואמר לו בזה הלשון:

"הקשב נא אברמלה בני! הקשב היטב! אין אתה סתם כך אברמלה... כמה אברמל'ך איכא בשוקא... נכד אתה לבית המלוכה של זידטשוב... נכד מלוכה - משמע נסיך, זוהי זכות וגם חובה... "ביזדטשוב ישנה הקפדה. בשחרית של ימי שישי נהגו אצל רבי הירש, שר בית הזוהר, לא לומר תחנון... עליך, כנסיך לבית המלוכה, לשמור בגאווה על המסורת המלכותית..."

הבחור התרגש מאד מייעודו המלכותי, וקיבל על עצמו על אתר באלה ובשבועה. לאחר שבוע של הפקרות רוחנית כללית - הגיע הרגע המלכותי. בהגיע יום שישי נזכר בייעודו המלכותי, והחליט כי יעבור עליו מה! הוא, תחנון לא יאמר!

אלא שעל אתר, חש בגיחוך... כיון שאינו מתפלל כלל - אין כאן ביטול תחנון... הוא נאלץ איפוא להתפלל בימי שישי כדי להקפיד לא לומר לאחר מכן אלא שתוך כדי כך חש בעליבות נוספת... והרי כל השבוע אינו אומר תחנון, ובמה איפוא תתבטא הנסיכות... והוא אילץ איפוא את עצמו להתפלל כל השבוע, כדי לומר אחר התפילה תחנון (והרי אין טעם לומר תחנון מיד אחר רכיסת הנעלים...) כדי להבליט את נסיכות אי האמירה של ימי שישי... "כל השבוע", הוא מספר היום, "לחמתי למען מנין, השכמתי קום... התבזיתי... התפללתי בדבקות... כדי שאי אמירת התחנון בימי שישי תקבל צורה מלכותית... ומי שלוחם כל השבוע על תפילה במניין - יהפוך עצמו ללעג וקלס אם יחלל שבת ויזלזל באיסורי תורה...".

החיל, כיום אברך נכבד, ממרביצי התורה במקדש מלך, צוחק עד עצם היום הזה צחוק מאושר, כשהוא נזכר בהלצה המפוכחת של הגאון מטשעבין:

"הייתי רחוק מלהיות חלמאי... אבל הגאון השכיל להוביל אותי בהומור הדק והאופייני שלו, אל הרובד העמוק ביותר בנפש ה'חיה' שלי: ה"נכבדות" העצמית.

עבד או אדון
נחזור לפרשתנו. לא פלא, איפוא שהגיעו רבותינו למסקנה, כשסיכמו בקצרה את דינו של עבד עברי: "כל הקונה עבד עברי כקונה אדון לעצמו" (קידושין כ ע"א). כלל האומר כולו 'נכבדות'.

משמעות דבריהם היא, שלא זו בלבד שתנאי העבד משתווים לאלו של האדון, גם אם אלו משופרים ביותר כדרשת חז"ל עה"פ 'כי טוב לו עמך' (דברים טו, טז) - "שלא תהא אתה אוכל פת נקיה והוא אוכל פת קיבר, אתה שותה יין ישן והוא שותה יין חדש, אתה ישן על גבי מוכין והוא ישן על גבי תבן" (קידושין, שם), אלא שיתר על כך, פעמים שתנאי העבד עדיפים על אלו של אדונו, עד שלעומד מן הצד ייראה שהעבד הוא האדון, ואילו האדון הוא עבדו.

וכל כך למה? ביארו התוספות (שם) בשם הירושלמי: לפעמים יכול לקרות שאין לאדון אלא כר אחד בלבד, ומעתה תתעורר בעיה מי יזכה לשכב על כר יחיד זה? - אם האדון ישכב על הכר, נמצא מבטל את הצינון שכתוב בתורה "כי טוב לו עמך", שהרי תנאי העבד גרועים משלו. ואם תאמר, שיניחו את הכר, ולא זה ולא זה ישכבו עליו - הרי זו מידת סדום! נמצא שבמקרה כזה האפשרות היחידה שעליה ממליצה התורה היא שהאדון ישכב ללא כר, ואילו העבד יתרווח בנוח על הכר היחיד. אם כן, אין כל הגזמה במה שקבעו חז"ל ש"הקונה עבד עברי כאילו קנה אדון לעצמו!"

לאור זכות זו ובמציאות חיים שכזו, סביר להניח שיהיו כאלו עבדים, שבעומדם על סף היציאה "לחיים האזרחיים" ישקלו בקור רוח את אשר לפניהם, ויחליטו כי בעיניהם עדיף להישאר במצב העבדות. לא היינו מופתעים אילו היו כאלו שסברו שמוטב לעבוד תחת פיקודו של האדון הדואג לכל מחסור, מאשר לצאת לשוק החיים הפרוע ולהתמודד בצורה עצמאית עם עתיד שלא ידוע מה הוא צופן בחובו. התורה צפתה אפשרות זאת מראש, והיא גם לא שללה זאת בצורה מוחלטת, למרות שהבחירה בעבדות היא למורת רוחה. את גישתה השלילית של התורה לבחירה זו מבטאת התורה בצוותא לרצוע את

אזנו של העבד הבוחר בכך: "והגישו אדניו... אל הדלת או אל המזוזה ורצע אדניו את אזנו במרצע ועבדו לעולם" (כא, ו).

מה בין רציעה למזוזה?

אלא שאנו תמהים, מדוע כה שלילי יחס התורה למי שמרצונו בוחר במצב של עבדות? מה פשעו ומה חטאו של מי שהעדיף את העבדות, שכאמור הינה כקניין אדון, על פני עצמאות רצופת בעיות? ומה משמעות הרציעה ליד הדלת והמזוזה, שבה מתנה התורה את האפשרות להישאר במצב זה של עבדות?

לדעת הרשב"ם (שם) רציעת האזן היא סמל לעבדות. מי שאינו מצויד בגדלות פנימית (בבחינת 'ויגבה לבו בדרכי ה') כיאה למעמדו של העם הנבחר, עם סגולה, ושחירותו אינה יקרה בעיניו ומוכן להמשיך במעמדו כעבד - ראוי שישפילוהו ויבליטו את עבדותו. רציעה זו אמורה להיות ביטוי חיצוני למהות הפנימית של האדם, שהעדיף תנאים כלכליים על פני חירות. כי במצב של עבדות יש בו כפיה מסוימת. שאם ירצה העבד לחזור בו באמצע הזמן ולהיות בן חורין לא יוכל, ומכך אין רוח התורה נוחה.

ובדבר העובדה שצריכה הרציעה להתבצע דווקא באזן וליד הדלת והמזוזה, רש"י מצטט את דברי "המכילתא" הגורסת:

"אמר רבן יוחנן בן זכאי: אוזן ששמעה על הר סיני 'כי לי בני ישראל עבדים', והלך וקנה אדון לעצמו - תירצע... רבי שמשון היה דורש מקרא זה כמין חומר: מה נשתנו דלת ומזוזה מכל הכלים שבבית? אמר הקב"ה: דלת ומזוזה שהיו עדים במצרים, כשפסחתי על המשקוף ועל שתי המזוזות, ואמרתי: 'כי לי בני ישראל עבדים' - ולא 'עבדים לעבדים', והלך זה וקנה אדון לעצמו ירצע בפניהם".

מסביר נפלא בעל "מראש צורים": הדלת והמזוזה היו הסימנים המובהקים של היציאה ממצרים. הדם שניתן עליהם בליל הסדר הראשון שנערך על אדמת מצרים, בישר את היציאה הקרובה משעבוד מצרים לחירות עולם. והנה מעשהו של עבד זה מהווה כעין התעלמות מהמשמעות של יציאת מצרים.

אמנם אותו עבד מנמק את סירובו להשתחרר מעבדותו בנימוק ש"אהבתי את אדוני ואת אשתי (הכנענית) ואת בני (העבדים)", אבל אם זהו הנימוק, אין לך עבדות שפלה מזו. אם המשפחה הכנענית מוצאת מקום בתודעתו - בולטים בו הסממנים המכוערים של העבדות הפנימית. כל בן חורין יודע לייקר את חירותו, ולמרות שזו אינה מרשה לו לבוסס בבזוץ, הוא לא יוותר עליה בשום פנים. אם נטיות נפש מגושמות כל כך מהוות גורם של ממש אצל יהודי, בליבו פנימה הוא כבר עבד נרצע לתאוותיו, ורציעת האזן אינה אלא מעשה חיצוני, המבליט את המתרחש במעמקי נפשו.

עפ"י עקרון זה נוכל להבין מדוע מיד לאחר מתן תורה, הפרשה הראשונה שנאמרה לעם ישראל היא פרשת "משפטים", וזו פותחת בדיני העבד והאמה העבריים. מסביר "הבית ישראל" שסיבת הדבר שהצביע על עיקרון המחויבות להיות משועבדים כליל לעבודתו של מקום. ביציאת מצרים נקבע הכלל הגדול (ויקרא כה, נה) "כי לי בני ישראל עבדים", ואל לו לאדם מישאל להמיר עבדות רצויה זו, בהשתעבדות לבשר ודם או לקניינים חומריים כלשהם - "עבדי הם - ולא עבדים לעבדים" (רש"י שמות כא, ו).

תעוזה יהודית

בימי השואה הנוראה, בה עלה הכורת על עמנו, ניסו אותם חיות - אשר השחיתו דמות אנוש, להשמיד להרוג ולאבד את היהודי - בגופו ויותר מכך את נפשו הרוממה. באותם ימים, התפזרו להם סיפורי המופת העצומים אשר הם לקח לכל הבאים אחריהם. סיפורי גבורה של אלו אשר רוחם גברה על אותו דרקון רצחני ושפל, ובזכותם הוקם הדור הבא. דור, אשר יש בו הרצון האמיתי להמשיך ולעלות בהר ה', תוך דבקות במשימה.

ומעשה ביהודי חסיד אמיתי, ר' לייבל קוטנר, חסיד מכבשונה של פולין החסידית, אשר היה באחד הצריפים במחנה העבודה, בו עבדו תחת צו הנוגשים על ייצור של ציוד וכלי תחמושת.

שתיים עשרה שעות של משמרת, עדיין לא הגיעו לקיצן. והנה, שבתה המכונה! ודממה השתררה במקום.

הנאצי הממונה ימ"ש, מיד שת ליבו לתקלה. הוא התכעס מאוד. התבונן בכל העובדים, תר בעיניו אחר קרבן צפוי. אחר התקרב אל ר' לייבל ובקול נחרץ דרש ממנו לתקן מכונה זו.

היהודי החסיד אשר לא ידע מאום בהלכות מכונות, הביע תדהמתו: איך יידע לתקן מכונה עדינה זו על חלקיה??

ואתו רשע, באכזריות ידועה לשימצה, אמר: 'די ביסט א יודע? (אתה יהודי?) קאנסט טו!' (אתה יודע ויכול!).

כל אותו לילה עמד ר' לייבל וחברו ותיקן וניסה והלחים, ושב ופירק ובינתיים הצטנפו כולם בפחד ניכר. עד שלבסוף נשמע מחדש קול שקשוק המכונה. כשנכנס אותו קלגס והתבונן במכונה הפועלת, אפילו הוא לא האמין. הרי לדרוש מן היהודים את מה שאי אפשר - דרשו. אבל שהם באמת יצליחו לעשות זאת? זיהה ר' לייבל את מבט ההפתעה בעיניו התקרב בחישות ודרש תשלום. כולם עצרו נשימתם. איך הוא מעז?

והנאצי, כל כך מופתע מהתעוזה הבלתי צפויה, רק שאל בתנועת יד סיבובית: מה? דרש ר' לייבל סיגריות! איך יגיב אותו רשע? נבהלו כולם. ובמוכנות של מי שפשוט לא ציפה למה שקורה, הכניס הנאצי ידו לכיסו והוציא את ה"תשלום" הנדרש.

אך יצא אותו אכזר מן הצריף, הסב ר' לייבל את פניו כלפי כל החולקים עמו משמרת העבודה הארוכה הזו, ואמר להם כשהוא מנופף בסיגריות: די ביסט א יודע? קאנסט טו!

כשברצונו לרמוז: יהודים אנו, ויכולים אנו להם! אסור להשחית קומה. עלינו לשמור על שלהבתנו הבווערת! גם במקום בו בווער כבשן הפשע! (בנועם שיח)

וכי ימכר איש את בתו לאמה לא תצא כצאת העבדים (כא, ז)

הרעיון המוסרי הנפלא אשר חבוי בפסוק זה מהווה עבורנו מורה דרך לתפקידנו בעולם בתקופה זו, בה רב החושך על האור, ומתי מעט בלבד מבין כל באי עולם, דבקים בכוראם:

"וכי ימכר איש את בתו" - הקב"ה נתן לישראל את בתו, הלא היא התורה הקדושה, אולם למרות נתינה זו הוא עדין מתקשה להפרד ממנה כפי שאומר המדרש (שמות רבה לג, א) "כי לקח טוב נתתי לכם תורת אל תעזבו" - משל למה הדבר דומה?

"למלך שהיתה לו בת יחידה, בא אחד מן המלכים ונטלה, בקש לילך לו לארצו ולטול לאשתו. אמר לו: בתי שנתתי לך - יחידת היא... לפרוש ממנה - איני יכול, לומר לך 'אל תטלה' - איני יכול, לפי שהיא אשתך. אלא, זו טובה עשה לי - שכל מקום שאתה הולך, קיטון אחד עשה לי שאדור אצלכם שאיני יכול להניח את בתי".

כך הקב"ה אומר להם, לישראל: נתתי לכם את בתי היחידה, את התורה הקדושה, אך איני יכול לפרוש ממנה, עשו לי, אפוא, קיטון קטן, כדי שאוכל לדור אתכם - "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם".

אבל לא כל ישראל מצליחים להבין עד כמה המתנה שבידם מיוחדת היא. הם מניחים אותה בארון קודש ומוציאים אותה רק לקראת התורה, משל היו אומרים לה: צאי, אמרי מה שיש לך לומר - ולכי חזרה למקומך...

לפיכך, בא הקב"ה ומצוה: "לא תצא כצאת העבדים" - אנא מכם, נהגו בה מנהג של כבוד, ולא כעבד בזוי!

התנהגות מכובדת כלפי התורה הקדושה אינה מתבטאת רק בסממנים חיצוניים, כי אם בחשיבות שאותה מעניק האדם לדבריה של התורה, ובאופן שבו הוא מקבל את דבריה, גם אם הדבר כוץ מצדו במאמצים מרובים.

כדוגמת אותן שתי אחיות אשר נולדו בבית אחד - אך מזלן שונה היה. לאחת היה בעל עשיר שהצליח מאד בעסקיו, וחי חיי עושר ורוחה, כשהוא דואג להלביש את אשתו במיטב הבגדים ולקשטה בתכשיטים יקרי ערך - אך מתייחס אליה בזלזול רב, מבלי לשמוע ולהאזין לעצותיה.

ואלו לשניה היה בעל שלא הצליח לפרנס את בני הבית, ודחוקה היתה עד מאד, אך לעומת זאת היה נותן כבוד רב לרעייתו, שומע בתשומת לב את דבריה, ומתיעץ אתה מתוך הערכת אמת לשקול דעתה.

באחד הימים הגיעה האחות העניה לבקר את אחותה העשירה. "הוי אחותי", נצצו עיניה, "כמה טוב לך! בית מפואר יש לך! טבעות יקרות את עונדת על אצבעותיך! את לבושה היטב! ו...".

"אל תקנאי ביי", קטעה אותה אחותה, "אמנם הכל נוצץ, אך אני - איני שווה מאומה. איש אינו מקשיב לי, בעלי אינו מתייעץ אתי, אין מקום להשוות בין החיים העלובים שלי, לחייך שלך!".

הנה כי כן, יכול האדם להניח את ספר התורה בארון קודש מחופה ביהלומים - ובכל זאת לא לשמוע לדעתה של התורה כלל, ולהתייחס אליה ביחס מבוזה ומשפיל של עבדים.

באה, אפוא, התורה ומזהירה אותנו: "לא תצא כצאת העבדים", שימו את דעת התורה בראש מעיניכם, ותנו לה לכוון אתכם בכל אשר תפנו - אלו הם החיים המתוקנים שאותם מבקש הקב"ה שתחיו!

לעתים נדמה, שחיים מתוקנים מעין אלו הם חלום באספמיא...

רוב רובו של העם היהודי רחוק משמירת המצוות, ודעת התורה אינה זוכה כלל להתייחסות, אולם למרות המצב הקודר, לכאורה, מחובתנו לדעת כי אין מקום ליאוש כלל!

הרב פרידמן מרכסים ספר בהקשר לכך, כי הוא הזדמן לנסיעה לארצות הברית דרך אירופה בשנים עברו, כאשר כרטיסי הטיסה היו בעלי ספח המיועד לתלישה בידי הפקיד.

הוא מצא את עצמו עומד מאחורי רבי יעקב גלינסקי זצ"ל, והנה הוא רואה, שהפקיד מעיף מבט אל הכרטיס וכשמבט חמור סבר בעיניו הוא אור לו: "איך יכול לנסוע, חסרה כאן חתימה..."

רבי יעקב לא הבין אנגלית, אבל את הבעיה הבין גם הבין. הוא הסתובב אל הרב פרידמן ואמר לו: "תגיד לו, שאם ה' רוצה - אני אהיה שם..."

הרב פרידמן לא אמר דבר, בחשש מה הוא התקרב והגיש את הכרטיס שלו לפקיד, ובאנחת רוח ראה שהפקיד מאשר לו את הכניסה.

"התפללתי ערבית במנין שהתארגן במקום" - ממשיך הרב פרידמן בספורו - "ולאחר מכן עליתי למטוס, כשלתדהמתי אני מגלה את רבי יעקב ישוב שם..."

כשהגיעו אליו שאלה אותו האשה:

"מצאת את הכסף?"

"כן" - השיב האיש

- "אבל הוא שלי..."

"הוא היה עטוף בשתי צרירות" - נתנה האשה את הסימנים.

"כן" - הסכים המוצא

- "אבל הלכה היא, שאדם שמצא כסף בעיר שרובה גויים הוא שלו, משתי סבות: האחת, משום שמסתבר שהמאבד הוא גוי, והשנייה, משום שככל הנראה המאבד התיימש, כי שער שגוי ימצא את זה ולעולם לא יחזיר. ואם זו ההלכה, הרי שהכסף שמצאתי שייך לי בדיון! ואין שום סיבה שאחזיר לך אותו."

האשה צעקה: "רחם עלי, הכסף אינו שלי!"

אבל הוא בשלו.

כשראה אותי אמר: "נו, אמרתי לך שאם ה' ירצה אני אהיה כאן? אתה רואה שאסור להתיאש? שב כאן, ואספר לך מנין שאבתי את האמונה הזו"

למדתי בביאליסטוק - פתח ואמר - לאחר הסכם ריבנטרופ-מולוטוב נשארה ליטא חופשית, אך עד מהרה כבשו הרוסים את המקום והחלו להתנכל לבני הישיבות, ולא חלף זמן רב עד שכולנו הועלינו לרכבת בדרך לסיביר.

נסענו במשך עשרה ימים או יותר כבהמות... הרוסים לא הרשו לצאת מן הקרון אפילו לצרכים הבסיסיים ביותר, והסבל היה כל יתואר. ואז עצרה הרכבת בסיביר, והבנו כי יכול להיות גרוע יותר.

חמש עשרה שנה היינו בסיביר, כלואים ללא כל סיבה נראית לעין. לא ידענו, שהמאסר בפנינה הקפואה הזו מציל אותנו ממות בטוח בתאי הגזים של הנאצים הארורים, אשר במבצע ברברוסה כבשו את כל רוסיה עד סטלינגרד.

לבסוף הלכו שניהם אל רבי יצחק אלחנן ספקטור, רבה של קובנא. הרב שמע את טענות האשה, ולאחר מכן את דברי המוצא, שטען: "היא צועקת שארחם עליה, ואני כמוכן, מרחם עליה, אך לא יותר מאשר אני מרחם על ילדי שלי... חלילה לי מלגעת ברכות שאינן שלי, אבל רכוש שמצד ההלכה הוא שלי - אין סיבה שאותר עליה משום רחמים... בביתי ארבע בנות מתבגרות, וסבור אני שהרחמים עליהם קודמים לרחמים על אותה אשה זרה."

בכל אותן שנים ארוכות ומיסרות היה לי חלום אחד שלווה אותי תמיד - יום אחד, כך חלמתי, אצא מכאן ואז אפגוש את אמא שלי... אנשק את ידה ואומר לה: "אמא, אמא שלי, תודה רבה לך על שחסכת את פרוסת הלחם האחרונה שלך, כדי לשכור לי מלמד טוב."

רבי יצחק אלחנן הורה לו להחזיר מיד את הכסף ואמר כי אחר כך יסביר לו מדוע, ואכן לאחר שהחזיר אמר לו: "כל הסיבה לדיון 'הרי אלו שלי' הוא משום שבודאי הבעלים כבר התיימש, אך במקרה זה הכסף אינו של האשה, אלא של בעלה, ומאחר שבעלה כלל אינו יודע שהוא אבד את הכסף, אין היא בעלת הבית על היאוש כלל! וממילא הכסף אינו שלך!"

אבל כשהגעתי לבסוף לארץ, לא פגשתי את אמא שלי, ולא את אבא, לא את אחי ולא את אחיותי - כולם, כולם נותרו שם, דוממים וקפואים לנצח...

בשלב זה הרים ה"חזון איש" את עיני קדשו אל הבחור השבור שמולו ואמר: "וכי אתה בעל הבית להתיימש?? וכי אתה בעל הבית על העולם?? הלא העולם הוא של הקב"ה, וכל זמן שהוא הבעלים, הרי שאין מקום ליאוש כלל!"

אבל כשהגעתי לבסוף לארץ, לא פגשתי את אמא שלי, ולא את אבא, לא את אחי ולא את אחיותי - כולם, כולם נותרו שם, דוממים וקפואים לנצח...

כשהטרגדיה נודעה לי - לא רציתי לחיות יותר. לא ידעתי מה לעשות עם עצמי, והייתי אפוף ביאוש מוחלט. לבסוף יעץ לי משהו ללכת ל"חזון איש", ואני שמעתי לעצתו והלכתי.

"מכח זה" - סיים רבי יעקב גלינסקי את ספורו - "אזרתי את האמונה והבטחון שאם הקב"ה רוצה שאעלה על המטוס, אין מקום ליאוש! הוא הבעלים - והוא המחליט!"

ה'חזון איש' שמע את כל מה שהיה לי לומר, ואמר לי: אני רוצה לספר לך סיפור:

ואף אנו צריכים לדעת, שאין מקום ליאוש על מצבו, הבה ונתן לבורא העולם 'לסדר' את העולם באופן הטוב ביותר, ונתמקד במה שאנו צריכים לעשות - בידיעה שאין לנו חיים ללא התורה הקדושה, ובדבקות האמתית באבינו שבשמים.

בליטא חי יהודי שקט ורגוע, שעסק לפרנסתו במסחר. מידי שנה בשנה היה היהודי לווה סכום כסף גדול, נוסע ליריד לקובנא, שם היה מחדש את כל מאגרי הסחורה שלו, ובמהלך השנה כולה היה מוכר את הסחורה שקנה, מכסה את ההלוואה שלקח, ומפרנס בכבוד את בני ביתו.

(ומתוק האור)

"ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם" (שמות כא, א), אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: לא תעלה על דעתו לומר, אשנה להם הפרק וההלכה שתיים או שלוש פעמים עד שתהיה סדורה בפיהם כמשנתה, ואיני מטריח עצמי להבינם טעמי הדבר ופרושו. לכך נאמר: "אשר תשים לפניהם", כשלחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם (רש"י).

באחת השנים, לאחר שדאג לעצמו להלוואה, נפל היהודי למשכב, ושוב לא יכול היה לנסוע ליריד כהרגלו. בלית ברירה קרא לאשתו ואמר: ראי נא, יש דברים שאיני יכול לותר עליהם, ובכל זאת אין ביכלתי לנסוע, לכן אבקשך לקחת את הכסף ולנסוע במקומי.

האשה הסכימה, האזינה בתשומת לב לכל ההוראות שנתן לה, נטלה את הכסף וצררה אותו בשתי צרירות, הכניסה לתיקה - והלכה.

ההמולה שקדמה את פניה של אשה זו, אשר מעולם לא יצאה מן הכפר, גרמה לה לאבד את עשתונותיה, והיא צנחה תחתיה מעולפת.

לפני כמה שנים אבדתי את השמיע באזני, לא אליכם. חיידק התביית, ומאן לעזוב, אין לי טענות עליו. הגמרא אומרת (עבודה זרה נה ע"א) שכאשר שולחים חולי, משביעים אותו מתי יצא ועל ידי מי. כנראה קיבל רשות להשאר. הרופא, מכל מקום, טיפל במסירות. יום אחד שאל: "כבוד הרב, מדוע כתוב (קדושין פב ע"א) טוב שברופאים לגיהנום?"

ראה שלא ענית, והבין שלא שמעתי. חזר על השאלה בקול גבוה יותר. בתנועות שפתיים מודגשות. לא ענית.

הבין שחלה הרעה בשמיעה, וחזר בצעקה. כל המחלקה שמעה. אם אמשיך לשתוק יביא צידו הגברה. אמרתי: "שמעתי, שמעתי".

"אז למה אינך עונה?"

"כי מה זה נוגע לך? תביא את הטוב שברופאים, ואענה לו"...

הוא לא נפגע, הבין שזו בדיחה. לרגע לא עלה בדעתו שבאמת אינו הטוב שברופאים.

"וכעת ברצינות", ביקש.

ראיתי שקל יותר לענות לו מאשר לשכנעו שיש רופאים מומחים ממנו. אמרתי לו: "פרושים רבים יש, ואומר לך אחד מהם -

רופא קטן, ידוע שכוחו מוגבל. מבקש הוא עזרת שמים ברפואתו, ומכוון בברכת "רפאנו" שבתפילת שמונה עשרה. אבל הטוב שברופאים סבור שהוא כל יכול, ובידו לרפאות גם בלי עזרת שמים, ולפיכך אינו מכוון ב"רפאנו". ונמצא שגביו יש רק שבע עשרה ברכות, כמנין "טוב". ולכן שולחים אותו לגיהנום, כי סומך הוא על עצמו בלבד -

ולכך התכוונתי כשאמרתי שאינך הטוב שברופאים. כי יודע אתה שאינך כל יכול. והראיה, שעדיין איני שומע"...

הגמרא (עבודה זרה נה ע"א) דורשת, מאי דכתיב "מכות גדולות ונאמנות, וחליים רעים ונאמנים" (דברים כח, נט), רעים בשליחותם ונאמנים בשבועתם. שבשעה שמשגרים יסורים על האדם משביעים אותם שלא ילכו אלא ביום פלוני, ולא יצאו אלא ביום פלוני ובשעה פלונית ועל ידי פלוני ועל ידי סם פלוני -

הרופא אינו אלא שליח ההשגחה להסיר את המחלה, ותו לא! יש לו להחזיק טובה לעצמו בדיוק כפי ש"יום פלוני ושעה פלונית" יכולים להחזיק טובה לעצמם, שבהם סרה המחלה!

ואספר על מקרה שהכעיס אותי. הייתי באיזו שמחה, ושולחן ה'מזרח' היה מלא וגדוש בגדולי תורה, ראשי ישיבות ורבנים, לא היה מקום לתקוע סיכה, כמו שאומרים. ואז נכנס רופא דתי, כזו הרגשת חשיבות. ואיך לא, אם בעל השמחה מיהר לקראתו: "הו, איזה אורח, רבי פלוני, תודה שהגעתם, איזה כבוד". ומיד, כמובן, לשולחן הכבוד. אבל הוא מלא וגדוש. הקים ממקומו ראש כולל נכבד, והרופא עומד וצופה, שהרי אין דבר טבעי יותר. חסד עשה, שהסתפק במקום אחד!

זה קומם, בגלל הפגיעה בכבוד התורה. ולא פחות מכך העיד על אפיו של האדם. כי מי שבטוח שהכל חייבים לפנות לו מקומם ודאי לא יפנה למתחרהו בבקשת ייעוץ ושאלה לחוות דעת, שהרי הוא ואין בלתו. וזו הסיבה ש"טוב שברופאים לגיהנום". מי שבטוח שהוא הטוב והנעלה מכולם!

בקשו שאדבר, אומר כמה מלים.

קמתי ואמרתי: "יש, ברוך השם, רופאים משלנו, שומרי תורה ומצוות. אינם מתיימרים להיות פוסקי הלכות וגדולי הדור, ועם זאת קוראים להם ברוב כבוד רבי פלוני. שיהיה. אבל יש לי שאלה: היה רופא מומחה שהיה גם גדול הדור, "רבנו שבבבל" (חולין צה ע"ב), שמואל - מדוע לא כינוהו רבי שמואל, האם נופל הוא בחשיבותו מהרופא דנן?!"

ובענין זה אספר -

הייתי פעם במסיבה אחת עם דוקטור משה רוטשילד הי"ו, מייסד בית הרפואה "מעייני הישועה". נשאתי דברים, והזכרתי את מאמר שמואל: נהירים לי שבילי דרקיע כשבילי נהרדעא, עירו. ותמהתי: גם איני יכול לומר שנהירים לי שבילי רקיע כשבילי בני ברק. כי עשרות שנים אני מתגורר בה, ואיני מכיר את רחובותיה! מהיכן הכיר שמואל את סמטאות עירו? לכאורה, לא היה עליו להכיר אלא את הדרך מביתו לבית המדרש!

משה רבינו יושב ומשנן, לא רק שתיים ושלוש פעמים אלא ארבע (ערובין נד ע"ב). וכעת שיתעמקו וישכילו, יחתרו לטעמים ולהשלכות, "ישוטטו רבים ותרבה הדעת". וכי מה יש להם לעשות, לדור דעה אוכלי המן שלא חסרו דבר. שיעמלו קצת! אם יתקשו, ויגיעו למבוי סתום, שיבואו...

ולא, אלא על משה רבינו להטריח עצמו ולהבינם טעמי הדבר ופרושו! מדוע - לדעתי, אין זה דין פרטי בתלמוד תורה, אלא דין כללי במצות החסד, וחובת ההליכה בדרכי הבורא.

ששנינו (ערכין טז ע"ב) עד היכן תכלית יסורים, אפילו הושיט ידו לכיס ליטול שלש מטבעות ועלו בידו שתיים, וחייב לטרוח ולהשיב שוב ידו לכיס -

וכבר יסורים הם!

אלמלא היה חוטא, לא היה הבורא יתברך מטריחו להושיט ידו פעמיים לכיסו.

ותמהו: הלא הקדוש ברוך הוא נתן לו את הכסף, וגם את היד ואת הכיס, אז יואיל לטרוח מעט. לפחות זאת יעשה. האם צריך להכניס לידו את הסכום המדויק?!

וזהו, שהתשובה היא: כן! כשאתה עושה חסד, עשהו בשלמות!

בגן העדן היו מלאכים צולים עבור האדם בשר ומסננים לו יין (סנהדרין נט ע"ב). רק בחטאו הוצרך לעשר עבודות בפת (ברכות נח ע"א), וכשיותקן החטא תוציא הארץ גלוסקאות מוכנות. כך מורה לנו הבורא יתברך את שלמות החסד.

איזה בעל אינו מפנה מהשולחן לאחר הארוחה -

השלמות היא, להדיח את הכלים!

והמדובר, כמובן, כשרעיתו אכלה לבדה. כי אם הוא אכל עמה, אין זה שייך לחסד!

וידוע המעשה -

אחד מבני חבורת פשיסחא נסע לסחור ביריד דאנציג. היו שם סוחרים יהודים רבים, וכולם עשו חיל בעסקיהם והרויחו הון רב. אחד מהם לוהה סכום כסף גדול כדי לסחור בו, וכבואו נגנב ממנו כל כספו. עולמו חשך עליו. לא זו בלבד שלא היה לו במה לסחור וראה בעיניו כלות איך חבריו סוחרים ומתעשרים, עוד ישוב לביתו כבעל חוב ויצטרך חלילה לבריות!

כשהיריד ננעל, זימן החסיד הפשיסחאי מאה סוחרים למשתה, מסיבת סיום, ואותו סוחר אומלל ביניהם. משאכלו ושתו והיטיבו ליבם, קם ואמר: "רבתי, כולנו סחרנו ועשינו חיל במסחרנו, חוזרים לבתינו ששים ושמחים. והנה עמנו חבר, שכספו נגנב ברובו, מכספי ההלוואות. עשרת אלפים רובלים אותם חייב הוא להחזיר. קיוה להכפילם ולשלשם, והנה גם הקרן אבדה -

בואו נחלצו ממצבו הביש. מאה אנו, כל אחד יתרום לו מאתים רובלים, וישוב שמח לעירו!"

תוך כדי דיבור הסיר את כובעו והפכו, הניח בתוכו מאתים רובלים וסבב מאחד לשני, הכובע נגדש בשטרות ומסרן לסוחר ההמום, באמרו בבדיחותא: "יש כאן תשעה עשר אלף ושמונה מאות רובלים. את המאתים האחרונים תתרום אתה, ותשלם את הסכום. שהרי עכשיו עשר אתה, וחייב גם אתה במצות צדקה"...

כשהגיע אותו סוחר לפשיסחא, אמר לו רבו: "שמעתי מה שעשית, איך חילצת את הסוחר מאסונו, אבל יש לי ביקורת על כך ששיתפת גם אותו במגבית -

כי חסד, יש לעשות בשלמות!"...

(והגדת)

"ורפא ירפא" (שמות כא, יט), מכאן נתנה רשות לרופא לרפא (בבא קמא פה ע"ב). על הרופא לדעת, שלא התעודה הממוסגרת שבלשכתו ולא רשיון משרד הבריאות העניקו לו את הרשות לרפא. "מכאן", מהתורה ומנותן התורה, מקבל הוא את רשיונו!

ואספר -

הוא מגיע לשופט "כבוד השופט, אל תשאל איזה ביזיונות ... ירדתי מהמרזב, נקרע לי המכנס... בבקשה ממך, עשרים אחוז הנחה..." © מה זה!? ממתי קריטריון לגבי העונש, זה תלוי אם הוא התבייש או לא?!

גיד לו השופט "אל תעלה על מרזבים... לא יקרעו לך המכנסיים... לא תצטרך להתבייש!"

אדם ביזה את עצמו! מה זה ההנחה הזאת?!

ר' אליהו לופיאן מעמיק את השאלה, ואומר עוד יותר – אם הוא גנב, אז מגיע לו עונש כפול! איך אתה לא מתבייש לגנוב?!

אם אתה רואה שהוא סוחר על הגב את השה, זאת אומרת שהוא לא התבייש!

מילא, אם הוא היה מכניס לתוך שק... אז באמת, אתה מבין שהוא מתבייש... אבל הוא סחב אותו על הגב, איזה בושה יש לו?!

בא ר' אליהו לופיאן, ואומר יסוד נורא... שרק "אבי תורת הנפש" יכל לומר דבר כזה... אלו דברים שכנראה, נשגבים מבינתנו ...

אומר ר' אליהו לופיאן – תדע לך, אדם ששואל שאלות כאלה, זה אדם שלא יודע מה נעשה בליבו של אדם...

אדם מסתכל בעיניים, כמו שכתוב בספר שמואל {שמואל א'. טז, ז} כי האדם יראה לעינים וה' יראה ללבב... רק הקב"ה רואה, מה נעשה בליבו של אדם.

אומר ר' אליהו לופיאן – כל גנגסטר-ראש עבריינים, שנראה לך כמו מלך העולם... יש לו מרצדס עם גג פתוח...נועל נעלי קרוקודיל... הולך עם מלבורו... גורמטים ו"חיי" על הצוואר ... תדע לך, כשהוא נמצא בארבע אמות בביתו, הוא מרגיש אכול על תפקידו "איך אני נראה כגנב... איך מסתכלים עליי בחוץ..."

כשהוא בא לשוק הכרמל... שזה ה"מעוז" שלו... אז כולם רועדים וצועקים "הכל בזול...הכל בזול", כי ה"שריף" הגיע... אבל כשהוא הולך הביתה, והוא נמצא בתוך ארבע אמותיו... ולמטה נמצא השוטר, שמפחד שלא עוד רגע ישלחו לו טיל לאו, וירימו לו את הבנין ... כשהוא יושב עם אשתו והילדים, הוא מתבייש במצב שבו הוא נמצא! אלה הדברים שכותב ר' אליהו לופיאן.

עפ"י הדברים האלה, נוכל להבין בע"ה, את המשך הדברים שהוא כותב בספר לב אליהו:

כותב ר' אליהו לופיאן – בא ואסביר לך, רק הקב"ה ... שהוא שברא את האדם, ויודע את טבעו, יכל לקבוע הלכה כזאת, שהגנב שהתבזה, מקבל עשרים אחוז פחות בעונש, כי הוא התבזה... אתה כלפי חוץ, לא רואה כלום... אתה לא רואה עליו שום בושה... הוא סוחר עליו את הכבש כמו כולם... אבל אני הקב"ה, שאני יודע מה שבלבו של אדם, אני אומר לך... האדם הזה בוש ונכלם כשהוא חוזר הביתה!

דע לך, בלב שלו פנימה, האדם הזה אכול!

כשהקב"ה מודד עבירה, ומודד מצוה ... הוא מודד אותה לפי הצער, לפי העלבון, ולפי ההנאה שהיה לו, הן בעבירה והן במצוה.

אומר ר' אליהו לופיאן – שמעתי בר' איצ'לה בלזר, ששאל שאלה עצומה – ארוסה שזינתה, דינה בסקילה... ונשואה שזינתה, דינה בחנק...

שאל ר' איצ'לה בלזר – זה בדיוק ההיפך, הרי ארוסה עדין לא גרה אצלו, העונש שלה יותר חמור?! למה זה בדיוק להיפך?

אמר לי ר' איצ'לה בלזר – היסוד, של ההנאה בעבירה... גם זה בא בחשבון. בשעה שהיא ארוסה, היא יכלה ליהנות ממעשה העבירה, כי אין אימת בעלה עליה... אבל כשהיא נשואה, אימת בעלה עליה, ההנאה בעבירה לא היתה מושלמת!

הקב"ה בוחן כליות ולב, ברבדים הכי נמוכים... להבין כל עבירה, כמה הנאה היה בה, גם חרטה היה בה, כמה צער היה בה... כל דבר בא לידי מנין... והדבר הוא דק מן דק ע"י נבדק. אם כך זה בעבירה, על אחת כמה וכמה, במצוה!

ולא יבוש מפני המלעיגים עליו – אדם הולך לעשות מצוה, והוא מתבזה בקיומה של מצוה... אדם עושה מצוה, ויש לו צער בקיומה... אומרת המשנה {מסכת אבות ה, כג} לפום צערא אגרא טוב אחד בצער, ממאה שלא בצער!

נוכל להוסיף על זה, עוד נדבר אחד:

ושתי תשובות בדבר. הראשונה: שהיה ראש ישיבה. וממילא הוצרך לדפוק על פתחי נדיבים, והכיר כל הכתובות. והשניה, שהיה דיין מומחה לדיני ממונות. וממילא הכיר כל הבניות החריגות בעיר, זה הזיק את שכניו ברחוב פלוני בהיזק ראייה, ולזה לא נתנו לבנות על הגג... כולם הגיעו אליו, שיפסוק ביניהם בדיני תורה...

התערב דוקטור רוטשילד ואמר: לדעתי הסיבה מפני ששמואל היה רופא (בבא מציעא פה ע"ב), ורופא חייב לדעת את כל רחובות וסמטאות העיר, שלא יתמהמה כשיקראוהו באופן בהול!...

על כל פנים, נחזור לענינו: מדוע שמואל, שהיה גם ראש ישיבה, גם דיין מומחה וגם רופא נודע לא זכה שיקראוהו: "רבי שמואל", והרופא דן זכה לכך?!" –

אח, כמה זרחו פניו, חשוב הוא משמואל האמורא! המשכתי ואמרתי –

"אבל, רבותי, התשובה נתנה לנו במשנה מפורשת! אבדת רבו ואבדת אביו, אבדת רבו קודמת. שאביו הביאו לחיי העולם הזה, ורבו מביאו לחיי העולם הבא (בבא מציעא פ"ב מ"א).

מעתה, שמואל היה רופא שהביא את החולים לחיי העולם הזה, לכן כינוהו רבי. אבל יש רופאים שמביאים את חוליהם לחיי עולם הבא, ונאה לקרותם רבי!"...

(והגדת)

ישנה בתורה מצוה, בדיני נזיקין ... כאשר אדם נתפס גונב שור או שה, טבחו ומכרו... משלם תשלומי ארבעה וחמישה... למה משלם תשלומי ארבעה וחמישה?

מביאה הגמרא {מסכת ב"ק עט, ב} – אמר רבי מאיר בא וראה כמה גדול כח של מלאכה שור שביטלו ממלאכתו חמשה שה שלא ביטלו ממלאכתו ארבעה

השה לא עושה שום דבר... רק יושב בשדה כל הזמן, ואוכל סביונים... אבל השור, אתה לוקח אותו וחורש איתו... ביטלת אותו ממלאכה/גנבת אותו... אתה משלם תוספת לקנס, על זה שביטלת את השור ממלאכתו... לכן אתה משלם על השור, פי חמש.

אמר רבן יוחנן בן זכאי בא וראה כמה גדול כבוד הבריות שור שהלך ברגליו חמשה שה שהרכיבו על כתיפו ארבעה

בדיוק להיפך... על שה אתה מקבל הנחה של עשרים אחוז... על שור אתה משלם פי חמש... גם על שה היית צריך לשם אותו דבר, רק עושים לך הנחה... למה עושים לך הנחה???

כי ברגע שהגנב גנב את השה... הוא שם אותו על הכתף... הוא התבייש ...

על בושה, קיבלת הנחה של עשרים אחוז!

היות "והתבזה" ... זה מבייש לקחת כיבשה על הכתפיים ... לכן, אתה מקבל הנחה של עשרים אחוז...

אם לומר את האמת... קוראים את הדברים האלו... ולא מבינים מה כתוב כאן... "השה, סוחרים אותו על הכתפיים... מקבלים הנחה של עשרים אחוז?!"

זה ביזיון לקחת שה על הכתפיים?!

גדול הדור... משה רבינו...לקח שה על הכתפיים ... כך כתוב במדרשו! משה רבינו התבזה?!

אמר הקב"ה – מי שיודע כך להנהיג את הצאן, הוא יהיה מנהיג של כלל ישראל!

גדול הדור לוקח כבשה על הכתפיים... בושה?!

נגיד כשמשנה רבינו עשה את זה ... זה לא היה בושה... אבל היום זה בושה ... למה?

תלכו ותראו היום, כל מי שמתעסק בחקלאות, רוצה לקחת כבשה... הכבשה לא רצה... אין לה כוח...

אם תלך בקצב שלה, יגמר לך היום... מה עושים? מרימים אותה על הכתפיים... שתי רגלים ימין... שתי רגלים שמאל, והולכים!

איזה בושה יש לגנב בזה?!

ר' יוחנן בן-זכאי אומר – בושה. על בושה עשרים אחוז פחות...

אני רוצה לשאול אתכם – כל בושה זה ככה?

גנב עולה על המרזב... תופסים אותו... נקרעו לו המכנסיים...

בפרשת השבוע שלנו, פותחת הפרשה בעבד עברי שנמכר בגניבתו...
גנב שנתפס, ואין לו ממה לשלם את הגניבה... מוכרים אותו לעבד...
מי קונה עבד???

אדם שהוא בעל מעמד... אדם מרומם מעלה... למה?
כי חז"ל אומרים, שאדם שקונה לעצמו עבד, קונה אדון לעצמו.

**אומרת הגמרא {מסכת קידושין כ, א} – {דברים טו-טז} כי טוב לו עמך
עמך במאכל ועמך במשתה שלא תהא אתה אוכל פת נקיה והוא אוכל
פת קיבר אתה שותה יין ישן והוא שותה יין חדש אתה ישן על גבי
מוכים והוא ישן על גבי התבן מכאן אמרו כל הקונה עבד עברי כקונה
אדון לעצמו**

רבותי, זה דבר שלא יאומן...
ראש חודש... אדם רוצה לקנות לכל המשפחה לחמניות... הוא מגיע
למאפיה... נשארה רק לחמניה אחת ולחם שחור... "נו לפחות לחמניה
אחת..."

יושבים מסביב לשולחן... "מי אוכל את הלחמניה?"
"אבא אני, אבא אני... אני אבא..." ויושב העבד ליד...
"היות ויש רק לחמניה אחת... יקבל אותה אדוננו הגנב!"
נותנים לגנב לאכול... הוא נמצא כרגע בשיקום... ברוך ה'... שולחן של
ראש חודש... מביאים לשולחן פאנטה כתום!
כל החודש, שותים רק מים עם פטל... בראש חודש, שותים פאנטה
כתום!

יש בקבוק אחד פאנטה כתום... השאר מים עם פטל...
"מי רוצה פאנטה כתום???"
"אבא, אני רוצה! אני רוצה! אבא אני!"
"קודם כל, נותנים לגנב..."

לקחו את כל הכריות בבית... הלכו להוסיף להם נוצות... נשארה בבית
רק כרית אחת... מי ישן על הכרית?
"בבקשה בעל הבית... תיפרד מהכרית... הגנב ישן על הכרית"
"אני ישן בלי כרית, והוא ישן עם כרית!?"

"כי טוב לו עמך" ☺
אבל אם תיקח את הכרית, ותשים אותה בצד... אף אחד לא ישן
עליה!

אומר תוספות – אם אף אחד לא ישן עליה, זו מידת סדום... תן את זה
לגנב, הוא ישן על זה!

נשאלת השאלה – הדבר הזה לא מובן... אם יש רק כרית אחת בבית...
והבן שלי מבקש ממני "אבא, תן לי את הכרית"... אני מחויב לתת לו
את הכרית?
ודאי שלא...
אז למה לעבד אני מחויב???

אומרים המפרשים יסוד נפלא – הבן שלך, אם לא יקבל את הכרית,
הוא לא ירגיש מבוזה... אבל העבד, אם הוא לא יקבל את הכרית, לא
רק שהוא יגיד "אין לי כרית ולאדון יש כרית"... אלא הוא יגיד גם "אני
עבד, אני מושפל, אני גנב משפילים אותי!!!"
והתורה לא רוצה להשפיל בן-אדם, גם כשמדובר בגנב... ותשימו לב,
כמה התורה נזהרת, בתורתו של גנב... כמה התורה נזהרת, בבן הזה
שסרח... כמה התורה דואגת לשקם אותו...

**לאחר ההקדמה הנפלאה הזאת, של דברי רבותינו, נוכל בע"ה להגיע
לנקודה המרכזית שאנחנו רוצים לדבר היום:**

ישאלו את האדם – מה יותר גרוע, למות או להתבייש?
יש לך אפשרות להתבייש חמש דקות... או לחיות... או שתגיד לו "אם
אתה הולך לבייש אותי... אני מעדיף לא לחיות"... מה יותר טוב
לאדם?

לכאורה, עדיף להתבייש חמש דקות... ולהמשיך לחיות...
זה כמו שאדם בא לטיפול שיניים... אומרים לו "תשמע, נגמר החומר
הרדמה"... מה אפשר לעשות?

"בסדר... יכאב חצי שעה... מה אפשר לעשות... יעבור" ☺
בואו נראה, כיצד רבותינו מתייחסים לענין הכלימה, מול המוות:
אני אומר לכם גמרא... אני לא מבין אותה... אבל זה גמרא, קודש
קדשים... הגמרא במסכת תענית {כג, א}, מספרת סיפור...
חוני המעגל שאל את עצמו שאלה – נאמר בפסוק {תהילים ככו, א}
שיר המעלות **בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחלמים...**

אמר חוני – **שיבת ציון** זה שבעים שנה... היינו כחלמים! אפשר
לחלום שבעים שנה!?

אמר לו הקב"ה – שאלת שאלה? תקבל תשובה... אבל תשובה
מעשית... תמתין...

חוני הולך ברחוב... רואה בן-אדם אחד עם טוריה, נוטע עץ חרובים...
"סליחה, בשביל מה אתה נוטע את העץ חרובים הזה? אתה יודע מת
זה יוציא לך פירות! רק עוד שבעים שנה! הרי אתה כבר לא תהיה
בעולם הזה... בשביל מי אתה נוטע את זה?"

"אתה צודק, אבל כשאני הגעתי לפה... היה כאן כבר עץ חרובים אחד
לבלב... אז מישוהו זרע את זה פה... הוא גם ידע שהוא לא יהנה
מזה... אז יוצא שהוא עשה את זה בשבילי... אז גם אני עושה את
אותו דבר... לבאים אחרי..."

חוני ממשיך בדרכו... נכנס למערה... אוכל לחם, ונרדם... שינה
שנמשכת במערה, שבעים שנה...

המהרש"א אומר, שבינתיים יצאה שמועה, שהוא מת במלחמה...
חוני מתעורר כעבור שבעים שנה... הוא לא יודע כמה זמן עבר...
מוציא את הראש מהמערה... מה עושה דבר ראשון?
הולך הביתה!

בדרך הוא עובר באותו מקום, שנטעו בו את העץ חרובים... והוא
רואה מישוהו שעודר שם... "סליחה, זה אתה נטעת את העץ הזה?"
"אני! לא... זה הסבא שלי ז"ל נטע אותו"

"הסבא שלך!?" אני זוכר שהוא נטע את זה רק... ואו... ישנתי שבעים
שנה!"
חוני מגיע הביתה... מסתכל על הדלת... רואה 'משפחת המעגל'...

דופק בדלת... פותחים את הדלת...
"שלום... איפה אבא?"
"אבא נפטר..."
"מי אתה?"
"אני הנכד של חוני המעגל"

חוני מחויך מאוזן לאוזן... "אני חוני המעגל!!!"
"בואו ילדים תסגרו את הדלת... שלא תעזו שוב פעם לפתוח את
הדלת לזרים!!!" ☺

אתמול היה כאן מישוהו... אסף כסף... אמר הוא אליהו הנביא... היום
בא מישוהו... אמר שהוא חוני המעגל... טוב... שיחררו את כולם בבת
אחת... ☺

טוב... חוני המעגל הולך... לאיפה?
לבית המדרש...
הוא מגיע... מתיישב... בן פורת יוסף, הבית מדרש מלא... הרב מקשה
קושיות... פתאום התבארו לרב כל השאלות... הוא נתן צעקה
"מאירים הסוגיות, כמו בימיו של חוני!!!"

*אין לנו מושג מי היה חוני... חז"ל אומרים, שמה שהיה מבקש מאת
ה', היה מקבל!
מגיע חוני לרב בבית המדרש, ואומר לו "אני חוני!!!"
"חוני?!!... תראה... אתמול היה פה מישוהו, דומה לך... אמר שהוא
אליהו הנביא... תקשיב... קח שקל, ותהיה בריא" ☺

זה לא כמו היום, שיש בבית את התמונה של סבא... פעם זה לא היה...
לא היו תמונות! מאיפה הוא יודע שהוא חוני?
יוצא חוני מחוץ לבית המדרש, ומבקש מהקב"ה בקשה "ריבונו של
עולם... אני הולך לישון הלילה... קח אותי מפה... תהרוג אותי"

זה מה שאומרת הגמרא – **או חברותא או מיתותא**...
לא מבין את הגמרא הזאת... אני יגיד לכם גם למה...
נגיד שלא מאמינים שהוא חוני... הוא מגיע הביתה... "אני סבא חוני"...

סוגרים לו את הדלת בפנים... בסדר...
הולך לבית הכנסת... "אני חוני" ... "אתה לא חוני!"...
אהה, מקודם הוא אמר "מאירים הסוגיות, כמו בימיו של חוני"...

בסדר... אז הוא שמע שאמרתי חוני... אם הייתי אומר את זה על רב
פפא, הוא היה אומר שהוא רב פפא...
אתה יודע מה? אתה לא חוני המעגל... מהיום תקרא לעצמך אברהם
ברקוביץ'...

תלך לישב הסמוך, שמה לא מכירים אותך... "יש חדר להשכרה?"
ישאלו אותך "איך קוראים לך?"
"אברהם ברקוביץ'"... יתחיל את החיים שלו מחדש...

יכנס לבית המדרש... יתחיל את כל הש"ס מחדש... רק היישוב ידרוש... והוא יקשה עליו קושיות!
יגיד הרב "תשמע... הברקוביץ" הזה... חריף! איפה למדת קודם?!"

אז נשאלת השאלה - מה זה משנה איך קוראים לך, חוני או אברהם ברקוביץ?! תשב ותלמד!

אבל כך כתוב בגמרא, שחוני ביקש "ריבוננו של עולם, אני מבקש שתיתקח אותי מכאן"... למה לקחת אותו מפה?

עפ"י מה שמבינים המפרשים בגמרא, בן-אדם זקוק להערכה... הכבוד של האדם, זה החיים שלו...

ודאי שאנחנו צריכים לברוח מהכבוד... אבל כל אחד יודע את ערכו, הוא יודע את מה שהוא שווה...

אחד שהוא רופא שיניים... הוא לא צריך להתגאות... אז הוא רופא שיניים!

להבדיל אלף אלפי הבדלות... מגיד שיעור... הוא צריך להתגאות שהוא מגיד שיעור?!

לא! הוא יודע שיש לו תפקיד מסוים... הוא לא צריך להתגאות בזה... אבל כל אדם זקוק להערכה, שיעריכו אותו! ההערכה של האדם, זה החיים שלו... וכשלוקחים ממנו את הדבר הזה, שזה הכבוד המינימלי, את ההערכה של האדם... האדם מעדיף למות!
זה מה שאמר לנו חוני...

(ברוך שאמר)

ואם שור נגח הוא (כא, כט)

בעיר בריסק היו הרבה חסידים. שוחט העיר, רבי יאשע שוחט, היה חסיד סלונים. רבי יאשע רשם בכתביו (כתבי הר"י ש"ב) מעשה שמרן רבי יוסף חיים זוננפלד אמר שהמהרי"ל היה מספר לו אותו והיה מקדים: "הבה ואספר לך סיפור חסידי", ומעשה שהיה כך היה:

פעם אחת בא לפני יהודי עני מקובנא, סוחר חטים קטן, שהיה מרויח לפרנסתו כמה רובלים בודדים לשבוע, והיה חי בדוחק גדול.

בשנה הראשונה להסתלקות אביו, בא איליו בחלום ואמר לו: "דע לך בני יקירי, שאני מגולגל בשור שחור שנמצא בעיירה פלונית אצל גוי פלוני שגר בקצה הכפר, שני קילומטר מקובנא. מבקש אני ממך שתלך אל אותו גוי ותקנה ממנו את השור השחור. הוא ידרוש בתמורה שמונים רובל, ותנסה להורידו לארבעים רובל. אחר כך תביא את השור לקובנא, לבית השוחט הכשר, והרב יהיה נוכח שם ויענו אמן על ברכת השוחט. את הבשר תחלק לעניים הגונים, וכך יהיה תיקון לנשמתו."

בתחילה אמר הסוחר "חלומות שוא ידברון", ואף כשחזר החלום פעמיים ושלוש - לא התייחס איליו. יום אחד, בעמדו לפני עמוד התפילה כמנהג האבלים, באמצע חזרת הש"ץ התעלף ונפל. לאחר שעוררוהו סיפר שאביו הגיע בהקיץ באמצע שמונה עשרה והורה לו בחומרה שיתיחס לאותם חלומות.

המתפללים הלכו עם אותו בן לבית המהרי"ל, רב העיר, ספרו לו את כל המעשה, ושאלוהו כדת מה לעשות.

השיב להם המהרי"ל: "אף אם החלום אמיתי, הרי לא אמר לו אביו בחלום מהיכן יקח ארבעים רובל לקנות את השור השחור. והרי היהודי הזה מתפרנס שניים או שלושה רובל לשבוע ופרנסתו דחוקה עד מאוד, ואיך ימצא ארבעים רובל?"

המתפללים התעוררו מאוד, ואמרו שכל אחד מהם ישתתף בהוצאה, וכך יהיו לו ארבעים רובל.

בדרך הדרוש

אך המהרי"ל לא שש להצעה זו, וטען לפנייהם שהרי באלו הימים שילך או יסע לאותה עיירה ויחזור ויטפל בשחיטה ובחילוק הבשר, לא יוכל לעסוק במלאכתו ולהתפרנס, ומהיכן יהיה לו כדי פרנסתו אותו שבוע? הרי שצריכים להוסיף לו עוד, מלבד ארבעים רובל הראשונים.

האנשים הסכימו גם לזאת והבטיחו שיתנו את פרנסת השבוע ברווח.

אמר המהרי"ל לאותו בן: "הנה לך סכום המעות. אולם, דע לך שבאמת המעות אינן שלך, אלא כספי צדקה שנתנו לך רק לשם תקנת נפש אביך, והיות וכך, אני מדגיש בפניך כי רק אם החלום יתקיים על כל פרטיו, שבאמת תבוא לאותו כפר ויהיה שם הגוי ששמו כך וכך, ובאמת יגור בקצה העיירה כמו שאמר אביך, ואכן יהיה השור שחור, ובתחילה יאמר הגוי שמחירו הוא שמונים רובל, ואחר כך תצליח להורידו לארבעים רובל - אם הכל יהיה ממש כדברי אביך בחלום, טול את המעות ותקנה את השור, ותקיים בכך את דברי החלום ככל פרטיו ודקדוקיו. אך אם יחסר אחד מכל הסימנים הנ"ל - אסור לך להשתמש באלו המעות של צדקה, ותשיבם לאנשים שנתנוהו לך."

האיש נסע לאותו כפר ושאל לשם הגוי הנ"ל, ואכן זה היה שמו, וביתו שכן בקצה הכפר.

בהגיעו אל הגוי שאלו על שור שחור אם קיים ברשותו, ואמר הגוי שאכן קיים אצלו שור שחור שזה כבר זמן רב שבצונו למוכרו אבל הוא נגחן ומשתולל, וכמה פעמים שרצה לתפסו לקחתו לשחיטה, השתולל באופן שהיה סכנת נפשות ממש לעמוד אצלו.

שאל אותו היהודי על מחיר השור, והגוי אמר: "באמת מחירו הוא שמונים רובל, אך כיוון שהוא מסוכן, אני מוכן למכור לך אותו בארבעים. אבל תיזהר מאוד כשאתה ניגש איליו כי זה סכנת נפשות."

אחר ששילם לו היהודי את ארבעים הרובל, ביקש הגוי לקרא לכמה גויים בעלי כוח שיוכלו לקשור את השור. אך היהודי אמר לו: "חדל לך! אני מסתדר לבד".

היהודי ניגש אל השור, והשור היה רגוי ועמד בהכנעה, לא נגף ולא נגח, לא בעט ולא נשך ולא רבץ. קשר לו היהודי חבל בין קרניו והשור הלך אחריו ככבשה קטנה, לפליאת הגוי שלא ידע את נפשו מתדהמה.

כשהגיע היהודי לעיירה נעשה רעש גדול בכל העיר. כולם באו להשתתף במעמד השחיטה. השוחט בירך בקול רם וענו כל העם אמן. בדקו את הריאות והיו נקיות וכשרות, וחילקו את הבשר לעניי העיר, ואף למהרי"ל נתנו מהבשר לכבוד שבת.

וכתב רבי יאש עשו"ב: יהיו אנשים שיתפעלו מעצם המעשה - גילוי נורא על ידי חלום, ותקון נפש בדרך פלא. יהיו אנשים שיתפעלו ממה שהמהרי"ל הקפיד כל כך על ממון ישראל, והזהירו שאם יחסר אחד מפרטי החלום ישיב כל הממון לבעליו. מישהו אחר היה מתפשר שאף אם הכפר יהיה רחוק שבע פרסאות ולא שמונה, או שהשור יהיה חום ולא שחור, גם יקנהו וישחטוהו. אלא שהמהרי"ל הקפיד מאוד על פרוטה של יהודי.

אך ההתפעלות שלי - ממשיך רבי יאש עשו"ב - היא בעיקר ממה שחייב המהרי"ל מה יהיה פרנסת אותו יהודי באותו שבוע שיטפל בתיקון נשמת אביו, ודאג לו לפרנסת אותו שבוע. תקנות, גלגולים, תיקונים - אבל מה יהיה עם היהודי הזה, מה יאכל בשבת הקרובה?... כי מהרי"ל לא היה רבם של ישראל אלא אביהם של ישראל.

(הגרמ"י רייזמן - מובא ב"נאה דורש")

והגישו אדניו אל האלהים והגישו אל הדלת או אל המזוזה (כא פסוק ו) ברש"י ורצע אדוניו את אוניו הימנית או אינו אלא שמאלית תלמוד לומר און און וכו'. ויש לרדק מאי קושיא הוא זאת או אינו אלא שמאלית הלא כל המצות סתם בתורה הדין נותן להיות בימין כמו שמצונו לענין כמה דברים. ויש לפרש על פי מה דאיתא במדרש רבה בשיר השירים על הפסוק ישקני מנשיקות פירוש דבשעת מתן תורה היה הדיבור יוצא מימינו של הקב"ה לשמאלן של ישראל וכו' עיין שם. נמצא הדיבור לא תגוב דמחמתו נרצע שמוע האון שמאל והגישו אדניו אל האלהים והגישו אל הדלת או אל המזוזה (כא פסוק ו) ברש"י ורצע אדוניו את אוניו הימנית או אינו אלא שמאלית תלמוד לומר און און וכו'. ויש לרדק מאי קושיא הוא זאת או אינו אלא שמאלית הלא כל המצות סתם בתורה הדין נותן להיות בימין כמו שמצונו לענין כמה דברים. ויש לפרש על פי מה דאיתא במדרש רבה בשיר השירים על הפסוק ישקני מנשיקות פירוש דבשעת מתן תורה היה הדיבור יוצא מימינו של הקב"ה לשמאלן של ישראל וכו' עיין שם. נמצא הדיבור לא תגוב דמחמתו נרצע שמוע האון שמאל

אם כן הוה אמינא דשמאלית תרצע משום הכי צריכים ללמוד הגזרה שוה. (תנוכת התורה)

וכי יוד איש על רעהו להרגו בערימה מעם מזבחי תקחנו למות (כא, ד) ותמוה, ונ"ל דילפינן דאזלינן בתר רובא מרישא של עולה ולא חיישינן דילמא טריפה וכן מי שהרג הורגין אותו ולא חיישינן דילמא הנהרג טריפה, וזה הפירוש מעם מזבחי שמשם ילפינן דאזלינן בתר רובא, תקחנו למות. וביזה מפורש ההמשך: ומכה אביו ואמו מות יומת, שהרי זה שפלוני הוא אביו ג"כ סמכינן על הרוב.

אם כסף תלוה את עמי את העני עמך (כב, כד) נקדים מה דאיתא בגמ' דבבא מציעא (דף ע"ה) שלשה צועקים ואינם נענים ואחד מהם המלוה את חבירו שלא בעדים, ואיתא בפסוק מתן בסתר יכפה אף דהיינו שיתן צדקה בסתר, והשתא אתי שפיר אם כסף תלוה את עמי כלומר צריך להיות בפני עמי דהיינו עדים אבל את העני אם אתה נותן לעני צדקה עמך תתן בסתר. (מדרש יונתן).

ת.ד 102 בני ברק | פקס : 03-5055919
9139191@gmail.com

זבל מאמינים

גליון שבועי מ'בית בני אמונים'

פרשת משפטים תשפ"ד שנה י | גליון מס' 520

פניני אמונים

פניני תפלה בפרשה

פתחו שערים

דבר מוסד ונשיא 'בני אמונים'

אמן - נשמת הברכה

מדי בקר, לאחר שאנו מודים בברכת "אשר יצר" על מתנת הגוף, מוסיפים ומודים אנו בברכת "אלקי נשמה" על העקר - על הנשמה הטהורה שנפח בנו הקב"ה ברחמי וברב חסדיו.

בעוד הגוף הוא בריאה גשמית הגלויה לעין האדם, הנשמה שנפח בנו הקב"ה ובה תלויים חיינו, היא בריאה רוחנית הנעלמת מעין האדם, וכפי שאמרו חכמים (ברכות י א): "מה הקב"ה רואה ואינו נראה - אף נשמה רואה ואינה נראית".

אם נתבונן נמצא כי לא רק לאדם יש גוף ונשמה, כי אם גם לתפלה וגם לברכה! בעל 'חובות הלבבות' (שער חשבון הנפש פ"ג) מדמה את תבות התפלה שהאדם מבטא בפיו - לגוף, ואלו את הפונה לנשמה, ומוסיף וכותב כי לפיכך אדם המוציא את מלות התפלה בפיו ובאותה שעה מהרהר בעניינים אחרים, נמצאת תפלתו כגוף בלי נשמה.

על דרך זו אמרו צדיקים כי ברכה שאינה נענית באמן, היא כגוף בלי נשמה. גם אם ברך אדם בכונה וכראוי, אם לא היה מי לשענה אחריו אמן, ברכתו תגדר כגוף בלי נשמה. כי כמו הפונה לתפלה, כך האמן לברכה; ענית אמן אינה מצוה נפרדת העומדת לצד הברכה, אלא היא המחיה ומחזיקה את הברכה, ובלעדיה הברכה היא כגוף בלי נשמה.

בהזדמנויות רבות שבהן אני מזמן לדבר על חשיבותה של ענית אמן, כאשר אני מביע את הרעיון האמור, אני מוצא שיש כאלו שמתקשים לעפל את הדברים; עד כדי כך?! אלא שההסבר לכך הוא פשוט:

גאוני הדורות משוים את הברכה לכתובת גוף השטר ואת ענית אמן לחתימה עליו (מהרש"ל ב'עמודי שלמה' עשה כז, ובעל ה'פלי יקר' בעוללות אפרים" ח"ג מאמר תס). ומעתה, כפי שכל אחד מבין כי צ"ק על סף מיליון דולר ללא חתימה הוא חסר ערך = גוף ללא נשמה, כך גם הברכה, הנמשלת לשטר, בהעדר חתימת האמן היא כגוף ללא נשמה.

כפי שהנשמה נסותרת ונעלמת מעין האדם, כך פעלתה של ענית אמן נסותרת ונעלמת מאתנו. אמנם עלינו לדעת ולהאמין לדברי חכמינו שאמן היא חותם הברכה, והיא נחוצה לברכה כנשמה לגוף. במאמץ קל נוכל כלנו להפחין נשמה בברכותינו, בכך שנדאג שכל ברכה וברכה שאנו מברכים, ובפרט ברכות השחר שאנו אומרים מיד לאחר "אלתי נשמה", ישלמו בענית אמן.

בקריאת "ברכה בלי אמן כגוף בלי נשמה".
שבת שלום,

אוריאל מנחם

אסור לצעה אפלו לשם שמים

"אם ענה תענה אתו כי אם צעק יצעק אלי שמע אשמע צעקתו; וחרה אפי והרגתי אתכם בחרב והיו נשיכם אלמונות ובניכם יתמים" (כב כב-כג)
לכאורה היה על הפתוב לומר: "אם ענה תענה אתו - אם צעק יצעק", ומדוע נוספה המלה "כפי", שבאה בדרך כלל כנתינת טעם?

רבי שמואל מודיליאנו, רבה של סלונקי, פרש זאת בשם רבו, רבי אליהו קובו, על פי מעשה שארע בעיר אחת: שליטי אותה עיר הטילו מס כבד על היהודים, וכאשר ראשי הקהל התקשו לעמוד בגזרה, העלה אחד מראשי הקהל רעיון: "הבה נפסיק את תמיכתנו ביתומים ובאלמונות, כדי שמתוך צערם יצעקו אל ה', ומאחר וזעקתם נשמעת, נושע כלנו בזכותם". כנגד עצה שכזו מתריע הכתוב: "אם ענה תענה את היתום והאלמנה - כי אם צעק יצעק אלי" - כדי שיצעקו אלי ומתוך כך תושעו מצרתכם, דעו כי לא תרויחו מן דבר, שכן: "שמע אשמע צעקתו" - ולא צעקתכם!

עוד מפרש רבי מרדכי זקהים, רבה של פינסק:

בנוגע למעשה הנודע בחנה ופנינה נשות אלקנה אבי שמואל, העידו חכמים (ב"ב טו א) כי "פנינה לשם שמים נתכונה", והינו שהסבה שצערה את חנה היתה כדי שמתוך צערה תרבה בתפלה לה, וכך תזכה לבנים. ויש להבין - אם התכונה לשם שמים, מדוע נענשה במוות שמונה מתוך עשרת ילדיה (ראה מדרש שמואל ה)?

אלא בא הדבר ללמדנו, שהאסור החמור לצער את האילת עומד בעינו אף אם עושים זאת לטובת האילת, ובהתאם לכך אף העגש. יסוד זה אף נרמז בפסוק שלפנינו: "אם ענה תענה אתו", אפלו אם תעשה זאת רק "כי אם צעק יצעק אלי" - כדי שיצעק אלי על צרתו, הזרה והשמר, כי "שמע אשמע צעקתו; וחרה אפי והרגתי

אתכם בחרב..." (ארוחת תמיד] ל"ר"ש מודיליאנו] פר' צו; 'קהלת יצחק').

תפלת יתום ואלמנה נשמעת תמיד

"אם ענה תענה אתו כי אם צעק יצעק אלי שמע אשמע צעקתו" (כב כב)
מדוע כופלת התורה: "צעק יצעק... שמע אשמע"?

ה'חתם סופר' פרש זאת על פי דברי חכמים (ברכות ל ב) שכל המבקש להתפלל שתי תפלות, כגון שחרית ומוסף, לא יתפלל אותן בזו אחר זו, אלא ימתין בין תפלה לתפלה עד שתתישב דעתו שיוכל שוב להתחנן לפני הקב"ה. כאן, לגבי יתום ואלמנה, כפלה התורה: "צעק יצעק", כדי ללמדנו כי בשונה מכל אדם, גם כאשר יצעקו יצעקו אחר צעקה מבלי הפסק וישב הדעת, מכל מקום "שמע אשמע" - אף את הצעקה השנייה.

להתפלל בדמעות גם פימנים פתקונם

"מלא אתך ודמעך לא תאחר בכור בניך תתן לוי" (כב כח)
דרש רבי חיים סופר, בעל 'מחנה חיים':

גם בשעה שהצלחה מאירה לך פנים, עליך לשפך דמעות בתפלתך לבל יקיים בך "עשר שמור לבעליו לרעתו" (קהלת ה יב), ועל כך מזהיר הכתוב באמרו: "מלא אתך" - גם בהיותך מלא ועמוס ברב טובה, ו'דמעך לא תאחר' - אל תאחר מלדמע בתפלותיך. (דברי שיערי חיים).

רבי נפתלי הרץ קרצמר מפוניבז' דרש מהפסוק רמז להלכה האוסרת על האדם לעשות מלאכה או להתעסק בעסקיו קודם שיפיל תפלת שחרית (שו"ע א"ח פט א): "מלא אתך ודמעך לא תאחר" - אפלו אם תפלתך למלוי משאלותיך נאמרת בדמעות, בל תאחרה עד לאחר שתתעסק בעסקיך. קל וחומר אם אינה מלווה בדמעות, שאז בודאי עליך להקפיד שלא להתחיל בעסקיך בטרם תתפלל (נעם המצוות מצוה עג).

גזרה שנקרעה בדם

"ונתנה תקף", לא נותרה עין אחת יבשה בקרב קהל המתפללים.

כל פסקה בתפלה היתה בעלת משמעות עבור אחד או יותר מהמתפללים, אשר בשנה האחרונה הספיקו לחוות מנה גדושה של כאב ואבדון מסוגים שונים, רחמנא לצלן.

בהגיע תורו של שליח הצבור, המשגיח, לחזור על התפלה בשנית, בקשי הצליח לבטא את המלים מפיו, בין כל פסקה ופסקה הוא השתנק בככי ובדמעות, ומשהגיע לתבות המסימות את התפלה הקדושה: "ותשובה ותפלה וצדקה מעבירים את רע הגזרה", התמלטה מפיו זעקת כאב נוראה שגשמענה עד למרחקים.

באותם רגעים נדהמו הסובבים לראות כי לרב זעקותיו של המשגיח, זב דם מגרונו הנחר ונטף מפיו הישר על המחזור הגדול שהיה פתוח לפניו. אלו שעמדו מקרוב התחלחלו לראות כיצד נוזל הדם ומכסה את המלים בעלות המשמעות הכל-כך קשה עבורם - "רע הגזרה" - והם ראו בכך אות וסימן שתפלתם נתקבלה, והגזרה התבטלה ועברה.

היום הקדוש הגיע לסימו. עם קריאת "ברכו" של ערבית שבשורה על סימו של יום הכפורים, השתנתה האוירה בהיכל הישיבה מן הקצה לקצה. בני הקהלה היו סמוכים בקדשת היום ובטוחים כי שמע ה' לזעקתם, ותפלתם התקבלה ברחמים ובצרון.

חג הסוכות שבא לאחר מכן נחגג אף הוא בשמחה מיחדת, שמחה של קדשה וישועה, שמחה שבטאה רצוי וטהרה, שמחה של תפלה שהתקבלה.

ואכן, הרגשתם לא היתה לשוא. במהלך השנה הבאה, בחסדי ה' לא פקד שום אסון את קהלת יהודי גיטסהד, איש לא נפטר בטרם עתו, ואדרבה, בנגוד גמור לשנה הקודמת, בשנה זו התרבו עד מאד השמחות בקהלה, בבחינת שמחה רדפת שמחה.

עד עצם היום הזה רואים יהודי גיטסהד במשגיח זצ"ל כמי שבכח תפלתו קרע את רע הגזרה שרחפה מעל קהלתם, ואף מצביעים ברטט על המחזור הישן השמור בקפידה בהיכל ישיבת גיטסהד, אשר נתן עדין לראות בו את כתמי הדם המכסים את תבות "רע הגזרה", תבות אותן זעק המשגיח באותו יום כפור בלתי נשכח בזעקה כה עצומה, זעקה שבקעה מדם לבו, פשוטו כמשמעו, והעבירה את רע הגזרה.

כאמור, המשגיח כהן במשרתו בעיר גיטסהד במשך יותר משלושים שנה, ובהמשך נקרא להתמנות כמשגיח בישיבת 'בית מדרש גבוה' דליקווד, בה הרביץ תורה ומסר במשך כשלושים שנה נוספות, עד לפטירתו בכ"ב בטבת התשפ"ד.

נשמע מפי תלמידי המשגיח זצ"ל

בתורה ובמוסר והיה לבחיר הישיבה. לאחר נשואיו נקרא לשוב לגיטסהד, וכמה שנים לאחר מכן, בעודו צעיר לימים, התמנה למשגיח בישיבת גיטסהד, משרה שבה כהן במשך למעלה משלושים שנה.

מלבד גדלותו בתורה ובמוסר, נודע המשגיח בלבו הרחום. ביתו היה לתל תלפיות עבור כל נזקק, רבים סרו לפתחו כדי לתנות את פאביהם ולמצא מזור למכאוביהם, והמשגיח בלבו הרחום היה כואב בכאבם ומרעיף עליהם טללי נחם.

באחת השנים התקדרו השמים מעל הקהלה החרדית אשר בגיטסהד. כמה וכמה אסונות התרחשו בזה אחר זה. כל אסון כשלעצמו היה נורא, ואולם צבר האסונות של אנשים צעירים וילדים רפים שגפטרו, השרה אבל ופחד על הקהלה כלה. הגיעו הדברים לידי כך שבני הקהלה היו שרויים בפחד מתמיד - מתי והיכן תנחת הצרה הבאה...

במוצאי אותה שנה, עם תחלתה של שנה חדשה, ביומו הראשון של ראש השנה התבשרו בני הקהלה בבשורה קשה נוספת, בפטירתו של אחד מבני הישיבה, בחור חשוב ויקר, והבשורה הנוראה הזו הכבידה על הכאב העצום של בני הקהלה שכבר היה בשיאו.

ביומו השני של ראש השנה התאספו יהודי גיטסהד בהיכל הישיבה כככל שנה, אולם בשנה זו התפללו הרקיעו שחקים באפן יוצא מן הרגיל. בני העיר כלם, מקטן ועד גדול, יחלו לשנה טובה יותר, ומפיון שיזעו עד כמה מכרעת חשיבותם של ימים קדושים אלו עבור השנה כלה, השתדלו כלם להתאמץ מעבר ליכולתם בתפלה וזעקה לפני ה' שיחוס על שארית פלטתם ויאמר לצרותיהם די.

עשרת ימי תשובה עברו על יהודי גיטסהד בהתחזקות עצומה

בתשובה, בתפלה ובצדקה, כאשר המשגיח רבי מתתיהו מעורר שוב ושוב בשיחותיו עד כמה יכולים ימים אלו להכריע על גורל השנה כלה, ובני קהלת גיטסהד כלה השתדלו להתחזק בכל כוחם.

ההתחזקות הגיעה לשיאה בתפלת מוסף של היום הקדוש, כאשר המשגיח רבי מתתיהו עבר לפני התבה כמנהגו. המשגיח, שכאב משפחות בני הקהלה שכן במעמקי לבו הרחום, נשא את תפלתו מתוך מתמשך, סוחף אחריו את כל המתפללים. לאורך כל התפלה זעקותיהם של המתפללים הרקיעו שחקים, וכשהגיעו לתפלה המרטיטה

בחדשים האחרונים הפה עולם התורה והמוסר בארץ ובעולם באבל כבד, עם השמע הבשורה הפורה על הסתלקותו בסערה השמימה של המשגיח הנודע דישיבת ליקווד, הגאון הצדיק רבי מתתיהו חיים סולמון זצ"ל, בעל המתנת חיים, מזאגי בעלי המוסר בדורנו, אחר שבשנים האחרונות התיסר ביסורים קשים ומרים.

באותם רגעים נדהמו הסובבים לראות כי לרב זעקותיו של המשגיח, זב דם מגרונו הנחר ונטף מפיו הישר על המחזור הגדול שהיה פתוח לפניו. אלו שעמדו מקרוב התחלחלו לראות כיצד נוזל הדם ומכסה את המלים בעלות המשמעות הכל-כך קשה עבורם - "רע הגזרה" - והם ראו בכך אות וסימן שתפלתם נתקבלה, והגזרה התבטלה ועברה.

כתמי הדם במחזורו של המשגיח

תולדותיו של המשגיח זצ"ל רצופות בעליה מתמדת. הוא נולד בגיטסהד שבאנגליה בשנת תרנ"צ לאביו רבי יעקב, אשר כיון שנולד בתוכה קראו בשם 'מתתיהו'. בשנות נעורו ובחרותו התעלה בתורה בין כתלי ישיבת גיטסהד, ובהמשך, בהמלצת ראש הישיבה הגאון רבי ליב גורביץ זצ"ל, עלה לארץ הקודש להסתופף בצל קורתו של חותנו של הגר"ל, הלא הוא המשגיח הנודע רבי אליהו לופיאן זצ"ל בישיבת 'כפר חסידים' הנודעת.

בישיבת 'כפר חסידים' התעלה עד מאד

הפסקה בדברים שבקדשה לעניית אמן

בברכת "ברוך שאמר", עד אמירת "ברוך אתה ה'" הראשון, מתר למברך לענות אמן על כל הברכות ואפלו על ברכת "ברוך שאמר" ששומע מאחר¹. לאחר שהתחיל "ברוך אתה ה'", מתר לו לענות אמן אחר כל הברכות², אך אסור לו לענות אמן על ברכת "ברוך שאמר" ששומע מאחר, לפי שברכה זו אינה מזכרת בגמרא³. ואולם יש החולקים וסוברים שלאחר אמירת "ברוך אתה ה'" אין לענות כי אם את חמש האמונים הראשונות בקדיש⁴, ויש הסוברים שאף את האמן שאחר "הא-ל הקדוש" ו"שומע תפלה"⁵. אמנם לאחר אמירת "ברוך אתה ה'" שבחתימת הברכה, אסור לענות אמן כלל עד לסיום הברכה⁶.

1. 'משנה ברורה' (נא ב), וראה שם שבאר שחלקה הראשון של ברכת "ברוך שאמר", עד "ברוך אתה ה'", "שבחא בעלמא הוא". [וראה עוד בערוך השלחן (נא ג) שנוטה לומר שהברכה מתחילה באמירת "ברוך אתה ה'", והשבחים שאומרים לפניו אינם חלק מהברכה]. וכן כתב ה'בן איש חי' (פרשת ויגש אות ט) וזה לשונו: "אבל אם עדין לא התחיל בברכה, שאוחז בשנים עשר 'ברוך' הראשונים, מתר להפסיק לכל דבר שבקדשה". בספר 'נוטרי אמן' (ח"ב פ"כ ה"ז) כתב שבחלקה הראשון של הברכה מתר לענות גם "ברוך הוא וברוך שמו". אמנם ה'כ"פ החיים' (שם יא) כתב שאף העומד בחלק זה לא יענה כי אם אמן שחייבים לענותה מצד הדין, ואולם אמן שאחר הבקשות שבסיום הקדיש [כגון "על ישראל..."] ו"הא שלמא רבא..."] שאינה אלא מנהג, וכל שכן "ברוך הוא וברוך שמו", אין לענות, שכיון שאינו אלא מנהג "למה יפסיק בשבח הגדול הזה" [ובפרט שבמנין הפ"ז תבות שיש בברכה זו (כדברי הטור בשם ספר היכלות)], נכלל גם חלק זה, והרי אמרו הפוסקים (ראה משנה ברורה שם טז) שאין לגרע או להוסיף ולו תבה אחת על פ"ז התבות שתקנו ב"ברוך שאמר".
2. לדעת ה'מגן אברהם' (שם ג) דינה של ברכת "ברוך שאמר" קל מדין שאר ברכות, לפי שאינה מזכרת בגמרא, ולכן מתר לענות בה אמן על עוד כתב ה'בן איש חי' (שם), שאם הפסיק לענית דבר שבקדשה בחלקה הראשון של "ברוך שאמר", יחזור ויאמר מתחלת "ברוך שאמר" כדי לא להוסיף על פ"ז תבות שתקנו לומר בברכה זו. ואולם כ"פ החיים' (שם) חולק עליו וסובר שאין צריך לחזור, לפי שאין עניית אמן או שאר דברים שבקדשה שחייבים לאמרם מצד הדין, נחשבים להוספה על תבות הברכה.
3. והוא הדין לעניית אמן אחר ישתבח, שכיון שלא הזכירו ברכות אלו בגמרא אין להפסיק באמצע הברכה כדי לענות אמן אחריהן (משנה ברורה' שם). וראה ב'באור הלכה' (שם) שהביא את דעת ה'פרי מגדים' (שם א"א ב) שלא חלק בין הברכות ולדעתו אף לאחר שהתחיל "ברוך אתה ה'" מתר לענות אמן אף על ברכת "ברוך שאמר", ודחה דבריו.
4. החיד"א ('קשר גודל' ז כט-ל) כתב שלדעת האר"י אף שלא הזכיר ברכת "ברוך שאמר" בגמרא, דינה כברכות קריאת שמע וכשאר ברכות המזכרות בגמרא, שכן אף היא נתקנה על ידי אנשי כנסת הגדולה (ראה ט"ז שם א). לפיכך העומד באמצע הברכה אסור לו לענות אמן אחר כל הברכות, ולא יענה אלא אמונים ודברים שבקדשה שמתר לעומד בברכות קריאת שמע לענות, וכן פסק ה'כ"פ החיים' (שם). אף ה'שלחן ערוך הרב' (שם ג) הביא דעה זו, וביקצות השלחן' (סי יח הערה ה) כתב שכן נקט הרב בסדורו להלכה.
5. 'שלחן ערוך הרב' (שם) והוא על פי דברי הרמ"א (או"ח סו ג), שלעניית אמן אחר ברכות אלו יש חשיבות מיוחדת. ואולם לדעת ה'שלחן ערוך' (שם) דינה כשאר אמונים.
6. 'משנה ברורה' (שם), בשם ה'חיי אדם' (כלל כ סעיף ג), לפי שבכך "מקלקל לגמרי את הברכה".

1. 'משנה ברורה' (נא ב), וראה שם שבאר שחלקה הראשון של ברכת "ברוך שאמר", עד "ברוך אתה ה'", "שבחא בעלמא הוא". [וראה עוד בערוך השלחן (נא ג) שנוטה לומר שהברכה מתחילה באמירת "ברוך אתה ה'", והשבחים שאומרים לפניו אינם חלק מהברכה]. וכן כתב ה'בן איש חי' (פרשת ויגש אות ט) וזה לשונו: "אבל אם עדין לא התחיל בברכה, שאוחז בשנים עשר 'ברוך' הראשונים, מתר להפסיק לכל דבר שבקדשה". בספר 'נוטרי אמן' (ח"ב פ"כ ה"ז) כתב שבחלקה הראשון של הברכה מתר לענות גם "ברוך הוא וברוך שמו". אמנם ה'כ"פ החיים' (שם יא) כתב שאף העומד בחלק זה לא יענה כי אם אמן שחייבים לענותה מצד הדין, ואולם אמן שאחר הבקשות שבסיום הקדיש [כגון "על ישראל..."] ו"הא שלמא רבא..."] שאינה אלא מנהג, וכל שכן "ברוך הוא וברוך שמו", אין לענות, שכיון שאינו אלא מנהג "למה יפסיק בשבח הגדול הזה" [ובפרט שבמנין הפ"ז תבות שיש בברכה זו (כדברי הטור בשם ספר היכלות)], נכלל גם חלק זה, והרי אמרו הפוסקים (ראה משנה ברורה שם טז) שאין לגרע או להוסיף ולו תבה אחת על פ"ז התבות שתקנו ב"ברוך שאמר".
2. לדעת ה'מגן אברהם' (שם ג) דינה של ברכת "ברוך שאמר" קל מדין שאר ברכות, לפי שאינה מזכרת בגמרא, ולכן מתר לענות בה אמן על עוד כתב ה'בן איש חי' (שם), שאם הפסיק לענית דבר שבקדשה בחלקה הראשון של "ברוך שאמר", יחזור ויאמר מתחלת "ברוך שאמר" כדי לא להוסיף על פ"ז תבות שתקנו לומר בברכה זו. ואולם כ"פ החיים' (שם) חולק עליו וסובר שאין צריך לחזור, לפי שאין עניית אמן או שאר דברים שבקדשה שחייבים לאמרם מצד הדין, נחשבים להוספה על תבות הברכה.
3. והוא הדין לעניית אמן אחר ישתבח, שכיון שלא הזכירו ברכות אלו בגמרא אין להפסיק באמצע הברכה כדי לענות אמן אחריהן (משנה ברורה' שם). וראה ב'באור הלכה' (שם) שהביא את דעת ה'פרי מגדים' (שם א"א ב) שלא חלק בין הברכות ולדעתו אף לאחר שהתחיל "ברוך אתה ה'" מתר לענות אמן אף על ברכת "ברוך שאמר", ודחה דבריו.
4. החיד"א ('קשר גודל' ז כט-ל) כתב שלדעת האר"י אף שלא הזכיר ברכת "ברוך שאמר" בגמרא, דינה כברכות קריאת שמע וכשאר ברכות המזכרות בגמרא, שכן אף היא נתקנה על ידי אנשי כנסת הגדולה (ראה ט"ז שם א). לפיכך העומד באמצע הברכה אסור לו לענות אמן אחר כל הברכות, ולא יענה אלא אמונים ודברים שבקדשה שמתר לעומד בברכות קריאת שמע לענות, וכן פסק ה'כ"פ החיים' (שם). אף ה'שלחן ערוך הרב' (שם ג) הביא דעה זו, וביקצות השלחן' (סי יח הערה ה) כתב שכן נקט הרב בסדורו להלכה.
5. 'שלחן ערוך הרב' (שם) והוא על פי דברי הרמ"א (או"ח סו ג), שלעניית אמן אחר ברכות אלו יש חשיבות מיוחדת. ואולם לדעת ה'שלחן ערוך' (שם) דינה כשאר אמונים.
6. 'משנה ברורה' (שם), בשם ה'חיי אדם' (כלל כ סעיף ג), לפי שבכך "מקלקל לגמרי את הברכה".

הפסקה בדברים שבקדשה לעניית אמן

בערב ימיו של רבי אברהם דוד רוזנטל, רבה של שכונת 'שערי חסד' בירושלים, נכנס אחד מנכדיו לבקרו, וראה מעין בספר 'משנה ברורה'. כאשר התענג הנכד באיזו הלכה מעין סבו, השיב לו הסב: "אינני מברך הלכה מסוימת, אלא שב וחזור על המשנה ברורה". התפלא הנכד: "סבא, הלא אתה כבן תשעים שנה, ואיזו הלכה יכולה להתחדש לך אחר שכבר שנגת פעמים רבות את דברי המשנה ברורה? האם לא עדיף ללמד דברים חדשים? בתגובה הביט הסב בנכדו והשיב: "דע לך כי בכל חזרה, גם בפעם המאה, מתחזרים ומתחדשים דינים והלכות; הנה בוא וראה הלכה שהתחזרה לי זה עתה:

ה'משנה ברורה' (נא ב) פוסק כי העומד באמצע ברכת 'ברוך שאמר' יכול לענות אמן, לפי שברכה זו לא הזכרה בגמרא. זאת אף שאף שאת נסח ברכת 'ברוך שאמר' תקנו אנשי כנסת הגדולה על פי נסח שהיה כתוב בפתקה שנופלה מן השמים (ט"ז או"ח נא א בשם האור זרועי), ואף כתבו הפוסקים שיש בברכה זו פ"ז תבות, וסימנה: 'ראשו [ראש התפלה] כתם פז' (שה"ש ה יא), ועל כן אין לגרע או להוסיף ולו תבה אחת על פ"ז התבות שתקנו בה (משנ"ב נא טו). עם כל זאת, באמצע ברכה זו מתר לענות אמן אחר הברכות, ואלו בכל ברכה אחרת המזכרת בגמרא, אסור. למדנו מפאן חדוש נורא על שגב כחה של התורה: ברכה שמזכרת בגמרא חמורה בהלכותיה יותר מאשר ברכה שלא הזכרה בגמרא, זאת אף שכתבוה בשמים במספר אותיות מדקדק, ושלחו לתקנה בסדור התפלה".

"וכי בשביל חדוש שכזה לא כדאית חזרה נוספת?! - סים הסב בהתרגשות.

נוטרי אמן' ח"ב עמ' שלו

”ברוך רופא חולים” – אמן!

ממנו לצמיתות. למרבה ההפתעה, מיד כשנשמעה הבשורה, הורה המלך להשליכו לבית האסורים ולהענישו בחמרה על כל מעשיו הרעים. או אז התברר כי כל זמן שיכל הכנר לשמש בתפקידו ולהנעים למלך בנגינתו, התעלם המלך מחטאיו, וברגע שלא יכול היה יותר לעשות זאת, מיד נענש.

’אף לרבון העולמים יש נגון מיוחד שהוא אוהב, סים אמו”ר והסביר: ’חכמים אמרו (דב”ר ז א) כי אין גדול לפני הקדוש ברוך הוא יותר מאמן שישראל עונים, ומשכף, לא לחנם אמרו (תיקו”ז ע א) כי העונה אמן קורעים לו גזר דין של שבעים שנה, שכן אדם המשורר לפני ה’ בנגון האהוב עליו ביותר - נגון ה’אמן’, ראוי שיתעלמו מעוונותיו.

אמר לתלמידך, כי אם הוא רוצה שמשמים יתעלמו מעוונותיו ויקרעו את גזר דינו הקשה, יקבל על עצמו לרדף בכל יום אחר עוד ועוד אמנים. וככל שירבה לעשות זאת, כן יושיעו הקדוש ברוך הוא ויפקדהו בפקדת ישועה ורחמים’.

הרב עדן את תלמידו בתשובה שקבל, והלה הבטיח להתחזק ולעזבן בבשורות טובות...

כשנה לאחר מכן התקשר התלמיד לרבו ובשר על לדת בנו בכורו, והוסיף וספר: ’בשנה האחרונה, כהוראת ראש הישיבה החלטתי להתחזק בעניית אמן, ומאז ואילך אני מקדיש מדי בקר זמן רב כדי לסובב מבית כנסת לבית כנסת, לשמע ברכות, ולענות אמנים על כמה שיותר ברכות. חברי, שהפירו את עברי, הביטו עלי כאדם שנטרפה דעתו, אולם אני, שידעתי כי חיי תלויים בכה, התעלמתי ממבטיהם והמשכתי בהנהגתי.

בחסדי ה’ עלי, במהלך השנה נושעתי בכל החומים. בחסדי ה’ נרפאתי ממחלתי, אף פרנסתי עלתה על דרך המלך, ואחרונה הגיעה אלי הישועה הגדולה בלדת בני”.

הספור המרגש שלפניכם נשמע מפי הגאון רבי משה שטיינמן שליט”א, בנו חביבו של ראש הישיבה בעל ’אילת השחר’ זצ”ל, בתוך הדברים שנשא בסעודת המצוה שנערכה לרגל הכנסת ספר התורה שהכנס על ידי נשיא ’בני אמונים’ רבי יעקב דב מרמור שטיין שליט”א להיכל ישיבת ’ארחות תורה’ בבני ברק בערב ראש חודש ניסן תשע”ט:

’באחד הימים התקשר יהודי המתגורר בארץ נכר לרבו, שנמנה עם ותיקי תלמידי אבי זצ”ל, ותנה באזניו על צרות רבות המעיבות על חיי; כבר כמה שנים חלפו מנשואיו והוא טרם זכה לילדים, הוא מתקשה מאד בפרנסתו, והנורא מכל - בימים האחרונים נודע לו כי מחלה קשה מקננת בגופו, וחיי נתונים בסכנה.

התלמיד בקש מרבו שיכנס לאבי שיברכנו שיזכה לצאת מצרה לרוחה, וידריכנו כמה עליו להתחזק.

אבי הצטער בצרתו של אותו יהודי, התענג על מצבו הרוחני של האישי, ומשמע כי יש מקום רב לשפור, פתח והשיב במשל שהובא בספרי הקדמונים:

’מעשה במלך גדול שהעסיק בארמונו פנר ממחה. בכל עת שחפץ המלך להרגע ולהחליף כת, היה הפנר נקרא לחדרו, ומשהחלו צליליו הענגים של הכנור להשמע בחלל החדר, היתה פושטת על המלך אורית רגע ושלוה, ורוחו היתה שבה אליו.

דא עקא, שפכל שהיה הלה פנר ממחה, כן היו מדותיו משחתות; מפעם לפעם הגיעו לאזני המלך שמועות על מעשיו הנוראים של פנרו האהוב, אולם כמאמר החכם: ’האהבה מקלקלת את השורה”, אטם המלך את אזניו וסרב לשמע את השמועות הרעות. כך, למרות פשעיו המשיך הפנר לפקד מדי יום את הארמון ולהנעים בנגינתו את אזני המלך.

באחד הימים נקטעה לפתע אצבעו של הפנר ויכלת הנגינה נשללה

שיעור גן עדן

עניית אמן במשנת בעל ההלולא

ערפה של ברכה

חכמים (חלין פו ב) קבעו כי ערפה של כל ברכה הוא עשרה זהובים, ואמרו כי על כן המונע ברכה מחברו חייב לשלם לו עשרה זהובים. הש”ך (ח”מ שפכ ד) הוסיף וחדש: יסוד גדול, כי ”אין לאדם שכר ברכה עשרה זהובים, אלא על ברכה שמברך בפני אחרים ועונים עליה אמן, אבל ברכה שמברך בינו לבניו - לא”. הרי לפנינו רבד נוסף בחשיבות האמן בעבור הברכה, כי האמן היא זו שקובעת את ערך הברכה.

רמז לדברי הש”ך ששוי הברכה הוא עשרה זהובים רק כאשר ענו אחריה אמן, דרש רבי אברהם שטרן בעל הגפי אש”מ מכה שהגימטריה של אמן [במספר קטן] היא עשר [5+4+1], לאמר, רק בזכות עניית אמן משתכרים עשרה זהובים על הברכה. והוסיף לבאר, שהסבה ששכר עשרה זהובים נרמז במספר קטן, היא כדי ללמד ששכר זה הנתן בעולם הזה הוא השכר הקטן של האמן, אבל השכר האמיתי הוא הנתן בעולם הבא, והוא רמזו בערכה הגימטרי הרגיל של המלה אמן [מספר גדול], שאמן בגימטריה צ”א בגימטריה של המלים ”חיים וטוב”, והינו שהעונה אמן זכה לחיים נצחיים ורב טובה בעולם הבא (שלחן א”ש א”ח סי’ ו).

ה’שפתי כהן

א’ באדר א’

רבי שבתי כהן נולד בשנת שפ”ג לאביו רבי מאיר שהיה אב”ד בעיר וילנא. בנערותו למד תורה מפי אביו, ובמלאת לו שתים עשרה שנים שלחו אביו ללמד תורה בישיבתו של בעל ה’מגני שלמה’. בהמשך למד תורה מפי הרבי ר’ העשיל מקראקא, וכבר בהיותו צעיר לימים הרעיש את העולם בגאונותו.

בית הכנסת הש”ך בעיר העליונה (הולשוב) שבבני ברק

לאחר נשואיו התישב בוילנא, ובמלאת לו עשרים וארבע שנים הדפיס את ספרו ’שפתי כהן’ על ’שלחן ערוך’ יורה דעה.

בשנת תט”ו התנפלו הקוזקים על וילנא והש”ך נס על נפשו יחד עם כל יהודי העיר. מאז נע ונד עד אשר התעטר בכתר הרבנות של העיר דרזניץ. את התלאות שעברו עליו ועל אחיו היהודים באותה תקופה תאר בספרו ’מגלה עפיה’. בהמשך התעטר בכתר הרבנות בעיר העליונה ושם סים את חברו ’שפתי כהן’ ל’שלחן ערוך’ חלק חשן משפט.

בא’ באדר תכ”ג, והוא בן ארבעים ואחת בלבד, הסתלק הש”ך לבית עולמו ונטמן בבית החיים בהעליושו.

איש לרעהו

מכון אהבת אמת - המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת

ע"ש ר' צבי יהודה דומוביץ ז"ל - רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242402
טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812 דוא"ל: paypal: ahavemet@012.net.il

לקט אמרות חז"ל
רעיונות, עובדות
והנהגות מגדולי
ישראל,
על מדות טובות
שמביאות לאהבת
הזולת הנלמדות

מפרשת השבוע

ליקוט ועריכה: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור להעתיק, לנצל ולהדפיס בלי רשות בכתב

לעיין
אמור
רבי
יששכר
בן הרב
מנחם
הצרפתי
זצ"ל

שבת קודש א אדר א' תשפד: הדלקת נרות: ירושלים: 4:44 תל-אביב: 4:59 חיפה: 4:49 מוצאי שבת: ירושלים: 5:58 תל-אביב: 6:00 חיפה: 5:58 ר"ת: 6:37

פרשת משפטים

שינון לתלמידים

המלמד תורה לתלמידיו, ישנן הדברים בסבלנות, בטוב טעם ובסדר נכון!

נלמד מהפסוק: "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם" (פרק כא-א)

וכתב רש"י: אמר לו הקב"ה למשה, לא תעלה על דעתך לומר אשנה להם הפרק וההלכה ב' או ג' פעמים עד שתהא סדורה בפיהם כמשנתה, ואיני מטריח עצמי להבינם טעמי הדבר ופירושו. לכך נאמר אשר תשים לפניהם, כשולחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם. עכ"ל.

כיצד ראוי ללמד את התלמידים שיוכלו להבין ו"לעכל" את מה שמלמדים אותם? באחת משיחותיו, הדריך הגה"צ רבי ירוחם לייבוביץ זצ"ל כיצד מלמדו וכך אמר:

לעולם יהיה הרב נותן דעתו על טובת תלמידיו בלבד. לא יגיד שום חידוש לפניהם אלא כאשר משוכנע שיטיב בזה להדריכם, ולא משום שאינו יכול לכלוא את רוחו ומרגיש צורך עז להשמיע חידושי.

והוסיף: הרי אמרו חז"ל (פסחים קיב:): "יותר ממה שהעגל רוצה לינוק, הפרה רוצה להניק". כלום פרה רוצה להניק בגלל ריבוי החלב שבעטיניה שמצער אותה? הרי כמובן בזה היה העגל נחנק מרוב שפע החלב שממלא את גרונו. כל רצון הפרה להניק הוא בגלל שהעגל צריך לחלב, ורק במדה שצריך. אלא החוש האמתי מעורר בה רצון לזה עוד יותר ממה שהעגל רוצה...

עוד ניתן ללמוד מאמרה זו של חז"ל, שכל מעייניו של המלמד יהיו נתונים רק לתלמידיו, לטפחם בלימוד התורה בכל זמן ובכל מצב. וכפי שביאר הגאון רבי מרדכי דרוק זצ"ל בהקדם השאלה: מדוע דימו חז"ל את המלמד ותלמידיו דוקא לדוגמא כזו של פרה ועגל. וכי לא יותר מתאים לדמותם לאמא שמניקה את תינוקה?!

אלא הביאור בזה, שאף שרצונה של האמא להניק את בנה, אך עדיין יש לה את החשבונות שלה, וכגון אם יש לה צורך לאיזה זמן בשביל עצמה, היא תדאג להניק את בנה מוקדם יותר כדי שלא לשבש את תוכניותיה.

אך הפרה אין לה כל חשבונות, אלא כל אימת שהעגל רוצה לינוק, בכל זמן ובכל מצב, היא מוכנה ומזומנת להניקו. כך צריך להיות הרב המלמד תורה, כלפי תלמידיו. [וזהו שאמרו חז"ל (מו"ק יז) "אם דומה הרב למלאך ה' יבקשו תורה מפיהו", כי המלאך נטול כל חשבון אישי ומיחד עצמו לתפקידו בלבד].

"להנחיל מסירת התורה לדור הבא..."

כ"ק האדמו"ר רבי אברהם מסלונים זצ"ל (בעל הבית אברהם) ביקר בעייריה קמניץ והלך לשחר פניו של ראש הישיבה המקומית הגאון רבי ברוך בער לייבוביץ זצ"ל. הפליגו שניהם בשיחה... באמצע שאלו האדמו"ר: מדוע אינו דואג שיתקינו בקמניץ את המקוה לפי שיטת הגר"א? השיב רבי ברוך בער כי בעינינו כאלו מבכר להסתמך על המרא דאתרא, באשר אין עיתוננו פנויות.

תמה הרבי: מה חשיבות לתלמוד תורה בלא מעשה? השיב רבי ברוך בער: כשעוסקים ב"ללמד תורה לתלמידים", הוי מעשה. והמשיך להסביר: "ללמד היינו שמתאמצים להנחיל מורשה. להמשיך את מסורת התורה ודרכי קניינה לדור הבא".

ממענה"נ

"אינני מוותר על הרבעת תורה לתלמידים..."

שאפת חייו של הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל היתה להרביץ תורה לתלמידים. בזה ראה את יעודו בחיים ולא הסכים לוותר על כך בשום אופן. גם בתקופות שלחצו עליו לקבל את רבנות ירושלים, סרב נחרצות מסיבה זו.

וכך אמר לתלמידיו: "יש עלי לחצים כבדים מכל הצדדים - מבית ומחוץ - לקבל את משרת הרבנות, אבל דבר אחד מנחה אותי, והוא דרכו של ראש הישיבה הגאון רבי עזרא עטיה זצ"ל, ואין אני עוזב את דרכו של מוריניו ללמד תלמידים".

האיר המזרח

ללמד את המלמד...

מעשה במלמד שהתקבל ללמד ב"תלמוד תורה", אך כחלוף זמן קצר, התברר כי כל הענין למנותו למלמד הוא מקח טעות. המלמד עצמו אינו מבין כראוי את הגמרא אותה הוא אמור ללמד, ועל אחת כמה וכמה שאינו מסוגל להעביר את החומר לילדים כראוי.

נכנסו מנהלי ה"חיידר" לביתו של הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל, ותינו בפניו את שאלתם: כל הנתונים מורים שיש לפטרו ממשרתו, אבל מאידך, איך אפשר לפטרו ולשפוך את דמו?

פתר להם רבי מיכל יהודה את בעייתם באופן מקורי ביותר, וכך אמר להם: "אני אקבע ללמוד עם אותו מלמד בכל יום בחברותא את הגמרא אותה הוא אמור ללמד בכיתה, והכל יבוא על מקומו בשלום!"

ואכן כך היה במשך תקופה ארוכה. רבי מיכל יהודה היה מקדיש זמן יקר מסדר יומו העמוס בלאו הכי, ולומד עם אותו מלמד. מבאר ומבהיר לו את דברי הגמרא ונותן לו את הכלים כיצד להעביר את הדברים לתלמידים בטוב טעם ובצורה הטובה ביותר...

הלמות עמלים

עלון "איש לרעהו" פרשת משפטים הוקדש לעילוי נשמת ר' יואל זאב בן ר' יוסף זרחל הלוי אינטרקט ז"ל

נלב"ע כז שבט תשס"ח
ת.נ.צ.ב.ה.

להזהר בכבודו של כל אדם באשר הוא!

נלמד מהפסוק: "חמשה בקר ישלם תחת השור וארבע צאן תחת הש"ה" (פרק כא-לז)

ואמרו חז"ל בגמרא (בבא קמא עט:): תנינא, אמר רבי יוחנן, בא וראה כמה גדול כבוד הבריות, שור שהלך ברגליו [משלם הגנב] חמשה, שההרכיבו על כתפו [משלם] ארבעה. ומפרש רש"י עה"ת: שור שהלך ברגל ולא נתבזה בו הגנב לנושאו על כתפו משלם חמשה, שהשנאו על כתפו משלם ארבע הואיל ונתבזה בו.

מספרים חז"ל בגמרא (ברכות כח:): "כשחלה רבי אליעזר נכנסו תלמידיו לבקרו. אמרו לו, רבינו, למדנו אורחות חיים ונזכה בהן לחיי העולם הבא. אמר להם, צאו והזהרו בכבוד חבריכם... וכשאתם מתפללים דעו לפי מי אתם עומדים ובשביל כך תזכו לחיי העולם הבא".

ותמה בעל חוות יאיר: מה הקשר בין שתי הממרות הללו [הזהרו בכבוד חבריכם, ולדעת לפני מי מתפללים] ומה פשר הלשון, "צאו" והזהרו בכבוד חבריכם.

וביאר החוות יאיר, שרבי אליעזר הזהיר את תלמידיו ואמר להם שיזהרו בכבוד חבריכם לא בעת התפלה, אלא בעת שהם "יוצאים" מבית הכנסת והם מצויים בתורתם או בעסקיהם. או-אז צריך להקפיד במיוחד על כבוד החברים ולא לפגוע בהם ולביישם, אך בעת התפלה צריך לדעת בפני מי עומדים ולא לחפש כיצד לכבד את הזולת.

ומה שקורה במציאות הוא שבני אדם הופכים את היוצרות: כשהם באים לתפלה, ומוצאים בבית הכנסת חבר שלא ראוהו זה עידן-ועידנים, שואלים אותו שאלות רבות על מצבו ומצב בני ביתו, ואיך הוא מסתדר בכל עניונו. ברם כאשר יפגשוהו ברחוב, או במקום שבו עושים הם לביתם, כאן כבר היחס שונה ואף פוגעים ומצערים את הזולת. מחמת קנאה, צרות עין וכיו"ב.

זה מה שבא רבי אליעזר ללמד את תלמידיו בצרוף שני אמרותיו. שידעו היכן באמת צריך לכבד את החבר, ולא להפוך את היוצרות....

לשמור על כבוד הגנב...

אירע פעם שנכנס לשיבת טשיבין מקבץ נדבות, וגנב זוג תפילין של אחד מתלמידי השיבת. כאשר שמע ראש השיבה - הגאון רבי זוב בעריש וויזנפלד זצ"ל על כך, נפנה מיד לתלמידו הרה"ח רבי מרדכי מונדטשיין ולתלמיד נוסף והפקיד בידם סכום כסף והורה להם לרדוף אחר הגנב וכאשר יתפסוהו יפנו אליו בדברים רכים ויאמרו לו שכנראה לקח, מן הסתם, את התפילין בטעות, ולכן באו לבקש את התפילין בחזרה, ומכיון שהוא צריך תפילין הם נותנים לו סכום מסויים שאיתו יתחיל לאסוף כסף לרכוש תפילין חדשות.

וסיפר רבי מרדכי שהיתה זו שליחות קשה עבורם, שכן איך אפשר לדבר עם גנב מחוצף שהנטיה הטבעית היא לגעור בו קשות, ובמקום זה לדבר איתו בשפה עדינה ועוד לתת לו כסף, אך חזקה עליהם היתה ציוויו של רבם שכן יעשו.

שר התורה

הצליח למלט את הבחור מבושתו...

מעשה בבחור שהיה מגמגם בלשונו. כשהגיע שבת ה'אופרוף' שלו, בה היה אמור לקבל עליית מפטיר, והיה נהוג בביהכ"ס זה, שהעולה למפטיר קורא את ההפטרה. דאג הבחור היאך יציל את קריאת ההפטרה קבל עם ועדה.

הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל שהכיר את הבחור ידע מצוקת נפשו, שיתקשה הלה בקריאת הפטרה, הלך במיוחד לשמוע את קריאת התורה באותו בית הכנסת, למרות שלא היה רגיל בכך, הוא ניגש לגבאי ואמר לו כי הגיע לכאן משום שנצרך לקבל "מפטיר".

הסביר לו הגבאי כי יש כאן חתן והוא שעולה למפטיר. ביקש, איפוא, רבי שלמה זלמן לקבל עליה אחרת, אבל שיתנו לו לקרוא את ההפטרה. כמובן אם רש"ז מבקש א"א לסרב, וכך מבלי שאיש שם לב, הצליח רש"ז למלט בחכמתו את החתן שלא יבחינו בו שמגמגם בלשונו, ולחתן היתה הרווחה..

הלמות עמלים

מניעת צער מהזולת

שלא לגרום עינוי וצער לזולתו [ובמיוחד לאלמנה ויתום]!

נלמד מהפסוק: "כל אלמנה ויתום לא תענון" (פרק כב-כא)

וכתב רש"י: הוא הדין לכל אדם אלא שדיבר הכתוב בהוה, לפי שהם תשושי כח ודבר מצוי לענותם. ובמכילתא (פרשה יח-קעט) נחלקו תנאים בזה: "כל אלמנה ויתום לא תענון" אין לי אלא אלמנה ויתום, שאר כל אדם מנין? תלמוד לומר "לא תענון" דברי רבי ישמעאל, רבי עקיבא אומר אלמנה ויתום שדרכן לענות, בהן דיבר הכתוב.

ידועה אמרתו של הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל שהמצער חברו "כמכניס ידו לתוך אש" ולא תועיל כוונתו הטהורה כמו שמצינו אצל פנינה שציערה את חנה לשם שמים ובכ"ז נענשה.

ולכאורה לפי זה, יש להבין מה שסיפר בעל שו"ת שבות יעקב על שני יהודים שבאו אליו לדין תורה, ואף שיכל לפסוק מיד. אף על פי כן החליט להשהות את גזר הדין ואמר להם שישבו בעוד שבוע. אף שיש בזה עינוי דין, עשה זאת כדי שלא יבוזו לדייני ישראל שכאלו אינם מעיינים דיים במקורות ההלכה. וצ"ע הרי בכך מצער את בעלי הדין ומה ההבדל מפנינה שנתבעה על שציערה את חנה לש"ש"?!?

ותירץ האדר"ת זצ"ל כי במעשה של ה'שבות יעקב' היה זה לטובתם של בעלי הדין שאם היו פוסקים להם מיד היו עלולים להוציא לעז על הדיינים כאמור, וע"ז אין רפואה למכתם. משא"כ פנינה מי ביקש ממנה לעשות כך לאחותה.

להמנע ממילים מצערות...

הגאון בעל האור שמח היה חס על ממונם של ישראל, ונזהר מאוד שלא לצער שום אדם. על כן נמנע היה מלהודיע לאדם על הפסד ממונו.

כאשר הביאו לפניו שאלת ריאה מסובכת, אז אם עלה בידו להכשיר את הבהמה, אורו פניו והיה מבשר לקצב בשמחה: "כשר!" "כשר!" אך כשלא נמצא דרך להכשיר, היה מתהלך, נאנח, ולא יכל להוציא מפיו את המלה "טריפה". במקום זה היה אומר לקצב "המקום ימלא חסרונך".

עפ"י "רבינו מאיר שמחה"

להשקיע ב"לב אלמנה ארנין"...

שח הגר"י זילברשטיין שליט"א: יכולנו להעיד על מו"ח הגר"י אלישיב זצ"ל שלמרות שזמנו היה מצומצם עד מאד, וכל דקה מנוצלת אצלו עד תום, עד כדי כך שגם אני, אם אאחר בדקה או שתים לתור שנקבע לי אצלו, אצטרך להמתין אחר כך זמן רב, בכל זאת למרות הכל, היה הרב אלישיב הולך לביתו של אלמנות, לא רק בימי ה"שבעה" אלא גם שנים רבות לאחר פטירת הבעל, ויושב שם ומדבר על ליבן לעודדם ולנחמם.

"כאשר שאלתיו פעם: "רבי, כיצד הנך מוצא את הזמן לכך?" השיב לי: וכי מצות "לב אלמנה ארנין" אינה חשובה דיה שאשקיע מזמני למענה?.

הלמות עמלים

לדבוק במדת האמת ולהתרחק מכל דבר העלול לגרום לו ולזולתו לשקר!

נלמד מהפסוק: ”מדבר שקר תרחק” (פרק כג-ז)

תובע אמת!

סיפר הגר”ד גינזבורג על סבו המשגיח - הגה”צ רבי יחזקאל לוינשטיין זצ”ל: ההשפעה שלו הלחלה לליבם של כל התלמידים כשהוא תמיד זעק ותבע: אמת!

בשיחה למחרת שמחת תורה, הביע המשגיח פליאה על שירת ”טוב לי תורת פיך” שיצאה בהתלהבות וברגש מפיות התלמידים. האם ייתכן - תמה המשגיח - בני תורה שחיים בעולם של אמת ושאגו פעם אחר פעם ”טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף” עד כדי כך? וא”כ איך זה יתכן שבשעת לילה אחרי הסעודה ה”סטנדר” של פלוני, או של אלמוני, שעמוס אלפי זהב וכסף, היה שומם?!

הלמות עמלים

על אדני האמת בלבד...

הקפדה מיוחדת הקפיד רבינו הגרא”מ שך זצ”ל שהשיעור שהשמיע יהיה בנוי על אדני האמת בלבד. כאשר התעוררו לו ספיקות אם הדברים תואמים את האמת, על אף שהיו בידו תרוצים ליישב את הקושיות, נמנע מלהשמיע את השיעור. לא פעם אירע שהפסיק את שיעורו באמצע, כאשר בחורים הקשו על דבריו.

פעם הקשה לו תלמיד בשם יהודה עדס (כיום הגאון ראש ישיבת קול יעקב לרפ”ש) קושיה באמצע השיעור. הרב שך הפסיק מיד את השיעור. לאחר שעה קצרה ניגש הרב שך לבחור ואמר לו תרוץ על קושייתו. שאל הבחור: ”אם כן מדוע הפסיק הרב את השיעור?” והשיב הרב שך: ”תרוץ זה אמנם עלה במחשבתי מיד, אך הייתי זקוק לזמן-מה כדי להתבונן אם אכן התרוץ אמיתי הוא. לא רציתי להתעכב מדי באמצע השיעור, לכן הפסקתי את השיעור..”

הלמות עמלים

ופירש הספורנו: מכל דבר שיוכל לסבב שקר כאמרם ז”ל: הוי זהיר בדברך שמא מתוכם ילמדו לשקר. עכ”ל. והיינו שהזהירות מלגרום לרעהו לשקר נכללת בציווי ”מדבר שקר תרחק”. וכפי הדוגמא שכתב רבי יהודה החסיד ז”ל (בספר חסידים - התרסב): אם תראה בני אדם מתלחשים ואתה חפץ לדעת מה מתלחשים, אל תשאל להם, פן תעשה אותם שקרנים, שאילו היו חפצים שתדע היו מגידים לך, ועתה שאין חפצים שתדע, יגידו לך שקר.

הגה”צ רבי חיים פרידלנדר זצ”ל היה אומר (בשפתי חיים): ”שורש אמיתותם של דברים נובע מהדיוק בשמיעתם! יש להטות אוזן ולב לשמוע סיפור הדברים לאמיתו עם כל פרטי הפרטים. הגה”צ רבי אבא גרוסברד זצ”ל סיפר על הגה”צ רבי ירוחם ממיר זצ”ל שהיה קשה לספר לפניו מעשה, כיון שבשעת הסיפור היה שואל וחוקר את כל פרטי המעשה עד לפרטים הקטנים ביותר, כאלה שהמספר עצמו לא שם ליבו אליהם, עד שהמספר היה נבוך ונוכח לדעת שהוא עצמו אינו יודע בדיוק איך היה המעשה, אלא רק היה נדמה לו שידוע.

”אמנם” - מוסיף רבי חיים - ”ענין דיוק הדברים לאמיתם אינו רק בשמיעה ובדיבור דברי אמת גרידא, אלא צריך גם לראות את האמת. הרבה פעמים מספר אדם את אשר ראה, ולבסוף נמצא שאין הדברים מדויקים. ברוב המקרים אין זה נובע מכוונה רעה לסלף את האמת, אלא זה נובע מכך שראייתו היתה שטחית בלבד. הוא לא טרח לדייק בראייתו בפרטי המעשה. סיבת הדבר היא, כי אדם שאינו רגיל להתרחק מן השקר גם איננו מדייק במה שרואה ושומע. די לו לראות ולשמוע את פרטי המעשה בצורה שטחית בלבד, רק ”בערך” ובהשערה בלבד.

אחד מיסודות העבודה בבית התלמוד ד”קלם” היה על מדת האמת, ואחד מדרכי העבודה למעשה, היה שאדם צריך לדייק מאוד בדיבורו, כגון כששואלים אותו מה השעה, לא לומר את השעה ”בערך” אלא במדויק, וזאת כדי להשריש בעצמו את אהבת האמת.

נאמר בפסוק: ”אמת קנה ואל תמכור” (משלי כג-כג) ופירש כ”ק האדמו”ר מקוצק: ישנם בני אדם שמחשיבים מאוד את האמת - אך רק כשהיא אצל הזולת... את העולם כולו היו רוצים לזכות במדת האמת, ורק לא אצל עצמם, ואכן עליהם נאמר ”אמת קנה” - קנה את האמת לעצמך, לצורך עצמך! ”ואל תמכור” - אל תחזיק בה, רק כדי למוכרה לאחרים...

קירוב רחוקים

לקרב רחוקים ולסייע בידם לזכות באושר הרוחני שבחיי תורה ומצוות!

נלמד מהפסוק: ”כי תפגע שור אויבך או חמורו תועה השב תשיבנו לו” (פרק כג-ב) מזה נוכל להתבונן - כותב החפץ חיים (בספרו עה”ת) - אם חסה התורה כל כך על ממונו של ישראל אפילו על חמורו שתעה והרחיק מן הדרך וחייב להשיבו. כל שכן שצריך לרחם על הנפש הישראלית שתועה מן הדרך אפילו אם יצטרך עמל רב כדי להשיבה..

על מצות השבת הנפש הישראלית שתועה מן הדרך, אמר הגרי”ש אלישיב זצ”ל את הדברים הבאים: בזמן בית המקדש, בג’ רגלים, בהקבץ כל ישראל יחדיו, היו מכריזים על אבידות במקום מיוחד בירושלים הנקרא ”אבן הטוען”, לשם פנו המוצא והאובד ו”משחרב בית המקדש התקינו שיהיו מכריזין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות” (ב”מ כח).

ישנן אבידות התועות בשדה. נפשות יקרות. ועלינו להכריז בבתי כנסיות ובבתי מדרשות על כך! על כולנו מוטל לקיים מצוה זו של ”השבת אבידה”. ולא רק כשהוא ”תועה” בדרך (כלשון הפסוק כאן), שלא מוצא דרכו, אלא גם כשהוא נדחה (כלשון הפסוק בפרשת כי תצא) כשהורחק, יש לקרבו, להשיב אותו אל אביו שבשמים”.

בגמרא (מכות כד.) מבואר שישנה ”אבידה המתבקשת” כדכתיב (תהלים קיט) ”תעיתי כשה אובד בקש עבדך”. ישנן שני סוגי אבידות - אומר הרב אלישיב- ישנה אבידה, שנאבדה מבגליה ומונחת דומם כאבידת ארנק. בעל האבידה מחזר אחריה, אבל האבידה אינה מתבקשת, כלומר: אינה עוזרת ואינו ממציאה עצמה אליו. וישנה אבידה המתבקשת מעצמה, שמסייעת לבעליה למוצאה, כמו שה שאלה מהעדר, גם היא מצידה צועקת בבדידותה ומחפשת את העדר ובעליה.

הוא שאמר דוד המלך על ישראל, שהיא כאבידה המתבקשת ”תעיתי כשה אובד” - כשה הצועק שרוצה לשוב למקומו, לאלו יש תקוה אחרי שנניהם מחזרים זה על זה, זוהי ”אבידה המתבקשת” שבסוף ימצאו זה את זה.

”לב ל ידח ממנו ידח”...

בכל שנה, כשקרבו ימי עונת הרישום לבתי הספר לבש הגאון רבי יהודה צדקה זצ”ל רוח קרבית ויצא למערכת. הוא היה גומע מרחקים בנסיעות ובטלילטולי הדרך. היה מטפס לקומה עליונה, מרכין ראש בפני אנשים המוניים משולי החברה בהתחננו לפניהם ”אל תחטאו בילד... וגם דמו הנה נדרש...”

הוא לא חס בעת ההיא על כבודו, ובריאותו. ”כבוד התורה” - הסביר פעם לאחד ממעריציו, שנחרד לראותו מתרוצץ כבחור צעיר בשעת לילה בחוצות - ”כבוד התורה יושג אם כל ילדי משפחת... ינצלו מצפרוני הכפירה...”

והיה אומר: ”אלמלי השקיעו אנשינו עשירית ממה שמשקיעים בתעמולת הבחירות, בפעילות למען רישום הילדים לבתי חינוך כשרים, הרי בלי ספק היה מצבינו בארץ ישראל טוב פי כמה!...”

וזאת ליהודה

ומי כעמך ישראל

בין איש לרעהו – סיפורים בני זמננו

השיעור של יונתן / סיפור עשרים וארבעה למבצע הסיפורים

יונתן מתחיל להיות מודאג.

נשאר בקושי חודש וחצי להנחת התפילין. כל החברים שלו יודעים מה התאריך בו הוא צריך להתחיל להניח תפילין, ויהיה לו לא נעים לספר להם שהפרשיות תקועות. ממתנות מזה שנה להגהה...

אבא הרגיע אותו, ולא חשב לרגע להתבטא נגד המגיה. היה ברור לו שהוא דן אותו לכף-זכות וזהו זה.

יום לפני שהם היו אמורים להעביר את הפרשיות ל"בתי-מאקער" (זה שמכין את בתי התפילין) התקשר אבא של יונתן למגיה ואמר לו "מחר הבן שלי יבוא לקחת את הפרשיות ולהעביר ל"בתי-מאקער" - אם תוכל שזה יהיה מוכן עד אז".

למחרת יוצא יונתן הנרגש לביתו של המגיה - מתוך הבנה שהכל מוכן - כדי לקבל סוף סוף את פרשיות התפילין שלו. מוצא את הבנין, עולה במדרגות ונוקש בדלת. חתנו של המגיה פותח את הדלת ושואל לרצונו. יונתן אומר לו שהוא בא לקבל את הפרשיות שלו. החתן שואל אותו לשמו, מחפש ומודיע שהוא לא מוצא את המבוקש. החתן מתנצל: "אני לא מוצא, חמי לא בבית והוא גם לא עונה בטלפון".

יונתן מתקשר הביתה ומדווח לאבא על המתרחש.

התגובה של אבא מדהימה אותו: "תעביר להם את התשלום, תגיד יפה תודה ובוא הביתה!".

* * *

באותו רגע ממחר אבא של יונתן להשיג סט חדש של פרשיות מהודרות, פלוס הגהה נוספת. הוא מבקש "בלי לחץ - אבל כמה שיותר מהר..."

מיד כאשר הפרשיות השניות מוכנות, יונתן יוצא לאסוף אותן. משם הוא נוסע הישר ל"בתי-מאקער" ומבקש ממנו: "בלי לחץ - אבל כמה שיותר מהר..." (את הניסוח הזה תרם לו כמובן אבא).

"בתי-מאקער" מתנצל: "אני חייב לנסוע למשך שבועיים - אבל בתוך שבועיים וחצי זה מוכן!".

* * *

תכל'ס. ביום הנרגש של הנחת תפילין לא זכה יונתן להניח את התפילין הפרטיות והאהובות שלו (בשביל זה יש גמח"ם לתפילין. לא?) אבל הוא כן זכה לקבל שיעור עמוק. שיעור בבין אדם לחברו, שיעור בלדון לכף זכות, שיעור שילווה אותו כל ימי חייו!

"יונתן" (שם בדוי) מתגורר בעיר חרדית במרכז הארץ. אנחנו חברים טובים וכך הוא סיפר לי:

כשנה לפני הבר-מצוה הזמין עבורו אבא פרשיות לתפילין. חלף כחודש והסופר-סת"ם כבר התקשר לבשר שהפרשיות מוכנות. איזה נפלא! הרי הסיבה שהוא הזמין שנה שלימה מראש זה מתוך הכרת העיכובים והמעכבים, אבל הנה הפרשיות כבר מוכנות בתוך כארבעה שבועות!

הסופר נטל את שכרו והפרשיות הועברו למגיה. למותר לציין שהפרשיות כבר נבדקו ע"י הסופר, אבל הפעם הם נשלחו למגיה נוסף שהוא מאד מומחה בתחום.

חלף כחודש וחצי ואבא של יונתן יצר קשר עם המגיה האם הפרשיות שלנו כבר מוכנות? התנצל המגיה שבעקבות לחץ הוא עדיין לא הספיק לבדוק אותן, אבל בעזרת-השם בקרוב הן תהיינה בדוקות ולפעמים קצת מלחיץ לשמוע את צמד המילים בעזרת-השם כביכול האדם מסיר מעצמו את האחריות ומעביר אותה הלאה - וזה כמובן נכתב רק בדרך-צחות...)

חולף זמן ומכיוונו של המגיה אין קול ואין קשב.

הוא מתקשר אליו שוב כדי לשמוע את התשובה "סליחה, אבל בקרוב".

הזמן חולף ועובר. יונתן שמועד הנחת התפילין שלו קרב ובא, מתעניין אצל אבא פעם ופעמיים מה קורה? אבא אומר לו דברים כהווייתם, ומדגיש באוזניו שהמגיה ידד שלו והוא מוכר לו כאדם הגון. "אחרת? בכלל לא הייתי שולח אליו את פרשיות התפילין! אני בטוח שיש סיבה טובה לעיכוב, וכנראה שבקרוב זה כבר יהיה מאחורינו".

אך הימים מצטרפים לשבועות, והפרשיות עדיין לא מוכנות.

* * *

ויהי היום. המשפחה של יונתן יצאו לטייל במקום יפה בארצנו הקדושה. באתר הם פוגשים את המגיה ומשפחתו שאף הם באו לנוח שם. אבא של יונתן משוחח עם המגיה על הא ועל דא - כאמור הם ידידים - ותוך כדי מתעניין בשלום הפרשיות שמונחות אצלו מזה מספר חודשים, ויום הנחת התפילין הולך ומתקרב.

המגיה עונה שהוא מאד ישתדל, ומבקש אם אפשר להתקשר ולהזכיר לו בעוד יומיים...

* * *

זוכה השבוע: בעילום שם, ממרכז הארץ

הזוכה העשרים וארבע במבצע פרסים לעידוד וטיפוח מדות טובות: כל שעליכם לעשות: לכתוב סיפור מעניין ולא שיגרתי על מדות טובות שאירע אצלכם או אצל מכרכם, בתנאי שהסיפור עדיין לא פורסם בספר או בכתבי עת, ולשולחו לפי כתובת המכון: "מכון אהבת אמת" רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242410 או פקס: 077-7671812 או אימייל: haemesemes@gmail.com

סיפורים נוספים שיבחרו, יפורסמו במדור זה ויזכו את שולחיהם בסך 100 ש"ח!)

הסיפורים שיתקבלו יטופלו רק בתנאים הבאים:

- 1) אורך הסיפור בין 200-500 מילים (בעברית), בכתב יד ברור וקריא. (עדיף מודפס במחשב).
- 2) על השולח לרשום שמו, כתובתו המדויקת ומס' טלפון.
- 3) למכון שמורה הזכות, לפרסם את כל הסיפורים שישלחו, והרי הם רכוש המכון, (מלבד בהוראה אחרת מהשולח) ורק הזוכים, יזכו לפרס.
- 4) למכון אהבת אמת שמורה הזכות, לערוך ולעבד את הסיפור לפי מדת הצורך.
- 5) למותר לציין כי על שולח סיפור האחריות לבדוק שהסיפור לא פורסם בספר או בכתב עת ואין עליו "זכויות יוצרים".

מה שנשא עליך אל תעשה לחברך - וגם חייך אליו

{ אז נדברו }

פרשת משפטים תשפ"ד | גליון מספר: 638 | לסדר: "כעצם השמים לשוהר"

להצטרפות לרשימת התפוצה

במייל:

a8447168@gmail.com

ניתן לקבל את הגיליון בפקס
באמצעות שיחת טלפון:

079-5319191

קראת? נהנית?

רוצה להיות חלק מאיתנו?

שאלת את עצמך איך

תורמים?

באופציות שלהלן:

בבנק: פאגי

סניף 182

חשבון 747815

ע"ש: שב שמעתא (ע"ר)

ניתן לקבל קבלה מוכרת להחזיר מס (ס' 46)

באשראי: "נדריים פלוס"

בטלפון: 0799-654321

בדואר: פולק, גאולה 15 חיפה

למענה אנושי:

052-7683095

054-8446691

תודה מראש!!!

בשורות טובות

ישועות ונחמות!

מש מש מש משנכנס אדר א'... מרבים בשמחה חלק א'...

בחודש הקרוב אנחנו נקיים פריעת בעל חוב מצוה!! בשלוש שנים האחרונות (יותר נכון שנתיים...) כל פעם שהגיע ראש השנה... קבלנו פיק ברכיים מהדינא קשיא!!! ביקשנו בתחנונים שה' יתן לנו ארכה של עשרה ימים להתארגן... להוסיף זכויות... כדי להכריע את הכף לספרם של צדיקים... בסיידר... ה' נעתר לבקשת הלבנה... והיא נאלצה ללוות עשרה ימים מימות החמה!!! ובזה ניתנו לנו עשרה ימים של חסד... עשרה ימים שכוחם למעלה מדרך הטבע... ואכן זכינו לפעול בהם... ואז חלפה שנה ושוב הלבנה לוותה באותו תאריך עוד עשרה ימים... ותכל'ס... הגיע הזמן לפרוע את החוב!!! כל עשרה ימים בחודש אדר א'... הוא תשלום חוב על עשרת ימי תשובה של שנה אחת!! בקיצור: כל יום באדר א' שווה ערך ליום בעש"ת...

תחשוב: איזו עסקה משתלמת!!! עשרת ימי תשובה זה ימים עצומים... אפשר לחטוף שם עולם ומלואו... זה כמו ללוות אלף דולר ולהחזיר אלף שקל... כן... זו בהחלט עסקה משתלמת...

אז זהו!!! שרק כאן אפשר לעשות את הפוילשטיק הזה!!!

כאן אפשר לעשות את העסקים ה'מעניינים' האלו... אבל שם בשמים זה לא עובד!!!

אני מכיר יהודי שלא נהנה מהחיים... לא קל לו פה בעולם הזה... יש לו הרבה התמודדויות והרבה קשיים... ועוסק בתורה מתוך הדחק... אבל הוא לא לוקח ללב!!! ואתה יודע למה?? הוא טען לי: אני לא פראייער... גם אני רוצה ליהנות מהחיים... גם אני אוהב הנאות לא פחות מכל הנהנתים האחרים... אבל!!! החלטתי לעבוד כמו סוחר... הרי יפה שעה אחת של תורה ומעשים טובים בעולם הזה יותר מכל חיי העוה"ב... זאת אומרת: שעה אחת של עבודת ה' יקרה מאוד מאוד!!! רק מה הבעיה?? היצר הנהנתן שלי עושה ווטו!!! סליחה... אני רוצה ליהנות... כולם נהנים... מכייפים... מסעדות... טיולים... תן לי גם... אז אמרתי ליצר הנהנתן... לא!!! אל תדאג... אני לא אקפח אותך... אבל תעשה טובה... **תלווה לי את השעה הזו!!!** תבין: השעה הזו יקרה... שעה אחת של תורה ומע"ט שווה יותר מכככל חיי העולם הבא... ועכשיו זו העונה הבעורת... רק עכשיו חיים... לכן תן לי כעת את השעה הזו... ואני מבטיח לך שאני אחזיר לך את השעה הזו כשיהיו לי שעות פנויות... עוד מעט יגיעו ימים אשר אין בהם חפץ... שם בעוה"ב יש שעות בשפע... ושם אני אתן לך ליהנות ואני אחזיר לך את כל ההנאות שליותי ממך!!! אה... מה אתה אומר?? (זה ממש פשט טייטש במשנה של יפה שעה אחת של קורת רוח וכי ויפה שעה אחת של תשובה ומע"ט וכי) כן!! בדיוק כמו העסקה הנפלאה שעשינו בעש"ת ועכשיו אנחנו פורעים אותה... ככה יש יהודים שעושים עסקת חיים כזו...

אז זהו!!! שעסקאות כאלו אפשר לעשות רק פה!!! רק פה העסק רוחש!!! אפשר לקנות בכורה במחיר של נזיד עדשים ולהקפיד לה את המחיר בהקפצת כל הפיזזים של עשיו...

כן... לדעת שיש שעות יקרות!!! יש ימים יקרים!!! יש עתות רצון וצריך לנצל אותם!!

סיפרתי פה פעם... שכשהייתי ילד הייתי נשאר במסי"נ למתמידים... כדי לזכות בסוף השעה לופל מצופה אחד!!! וככה מידי יום התפוצצתי משיעמום עוד שעה נוספת (ללא ריטלין) מה לא עושים בשביל ופל מצופה... חלפו חמש שנים... כבר הייתי בר מצוה... למדתי בישיבת בין הזמנים... קבלתי 15 שקל על 3 שעות... הלכתי לחנות והנה אני רואה חבילה של 40 ופלים מצופים!!! בכמה?? ב-13 שקל... רבש"ע: לפני 5 שנים הייתי מוכן להתבשל שעה תמימה בשביל ופל אחת!! והנה אני מקבל 40 ופלים ב-3 שעות... חבל... הייתי לוקח הלוואה של 100 שקל... קונה לעצמי 8 חבילות - 320 ופלים והייתי מסודר שנה קדימה ואח"כ אחרי חמש שנים הייתי מכסה את זה בכמה שעות בבין הזמנים... אה... מה אתה אומר על החשבונות שלי?? אז זהו!!! **שהחשבון הזה עדיין בעיצומו!!!** אני כבר הספקתי להמשיך לאכול את הלב על שבזבזתי זמן יקר בישיבה בשביל להרויח כמה שקלים עלובים... לך תסביר לבחור שאחרי החתונה 200 שקל זו קניה שגרתית... וחבל!!! אני אוכל את הלב על כל דקה שבזבזתי על כסף כזה קטן... על דקדוקי עניות... **אבל!!! האוכל את הלב הכי גדול מחכה לכולנו בעולם האמת!!!** ששם נדפוק את הראש בקיר... מה עשיתי עסק משטויות... למה לקחתי ללב כל מיני פיציפקעס...

חבל על כל דקה שבזבזתי על ככלומו!!! ואנחנו הולכים לאכול את הכובע על זה... ותבין: ומאוד קל לי לחשב את הצעדים האלו קדימה... כי יש לי כבר מספיק מקדמות של 'אכילת לב' מהעבר הלא רחוק שלי!!! כל מיני חשביינית שתפסו לי את כל הרמ"ח והשט"ה... איך התדמית שלי בחברה... והאם הר"י אוזח ממני... והאם אני בעל כישרון מספר 2 בשיעור או מספר 3... וחבל!!! בזבזתי זמן כ"כ יקר!!! עשיתי עסק מכסף וממעמד וכל מיני ריצוים וחנופות לאנשים שהייתי בטוח שהם יושיעו אותי... ובסוף בין רגע הכל נהיה לא רלוונטי... כל מה שהטריד אותי הסתדר בין רגע... ואילו את הימים והחדשים והשנים שבזבזתי על תלותיות ועל 'מלחמות מבטים' מול 'מלך הכיתה' של השיעור (קידים לידועי חן...) זה לא יחזור... נקרע לי הלב להיזכר על איזה שטויות התבזבזתי...

לו היה לי שכל הייתי מרגיע את עצמי ומשנן לעצמי!!! אל תדאג... הצומי והכבוד שלך והמעמד שלך... הכל על הרבש"ע... ארוחתך ארוחת תמיד מאת המלך... העיקר תמשיך הלאה בעבודת ה' ובלימוד ובקשר עם ה' ואל תבזבז על זה אפילו דקה!!! אם רק היה לי שכל!!! **אבל עדיין לא מאוחר!!! כי אל תשכח שאני עדיין כאן בעולם הזה...** ומה אתה חושב... נראה לך שהבנתי ענייני?? אני ממשיך לעשות עסק מכל מיני שטויות ופיציפקעס... הההלל... תלמד לקח!!! תלמד לקחת הלוואות על שעות יקרות בחיים... איך הגמ' אומרת: מי בז ליום קטנות... מי גרם לצדיקים שיבזבו שולחנם לעתיד לבא... קטנות שהיה בליבם שלא האמינו בקב"ה!!! ההלל... אתה שומע אדון אז נדבר?? תפסיק לחשבן כל מיני דקדוקי עניות... תתחיל לנצל את הזמן...

שובבי"ם

כשהייתי ילד והיינו מתווכחים מי יותר גיבור!! אי אפשר היה לעשות חכמות... מיד הייתי אומר... בא נעשה כוחות!!!
ואז מיד שמתן מרפק על השלחן... והוא שם מרפק על השלחן וקדימה!! מוכפפים ידיים!! תוך שבע עשרה שניות וזהו... המערכה הוכרעה!! מי שכופה את השני הוא הגיבור...

(מי הצליח בדרך כלל למופק?? עזוב... כא נעביר נושא...)

למי שעדיין מרגיש איזה מין תחושת נחיתות על כוחותינו... על הגבורה בשדה הקרב... עזוב עזוב... מה אתה מסתבך...

בא נעשה כוחות!!! יש היום כיפופי כוחות מאוד ברורים!! יש לנו דחפים יצריים מאוד מאוד חזקים כיום... וקדימה... נצא לדרך... מי מצליח לשלוט יותר חזק!! מי מצליח הכי הרבה זמן להחזיק ובשיניים ובאגרוף קמוצה ולשלוט בעצמו!!!

בא נראה מי מסוגל ללכת ברחוב לשמור על העיניים??

בא נראה מי מסוגל לשמור על קדושה לבד לבד?

בא נראה מי מסוגל לעבור ליד חיבור לרשת ולהמשיך הלאה?

זה לא נושא לדיון!!! יש פה כיפופי כוחות ברורים ומוכרעים!!!

אלו הם החיילים הגיבורים שלנו!! הגאווה שלנו! החוסן שלנו!!

רווק הדר בכרך ולא חוטא!! שולט בעצמו באסטרטגיות!! מי מסוגל להתחרות איתו?? שיקום!!!

זה הנושא של ספר וימאז!!! כח ההתגברות!!!

כח העמידה האיתנה של כוחותינו האמיתיים!!!

חייל יקר: כח יש לך!! אבל אתה צריך עוד יותר כח!!!

מגיע לך כח... כי אתה צריך המון המון כח!!!

אבא יקר: תקנה את הספר הזה לבן שלך!!! כי מגיע לו טפיחת שכם... מגיע לו לקבל כח... כי יש לו כח...

תסביר לי שהוא לא המציא את היצר הרע!! אם כבר, הוא המציא את הכח לעמוד מולו!! "ואף הקב"ה תמה איתם, אך יכולנו לכבוש הר גבוה שכוה', כוחותינו!! אנחנו מוגבים אתכם בעורף, אתם התקווה שלנו! תמשיכו בכל עוז ותעצומות...

תדע לך לוחם!!! אתה אמנם לוחם לבד!! איפה שאף אחד לא רואה... אבל גם הכה"ג נכנס לבד לקודש הקדשים...

והוא לא שובח לרגע שהוא שליחן של ישראל!! גם אתה אל תשכח לרגע... אתה מייצג את כולנו!! את כל כלל ישראל!! אתה מופגן נאמנות לאבא שבשמים ואתה מצדיק את קיומו של כל העולם... אל תחוש למעידות חלקיות... אל תבהל מצלקות גבורה ורסיסים שזו מנת חלקן של כל לוחם קרבי... זכור:

אתה הליגיון הקרבי של ישראל!! כי שרית!!!

שבועיים נותרו לנו בשבובי"ם... ואנחנו נחושים שהספר יגיע לאחרון כוחותינו!! בסה"כ לתת לו כח בשדה הקרב... זה הכל!

נקודה למחשבה: מי הוא הרב האחרון שזכית לקבל ממנו???

בשבע האחרון חויתי תחושה מביכה... פגשתי את עצמי בנקודה קצת מביישת שעוררה בי הרהורים... העניין הוא: שביום ששי האחרון הסתלק מאיתנו אחד מגדולי ראשי הישיבות חבר מועצת גדולי התורה מרן ר' ברוך וייסבקר זצוק"ל ראש ישיבת בית מתתיהו, שהעמיד אלפי תלמידים ובנה ועיצב דורות ובתים שלמים של תלמידי חכמים והתווה את דרכם הרוחנית... אבל מה אעשה... היות ולא זכיתי להכיר אותו מספיק מקרוב... אז אמנם הצטערתי כמו כל יהודי ואשתוממתי כשעה חדא... אבל עדיין לא מספיק הרגשתי את החלל שנפער בהסתלקותו של ת"ח גדול שהעמיד כ"כ הרבה דורות של עמלי תורה...

והנה!!! לעומת זאת... הגיע מוצאי שבת... ולפתע התקבלה הבשורה המרה על פטירתו של... של... של ר' אלתר ז"ל!!! ר' אלתר שלי... ר' אלתר של כולנו... זה כ"כ ציער אותי...

אוי ר' אלתר שלי... כמה רגש יהודי שלי נזקף אליו... יצאתי יחד איתו ממצרים... שנינו שרנו פרעה בפיגמה באמצע הלילה... שנינו קראנו בחודש אלול לכל היהודים לחזור בתשובה ולהתפלל עם הרבה כוונה (היום כל פעם שהילדה שלי בת השנתיים שרה לי את זה... זה מציק אותי בדמעות של תום יהודי שמה בסה"כ מבקש... לחזור בתשובה) שנינו התעוררנו לעבודת הבורא עם ציוץ של תרגול... שנינו הצטערנו יחד ב'שלוש גן העיר שלום אופניים... אולי ירד גשם היום בצהרם... ואפילו ה-מש מש כנס אדר שלי נזקף אליו... "פתאום קרא כהן מצאתי כד... כל הניחוח והרגש הרוחני הילדותי שלנו נשאב לר' אלתר... עכשיו אתה מבין למה אני כ"כ מתבייש??

כי את מקים עולה של תורה מרן ר' ברוך וייסבקר זצוק"ל... לזה פחות הרגשתי מחובר... אבל את ר' אלתר כן הכרתי וזה תפס אותי יותר... כמוכן; מקוצר המשיג ומגודל המושג.

אבל כשתינית את זה בפני מו"ר שליט"א הוא אמר לי: שזה בדיוק מה שטמון בפתגם שלמדנו לאחרונה בדף היומי... **"כדאמרי אינשי, כד הוינן זוטרי לגברי, השתא דקשישנא לזוטרי"** הפתגם אומר: שכשהיינו ילדים היינו כנועים למבוגרים!! הייתי יושב ומקשיב לר' אלתר... אבל השתא דקשישנא... ברגע שנהיית בחור ופתאום תפסתי גובה... זהו!! עכשיו אני כבר לא פנוי לשמוע ולקבל... ממילא נשארתי עם ר' אלתר... ואילו למעתיקי השמועה כבר פחות הרגשתי שייך... כן... כל ילד יהודי צריך להתחיל את החיים עם ר' אלתר... אותו ר' אלתר שירד לרמה של הילדים... ותיאר לנו את יציאת מצרים בלי וורטים... בלי מהלכים עמוקים וכלי דרשות... כן... אפילו כולנו חכמים כולנו נבונים כולנו מרן ר' ברוך וייסבקר זצוק"ל מצוה עלינו לספר יציאת מצרים ולשיר יחד עם הילדים לביל הסדר 'פרעה בפיגמה באמצע הלילה'... כך גדלנו... גדלנו על ברכיו של ר' אלתר שהכניס לנו יידישקייט לריקוד מול החנוכיה והישר לתוך השירי ערש במיטה... **אבל חכה... זה לא נגמר פה!!!** יום אחד זה הקטן גדול נהיה... ואותו ילד שגדל על הרגש היהודי הטהור של ר' אלתר... יום אחד הוא התבגר ונהיה בחור כארזים... וכעת הגיע הזמן להמשיך הלאה... להמשיך לקבל מרב... ר' אלתר היה מתאים עד גיל מסוים... כעת תחפש רב שכן יכול להעניק לך לפי הרמה שלך...

אבל לא!!! זהו!! בדור שלנו זה נעצר פה!!! ראת בחור שמחפש ישיבה בשביל לקבל מרב?? איפה... מתברר שיש היום בחורים שהרבי האחרון שהם הסכימו להקשיב לו ולקבל ממנו... זה היה ר' אלתר... וכשזה ככה המשמעות היא שהידישקייט שלך נשארה ברמה של פרעה בפיגמה באמצע הלילה... הההלל... הגיע הזמן לגדול בשנה ולעלות כיתה ולבנות עוד פרק בשיעור קומה הרוחני שלנו... למי שלא יודע... ישיבת בית מתתיהו הייתה אחת הישיבות הראשונות שנפתחו אחרי פוניבז וחברון... ובחורים שהגיעו לשם... הם לא חיפשו ישיבה טובה... הם פשוט רצו לשמוע שיעורים מר' ברוך... היום איפה אתה רואה את זה?? מי מחפש היום לקבל מרב?? היום הנושא הוא ישיבה פתוחה... סגורה... ישיבה מפורסמת... יוקרטית... 800 בחורים... זה מה שמעניין היום... אבל להיצמד לרב שניתן להתקרב אליו ולקבל ממנו דרך חיים?? לא!! בשביל מה... את מי זה מעניין היום... זה קטן עלינו... בחורי ישיבות כבר ממזמן עשו שימוש תלמידי חכמים... אצל מי?? לא יודע... כנראה האחרון שהם עשו אצלו שימוש זה היה אצל ר' אלתר... זהו... מאז הוא כבר עצמאי... (ואז כמוכן!!! אני מעיז לחשוב מחוץ לקופסא ולכתוב בעלון שכל בחור צריך ללכת לפי טבעו וללמוד לפי המשיכה הטבעית שלו... ואז מישהו מתקשר אלי ומעיז את תשומת לבי: הבהל... זה חוסר אחריות!! לקחת צעיר בן 18... ולהגיד לו שאתה יכול לפתוח ראש וללמוד מה שאתה רוצה... זה לזרוק בחור צעיר מחוץ למסגרת?? ואז אני תופס את הראש... אוי נכון... הוא צודק... שכחתי שהבחורים היום הם בודדים!! אין להם שום הדרכת!! אין להם שום מבוגר שהם מבקשים ממנו שיעביר אותם את הכביש... וממילא כשאני כותב לבחור שילך לפי טבעו... לך תדע לאיזה מדינה הוא יטוס לפי טבעו... וזה גרוע!!!!!! כי באמת בחור שזרוק ככה בחלל... והוא לא צמוד לשום רב ואין לו שום גדול העומד על גביו... הוא באמת בחור שצריך להשיב אותו יפה בסדר א' שישלכ ידיים ויילמד רק מה שכולם לומדים... כי... כי זה כמו ילד ללא השגחה... גם הבחור הכי טוב בישיבה הכי טובה!!! הההלל... אתה חטיבת נוער!!! אתה צריך מישהו שיכוין אותך... ואם זה לא לכבוד שלך... אז באמת תשאר בעגלה של המסגרת... אל תעז להוציא ראש)

שני החלקים האלו מאוד חסרים בשנים האחרונות!!! מצד אחד את הרגש היהודי הטהור שמכניס אורה של יידישקייט יש לתוך הוריד... ומאידך!!! את המשך!! המשך משם הלאה ולא להיעצר שם... להמשיך לקבל ממורה דרך רוחני שיבנה אותך!!! שיבנה את השיעור קומה של האישיות שלך!! זה כבר לא משהו שעובד עם דסקים של שירים... וגם לא וורטים של אז נדברו... וגם לא ממשפיעים מזדמנים זה כבר דרך חיים... זה כבר משהו שנבנה מכיפוף ראש שאתה מוכן להכניס את עצמך בבית היוצר להצמתת בעלי שיעור קומה רוחני...

בינינו... לכל אחד מאיתנו יש רגש עמוק ורווי לאוירת הימים הנוראים... אם שמת לב... הרגש הזה 'יושב על דברים מאוד שטחיים... אצלי זה יושב על השניות טובות' שהיינו כותבים אל תוך הלילה... ועל עוגת הדבש והתשליך... והכי הכי על... על המנגינות!!! זה לא סוד שהמנגינות של הימים הנוראים תופסים מקום מאוד מאוד מרכזי ברגש היהודי שלנו בראש השנה!! עכשיו: אתה מבין לבד שמי שהר"ה שלו מתחיל ונגמר במנגינות מרגשות זה רמה של גן ילדים... **וכוונ!!! אבל!!!** בדיוק על זה נאמר "וכן אבל!!!" נכון שהמנגינות כמות שהם זה גארנישוט!!! אבל אם תרצה רוצה להתרומם ולהעלות לפסגות בר"ה... אתה חייב את הבסיס הזה של המנגינות שעליהם גדלת!! כלומר: השיעור קומה הרוחני שלנו נבנה קומה ע"ג קומה... הקומה ראשונה של ר' אלתר... והקומה העשירית זה ללמוד תורה ורוממות אצל ר' ברוך וייסבקר... אבל הקומה העשירית הזו נשענת על הקומה הראשונה!!!

מי שיצא ממצרים עם ר' אלתר... יכול להקשיב כעת למהלך עמוק ביציאת מצרים מר' משה שפירא... מזה ומזה אל תנח ידך...

לבירור נקודת המכירה הקרובה אליך:

0548446691 0527683095

כמו כן: ניתן להשיג במוקדי המכירה הבישיבות הק'

העתר לנו בזו השעה!!!!

זכיתי במצאי שבת האחרון להיות שם!!! בביהמ"ד הגדול של ויזניץ יחד עם 10.000 איש במפגן אדיר של שבו עמדו עשרת אלפים איש והכריזו: הריני מוכן ומזומן לעמוד בגבורה ובנאמנות מול כל פיתוי או קושי שה' יעמיד אותי בניסיון פגעי הטכנולוגיה!!! זו המילה! זה הנושא!!! ו-10.000 איש הצביעו ברגליהם והכריזו את זה!!!

לי באופן אישי היה מאוד חשוב להשתתף במפגן הזה... ולו בשביל לאפקי מכל אלו שטוענים לי השכם והערב... שזה עניין של זמן עד שכולם יצטרכו את החיבור לרשת... אז זהו, שאני יודע דבר אחד: שפעם שעברה שהייתי באסיפה הזו... זה היה באולמי תמיר לפני הקורונה... והיו שם אולי!!! אולי 1000 איש... ומאז עברנו קורונה וכו' וכו', ומשום מה תוך ארבע שנים המספר קפץ ל-10.000 איש!!!

אז לא נותר לי אלא להחזיר לכם באותו מטבע לשון: זה עניין של זמן עד שיהיו שם 100.000 איש!!! ואם אני כבר מדבר איתכם... אז אני רוצה להוסיף במילה אחת: הגיע הזמן שהבוחשים בקלחת יפנימו שמשוה השתנה בשנתים האחרונות בתפיסה של הציבור החרדי!!! יש לאחרונה מודעות מאוד חזקה ומבורכת בייחס להתנזרות מהרשת!!! זה לא מה שהיה לפני ארבע חמש שנים... ולכן עצה טובה קמ"ל: כל מי שיש לו אינטרס אישי בייחסי ציבור... דע לך שפלאפון כשר זה משהו ש'שובה' את לבו של החרדי ומביא לקוחות!!! זה אינטרס שיווקי... חבל... אל תאמין לי... תבדוק את זה בדרכים משלך... (לצורך העניין: אני בבחירות הקודמות לא שיתפתי פעולה!!! הגעתי לקלפי ושמתתי פתק כמי שכפאו שד... ולמה??? כי כל הפלאפונים שהיו רשומים מתחת הקול קורא "ועשית ככל אשר יורוך" לא היו כשרים... אמרתי: כל טוב!!! תחפשו את החברים שלכם... תחפשו אותי בוואצפ... תבינו שנעשה פה שינוי!!! ומי שיתאחר להבין את זה... יפגוש את זה בכיס שלו... ואני לא סתם מדגיש את זה: כי... כי כמו שחלק מהחברים שלי שהיו שם באותו מעמד... חלקם מצומצמים וחושבים שאינטרנט זה משהו ששייך לחילונים ולציונים והם לא קולטים עד כמה זה כאן ועכשיו מתוך הסלטה ושמנה... **אז לתדהמת גיליתי שאותו סוג צמצום** קיים בכפלי כפליים אצל אלו שנמצאים ברשת עצמם!!! כי מי שחי ברשת ושואב את כל המידע שלו מהרשת... הוא מצידו חושב שיש אולי מנין בודד של פאנאטים שעדיין לא מחוברים למייל... (בטח... הוא עשה חיפוש בגוגל והוא לא מצא אפילו קבוצת וואצפ אחת של אלו שאין להם מייל...) אז זהו שלא!!! תעשו סוויץ בראש ותקלטו שהציבור המתנזר והשמור צובר תאוצה ומתעצם ומתלכד... ומי שלא מזהה את זה... יופתע!!! שלא תגיד שלא אמרתי...

אגב: ממש במאמר המוסגר: יש לי תיאוריה שאני כמעט משוכנע בה... אבל לעת עתה אף אחד לא אישר לי את זה רשמית... אדרבה... תברר לי את זה לטוב ולמוטב... בקיצור: בטבח הנוראי בשמחת תורה... די ברור לי שאחת הטכנולוגיות הבסיסיות ששימשו את המחבלים זה האיתור שכולנו מכירים מהוויז... איתור לפי עומס חיבור לרשת... איפה שהם זיהו ריכוז של חיבור לרשת... שם הם ידעו שיש אנשים!!! וממילא מה הפלא ש-40 איש בלבד שיושבים בחדר אוכל של קיבוץ... זה שימש למחבלים כיעד טירון... ואילו באותה שעה מתחת האף שלהם פיזו וכרכו אלפי יהודים בבתי כנסת ובשיבות ללא חיבור לרשת... ואף מחבל לא נכנס לשם!!! אז כולם דיברו בהתפעלות ששמירת השבת הגנה וזכות התורה וביהכ"ס... ולא רציתי להוריד את

ההתלהבות... אבל לטעמי יש פה גם הסבר מאוד מאוד טכני!!! פשוט מאוד ה'הויז' של המחבל זיהה בתי כנסת ריקים לחלוטין!!! ריקים מנוכחות של רשת!!! אני לא יודע אם אני צודק בפרשנות הזו... ואדרבה... תבררו את זה... אבל אם אני צודק זה ממש ממש וראיתי את הדם ופסחתי עליכם... זה מבעית! זה ממש בבחינת 'כצפירי עפות כן יגו ה' צבקות על ירושלים, גנון ופסוח, גנון והמליטה)

האמת היא ש-לי באופן אישי היה די קשה להיות נוכח באותו מעמד... כי סו"ס אני לא אוהז שם!!! היו שם אנשים שאוחזים במדרגה אחת יותר ממני!!! אני הרגשתי בערך כמו הטבול יום ביום השביעי... ש... שברוך ה' סו"ס אני כבר טהור בשביל להיכנס להר הבית... ואפילו לחיל... אבל סטופ!!! בעזרת נשים אני נעצר!!! ואני עומד לי בפתח שער המזרח ומביט בקנאה צורבת במחוסרי כיפורים שכן נכנסים לאיפה ש-לי אסור. ואז אני נעמד על קצות האצבעות מול שער המזרח ואני רואה ממרחק את אותם טהורים שיכולים להיכנס **עוד יותר** פנימה... לעלות בשער העליון ולעמוד בעזרת ישראל... ואז אני ממצמץ את העיניים ורואה מרחוק את הכהנים שזוכים להיכנס **עוד שלב אחד קדימה**... עד בין האולם ולמזבח... ואז אני לוקח משקפת ונכספה וגם כלתה נפשי לראות כהן ש... שנכנס **עוד!!! עוד יותר פנימה**. נכנס להיכל להשתחוות... ואז אני לגמרי נשבר לרסיסים... תראה איפה אני ואיפה הוא...

אבל לא!!! אני מסתובב אחורה וזכר בכברת דרך הארוכה שעשיתי... אל תשכח... הייתי טמא ז'... לא היה פשוט להיטהר... ובמשך שבעה ימים נזהרתי... והנה סו"ס אני כבר יכול להיכנס להר הבית... לא כל אחד זוכה לקירבה הזו!!! ואוטוטו מגיע הערב שמש ואני יכול הלאה להתקדם פנימה... תסתכל על חצי דרך שמאחוריך!!! ולא על חצי דרך שלפניך!!!

בקיצור: כך הרגשתי באותו כינוס! יושבים לך שם אנשים שאין להם שום גישה למייל!!! ואני לא שם!!! מבחינתי מי שאין לו גישה למייל הוא טהור להיכנס לעזרה... אבל אני? יש לי גישה למייל... אז לעזרה אין לי גישה... אבל להר הבית כן... סו"ס המחשב שלי עצמו חסום... ראיתי שם כאלו שחתמו שאין להם מחשב... ואני??? יש לי מחשב פה!!! כאן במעמד... שש... לא לגלות... כן... הרגשתי שם עם המחשב כמו איזה נושא משכב (בשעת מגעו שלא פירש ממטמאיו) שאסור לו להיכנס לעזרה... אבל עדיין להר הבית אני יכול להיכנס... והנה אני רואה בני תשחורת שאפילו פלאפון אין להם! רבש"ע: מבחינתי זה אותם שמונים אלף פרחי כהונה שמהלכים בבית אלוקים ברגש, ומקדשים ידיהם ורגליהם ככהן המקדש ידיו ורגליו מן הכיור קודם עבודתו... בקיצור: אז לטעמי ההסתכלות הכי בריאה ומדויקת על ההתמודדות מול פגעי הטכנולוגיה...

זה כמו מעלות דרבנן!!! כל אחד נכווה מחופתו של חבירו... כל אחד קרוב בייחס למי שמאחוריו, והוא עדיין מדשדש מאחור בייחס למי שלפניו... ובאתי לאותו מפגן בידיעה מראש שאני הולך להיכוות מחופתם של אחרים... **ועל מנת כן!!!** אני לא ילד קטן... אני יודע איפה אני ממוקם!!! אני יודע מה היכולות שלי כעת... ומותר לי לשאוף ליותר... אני לא

מאלו שמרגישים צורך לבטל כל מי שיותר ממני בשביל למקם את עצמי 'במקום ריאלי ברשימה... אני לא נבהל להרגיש שיש לי לאן להתקדם...

ואדרבה!!! באתי פה בשביל לשאוף מתי אבא ואראה!!!

קורא יקר: אני רוצה להעניק לך מרגלית יקרה... האמת היא שאני בדרך כלל לא מתחבר לסימנים משמים והוכחות וגמיטראיות שבדיוק השנה מגיעה הגאולה... אבל הפעם מצאתי חשבון אמיתי ומבוסס!!! שנראה לי שהוא כמעט מפורש בפרקי דרבי אליעזר... **העניין הוא כך:** כידוע: יום אחד בעולמו של הקב"ה זה אלף שנים!!! ולכן העולם שלנו הוא 6000 שנה כנגד ששת ימי בראשית!!! עכשיו: תעשה רגע חשבון פשוט: אם יום אחד של ה' זה 1000 שנים!!! **אז כמה זה שעה אחת???**

שמונים ושלוש שנים ושלוש שנה! (אגב: תתפלא לשמוע... לא אני עשיתי את החשבון הזה... רבי אליעזר הגדול בעצמו עושה את החישוב הזה בהקשר אחר בפרד"א פרק מ"ח ששעבוד מצרים היה בדיוק 83 שנים כנגד שעה אחת ביומו של הקב"ה...)

עכשיו ככה: אנחנו כידוע נמצאים עכשיו בעיצומו של האלף השישי... כלומר: **ביום השישי** של בריאת העולם... נו... עכשיו בא נראה אותך עושה חשבון זריר... **באיזו שעה אנחנו אוחזים כעת??**

אם תחשבן יצא לך **בדיוק באמצע שעה עשירית!!!** (83.3 כפול תשע יוצא 750... כלומר: בשנת התש"נ התחילה שעה עשירית והיא מסתיימת בשנת תתל"ג...) עד כאן ברור??? אז זהו!!! שפתחתי פרקי דרבי אליעזר פרק י"א ושם רבי אליעזר מפרט לפרוטרוט מה ה' עשה ביום השישי של בריאת העולם!!! שעה שעה!!! (זה היום היחיד שחז"ל מפרטים לנו לפי שעות מה ה' עשה בכל שעה...) נו... בשיא הסקרנות הלכתי לבדוק מה ה' עשה בשעה העשירית ו... וכמעט התעלפתי!!! אני מצטט את לשונו:

"שעה ראשונה: צבר את עפרו, שניה: גבלו, שלישית: רקמוזו רביעית: זרק בו נשמה, חמישית: העמידו על רגליו, ששית: קרא שמות, שביעית: נדווגה לו חוה, שמינית: נצטוו על פירות האילן! תשיעית: נולדו קין והבל,

עשירית: הכניסו לגן עדן ועבר על ציוויו"!!!

אתה קולט??? אנחנו כעת בעיצומה של שעה עשירית!!! ומה זה שעה עשירית??? זו השעה הכי הכי קריטית מאז בריאת העולם!!! זו השעה הטרגדית ביותר מאז בריאת העולם!!! **ואנחנו בעיצומה!!!**

אנחנו נמצאים באמצע ה-83 שנים של השעה עשירית של יום השישי!!! בשעה הזו זה קרה!!! **ובשעה הזו זה גם הולך לקרות!!!**

מצמרר לחשוב על זה... כי... כי מי שקצת בקי בתהפוכות השנים האחרונות יודע שפחות או יותר

אני אמשיך לשגר לך עוד ועוד שעות וימים של התנזרות מעץ הדעת!!

עד כאן הבדל הראשון!!! וכעת ניגש להבדל השני:

הרמח"ל באמת אומר שלקראת סוף התיקון השלם ה' יתברך יחזיר את את האדם **שוב!!!** שוב לאותה נקודת התחלה! ושוב כל יחיד ויחיד ימצא את עצמו מול עץ הדעת טוב ורע... והקב"ה שוב ניצב על כל יחיד ויחיד מביט עליו ובוחן כליות ולב... ושוב מזהיר ומצווה את אותו ציווי בדיוק: לא תאכל ממנו... אל תחשף לעץ הדעת... כי ביום אכלך ממנו מות תמות... **וכאן מתעוררת שאלה איומה ונוראה!!!**

רגע... ו... ו... ומה יקרה אם חס ושלום אנחנו שוב לא נעמוד בניסיון?? מה יקרה אם אותו בחור יחליט ללכת בדרכו של אדם הראשון... וכמו שהוא בחר לאכול מעץ הדעת... אז גם אני אוכל... (כמו שהמדרש אומר שאדם הראשון אמר: אכלתי ואוכל עוד) אלוקים אדירים... מה יקרה אז??? אתה רוצה להגיד לי שה' יחזיר אותנו שוב לסיבוב נוסף. עוד פעם התשפ"ד שנים?

אז לא!!! תרגע תרגע תרגע... לא!! זה לא יקרה שוב!!!

ולמה זה לא יקרה שוב??? כי אבא שבשמים לא יתן שזה יקרה שוב!!! בשלב מסוים ה' יופיע ויתערב בעניינים והוא איכשהו ימשוך בחוטים ויגרום לכל יחיד ויחיד להתרחק מעץ הדעת... אה... אתה שואל איך ה' בדיוק יעשה את זה?? עזוב... עדיף לא לדמיין איך... אבל הוא לא יתן לזה לקרות שוב!! כלומר: בשורה תחתונה... כלל ישראל יום אחד יתעלה ויתגבר על הניסיון הזה... איך זה בדיוק יקרה?? האם זה יקרה בטוב או לא בטוב? זה כבר בחירה שלנו!!! אני זכיתי להיות במעמד של עשרת אלפים איש שזו בחירה אישית שלהם!!! יום יבא וכולם יבחרו את הבחירה הזו... איך בדיוק?? והסירותי את לב האבן מבשרכם... ועשיתי את בחוקי תלכו... לא משנה איך זה יקרה... אבל זה יקרה!!!

כל מה שנותר לנו זה לבחור האם אנחנו נקדים את ה' ונעשה את הצעד הזה לפניו!! או שהוא יביא אותנו לזה באיזושהי צורה...

אבינו מלכנו תהא ה ש ע ה הזאת שעת רחמים ועת רצון מלפניך.

זהו!!! יום אחד תסגר החנות והחנווני יפסיק לתת בהקפה... ה' יקרב יום אשר הוא לא יום ולא לילה... רם יודיע כי לו היום וגם לו הלילה... ולא נותר לנו אלא לגבות את השומרים הפקד לעירך כל היום וכל הלילה ולתפוס את השעה!!! ולקנות את עולמנו בשעה אחת!! להבין את גודל השעה ולדעת שאנחנו לא בתקופה רגילה!!! זה קשה... ושאר אחד לא ינסה לטייח את הקושי... יש פה פיתוי... שגם אדם הראשון שמכל עץ הגן אכול תאכל... עדין התאוה לעיניים היה עץ הדעת... אבל זו השעה!!! **ועוד מעט** אחת אני מרעישי את השמים ואת הארץ...

כי אני רוצה להתייחד איתך!!! שתהיה איתי!! ונהיה שם לבד!! אני אסתכל לך לתוך העיניים ואתה תסתכל לי לתוך העיניים!! **ונהיה שם בארבע עיניים!!!** והיו עיני ולבי שם כל הימים... עיניך יוניס...

אבל ברגע שאדם הראשון אוכל מעץ הדעת... הוא פתח עיניים... אתה כבר לא ממוקד... אתה לא איתי... אתה לא מוכן להתייחד איתי... מה הפלא שפתאום כל העולם הערבי נזכר שאל אקצא שיין לו... בטח...

בית המקדש זה מקום שאבא שבשמים רוצה לדבר איתי **בארבע עיניים!!!** אבל ברגע שהעיניים כבר לא ממוקדות והם פוזלות לכל המידע... איבדנו את הקסם של ה-ארבע עיניים!!! מה הפלא שפתאום האורחים הלא קרואים התחילו ללטוש עיניים על הבית הגדול והקדוש... שמיני עצרת אמור להיות היום האחרון לתשלומין של קרבן **ראיה!!!** ולדאבוננו הרב בדיוק ביום הזה... הגיעו גדודי אל אקצא והכריזו: לא!!! אנחנו נפריע לכם באמצע הסעודה קטנה... לא ניתן לכם להיראות בארבע עיניים!! כי גם אנחנו לוטשים עיניים לאותו מקום...

איך?? איך נוכל להחזיר את העיני וליבי שם כל הימים??

אם העיניים שלי וליבי שלי יחזרו להיות ממוקדים ואעמוד בניסיון שלא לפזול לעץ הדעת... אז אבא שבשמים יכריז על כניסה לחדר יחוד!!! יגרש את כל האורחים הלא קרואים... ואנחנו נשאר פה לבד בארבע עיניים

נחזור לעניינינו... אנחנו נמצאים בעיצומה של חזרה שוב לאותה נקודת מוצא... שוב אנחנו מוצאים את עצמנו מתמודדים מול אותו עץ הדעת... **אבל עדיין יש שני הבדלים מאוד בולטים:**

ההבדל הראשון הוא: שאצל אדם הראשון זו הייתה שעה אחת בלבד!!!

אצלו הסיפור התחיל ונגמר תוך שעה... פעם אחת הוא לא עמד בניסיון ואכל מעץ הדעת... וזהו!! נטרקה עליו הדלת והוא גורש מגן עדן...

אבל לנו ה' נותן צ'אנס הרבה יותר ממושך!! היום נהיה אלף שנה... ושעה נהייתה 83 שנים... ואנחנו כעת בשנה ה-35... התפוח הנגוס של הרשת... כל יום מחדש שוב מציע את מרכולתו... כל יום יש לו עוד פיתוי ועוד כמויות של מידע להציע... כדאי לך... בא... תראה ותאכל מעץ הדעת ותתעדכן מה קורה בעולם... וזה קשה!!! ותרא האשה כי טוב העץ למאכל **וכי תאוה הוא לעיניים!!!** אוי אבאלע... אוי כמה שזה תאוה לעיניים... רק אתה יתברך יודע כמה הפיתוי חזק ועד כמה 'נחמד העץ להשכיל', **אבאלע: תן לנו כח!!!** ותכל'ס... בשעה הממושכת הזו שה' נתן לנו קורים כל מיני דברים... יש את הרגע הזה של המעידה הנקודתית... שפתאום אתה מוצא את עצמך בורח בבהלה ומתחבא... כן... זה טבוע אצלנו בגנים כבר מאדם הראשון... ואצלו זה באמת היה טרגדיה!!! כי ה' באמת לא נתן לו יותר מצ'אנס אחד... אבל אצלנו זה אחרת... אנחנו עדיין בעיצומה של השעה... לא לברוח! לא להתחבאות! לצאת ולהודות... אבאלע חטאתי! אני חוזר למוצב... אני חוזר להמשיך להתגבר ולהיאבק

בשנים אלו של התש"נ תש"ס הטכנולוגיה הסלולרית פרצה דרך... באזור התש"נ הופיע הפלאפון הראשון... באזור התש"ס הופיע המייל הראשון וכן הלאה והלאה...

בקיצור: הגיע הזמן שובני את גודל **השעה!!!** אנחנו לא נמצאים בדור גורלי... אנחנו נמצאים **בשעה הכי גורלית** מאז בריאת העולם!!! אנחנו בתוך השעה הזו!!!

ואין לנו ברירה... אנחנו חייבים לעמוד בזה!!! בזו השעה!!!

זו השעה שכל השית אלפי שנים מיוחסים אליה!!! אנחנו שוב חוזרים לאותה נקודת התחילה! הקב"ה הכניס אותנו לגן עדן ואנחנו מוצאים את עצמנו בשטפון של שפע... והמלאכים צולים לך בשר... כן... היום שום דבר לא מכני... אתה לוחץ על כפתור ויש את המלאך שעושה לך את העבודה... (יש מלאך של תאורה, מלאך של מונט כביסה... מלאך של בוילר, וברז מים מקלחים מתוך הבית...) ואנחנו חיים בתוך שטפון השפע הזה. ואז הקב"ה מעמיד אותך מול עץ הדעת ומבקש ממך: בני היקר! **רק את זה לא!!!** הנה העולם המפותח שלי... קח... תהנה... מכל עץ הגן אכול תאכל... תחיה טוב... תראה טוב בעמלך... אל תסתגף... אל תצום... ועמי את טובי ישבעו... אבל רק דבר אחד!! **חוץ מזה!!! חוץ מעץ הדעת** את החשיפה לרשת... **את זה תשאיר לוי!** זו הבקשה העיקרית שה' מבקש מאיתנו: **ואנחנו נעמוד בזה!!! אנחנו לא נאכל מעץ הדעת...**

אנחנו לא נמלא את הבטן שלנו מעץ הדעת...

מי שממלא את הבטן שלו מעץ הדעת... כשהוא סו"ס מגיע לאבא שבשמים כבר אין לו תאבון להיות **יודע שמוך**... כי הוא כבר יודע הכל מהרשת... ואת זה אבא שבשמים לא רוצה!!! אבא שבשמים מוכן שאני אדע!!! אבל תן לי לגלות לך!! אל תקח מידע בלי רשות!! זה כל ההבדל בין אברהם אבינו לאדם הראשון... **אברהם אבינו זכה לאכול מעץ הדעת!!!**

רק מה ההבדל?? אברהם לא לקח מידע בלי רשות!!! הוא כיבד את ה' להעניק לו את המידע... וזה מה שה' אומר "המכסה אני מאברהם אשר אני עושה"?? הקב"ה מודיע חד משמעית: אני לא אסתיר שום מידע מאברהם אבינו... אני אגלה לו את כל סודות הבריאה ואמסור לו ספר יצירה... את הכל הוא ידע... **רק תן לוי! תן לי את עונג הנתנה!!** **תן דעתך!!** תנקה את הדעת שלך שתהיה פנויה כדי להתמלאות ממני...

זה מה שה' מבקש מאיתנו בדור זה!! אל תקח מידע בלי רשות!!!

החשיפה לרשת לא נקיה... זה **ידעוני!!!** זה לשאוב מידע מה' בלי רשות!!! ואבא שבשמים מבקש ממך: אל תקח בלי רשות... אל תדאג... אני לא אשאיר אותך מטומטם... תסמוך עלי-

לא סתם אבא שבשמים מבקש מאדם הראשון לא לאכול מעץ הדעת!!! יש סיבה למה... אדם הראשון נברא יחיד!! ולמה בראתי אותך יחיד??

מי שיש לו דין עם הנכרי... ידון בחודש אדר...

ובכן: גם השבוע... הטור השבועי ואולי אפילו ריק להזכיר לנו שכלל ישראל עדיין בעיצומה של מלחמה... לעורר רחמים על כלל ישראל... על החטופים... ומשנכנס אדר מרבנים בשמחה... ומי שיש לו דין עם גוי שיעשה את זה בחודש אדר... אז הנה... זה מגיע...

אשתך אותך שוב באיזה הפעלה מעניינת שיצא לי לעשות בשלחן שבת (או בשלחן חול... לא זכר) העליתי סקר מעניין: שאלתי כמה וכמה אנשים... תגידו לי: מה היה לכם יותר קשה? המלחמה או הקורונה? והייתי בהלם מהתשובה!! כמעט כולם ענו לי שהמלחמה יותר קשה להם מהקורונה!!! ולמה הייתי בהלם?? כי... כי מבחינתי הקורונה הייתה גזירה הרבה יותר נרחבת וכוללת... כמוכּוּן שגבתה מחיי הרבה יותר כבד ונחב... ומה שהכי מלחיץ שאנחנו עדיין פוגשים אנשים שסוחבים צלקות מהקורונה... בעיקר צלקות נפשיות... אבל לא!! כמעט כל מי ששאלתי אותו טען בבירור שהמלחמה יותר קשה!!! (האמת היא שזה מאוד מאוד תלוי... תלוי כל אחד איך הוא עבר את הקורונה, ואיך כל אחד עבר ועובר את המלחמה... אני לעת עתה צפוי, אז אני לא מאן דאמר... וגם אין לי קרוב משפחה אפילו לא בדרגה שניה או שלישית שנמצא בעזה... לעומת זאת יש כאלו שאות הקורונה הם עברו במימת נשיקה! בלי נערווען... ובלי השבועות הארוכים והמבודדים ש... כי אמרו כולנו מתיים...) אבל עדיין!!! אחרי שקלול כל הצדדים... עדיין אני מרגיש שהקורונה הייתה גזירה הרבה יותר קשה לכולם... ובכל זאת!!! רוב האנשים... גם אלו שלא שמעו אעוקת... וגם אלו שאין להם קרובי משפחה שנהרגו או שעומדים בחזית... כמעט כולם מופחדים מהמלחמה הרבה יותר!!!

וכנראה שבסופו של דבר הם צודקים!! ולמה???

כי בדיוק על הנקודה הזו יש פסוק מפורש שהאשכנזים מכירים את הפסוק הזה בעל פה ויאמרו זה אבן גזל לך מאז נפלה אבן ביד ה' כי רבים החמיו וביד אדם אל אפוליה' הסיפור היה שהיות ונגזרה גזירה (חרון אף בגלל שעם ישראל לא דרשו את בית המקדש... וההתנגלות באמצעות שדוד שג וזמנה את ישראל ואכמ"ל) הקב"ה שלח את גד החוזה שיבא וישאל את דוד: איזה עונש אתה בוחר לעם ישראל?? האם שלושה חודשים שעם ישראל ימסרו ביד צר ואויב... או מכת דבר במשך שלושה ימים?? ועל זה דוד משיב 'ויאמר דוד אל גדי, צר לי מאוד, נפלה אבן ביד ה' כי רבים החמיו וביד אדם אל אפוליה!!!' זאת אומרת: בסופו של דבר הקורונה... כמה שהיא הייתה קשה, אבל זה היה ביד ה'... ואילו המלחמה הנוכחית... גם מי שלא חווה אותה על בשרו, אבל המפגש מול הרוע והיצר האפל של יצורים תת אנושיים... זה!!! זה הסיפור הגדול!! זה הסבל העיקרי שעם ישראל חווה עכשיו... עוד יותר ממה שקרה בפועל... המחשבות הבלתי נסבלות סביב גורל החטופים... יתכן שיש אנשים בבית חולים שסובלים בפועל עוד יותר מהם... אבל עצם זה שהם כבושים תחת חיות טרף... זה מה שמטריף את דעתנו... אבל!!! בסופו של דבר גם החיות טרף האלו הם בידו של ה'... ועל הכל אפשר להתפלל!!!

וכמו שהמשנה בתענית אומרת: שגורו תענית על שאכלו ואביב שני תינוקות בעבר הירדן, ורבי יוסי חולק ואומר: לא שאכלו אלא שנראו!! מספיק שהם נראו!! זה בדיוק מה שקורה היום... הצרה הגדולה של עם ישראל זה לא רק שהאויבים אכלו כך וכך יהודים, אלא עצם התגלותם!!! נתגלה שאנחנו באמת באמת מוקפים בשבעים זאבים... ואם ככה אנחנו באמת צריכים אגרוויסע רחמי שמים... ונסיים במדרש על מגילת אסתר... שאמר אנדריוס קיסר ר"י: גדולה הכבשה שעומדת בין שבעים זאבים... ענה לו ר' יהושע: גדול הוא הרועה שמצילה ושוכרה ושוברו לפניה, הו אמר כל כלי יוצר עליך לא יצלה, וכל לשון תקום עליך למשפט תרשיעי זאת נחלת עבדי ה'.

ההערכות לקראת "יום הכלולות" ב"ד בניסן בית חינו

נמצאים אנו סמוך ונראה לראש חודש אדר... האם זה יהיה חודש א' או ב'?? עדיין לא סופי!!! מה שבטוח... בימים אלו מתכנסים שבעה גדולי הדור ומאורי האומה היהודית... והם מתכנסים לדון בנושא של עיבור השנה... למעשה ניתן להגדיר שזו הועדה המכינה לקראת החתונה הגדולה בחצרות קדשנו!! כן... זה כל הנושא... יום שחיטת הפסח זה הוא **יום הכלולות של זכרתי לך חסד נעוריין אהבת כלולתיין!!!** ביום הזה כולם מגיעים... כל השושבינים וכל המשפחה הגרעינית של אבא שבשמים לוקחת חלק פעיל בחתונה... איש בל יעד... וצריך לאפשר לכנככולם להגיע... מסילא צריך להכשיר את כל התנאים ולסגור את כל הקצוות לקראת המעמד הגדול... וזה פחות או יותר כל הנושא של עיבור שנה... חכמי ישראל מתכנסים ודנים לגופו של עניין האם לעבר את השנה או לא... (כלומר: בא נגיד ככה: צריך לעבר את השנה!!! כי יום הכלולות מוכרח לצאת בתאריך של חודש האביב... אבל עדיין יש אישורה מרחב תמרון לפי הצורך... להזיז את העיבור שנה, לשנה הבאה) תכל"ס בימים אלו יושבים חכמים ודנים מול האינפורמציה שבשם הלוי סיפק להם מכל גבול ישראל... ולבחון ולבדוק האם הובשלו כל התנאים והוכשרה כל הלוגיסטיקה הנדרשת לחג הפסח בבית חינו...

ובכן: השנה הדין הראשון שהועלה זה מה קורה עם האילנות... גדודי שבט הלוי שפזורים במ"ח ערי הלויים שמפוזרים לאורך כל גבול ישראל... יוצאים בימים אלו בתיאום מה... כל אחד בגזירה שלו לבדוק מה מצב חנטת האילנות... כי כעת באזור ט"ו בשבט אמורים כבר לראות ניצני חנטה... ואם לא!!! זה אומר שיש השנה איחור בהבשלת הפירות... ויש לזה השלכה ישירה לאיחור בזמן הקטיפה שהוא יתאחר משמעותית **לאחר** חג השבועות... שזה אומר: שאם לא נעבר את השנה... הרי בחג השבועות זה יורגש בעליה לרגל... תורגש ירידה משמעותית במספר העולי רגלים... כי תבין... יש אנשים שמגיעים ממרחק מאוד גדול... אי שם באזור נהר הליטני... ויש להם פרדסים והם צריכים להביא ביכורים... ואז יגיע חג השבועות והפירות שלהם עדיין רחוקים מלהבשיל... זה יגרום להם להישאר בבית בחג השבועות גם בגלל שזה שיא העונה וגם בגלל שקשה להם להגיע פעמיים בזה אחר זה... לכן נא לעדכן מה קורה בכל אזורי הארץ ביחס לחנטת האילנות... האם הם חנטו בזמנם... (אגב: עד כמה שידוע לי השנה באמת נרשם אישורה איחור בפריחת השקדיה... השנה לא שרו בגן השקדיה פורחת... ט"ו בשבט הגיע וכו') זה נושא אחד שנידון בימים אלו בעיבור שנה!!!

חוץ מזה יש את הברור העוד יותר קריטי... מה קורה עם התבואה... האם היא אוצחת בקצב או שהיא באיחור... כי אחד התנאים של חג הפסח זה אביב!! ואביב פירושו שהתבואה כבר מבושלת חלקית... וסביב הנושא יש פוליטיקה מעניינת... עיין בסוגריים (העניין הוא שההכרעה מתחלקת בין שלושת הארצות יהודה; עבר הירדן; והגליל!! והולכים לפי הרוב, מה שנקרא שתיים מול אחד... ונעת בשבוע הקרוב אמור להגיע פילוח הנתונים והמידע מבירור יסודי בשלושת המחוזות האלו... והיה: אם נניח ביהודה ובעבר הירדן התבואה לא הבשילה ואילו בגליל כן! אז ההכרעה היא **כן** לעבר את השנה, לעומת זאת אם בגליל וביהודה התבואה הבשילה ובעבר הירדן לא, אז **א** מעברים!! ומה המצב הכי אידיאלי? שאם כבר נגזר שלא לעבר את השנה!! הכי טוב שיצא שבגליל ובעבר הירדן הבשילה וביהודה לא!! ולמה? כי העומר צריך להגיע מתבואה של כרמל... שלא לגמרי לגמרי מבושלת!! ואם ביהודה כבר הבשיל... יוצא שצריך להרחיק לכת ולהביא מעבר הירדן, והרי מצוות לבא מן הקרוב, אז אם תעבור הרנה ויודף מידע מחדר הישיבות שהפעם השתים מול אחד זה גליל עבר הירדן מול ירושלים... זה מעלה את מפלס המצב רוח של כלל ישראל שבועיים הקרובים... אנחנו רואים בזה חיוך מסוים משמים... עיין סנהדרין יא: רש"י ד"ה בזמן שביהודה (אחד) במקביל... בשבועות האחרונים נעשו איסוף מודיעיני מדוקדק בעבודת נמלים... לעבור בכל השוכות שמטעם הלשכה... מדובר בצי ענק של אלפי שוכבים שפזורים לאורך אלפי דונמים ויקים של אנשים שהקדישו לבדק הבית... והגזברים עושים בה שימוש לגידול גוזלות לקיני חובה ש... שכמה שיהיו תמיד יהיה מחוסר ותמיד יהיה ביקוש... ב"ה בגלל הריבוי הטבעי שה' אלוקים הרבה אתכם... יוסף ה' עליכם ככם אלף פעמים... ותכל"ס... הגיע כבר עדכון חלקי מכל בתי החולים ברחבי הארץ במספר הלידות שהיו במשך החורף האחרון!! בקיצור: ההשערה אומרת כעת שצריך מכסה של 200.000 קינים... (כמובן שהמספר הוא לא סופי... כי אנחנו לא יודעים לגמרי להעריך כמה מתוכם יולדות עניות שצריכות על כל לידה שני קיני וכמה יולדות עשירות שמספיק להם קן אחת חטאת, כי השני הוא עולת בהמה) עכ"פ כעת נעשה מאמץ קדחתני לעשות הערכת מצב האם אפשר לגייס את הכמות העצומה הזו בחודש וחצי הקרובים... אמנם לא על זה יפול דבר!! מחסור בקינים הוא לא מכריע ווטו בשיקולים... אבל יש בו כח להצטרף לשקלול של נתונים נוספים (אין מעברין את השנה מפני המזלות, אבל עושין אותם סעד לשנה) להכריע את הכף... תכל"ס... כל הנתונים האלו כעת מוגשים בזה אחר זה לאותה עליה מקודשת!!! כמוכּוּן שהרבה מהלומדים בחרים לעסוק בתורה בסמיכות לאותה עליה מקודשת!! זה מקובלנו שרוח הקודש שורה שם ולכה"פ בת קול!! וכמו שבשעתו כששמאל הנביא דוד התכנסו ביחד... הייתה שם קרינה אלחוטית של רוח נבואה שהקרינה קדושה לכל עבר... וכל מי שעבר באזור 'איבד את הרשת' והתחיל להתהלך ולהתנבאות ברוח הקודש... כך גם כאן!!! במעמד הזה גדולי???

אבל שכחתי להזכיר... שבשנה זו אחד השיקולים המרכזיים ביותר זה שיבוש הגייסות כתוצאה מהמלחמה!! העניין הוא שיש הרבה הרבה יהודים שמגיעים מהגולה... והם מצידים יוצאים בזמן... מתוך כוונה להגיע לקרבן פסח בירושלים... ואם אחרי שהם יצאו... פתאום התחילה הסלמה בדרום לבנון והדרכים נהיו משובשות... והם נאלצים להתעכב בדרך... ותאר לעצמך שלאחר 14 יום של טלטולי דרך וסכנות ומחלות... ככלות הכל הם בסוף מאחרים והצליחו להגיע רק ב"ח בניסן... איזה מפה נפש!! איזה עגמת נפש!! זה קרה לא פעם ולא פעמיים... אז אין ברירה!! חכמים מתחשבים בהם... ואם אם כבר יצאו!!! וכעת יש סיכון לשיבוש דרכים שיגרום להם להיתקע בפחי נפש... אז אנחנו מוכרחים לקחת עליהם אחריות ולהתחשב בהם ולעבר את השנה בשביל להרויח חודש נוסף... (כמובן רק אם יש סבירות שבעוד חודש יש סיכוי שהמצב יהיה יותר רגוע)... עכ"פ כל זה רק אם הם כבר יצאו מבתיהם!!! אבל אם הם עדיין לא יצאו!! לא מתחשבים בהם... אדרבה... השליח ב"ד ילך לשם מיד בתחילת החודש כדי להודיע להם מתי התקדש החודש... ובאותו מעמד הוא יודיע להם בשם לשכת הגזית ש... נא לא להגיע השנה לקרבן פסח בירושלים!!! ומי שכן רוצה להגיע... שידע שהוא עושה את זה על דעת עצמו ואם הוא יתעכב מחמת הגייסות אנחנו לא נתחשב בו...

והם מוצאים את עצמם באמצע הדרך... עכ"פ השנה כלנו תולים תקוות בתפילה השגרתית הכ"כ לא שגרתית שהולכת להתקיים פה בימים הקרובים!!! העניין הוא ששמאל הקטן שתיקן את הברכה ה"ט של שמונה עשרה... ברכת למלשינים!! הרי הוא בעצמו לא מתפלל אותה בכלל... כי הוא מחבריהם שתורתם אומנותם ולא פסיק פומיה מגירסא... אלא שנכשיו!!! בעקבות הטייידא דמצוה והעסק סביב הנושא של העיבור שנה... הרי זה מהימים היחידים בשנה ששמאל הקטן כן מתפלל שמו"ע... ואז בנעה"ש נזכה שהוא בעצמו ירד לתיבה ויברך את הברכה שהוא בעצמו תיקן!! ואז כשהוא יזכיר 'וכל אויבי עמך מהרה יכרתו והזדים מהרה תעקר ותשבר ותמגר... כלנו נענה אמן ונזכה שהברכה הזו תעשה מיד פירות... ונזכה כמה שיותר מהרה להתבשר בדם עבדיו יקום... ועד חג הפורים הממשמש ובא נוכל כולנו לברך בשמחה ובטוב לבב את הברכה שאחרי מגילת אסתר 'הרב את ריבנו והדן את דינו והנוקם את נקמתו והמשלם גמול לכל אויבי נפשנו הנפרע לעמו ישראל מכל צריהם הקל המושיע'

אנחנו נמצאים כעת בפרשת משפטים... וכולי באורות... ממש 'רבינו אור', תשמענו!!! כבר קרוב לארבעה חודשים שאנחנו עמוק עמוק במסכת בבא קמא... אני חי פרשת משפטים... נושם אותה... הולך לישון איתה... קם איתה... ליבל הגבגב מופיע לי בחלומות... וזה רק ההתחלה... אוטוטו אנו מתחילים בבא מציעא, ומשם בבא בתרא... בקיצור: מבחינתי השנה פרשת משפטים זה ה-פרשת שירה!!! אני מקווה שהגבאי זכור לתת לי עליה בשבת הזו... זו שבת פרטית שלי!! אבל בעצם גם שך... של כולנו... הבעיה היא שהפרשות של כי יגח שור... כי ג'ו... זה בדיקו יוצא שני ואני עדיין לא לוי... אז בסוף אני מוותר... אבל אפשר גם לתת לי שלישי... כי זה שומר חיים ועוד מעט אנטו מגיעים לשם... טוב... אבל בסוף אני מוותר לגבאי... זה בסדר... אני מקווה שאטתד גם לי עליה. אבל- מה שבטוח פרשת משפטים היא פרשה שלי... שלנו!!! אנחנו בעלי השמחה. היכוננו! עוד פחות מחודש מסיימים את גיזרת ב"ק ועוברים ללחימה במרכז ב"מ

בתוך רגע... אני רוצה לפתוח במעשה שהיה... ובכן: מידי בוקר דוד המלך מתיישב על כסא המלכות ודן את ישראל... לאחר לילה מלא וגדוש שבחצי הראשון של הלילה דוד היה עוסק בתורה ובחצי השני היה עוסק בשירות ותשבחות... והנה הגיע עלות השחר... ודוד המלך מתיישב על כסא המשפט... וכעת מתחילה קבלת קהל... כמו שכתוב אצל משה: "ושפטתי בין איש ובין רעהו..."

אבל בחדר ההמתנה... מתחת לפני השטח משהו שם התחיל לרחוש!!! אף אחד לא ייחס לזה חשיבות... אבל לאחרונה אבשלום התחיל לערוב שם... אבשלום התחיל להסתובב בין האנשים שמחכים להיכנס אצל דוד... והוא מתעניין בכנות... מה קרה... מה הסיפור... **החשבון של אבשלום היה מאוד פשוט!!!** היות ודוד היה דבוק בכל נימי נפשו לה' ולתורתו... ממילא כשאנשים היו מגיעים לדון אצל דוד... הוא היה מכריע רק לפי משפטי התורה ללא כחל ושרק!! ממילא פעם הוא הכריע כמו הצד שלך... ופעם אחרת הוא הכריע כמו הצד השני... וכידוע משפט צדק הוא לא תמיד פוטוגני ב'ניראות' הוא לא תמיד נראה נאור ומגשר... בקיצור: מה שנקרא "ממשפטך לא סרתי כי אתה הוריתני"!!! צמוד למשפטי ה'.

ותכלס... אבשלום זיהה את היבלת הרגישיה הזו והוא התחיל לערוב... הוא התחיל להסתובב בין האנשים... כן... שלום עליכם... מה קרה לך?

אה... יענקלה השכן פתח לי חנות מתחרה מול הבית... אני לא מאמין... איזה חוסר התחשבות... תשמע... אני לא יודע מה אבא שלי כריע... אבל תדע לך... אני לא הייתי נותן לזה יד... אני הייתי מוציא עליו צד הריסה. הלאה... אבשלום עובר לבא בתוך... שלום עליכם... אתה נראה מוטרד... מה קרה? אוי... אל תשאל... המשכיר שלי הודיע לי שהיות ואני לא משלם שכירות שאני אפנה את הדירה בסוף החודש... ו... ולאיפה?? לאיפה אני אלך?? איך אפשר לזרוק אותי ככה לרחוב?? איפה הרחמים??

אבשלום כולו מזדעזע!!! מה...?? ככה?? להוציא משפחה מהבית לזרוק אותם לרחוב?? לא... לא... זה לא אנושי!!! תקשיב... אני לא יודע מה אבא שלי יספוק... (כלומר: אני יודע בבירור שאבא שלי יספוק ע"פ ש"ע ח"מ שהצדק איתו והוא יכול להוציא אותך) אבל לטעמי... אני בחחיים לא הייתי נותן שיוצאיו בן אדם מהבית... מה זה פה... איפה הרגישות...

עכשיו: תחשוב שהבן אדם הזה יצא בפנים נפולות מדוד המלך... כי דוד לא היה בצד שלו... כי מה לעשות... עם כל הכאב וההתחשבות... זה רכוש המשכיר ואם אתה לא משלם, ע"פ דין זכותו להוציא אותך לאלתר מהבית... אותו אחד חוזר הבייתה... ומי כל הזמן עמד לו מול העיניים? אבשלום... החמוד הזה... איזה בן אדם מקסים... איזה רגישות יש לו... יש לו התחשבות למעמד הביניים... אבל אבא שלו דוד המלך?? אין? אין רחמים!! ככה זה החרדים!! עושים מה שרוצים... זורקים אנשים מהבית

הלאה... אבשלום ממשיך הלאה לעוד קליינט פוטנציאלי... כן... למה אתה נראה לא הכי מרוצה?? תודה... תודה על ההתעניינות... תבין: קניתי רכב חדש מהניילונים... והשכן עם הסוברו נכנס בי ועשה שם חריץ לכל האורך וזה לא נראה איסתטי... הביטוח תבע דלת חדשה בסך 16,000 אלף כסף ועכשיו!! אבל ב"ד אמרו שמה פתאום... **תשלומי נזק**... צריך רק להשלים את הנזק!! זה אומר ללכת למסך פחחות ולעשות ככה ככה כמו 'איזה חרד' וליישר את זה... ו... זה לא מתאים לי... מה זה... זה רכב חדש?? אבשלום ככלולו מזדעזע... אוה... אני מממה מבין אותך... רכב כזה חדש מהניילונים... וכבר שולחים אותך לפחחות? אני לא יודע מה אבא שלי גידך... אבל אני במקומו לא הייתי מוותר!!! הייתי מחייב אותו דלת חדשה מקורית... כמה שזה יעלה...

ויגב אבשלום את לב העמום אבשלום עשה עבודה שיטתית... בכל פעם שדוד המלך הכריע מה שנכון וצודק ע"פ משפטי התורה... אבשלום כבר ידע מראש מי הוא הצד שהולך להפסיד ע"פ משפטי התורה והוא דאג לייצג אותו... להעמיד את הצד הרחום... והמתחשב... הישראלי הנאור והסוציאליסטי... ש... אוה... איפה ההתחשבות... איך אפשר... **יאמר אליו אבשלום ראה דברך טובים ונחמים ועומע אין לך מאת המלך**. ואז כמובן... יום אחד הגיעו גם משפחות החטופים לדוד... הם תינו בפניו את הצער האיום וגורא שיש לחטופים... דוד כאב ובכה יחד איתם... התפלל... הכריז צום וזעק לה'... אבל בסוף הוא הכריע!!! וכשהוא הכריע זה לא היה לפי דמעות ולא לפי רגשות... אלא לפי מה שנכון וצודק ע"פ רצון ה'!!! (אמנם נכון שהמלך הוא היחיד שיש לו סמכות להכריע לפי העניין גם אחרת... אבל גם זה לפי מה שנכון ומוביל וחוזר לרצון ה') ואם בסוף דוד הבין שלא נכון לפדות את השבויים יותר מכדי דמיהן, אז הוא הכריע גם אם ב'ניראות' זה היה נראה פחות פופולרי... וברגע שהם יצאו מחדרו של דוד בלב קרוע... מי חיכה להם בחוץ? אבשלום!! אבשלום פרץ איתם בבכי סוער ואמר להם... אני לא מאמין... זה הזוי... איך אבא שלי מסוגל ככה לענות לכם?? אני מתנצל... אני מתנער מזה... אם הייתי במקומו... היינו עכשיו במקום אחר לגמרי...

ויגב אבשלום את לב העמום!!! ככה גונבים את לב העמום!!! המהפלא שתוך תקופה קצרה אבשלום קנה את הציבור העממי... היה לו כבר צבא דרוך בכל פינה בארץ ישראל... אנשים שהיו בטוחים שדוד אחראי לכל הצרות שלהם... ואבשלום מלאך הרחמים שיגאל אותם... מה הפלא ש"ויהי הקשר שדוד אמין והעם הולך רוב עם אבשלום..." ומרד במלכות בית דוד... המשמעות היא מרד במלכות שמים לכל דבר ועניין!!!

אז זהו!!! שגם כיום אנחנו נמצאים בסיטואציה די דומה... גם היום יש לנו את דוד מצד אחד... ומאידך את אבשלום שכל הזמן נושף בעורף וטורח להסביר לנו איך הוא נאור יותר ומרחם ומתחשב יותר מהתורה...

כלפי מה הדברים אמורים??

ישנו מרמור ותסכול מוכר שנשמע מידי פעם בציבור שלנו... ישנם אנשים שמרגישים בכל מיני סיטואציות מנוצלים ועשוקים... וברגע שזה בתוך המגזר החרדי... באופן טבעי המנגינה היא שלחרדים מותר לעשות מה שרוצים!!! כי אם זה היה חילוני... הוא היה מפחד מהחוק... גם זה לא היה מוסרית לעשות מסלול עוקף ועוד לעגן את זה בחוק... אבל ברגע שזה חרדים... אז עושים מה שרוצים בחסות ההלכה... (ואוי ואבוי למי שיתבע אותך כי אסור!! זה ערכאות!!) ממילא יש כאלו שחיים בתחושה כאילו במגזר החילוני העסק יותר ישר... יותר נקי כפיים...

עכשיו ככה: יקוב הדין את ההר!!! אם מדובר בעוול אמיתי!! ויש פה אדם שבאמת נוהג בחוסר ישרות ושלא על פי תורה!!! והוא עושה שימוש בשם הרבנים להדוף כל ביקורת ותביעה כלפיו... זה לא בסדר!! ולא יעזור כלום... על זה נאמר: 'כל כלב בא היום שלו...' וברור שיש כאלו כלבים... אבל זה לא קשור להידי ואין לזה שום קשר לתורה ח"ו... זה בסה"כ עוד אחד מהנוכלים שעליהם דוד המלך מקדיש את פרק ה' בתהילים... (יתכן שיותר קל לנוכל להלך אימים על חרדים מאשר על חילונים... כי הם יותר כנועים, בפרט אם יש להם יותר ידאת שמים ממנו...)

אבל!!! צריך לדעת שלפעמים!!! לפעמים מדובר באמת בדברים שמדינת ישראל... כטוב לבה ביין... החליטה להיות יותר 'נחמדה' מהתורה!! וזה מצוי בעיקר בחלק של ה'ניראות' הנוסחה של מדינת ישראל סוציאליסטי!! זה אומר שמדינת ישראל יש לנו נטיה מובהקת ומגמתית להתחשב בחלשים!!! להגן עליהם!! להטות לצידם!! וזה בהחלט נראה מאוד יפה מתחשב ומרגש... (לראות איך תמיד בית המשפט יצדק לרעת המעביד ולטובת העובד... לרעת הגבר ולטובת האישה, לטובת העובד וזלרעת המעסיק שלו...) זה עושה הרגשה מאוד נקיה עוטפת, ומחבקת... ותכלס! קוראים לזה אבשלום!!!

כי תכלס, גם מה שנראה יפה ומתחשב... זה עדיין לא אומר שזה נכון!! **ופה מאוד קשה לנו!!!** יש כל מיני סיטואציות שמדינת ישראל יותר 'רחומה' יותר 'מתחשבת' ממשפטי התורה... וכשאתה נמצא עמוק בתוך הסיפור זה עושה הרגשה כאילו המדינה היא **בצד שלי** והתורה **נגדי**...

וכשיש הרגשה זה ניסיון לא פשוט!!! ברגע שאני יצאתי בפנים נפולות מדוד... והדמות המקסימה שציידה בצד שלי זה היה אבשלום... מאוד מאוד קשה להמשיך לשמור אמונים למלכות ה' ולמלכות בית דוד!!!

ומה לעשות שזה עוד אחד מהניסיונות שלנו לאהוב את ה'... זה לא בכל לבבך... ולא בכל נפשך... אבל זה כן וב-בכל מאודך!! בכל ממונך!!!

קח בחשבון שעלול לקרות לא פעם שהחוק של מדינת ישראל יהיה בצד שלך... ואילו משפטי ה' הישרים יהיו בצד השני... וכאן השאלה היא: האם אתה מוכן לאהוב את ה' גם בכל ממונך?? או... או שתגיד לרשב"ע... אם ככה אני ברוגז... החרדים האלו... עושים מה שצריך וכו'...

קח את הדוגמא הכי פשוטה... ע"פ תורה הבנים יורשים והבנות לא!!! נקודה!! תעמוד על הראש... זאת התורה לא תהא מוחלפת!! ואילו מדינת ישראל רואה בזה חוסר צדק... איך... איך אפשר ככה לזרוק את הבת המסורה מכל המדרגות? איפה ההתחשבות... אז ברוך ה' אני גבר והפעם התורה בצד שלי!! אבל מגיעה אשה... יותר נכון בעלה!! ומדינת ישראל מפרגנת לאשתו שווה בשווה... ותורת ישראל לא!!! איך אתה בולע את זה?? האם אתה מקבל את זה... או שאתה אומר 'החרדים האלו וכו'?? תבין שבמקרה כזה... אם אתה מתלונן 'החרדים האלו', אתה לא מתלונן על החרדים! אתה מתלונן על הרבש"ע (הזה). וכבר אמר מי שאמר: הגיע הזמן שנפסיק לכון בק"ש מסירות נפש להיסקל ולהישרף על קדושת ה'... עזוב... אל תלך רחוק... הגיע הזמן שנקבל על עצמנו בק"ש מסירות נפש להפסיד כמה עשרות אלפי שקלים בגלל שאני יהודי ו... ולהמשיך לאהוב את ה'... להגיד לך שזה קל? לא!!! לכן זו מסירות נפש!!! אבל הרבה יותר קל לדמיין ארבע מיתות ב"ד שאתה לא באמת חושב שזה יקרה לך... אבל כסף?? כסף זה משהו שהחרדים כן משלמים לפעמים על היהדות שלהם...

עכשיו: במילה אחת!!! מישהו שאל אותי בכנות: באמת למה זה נקרא שמשפטי התורה יותר הגונים מהחוקים של מדינת ישראל?? הרי לפעמים זה נראה שהחוקים של מדינת ישראל יותר אדיבים וחומלים??

התשובה היא חדה ונוקבת: אני בבית שלי אקבע איזה צבע יהיו הקרמיקות!! ואם אני החלטתי צבע לבן... אז גם אם איש המקצוע חולק עלי שעדיף צבע שמנת... **עושים כמו שאני החלטתי!** למה?? כי הצדק איתי?? כי צבע לבן הוא באמת יותר יפה? **לא!!! אלא למה?** כי פה אצל הבעל הבית!!! בורא הבית קובע לא כי הוא צודק ומבין יותר אלא כי הוא **הבעל הבית!!! על אותו משקל:** בורא עולם הוא הבורא של העולם!! ומה יהיה החליט זה נכון!! לא כי זה נראה לך נכון והגיוני... אלא כי הוא המחליט!!! אם כבר הגיוני... ההיגיון מכריח שהבורא קובע!!

מישהו פעם שאל אותי: למה לפי התורה האשה היא סוג ב'??

אמרת לי: רוצה תשובה מתחמקת או תשובה אמיתית?? התשובה האמיתית היא: **ככה הבורא החליט!!!** הבורא של העולם הוא המחליט מי סוג א' ומי סוג ב'... ואם נניח שהוא החליט שאשה היא סוג ב'!! אז היא סוג ב'!!! כי כך הוא החליט!! **זו התשובה ואין אחרת!!!** אם יש לך בעיה עם זה... בבקשה... תעשה מגדל וראשו בשמים ותנסה להילחם עם הבורא של העולם... או לחילופין תחפש לעצמך עולם אחר... זו התשובה היחידה וכל תשובה אחרת מתחמקת!!! (כמובן!! כמובן שאחרי שהתשובה הזו בירה... אחרי שברור מי פה בע"ב ומי מחליט... כעת אני אסביר לו שלא מיניח ולא מקצתיה... האשה היא לא סוג ב' ולא סוג א'... היא עיקר שבת... ואכמל... אבל את זה אני מוכן להסביר רק אחרי שהבנה מי פה בעל הבית!!!) די... הגיע הזמן שנפסיק לשווק את בורא עולם ולהוציא אותו יפה ונאור... הוא לא מבקש מאיתנו את זה... הוא כן ציווה אותנו שכולם יכירו וידעו שהוא מלך על כל הארץ ומי יאמר לו מה תעשה ומה תפעל... זו נקודת הנחה הבסיסית!!! ורק עליה אפשר להבין ולהשכיל עד כמה משפטי ה' ישרים משמחי לב...

גיליון מס' 550 פרשת משפטים
תשפ"ד שנה שנים עשרה

גליון זה יוצא
לזכות סבי היקר
ר' יוסף יעקב בן בלומה
לרפו"ש בתושח"י

דברי שי"ח

ממרו רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

אבעלי אסופות - שבת ראש חדש אדר א' 557

יוצא במה שקורא פסוקי הקרבן בתפילה, והשיב, לא, (שם אות י, והיינו דהתקנה היה לקרא בציבור דוקא).

לומר יעלה ויבא בקול באמצע שמו"ע

נשאל רבינו זצ"ל, אם מותר להגביה קולו באמירת יעלה ויבא באמצע שמו"ע להזכיר הציבור שהוא ר"ח, והשיב יש מקילין (דעת נוטה תפילה סי' קמ"ו וע"י בעהרות שמו"ע החזו"א אמר דאי"ז דרך ארץ אבל אין איסור בדבר, ולמעשה אמר רבינו זצ"ל שהעולם מיקל בזה, וכן מובא שם תשובה שכ' המנהג להקל (אע"פ שיש מחמירים), ועי' בס' שמענו כן ראינו (פ"ו סי' ס"ט), ובקר' הזכרונות ממרו החזו"א (סי' ח' אות י"ט).

התחיל במוסף ה' שפתי תפתח לפני שחלץ תפילין

נשאל רבינו זצ"ל, במי שהתחיל בטעות ה' שפתי תפתח דמוסף דר"ח קודם חליצת תפילין, האם ימשיך התפילה, או יסיר התפילין קודם אבות, והשיב, יסירם ויתחיל עוד פעם ה' שפתי תפתח, (שאלת רב ח"ב פל"ז ז', ועי' במשנ"ב (סי' קי"א סק"א) ודעת נוטה (תפילה סי' קנ"ט) דנחשב התחלת שמו"ע ואין להפסיק לקדושה ואיש"ר אחר שהתחיל ה' שפתי תפתח, וי"ל דכאן שאני דה"ז התחלה בטעות).

שתיית יין בר"ח

בראש חודש בבוקר לאחר התפילה היה רבינו זצ"ל שותה מעט יין לכבוד ראש חודש, (עי' ס' אלא פ"מ ס"ה ואמר שכן נהג אביו מרו הקה"י זצ"ל ובראש חדש אב לא שותה משום תשעת הימים, וע"י ס"ו שלא היה נוהג בלבישת בגדי שבת בראש חדש עי' מע"ר סי' קנ"א).

אמר הלל בתהלים לפני התפילה בר"ח

שאלתי מרבינו זצ"ל, מי שאמר תהלים לפני התפילה בר"ח ובכללן מזמורי הלל האם יש לחוש שיצא כבר יד"ח הלל, והשיב לא, (מצות צריכות כוונה), ע"כ, (מכתב מיום א' דר"ח אדר רטשון תשע"ו אות ז).

בנדפס בסדורים על כונת השם במוסף ר"ח

רבינו זצ"ל היה מתפלל רוב השנים בסדור תפילת כל פה, שנדפס שם אחר מוסף ראש חדש מה לכונן בצירופי השם, בחתימת ברכת מקדש חדשים, ורבינו זצ"ל היה מעיין בזה בשמו"ע, ושאלתי, אם אני לא מבין בזה כלל, אם גם יש ענין להסתכל בזה בעת אמירת השם, ואמר, תסתכל זה לא מזיק, ועי' בס' אלא ד"א של הלכה (פ"מ ס"ו).

אמירת ואברהם זקן כו' בין הלל לקדיש

וכן בנדפס בסדור היעב"ץ והשל"ה (מס' ארח צדיקים סי' כ"ו) אחר הלל בר"ח, סגולה לאריכות ימים לומר ג"פ הפסוק ואברהם זקן כו', ואח"כ לומר זבדיה שיש שמרני כו' קודם קדיש, אמר לי, דאין בזה חשש הפסק ששם תפילה זו ואפשר לאומרה, ואמר דאין חשש בהזכרת שם זבדיה שהוא שם אדם בדה"י (א' כ"ז ז') והביא מש"כ מהאריז"ל (שעה"כ פל"ז ז') דשם זבדיה מותר להזכיר מפני שהוא גם כן שם אדם בתנ"ך (עזרא ח ח) והוי כמו השמות מיכאל וגבריאל כמו שכתוב בספר נגיד ומצוה (סדר הקריאה בכל יום) שאם שם המלאך כשם אדם מותר להזכירו בשמו, [אבל בשמות מלאכים שמוזכר בתיקון ליל שבועות בכל סוף סדר אמר לי רבינו זצ"ל שרק מעינים במחשבה ולא מוציאים השם בפה], ועי' בס' שמות בארץ (פ"ב עמוד ל"ב).

מדור זה נכתב לעילוי נשמת

אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב יעשיהו ויסבורג זצ"ל
ואמי מורתי מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אנגל זצ"ל תנצב"ה

עורך: יצחק גולדשטון

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

✉ רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק ☎ 053-3145900

משנכנס אדר מרבין בשמחה מא' דר"ח אדר א'
שאלתי מרבינו זצ"ל במכתב, האם משנכנס אדר מרבין בשמחה הוא מיום א' דר"ח שהוא ל' שבט, השיב רבינו זצ"ל, בשתיים. ושאלתי, האם נוהג גם באדר ראשון וא' דר"ח שלו, והשיב רבינו, כנ"ל. (מכתב מיום א' דר"ח אדר ראשון תשע"ו). וכ"כ רבינו בתשובה בקובץ מה טובו אהליך יעקב (ח"ט עמוד ע"ה) שהוא מאדר א'.

במה מרבין בשמחה

שאלתי מרבינו זצ"ל, באיזה דבר מרבין בשמחה, ואם בעי בשר ויין כיו"ט, או סגי בכל שמשמחו, והשיב רבינו זצ"ל, ישתה קצת יין, (מכתב שם אות ג' וכ"כ בקובץ מה טובו אהליך יעקב ח"ט עמוד ע"ט שישתה קצת יין, וכ' דכל החדש ראוי, וכ' שהוא נוהג רק בר"ח ולא בכל החדש כמש"כ בגמ' משנכנס, וכ' דאינו יוצא בבשר ללא יין, וכ' דאם קשה לו יין אולי יוצא במיץ ענבים, ולענין אם ר"ח יוצא במוצ"ש ושתה יין בהבדלה, כתב שם במכתב שיחשוב ע"ז ג"כ בהבדלה, ושתה קצת יותר להרבות בשמחה, וכ' דלנשים סגי במיץ ענבים, ולילדים אולי יתנו קליות ואגוזים כדאי בגמ' פסחים ק"ט א', וכ' שם דאין ראוי לספר לחבירו דבר של צער בחדש אדר א"כ יש לו תועלת בזה, וע"ש קובץ כ' עמוד קמ"ט).

ובקונטרס חידושי מרו הגר"ח קניבסקי זצ"ל על פורים כ' בהקדמתו ששמע מרבינו זצ"ל שריבוי השמחה בחודש אדר הוא ע"י שלומדים תורה יותר וכמו שאמר דהע"ה בתהלים פיקודי ה' ישירים משמחי לב.

ובדרך שיחה פ' מקץ (שם) נשאל רבינו זצ"ל, משנכנס אדר מרבין בשמחה במה מבטאים את ההלכה מלבד עצת חז"ל שהוא זמן מסוגל לדון עם העכו"ם, והשיב רבינו, אם יש לו סיום או שמחה יראה שיעשנה בחודש אדר ואם אין לו שמחה ישתה קצת יין בכניסת החודש, אבא מרו הקה"י זצ"ל נהג כל ראש חודש לשתות מעט יין, ובר"ח אדר הוסיף קצת יותר מכל ר"ח.

ובס' ענפי משה (פורים סי' י"א) מביא ששאל מרבינו זצ"ל בהא דמשנכנס אדר מרבין בשמחה, היאך מקיימים זה, ואמר, דמי שיש לו דין עם גוי ידחה לאדר, ושאל, במי שאין לו גוי מה יעשה, והשיב, שיחפש גוי ויעשה משפט עמו. (ובקובץ מה טובו אהליך יעקב ח"ט עמוד ע"ה כ' רבינו דדין עם גוי יעשה בראשון דרזיזון מקדימין, אבל חתונה יעשה בשני כמו פורים, ובמכתב אחר כתב שם גם לגבי גוי דעדיף לדון בשני).

מאכל מיוחד לשבת ר"ח

רבינו זצ"ל היה נוהג להרבות בסעודה של יום ראש חודש ע"י שמוסיף מאכל לכבוד ר"ח, וגם כשחל ר"ח בשבת מוסיף מאכל (היה אומר שמנהגם להכין לפלל ממולא) לכבוד ר"ח, (עי' בס' אלא פ"מ ס"ד ועי' משנ"ב סי' תי"ט סק"ב כתבו האחרונים דהמדקקים נוהגים כשחל ר"ח בחול עושים מאכל אחד יותר מבכל הימים לכבוד ר"ח וכשחל בשבת עושים מאכל אחד יותר ממה שנוהגים בכל השבתות כדי שיהיה ניכר כבוד של ר"ח, ואמר לי שאביו מרו הקה"י זצ"ל היה דוחה הסיומים שלו לשבת שיש סעודה חשובה ומוסיף מאכל לכבוד הסיום כמו בר"ח).

שואלין ודורשין בראש חדש

שאלתי מרבינו זצ"ל, האם יש דין שואלין ודורשין בראש חדש ואם כן אם יוצאין בקריאה"ת דר"ח, והשיב, צריך ומקיים, (ר"ח כסלו תשע"ו אות ט), ושאלתי, האם בדיעבד בדליכא קריאה"ת

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 - שלוחה - 1586

קהילות 073-2757000 - שלוחה - 4310

